

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Serhan KARALOĞLU

TARİHSEL VE HUKUKSAL DÜZLEMDE KATALONYA’NIN BAĞIMSIZLIK
MÜCADELESİ

Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Serhan KARALOĞLU

TARİHSEL VE HUKUKSAL DÜZLEMDE KATALONYA’NIN BAĞIMSIZLIK
MÜCADELESİ

Danışman

Doç. Dr. Ceren UYSAL OĞUZ

Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Serhan KARALOĞLU'nun bu çalışması, jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Fatih Fuat TUNCER (İMZA)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr Ceren UYSAL OĞUZ (İMZA)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Serkan DORU (İMZA)

Tez Başlığı:

Tarihsel ve Hukusal Düzlemde Katalonya'nın Bağımsızlık Mücadelesi

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 29/06/2021

Mezuniyet Tarihi : 14/07/2021

Prof. Dr. Suat KOLUKIRIK
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Tarihsel ve Hukuksal Düzlemde Katalonya’nın Bağımsızlık Mücadelesi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Serhan KARALOĞLU

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Serhan KARALOĞLU
Öğrenci Numarası	20175238001
Enstitü Ana Bilim Dalı	Uluslararası İlişkiler
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Ceren UYSAL OĞUZ
Tez Başlığı	Tarihsel ve Hukuksal Düzlemde Katalonya'nın Bağımsızlık Mücadelesi
Turnitin Ödev Numarası	1598391383

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 205 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 12/07/2021 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 7

alıntılar dahil % 9'dur.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

12/07/2021.

Doç. Dr. Ceren UYSAL OĞUZ

İÇİNDEKİLER

HARİTALAR LİSTESİ	iii
GRAFİKLER LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
ÖNSÖZ	ix

BİRİNCİ BÖLÜM İSPANYA TARİHİ

1.1. 1492 Öncesi İspanya	2
1.2. 1492-1702 Tarihleri Arasında İspanya	11
1.3. İspanya Veraset Savaşları.....	21
1.4. İspanya Bağımsızlık Savaşı ve Katalanizmin Gelişmesi.....	25
1.5. İkinci İspanya Cumhuriyeti Deneyi	40
1.6. İspanya İç Savaşı	46
1.7. Franco Dönemi	51

İKİNCİ BÖLÜM GÜNÜMÜZ İSPANYASI'NDA HUKUKSAL VE YÖNETSEL DURUM

2.1. Çağdaş İspanya'ya Geçiş.....	57
2.2. İspanya'da Genel Coğrafi Yapı	60
2.3. İspanya'da Genel Yönetimsel Yapı	61
2.3.1. Merkezi Yönetim	62
2.3.2. Yerel Yönetimler.....	63
2.4. Katalonya'da Genel Yönetimsel Yapı	69
2.4.1. Generalitat de Catalunya (Katalonya Hükümeti).....	70
2.4.2. Yerel Yönetimler.....	71
2.5. İspanya'da Anayasal Düzlem	72
2.5.1. Genel Hatları ile Anayasa	72
2.5.2. Merkezin Özyönetime Müdahale Yetkisi	78

2.5.3.	Mali Özerklik	80
2.5.4.	Hukuksal Boyutta Merkez ve Bölge Yönetimi İlişkisi	82
2.5.5.	İspanya Üniter Bir Parlamenter Monarşi mi?	85
2.5.6.	Bölgeli Devlette Ulus	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA'NIN EN BÜYÜK DEVLETSİZ ULUSU: KATALANLAR

3.1.	Katalonya'da Genel Hukuksal Düzlem ve 21. Yüzyılda Yaşanan Gelişmeler	90
3.1.1.	1979 Katalonya Özerklik Statüsü (Sau Statüsü)	90
3.1.2.	2006 Katalonya Özerklik Statüsü	90
3.1.3.	2006 Statüsü'nün 1979 Statüsü'nden Farkları	92
3.1.4.	2006 Özerklik Statüsü'nün Etkisizleştirilmesi	94
3.1.5.	1 Ekim 2017 Bağımsızlık Referandumu	100
3.1.6.	2019 Sonrası Gelişmeler	105
3.2.	Konuya İlişkin Uluslararası Görüşler	114
3.2.1.	Uluslararası Hukuk ve Birleşmiş Milletler Bakış Açısı	114
3.2.2.	Avrupa Birliği Bakış Açısı	128
3.3.	Bağımsız Bir Katalonya Varlığını Sürdürebilir mi?	132
3.4.	Avrupa Birliği ve Avro Bölgesi ile İlişkiler	138
SONUÇ		144
KAYNAKÇA		149

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.1: 10. Yüzyıl İber Yarımadası Siyasi Haritası	3
Harita 1.2: Karolenj İmparatorluğu (MS 843)	5
Harita 1.3: 15. Yüzyıl İber Yarımadası Siyasi Haritası	8
Harita 1.4: Silahlar Birliği'nin Bölgelere Göre Talep Ettiği Asker Sayısı.	16
Harita 2.1: İspanya İller Haritası.	64
Harita 2.2: İspanya Özerk Topluluklar Haritası	65
Harita 2.3: Katalan Ülkeleri Haritası	66

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1: Kişilerin Kimliklerini Tanımlama Biçimleri	88
Grafik 3.1: Bağımsızlık Yanlısı ve Karşıtı Olan Katalanların Oranı (2014-2019)..	107
Grafik 3.2: 21 Aralık 2017 Katalonya Yerel Seçim Sonuçları	109
Grafik 3.3: Kasım 2019 Genel Seçim Sonuçları	112

KISALTMALAR LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği.

BM: Birleşmiş Milletler.

CCOO: *Comisiones Obreras* (İşçi Komisyonları).

CDC: *Convergència Democràtica de Catalunya* (Katalonya Demokratik Birleşimi).

CEDA: *Confederación Española de Derechas Autónomas* (Özerk Sağcı İspanyol Konfederasyonu).

CiU: *Convergència i Unió* (Yakınlaşma ve Birlik).

CNT: *Confederación Nacional del Trabajo* (Ulusal Emek Konfederasyonu).

CNP: *Cuerpo Nacional de Policía* (Ulusal Polis Teşkilatı).

Cs: *Ciudadanos-Partido de la Ciudadanía* (Yurttaşlar Partisi).

CUP: *Candidatura d'Unitat Popular*, (Halk Birliği Adaylığı).

DC: *Demòcrates de Catalunya* (Katalonya Demokratları).

EH Bildu: *Euskai Herria Bildu* (Bask Ülkesi Birleş).

ERC: *Esquerra Republicana de Catalunya* (Katalonya Cumhuriyetçi Solu).

ETA: *Euskadi Ta Askatasuna* (Bask Yurdu ve Özgürlük).

FAI: *Federación Anarquista Ibérica* (İberya Anarşist Federasyonu).

FET: *Falange Española Tradicionalista* (Geleneksel İspanyol Falanjı).

FNC: *Front Nacional de Catalunya* (Katalonya Ulusal Cephesi).

FNEC: *Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya* (Katalonya Öğrencileri Ulusal Federasyonu).

FUC: *Front Universitari de Catalunya* (Katalonya Üniversite Cephesi).

Intersindical-CSC: *Intersindical – Confederació Sindical Catalana* (Sektörlerarası Katalan Sendikaları Konfederasyonu).

JOST: *Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista* (Ulusal Sendikalist Saldırı Cuntaları).

JxCat: *Junts per Catalunya* (Katalonya için Birlikte).

JxSí: *Junts pel Sí* (Evet için Birlikte).

LOAPA: *Ley Orgánica de Armonización del Proceso Autonómico* (Özerklik Sürecinin Uyumlaştırılmasına İlişkin Organik Yasa).

LOFCA: *Ley Orgánica de Financiación de las Comunidades Autónomas* (Özerk Toplulukların Finanse Edilmesi Hakkında Organik Yasa).

MES: *Moviment d'Esquerres* (Sol Hareket).

POUM: *Partido Obrero de Unificación Marxista* (Birleşik Marksist İşçi Partisi).

PP: *Partido Popular* (Halk Partisi).

PSC-CpC: *Partit dels Socialistes de Catalunya - Ciutadans pel Canvi* (Katalonya Sosyalist Partisi – Değişim Yurttaşları).

PSOE: *Partido Socialista Obrero Español* (İspanyol Sosyalist İşçi Partisi).

SEU: *Sindicato de Estudiantes Universitarios* 'tur (Üniversite Öğrencileri Birliği).

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği.

UDC: *Unió Democràtica de Catalunya* (Katalonya Demokratik Birliği).

UGT: *Sindicato Unión General de Trabajadores* (Genel İşçi Sendikası).

UCD: *Unión de Centro Democrático* (Demokratik Merkez Birliği).

UMF: *Unión Militar Española* (İspanyol Askeri Birliği).

UMRA: *Unión Militar Republicana Antifascista* (Cumhuriyetçi Antifaşist Askeri Birliği).

UNMIK: *United Nations Interim Administration Mission in Kosovo* (Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu).

ÖZET

Bu tezin amacı, Katalonya'nın bağımsızlık hedefinin ne kadar ulaşılabilir olduğunu ve bağımsız bir Katalonya'nın uluslararası alanda varlığını sürdürüp sürdüremeyeceğini incelemektir. Dünya genelindeki bağımsızlık hareketleri içinde en önemlilerden biri olarak uluslararası alanda ses getiren Katalonya, yüzyıllar öncesine dayandırdığı tarihsel ve dilsel özgünlüğünü öne sürerek ve demokratik yolları kullanarak barışçıl bir şekilde İspanya'dan ayrılmak istemektedir. Avrupa'daki etnik kökene dayanarak bağımsızlık isteyen ETA ve IRA gibi silahlı örgütlerin aksine, olabildiğince yasalar çerçevesinde hareket etmekte ve uluslararası toplumun, özellikle de Avrupa Birliği'nin desteğini aramaktadır. Katalonya'nın bağımsızlık arayışının analizi İspanya'nın ve Katalonya'nın tarihleri göz önünde bulundurulmadan yapılamaz. Bu çalışmada hem İspanya hem de Katalonya açısından anlaşmazlığın tarihsel altyapısı üzerinde durulmuş, tarihsel gelişimin ayrıntılı bir incelemesinden sonra hem İspanya hem de Katalonya'nın yönetsel yapılarına göz atılmıştır. Anayasal düzlem ve Özerklik Statüleri bağlamında Katalonya'nın bağımsızlık isteminin hukuksal dayanağı incelenmiştir. 2020 yılına kadar Katalonya'da gerçekleşen siyasal olaylar uluslararası hukuk temelinde sorgulandıktan sonra, Birleşmiş Milletler ile Avrupa Birliği'nin konuya ilişkin görüşleri ele alınmıştır. Tezin hazırlanışında, öncelikle akademik literatürde var olan çalışmalar elden geçirilmiş, özellikle İngilizce ve İspanyolca kitaplar okunmuş, güncel gelişmeler güvenilir haber siteleri ve kurumların web sitelerinden takip edilmiş ve araştırmalar bu çerçevede yapılmıştır. Ardından daha güncel olaylar mümkün olduğunca akademik makaleler yardımıyla yorumlanmış, ancak konunun yeniliği ve sürekli yeni gelişmelere gebe olması nedeniyle sık sık internet kaynaklarına başvurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İspanya, Katalonya, İspanyol Anayasası, Özerklik Statüsü, Öz Belirtim.

SUMMARY

CATALONIA'S STRUGGLE FOR INDEPENDENCE ON THE HISTORICAL AND LEGAL PLANE

The purpose of this thesis is to examine how achievable Catalonia's goal of independence is and whether an independent Catalonia can survive in the international arena. While making an impression on the international scene as one of the most important independence movements around the world, Catalonia wants to leave Spain's authority by peacefully using democratic means and by enouncing its historical difference and linguistic originality. Unlike the armed terrorist organisations that seek independence based on their ethnicity in Europe, such as ETA and IRA, Catalonia acts according to law as much as it can and seeks the support of the international community, especially the European Union. The analysis of Catalonia's search for independence cannot be done without considering the history of Spain. This study focuses on the historical background of the conflict for both Spain and Catalonia. After a detailed examination of the historical development, the administrative structures of both Spain and Catalonia were examined. The legal basis of Catalonia's demand for independence has been examined in the context of the Constitutional level and Autonomy Statutes. After the political events that took place in Catalonia until 2020 were questioned on the basis of international law, the views of the United Nations and the European Union on the subject were discussed. In the preparation of the thesis, firstly the studies in the academic literature were reviewed, especially English and Spanish books were read, current developments were followed from reliable news sites and websites of institutions and researches were carried out within this framework. Afterwards, more current events were interpreted with the help of academic articles as much as possible, but internet resources were used frequently due to the novelty of the subject and its continuous new developments.

Keywords: Spain, Catalonia, Spanish Constitution, Status of Autonomy, Self Determination.

ÖNSÖZ

İspanya'nın farklı ulusal kimlikleri, her zaman hassas bir iç politika konusu olmuştur.¹ Tarih boyunca üniter bir ulus kurma konusunda başarısız olan İspanya'da, özellikle ülkenin kuzeyinde, Fransa sınırında yer alan ve bağımsızlık arayışında silahlı şiddet kullanımı yöntemini benimseyen Basklar ile daha demokratik ayrılıkçı bir hareket kampanyası yürüten Katalanlar öne çıkmaktadır.²

Yüzyıllar içerisinde farklı uygarlıkların üzerinde izler bıraktığı İber Yarımadası'nda bugün başat olarak İspanya ve Portekiz olmak üzere³ iki ülke yer alsa da pek çok farklı etnik gruba ev sahipliği yapan bu topraklarda, özellikle de İspanya'da, ulusal birlik kurulması sancılı bir süreçtir.

Çalışmanın amacı, sık sık dünya gündemini meşgul eden Katalonya'nın bağımsızlık arayışının nedenlerini ortaya koyarak, söz konusu bağımsızlık hedefinin gerçekçi olup olmadığını sorgulamaktır. Bunun için özellikle Katalonya ve İspanya arasındaki ilişki irdelenmiş, Katalonya'nın ekonomik gücü sorgulanmış, uluslararası toplulukta Katalanlar'ın talebinin nasıl yankılandığına bakılmıştır.

Çalışmada, Katalonya'nın (diğer tüm değişkenler göz ardı edildiğinde ekonomik olarak bağımsızlığı taşıyabilecek kapasiteye sahip olsa bile) bağımsızlık talebinin kısa vadede gerçekçi olup olmadığı araştırılmıştır.

Tarihsel ve hukuksal bir analiz içeren bu çalışmada yöntem olarak öncelikle literatür taraması yapılmıştır. İspanya'nın ve Katalonya'nın tarihi, coğrafyası, hukuksal ve yönetsel durumunu, 2020 yılına kadar yaşanan çeşitli gelişmeleri anlatan Türkçe, İngilizce ve İspanyolca kitaplar okunmuştur. Kitapların yanı sıra birçok akademik makale incelenmiş, özellikle farklı dillerdeki çalışmaların kullanılmasına özen gösterilmiştir. Öte yandan, sürekli olarak değişen güncel bir konu olması nedeniyle özellikle 2010 yılı ve sonrası gelişmeler için güvenilir haber kaynaklarının internet sitelerine sıkça başvurulmuştur. Bilgi açısından doğru kullanıldığı takdirde yararı tartışılmaz internet kaynaklarında kurum ve kuruluşların resmi web sayfalarından yararlanılmaya özen gösterilmiştir.

¹ House of Commons Library, 2017: 4.

² Keating, 2000: 31.

³ Andorra ve Cebelitarık olmak üzere oldukça küçük iki ülke daha İber Yarımadası'nda bulunmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, birçok ayrı etnik kültürü içeren genel İspanyol tarihi üzerinde durulmuştur. Takdir edilmelidir ki, tarih boyunca çok fazla krallığın varlığını bir arada sürdürdüğü, kimi zaman savaşlarla kimi zaman ise evlilik yoluyla krallıkların birleştiği ya da yıkıldığı İber Yarımadası binlerce yıllık karmaşık bir tarihe sahiptir; ancak günümüzde İspanya’da süregelen sorunları anlamak için bu tarih hakkında fikir sahibi olunması çok önemlidir. Özellikle *Reconquista* (Yeniden Fetih) döneminden itibaren İspanya tarihi üzerinde oldukça kapsamlı ve ayrıntılı bir araştırma yapılmıştır. Bunun sonucunda İspanya genel tarihi bu çalışmanın en önemli noktalarından biri durumuna gelmiştir. Bölgeler devleti olan İspanya’nın her bölgesinin ayrı ayrı incelenmesi söz konusu olmamasına karşın, İspanya tarihinin genel incelemesi, bölgesel düzeyde yaşanan çatışma ve gerilimlerin anlaşılması için bir giriş niteliğindedir. Galiçya, Bask Ülkesi ve Katalonya, İspanyol Anayasası’na göre en geniş özerk yetkilere sahip olan yönetim birimleridir ve bunun nedenlerini anlamak için tarihe bakmak gereklidir. Galiçya ve Bask Ülkesi’nin de çok ayrıntılı bölgesel tarihleri bulunmakta, özellikle Bask bölgesi şiddet yolunu seçerek giriştiği bağımsızlık arayışında özel bir durum teşkil etmektedir. Doğaldır ki, diğer bölgelerden söz edilse de ayrıntıya girilmeyen bu çalışmanın odak noktası Katalonya ile sınırlıdır.

İspanya tarihi incelenirken, özellikle Katalonya’yı ilgilendiren gelişmelerin üzerinde durulmaya özen gösterilmiştir. Katalanlar, İspanya’dan ayrı bir tarihe, dile ve kültüre sahip olduklarını öne sürmektedirler. İspanyol devletiyle tarihsel süreçte kimi zaman kanlı bıçaklı olan, kimi zamansa barış içinde yaşayan Katalanlar, özellikle son yıllarda bağımsızlık taleplerini daha güçlü bir şekilde dile getirmeye başlamışlardır.⁴ Katalonya’nın tarihi üzerinde çalışılırken, çeşitli dönemlerde yaşanan ve İspanya tarihi kısmında ayrıntıları verilen olayların Katalonya üzerindeki etkileri tartışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, 2021 yılı itibarıyla İspanya Krallığı’nın idaresinin yürütüldüğü yönetsel yapı ele alınmış; ülkenin yapıtaşı olan anayasaya odaklanılmıştır. Anayasa’nın getirileri ve sınırlamaları ayrıntılı olarak mercek altına alınmıştır. Barışçıl ve demokratik yöntemlerle bağımsızlık talebinde bulunan Katalanlar’ın mücadelesinde hukuksal düzlem özellikle önemlidir. *Generalitat de Catalunya*’nın yönetsel örgütlenmesi de genel hatlarıyla incelenmiştir.

⁴ Aydın, 2017: 526.

Üçüncü bölümde ise, bugün Avrupa'nın en büyük devletsiz ulusu olarak tanınan Katalanlar'ın yönetsel ve hukuksal yapılanması tartışılmıştır. Katalanlar için yaşamsal önemdeki Özerklik Statüsü'nün üstünde durulmuş, 1979 ve 2006 statülerinin farkları tartışılmıştır. Ardından 21. yüzyılda Katalanların İspanya'dan daha geniş özerklik ve bağımsızlık istemelerine odaklanılmıştır. Bu konuda özellikle 2006 Katalonya Özerklik Statüsü'nün, İspanya Anayasa Mahkemesi tarafından etkisizleştirildiği 2010 yılından sonra yaşananlar üzerinde durulmuştur. Söz konusu süreç halen sürse de çalışma 2020 yılına kadar yaşanan gelişmeleri içermektedir. 2020 yılında yaşanan siyasal gelişmeler çalışma kapsamında ele alınmamıştır. Bunun birincil nedeni, tüm dünyayı etkisi altına almış ve 2020 yılını her şeyi gölgeleyen bir pusla sarmalamış olan Covid-19 salgınıdır. Salgın nedeniyle savaşlar bile durmuş, dünya hiç olmadığı kadar hareketsizleşmek zorunda kalmıştır. 2020 yılı içerisinde Katalanların siyasal ya da toplumsal hareketleri daha çok alınan karantina kararlarına karşı ayaklanma çerçevesinde yaşandığından bu çalışmanın konusu olmayacaktır.

Yaşanan gelişmelerin ayrıntılı bir incelemesi yapıldıktan sonra, uluslararası alanda genel olarak öz belirtim hareketlerinin hukuksal gerekçeleri ile Katalonya'nın 2017 yılında gerçekleştirdiği başarısız Tek Taraflı Bağımsızlık İlanı'nın (*Unilateral Independence Declaration*) çeşitli uluslararası kurum ve kuruluşlardaki yankıları ele alınmıştır. Konuya ilişkin Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği'nin görüşleri hem güncel açıklamalar hem de hukuksal dayanaklar eşliğinde tartışılmıştır. Son olarak da bağımsız bir Katalonya'nın varlığını sürdürüp sürdüremeyeceği sorgulanmıştır.

Çalışmanın yazımı sırasında Türkçe sözcüklerin kullanımına özen gösterilmiş, bu nedenle *self-determinasyon* yerine TDK'da yer alan öz belirtim söz öbeği tercih edilmiştir. Tarihsel kişilikler kendi dillerindeki adlarıyla yazılmış, İspanyolca yer adları ise dilimizdeki yaygın kullanımı göz önüne alınarak Türkçeleştirilmiş ya da özgün haliyle bırakılmıştır. Günlük kullanımda görece daha yaygın olan Barselona, Valensiya, Endülüs gibi yerlerin Türkçe adları kullanılırken; Navarra, Montjuic gibi sık karşılaşılmayan yer adları İspanyolca yazılmıştır. Siyasal parti ve benzer kurumların adlarının yazımında önce italik olarak İspanyolca, ardından parantez içinde Türkçesi ile kısaltılışı yazılmıştır. Kısaltmaların olduğu bir liste hazırlanarak okuma sırasında kolayca başvurulabilecek bir kılavuz olması hedeflenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSPANYA TARİHİ

1.1. 1492 Öncesi İspanya

Avrupa'daki büyük ülkelerden Fransa (Franklar), Almanya (Cermenler), İtalya (İtalikler), İngiltere (Anglo-Saksonlar) hep bir etnik kökene referans olan adlar almışken; Romalıların *Hispania* adını verdiği İber Yarımadası topraklarının adı bir ulus ya da etnisiteyi değil, bir coğrafi bölgeyi simgelemektedir.⁵

MÖ 1100 yıllarında bölgeye gelen Fenikeliler ile tarih sahnesine çıkan İber Yarımadası, sonrasında Keltler ve Yunanlıların yerleşimlerine ev sahipliği yapmış ve Kartacalılar'ın egemenliğine girmiştir. Kartacalıların ardından Roma İmparatorluğu İber Yarımadası'nda hâkimiyet sağlamış; yarımadaya bugünkü adının kaynağı olan Hispania adını vermiş, Hristiyanlığın bu topraklardaki yayılmasına önayak olmuştur.⁶

Roma, Hispania adını verdiği İber Yarımadası'nı MÖ 218 ila MS 409 yılları arasında yönetmiştir. Altı yüzyıllık bu sürecin iki yüzyılı boyunca yarımada sakinlerinin güçlü direnişleri ile karşılaşmasına rağmen yarımadayı öylesine dönüştürmüştür ki, Roma öncesi dönemle arasında keskin bir ayrım yaratmıştır. Yarımada da konuşulan dillerin (Baskça dışında) kökeni olan Latince, gelişmiş bir hukuk sistemi, bugün bile kullanılmaya devam edilen mimarlık ve mühendislik prensipleri, Romalıların İber Yarımadası'na getirdikleri en önemli değişikliklerin bazılarıdır. Tüm bunların yanı sıra, Roma, Hristiyanlığı kabulü ile birlikte yarımada da Hristiyanlık inancını da getirmiştir. Öyle ki, etnik, dilsel ve kültürel ayrılıklarla biçimlenmiş yarımada, Hristiyanlık çatısı altında bir araya gelerek kültürel ve siyasi olarak birleştiği tarihteki nadir dönemlerden birini yaşamıştır. Hispania, Roma'nın en çok gurur duyduğu, en çok "Romalı" olmayı başarmış bölgesidir. Bu bölgeden üç Roma imparatoru çıkmıştır.⁷

⁵ Tosun, 2018: 48.

⁶ Payne, 1973a: 2.

⁷ Williams, 2009: 30.

5. yüzyılda Germen kabilelerinin istilasına uğrayan yarımada önce Germen kabilelerinden Suebilerin ve Vandalların, daha sonra yine bir Germen kabilesi olan Vizigotların yönetimi altına girmiştir.⁸

İlginç bir biçimde, İspanya'yı yaklaşık üç yüz yıl yönetmiş olmalarına karşın, Vizigotlar ne başkent yaptıkları Toledo'da ne de İspanya genelinde kayda değer bir miras bırakmışlardır. Vizigotların İspanya'daki en önemli eylemi, ülkenin içlerinde bulunan Toledo'yu başkent yapmak suretiyle ilk kez kıyıdaki kentlerin içeriye bağlı olmalarını sağlamaları olarak görülebilir. O zamana kadar hep en önemli kentler olarak gelişen ve değer gören kıyı kentleri, ilk kez ülkenin içlerinde yer alan ve siyasi gücün kaynağı olan bir kente bağlanmışlardır.⁹

Roma'nın eski gücünü yeniden canlandırmak isteyen Bizans'ın saldırılarını 624 yılında tamamen püskürten Gotlar, Bask Ülkesi dışında tüm yarımada'yı en sonunda tek bir çatı altında birleştirmişlerdir.¹⁰ İber yarımadasında böyle bir birleşme bir daha neredeyse bin yıl boyunca, II. Felipe tahta geçene kadar görülmemiştir.

711 yılında Tarık bin Ziyad komutası altında Kuzey Afrika'dan geçerek gelen Müslümanlar, İber Yarımadası'nın kuzeyindeki krallıklar dışında tamamını sadece 8 yıl içerisinde ele geçirmiş, İber Yarımadası'nın önemli bir bölümü 11. yüzyıla kadar Müslümanların yönetimi altında kalmıştır.

İspanya (ve sonrasında Portekiz olacak topraklar) yeni bir din, yeni bir dil ve yeni bir kültürün damgasını vurmasıyla birlikte bir kez daha Avrupa'nın geri kalanından farklı bir kadere sürüklenmiştir. Bu yeni kültür, neredeyse yedi yüzyıl kaldığı toprakların içerisine işlemiş, yerel halkı da sonsuza dek değiştirmiştir. Fetihden iki yüzyıl sonra, İspanya Avrupa'nın kültür başkenti haline gelecektir. Kültür ve felsefe alanlarında yeni bir bakış açısı, yeni bir yaşam tarzı ile karşılaşan İspanyalılardan bazıları; artık kimliklerinin bir parçası haline gelmiş olan İslam kültürünü kabullenerek kendi istekleri ile İslam dinine geçmişlerdir.¹¹

Müslüman yönetimi altında bulunduğu yüzyıllar boyunca İspanya halkı din temelli üç kasta bölünmüştür: Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler. Kastlar arasında hoşgörü vardır ve mesleki açıdan roller paylaşılmıştır. Kastlar arasındaki bu

⁸ Payne, 1973a: 6.

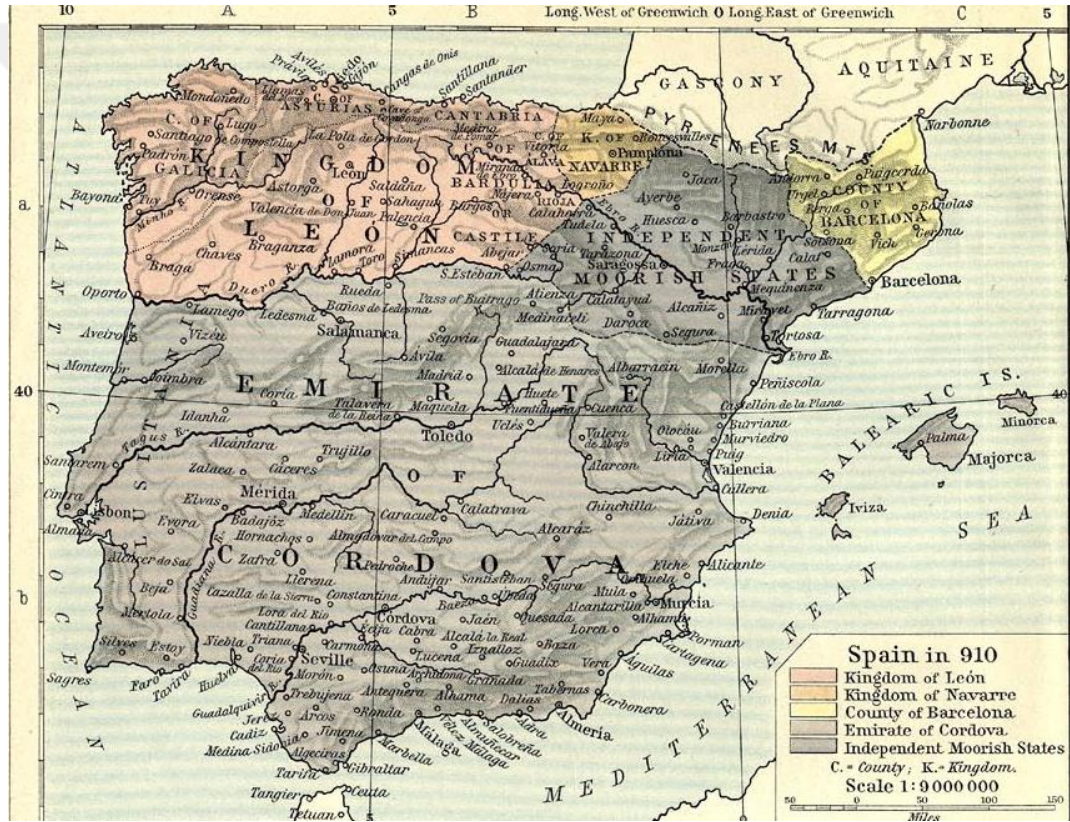
⁹ Williams, 2009: 45.

¹⁰ Heather, 2018: 298.

¹¹ Williams, 2009: 50.

keskin ayrım, Avrupa'nın geri kalanında feodalizm gelişirken, İspanya'da feodal kurumların ortaya çıkmamasına neden olmuştur. Bu durum ise, seçkin kesim içinden gelen güçlü liderlerin oluşturduğu bir sınıfın yokluğuna yol açmıştır. Aynı zamanda, sosyal konumun dinsel inanca göre belirlenmesi, İspanyol düşüncesinde günümüze kadar ulaşan temel bileşenlerden biri durumuna gelmiştir.¹²

İber Yarımadası'nın kuzeyi doğu-batı hattı boyunca Hristiyan Krallıklarının coğrafyası haline gelmiştir. Harita 1.1'de görüldüğü üzere, Leon Krallığı, doğusundaki Navarra Krallığı ile komşu iken, özerk Müslüman devletlerinin yer aldığı Zaragoza bölgesi, bir diğer Hristiyan Kontluğu olan Barselona Kontluğu ile Leon ve Navarra'nın arasındadır.

Harita 1.1: 10. Yüzyıl İber Yarımadası Siyasi Haritası

(Kaynak: https://legacy.lib.utexas.edu/maps/historical/shepherd_1911/shepherd-c-082-083.jpg, erişim tarihi: 02.03.2021).

Frank Krallığı'nın 8. yüzyılda, İber Yarımadası üzerinden ilerlemekte olan İslam tehdidi ile arasına tampon bir bölge oluşturması amacıyla kurduğu feodal vasallar, Barselona Kontluğu altında birleşmiştir. Öncelikle Barselona Kontluğu

¹² Williams, 2009: 58.

olarak anılan bölge, daha sonra Katalonya olarak anılmaya başlanmıştır. Katalonya ve Aragon Krallığı 1137 yılında evlilik yoluyla Aragon Krallığı altında birleştiğinde Katalonya, Aragon Krallığı'nın donanma gücünün ve yayılmacılığının merkezi olmuştur.¹³

“Kıllı” lakaplı Wilfred (İspanyolca: *Wifredo el Velloso*, Katalanca: *Guifré el Pilós*), Barselona'da diğer krallıklardan ve Müslüman devletlerinden bağımsız ayrı kontlukların olduğu bir bölgenin oluşumuna önayak olmuştur.¹⁴ Barselona'nın başkenti konumunda bulunduğu, diğer bir adıyla *Marca Hispanica* olarak bilinen ve İber Yarımadası'nın kuzeydoğusunda bulunan bu bölgedeki kontluklar, özel ayrıcalıklara ve sınırlı bir otonomiye sahip olsalar da, yaklaşık iki yüzyıl boyunca Frankların yönetiminde kalmışlardır.¹⁵ Katalonya'nın özerklik ve ayrıcalık statüsünün başlangıcı bu dönem olarak görülebilir. Barselona Üniversitesi Uygulamalı Ekonomik Bilimler Profesörü Fransesc Granell'e göre de Katalonya tarihsel olarak Frankların Karolenj İmparatorluğu'nun bir parçası olmuştur ve Katalanlar da Karolenj kökenlidir.¹⁶ Karolenj İmparatorluğu, Harita 1.2'de görülen *Marca Hispanica* bölgesi ile daha sonra Aragon Krallığı'na evrilecek Katalan illerinin temellerini atmıştır.

¹³ Altamira, 1949: 688.

¹⁴ Roger, 1992: 169-188.

¹⁵ Williams, 2009: 61.

¹⁶ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 54.

Harita 1.2: Karolenj İmparatorluğu (MS 843)

(Kaynak: <https://fineartamerica.com/featured/carolingian-empire-map-843-ad-granger.html>, erişim tarihi: 02.03.2021.)

Marca Hispanica ve Asturya-Leon Krallıkları arasında kalan Kastilya bölgesinde siyasal bütünlük sağlayan Fernan Gonzalez, Leon Krallığı'na başkaldırarak 950 yılında bölgeye otonomi statüsü kazandırmıştır.¹⁷

10. yüzyılın ortalarında, daha sonra kendisine Muzaffer anlamına gelen Al-Mansur¹⁸ lakabı verilen genç bir Arap soylusu, kuzeye yürüyerek *Reconquista* 'ya ölümcül bir darbe indirmiştir. Al-Mansur'un saldırısına kadar *Reconquista* hareketinin başını çeken Leon Krallığı, Al-Mansur'un yıkıcı darbesi sonrasında, hareketin liderliğini III. Sancho'nun kralı olduğu Navarra Krallığı'na bırakmıştır. Kastilya Kralı'nın kız kardeşi ile evlenen III. Sancho, kayınbiraderinin ölümünün yarattığı karışıklık sırasında oğlu I. Fernando'yu Kastilya'nın başına geçirmiştir. I. Fernando, Leon Krallığı'nı işgal etmiş ve kendisine "İspanya'nın İmparatoru" unvanını

¹⁷ Strayer, 1983: 128.

¹⁸ Bariani, 2003: 298. Tam adı Abu 'Âmir Muḥammad ibn 'Abdullāh ibn Abi 'Âmir al-Ma'afiri olup, yabancılar tarafından söyleniş kolaylığı açısından Almanzor olarak ünlenmiştir.

vermiştir.¹⁹ Böylece Kastilya Krallığı, İspanya'daki Hristiyan krallıkları arasından sıyrılarak tarih sahnesinde yerini sağlamlaştırmıştır.

Aynı dönemde yarımada Kastilya dışında diğer büyük güçler de ortaya çıkmıştır. Ülkenin kuzeyinde, daha sonrasında Aragon Krallığı olarak anılacak bölgede güçlü bir “sınırlandırılmış monarşi” anlayışı gelişmiştir. Doğuda, gelecekte Katalonya adını alacak bölge, Müslümanlar tarafından neredeyse hiç fethedilmemiş, 11. yüzyılda Barselona Kontu Ramon Berenguer tamamen bağımsız bir Barselona'nın ilk yöneticisi olmuştur. Ramon Berenguer, Mağribilere (Morolar) karşı savaşmış, topraklarını Barbastro'ya kadar genişletmiş ve Mağribi kentlerine *parias* adı verilen ağır haraçlar dayatmıştır.²⁰

Aragon Kralı Ramiro'nun kızı Petronilla, Katalonya'yı yöneten aileden Kont IV. Ramon Berenguer ile evlenerek 1137 yılında Aragon ve Katalonya'nın evlilik yoluyla birleşmesini sağlamıştır.²¹ Bu evlilik ve birleşme, İspanya'yı günümüze kadar etkileyecek bir yapısal oluşumun temelini atmıştır. Aragon Krallığı ve Katalonya birleşmiş olsalar da asıl güç Katalonya'da ve başkenti Barselona'da bulunmaktadır. 12. ve 13. yüzyıllarda Katalonya, Venedik ve Cenevizlilerle yarışacak biçimde, Akdeniz'in önemli bir kısmına yayılmış olan büyük bir ticaret gücü haline gelmiştir.²²

Reconquista hareketi ilk önemli zaferini 1085 yılında Leon ve Kastilya Kralı IV. Alfonso önderliğinde giriştiği mücadelede Toledo'yu alarak kazanmıştır.²³ Bu zafer yalnızca stratejik öneme sahip bir kenti almakla kalmamış, aynı zamanda eski Vizigot kentinin yeniden kendilerine geçmesi nedeniyle Hristiyanlar arasında morali yükseltmiştir. VI. Alfonso'nun küçük kızı Burgonyalı Henry ile evlenmiş, evlilik sırasında kendisine Portekiz toprakları çeyiz olarak verilmiştir. Bu evlilikten doğan Portekizli I. Afonso, 1139 yılında Portekiz'i İspanya'dan ayırarak bağımsızlık ilan etmiştir.²⁴ Portekiz, 80 yıllık bir dönem dışında, günümüze kadar bağımsız bir ülke olarak süregelmiştir.

İspanya'daki tüm Hristiyan krallıkları içerisinde Kastilya diğerlerinden daha fazla öne çıkmış ve *Reconquista* bayrağını üstlenmiştir. Bunun nedeni olarak diğer

¹⁹ García Gallo, 1953: 213.

²⁰ Reilly, 1995: 48.

²¹ Reilly, 1998: 61.

²² Elliott, 2002: 25.

²³ Reilly, 1995: 86-87.

²⁴ Payne, 1973a: 117.

krallıklardan daha çok nüfusa ve daha büyük topraklara sahip olması, aynı zamanda da İber Yarımadası'nın merkezinde yer alması gösterilebilir. Bir başka önemli etmen ise dildir; Katalanca, Galiçyaca, Baskça ve Portekizce'nin varlıklarına karşın, yarımada da kullanılan baskın dil Kastilyacadır. İspanyolca denildiğinde aslında Kastilyaca kastedilmektedir.²⁵

Reconquista'nın erken dönemlerinde Hristiyan hükümdarlar Müslümanlardan çok kendi aralarındaki mücadelelerle meşgulken; 1195 yılında Alarcos Savaşı'nda Müslümanlara karşı uğradıkları yenilginin ardından işbirliğine gitmeye karar vermişlerdir. Papa'nın Muvahhitlere²⁶ karşı Haçlı Seferi düzenlenmesi için çağrıda bulunmasıyla birlikte, 1212 yılının Haziran ayında tüm İspanya'dan ve Avrupa'nın çeşitli yerlerinden gelen Hristiyanlar Toledo'da toplanmış ve güneydeki Sierra Morena'ya yürümüşlerdir. Las Navas de Tolosa düzlüklerinde Muvahhitlerle Hristiyanlar arasında gerçekleşen savaşta Müslümanlar çok büyük bir yenilgi almışlardır.²⁷ Öyle ki, bu savaş Müslüman İspanya'nın sonunun başladığı savaş olarak görülmektedir.

Yüzyılları kapsayan *Reconquista* sürecinin sonunda İspanyollar öncelikle Hristiyanların birleşmesi amacına odaklanmış; Müslümanların yarımada dan çıkarılması ikinci planda tutulmuştur. *Reconquista* süresince 1137'de Katalonya ve Aragon'un kurduğu konfederasyon, 1230'da Leon ve Kastilya Krallıklarının birleşmesi, 1469'da Kastilya ve Aragon arasında evlilik yoluyla hanedanlık bağı kurulmasındaki asıl amaç bu Hristiyan birliğini sağlamaktır. Hiçbir dış unsur tarafından fethedilemeyen Bask kentleri, birleşme ruhunun etkisiyle birer birer (Gipuzkoa-1200, Araba-1332, Bizkaia-1379, Navarre-1512) bu birliğe katılmıştır.²⁸

Aragon Krallığı 14. yüzyılda Akdeniz'e, zengin İtalyan cumhuriyetleri olan Venedik ve Ceneviz'e yönelmiştir. Katalonya'nın deniz ticaretine ilişkin yasalarını içeren *Llibre del Consolat de Mar*, yüzyıllarca boyunca Akdeniz'deki deniz ticaretini

²⁵ Strayer, 1983: 141.

²⁶ Fas'tan yükselen aşırı bir mezhep olan Muvahhitler, 1126 yılı civarında, yönetimi elinde bulunduran bir başka mezhep olan Murabıtlara karşı, Allah tarafından görevlendirildiğini iddia ederek kendisini mehdî ilan eden Atlas Dağları'ndan Ebu Abdullah Muhammed İbn Tûmert önderliğinde ayaklanmış ve önce Fas'ı ardından İber Yarımadası'nı kontrol altına almışlardır. Muvahhitler, kendileri gibi düşünmeyen ve inanmayanlara karşı hoşgörüsüz oldukları kadar, aynı zamanda savaşçı nitelikleri nedeniyle şiddete başvurmaya yatkın olmaları ile nam salmışlardır.

²⁷ Gitlitz ve Davidson, 2000: 60

²⁸ Tosun, 2018: 49.

yönlendirmiştir. Katalonya'nın önderliği ile Aragon Krallığı, Sardunya ve Sicilya adalarını ilhak etmiştir. 1300'lerde Katalan ordusu Osmanlı Türkleri ile savaşmak için Sicilya'dan yola çıkmış, yol üzerinde Atina'da bir dükalık kurmuş ve altmış yıl boyunca Katalanca orada resmi dil olarak kullanılmıştır. Yine bu yüzyılda, Barselona İspanya'nın en büyük ve kalabalık kenti ve Akdeniz'deki en büyük gemi yapımcısı olagelmiştir. Katalan denizciler Karadeniz'den Senegal kıyılarına kadar tüm Akdeniz'de boy göstermişlerdir.²⁹

15. yüzyılda İber Yarımadası'nın siyasi haritası (Harita 1.3) incelendiğinde; batıda bugünkü sınırlarına çok yakın bir durumdaki Portekiz, merkezde Galiçya'yı da içine alacak şekilde yarımadanın büyük kısmını kaplayan Kastilya ve Leon Krallığı, güneyde Müslümanların yarımadadaki son toprağı olan Granada, doğuda Katalonya'nın verdiği güçle bağımsızlığını sürdüren Aragon Krallığı, kuzeyde ise diğerlerine oranla küçük bir coğrafyada hüküm süren Navarra Krallığı görülmektedir.

Harita 1.3: 15. Yüzyıl İber Yarımadası Siyasi Haritası

²⁹ Williams, 2009: 80.

(Kaynak: <https://www.khanacademy.org/humanities/renaissance-reformation/spain-15th-16th-century/xa6688040:15th-century-spain/a/fifteenth-century-spanish-painting-an-introduction?modal=1>, erişim tarihi: 02.03.2021.)

Kastilya Krallığı, daha sonraki dönemlerde monarşiyi yeniden ayağa kaldırarak olan Fernando ve Isabel'in tahta çıkışına kadar zayıf hükümdarlarla yönetilmiş; bu süreçte soylu kesim hiç olmadığı kadar güçlenmiş ve zenginleşmiştir. Zayıf bir hükümdar olan ve Trastamara hanedanından gelen II. Juan, Kastilya'yı 1406-1454 yılları arasında yönetmiş, yönetimi sırasında saray entrikalarına girmek dışında kayda değer herhangi bir eylemde bulunmamıştır. Aragon Krallığı'nda ise I. Martin bir varis bırakmadan öldüğünde, Berenguer ve Petronilla ile başlayan bir hanedan son bulmuş; Aragon tacını Trastamara hanedanından gelen Antequeralı Fernando almıştır. Kastilya ve Aragon ayrı krallıklar olarak varlıklarını sürdürseler de, iki kralın da aynı hanedandan oluşu ilişkileri daha önce olmadığı kadar yakınlaştırmıştır.³⁰

15. yüzyıl Aragon Krallığı için, özellikle Katalonya'da yaşanan olumsuz gelişmelerle doludur. İsyanlar, savaşlar ve halkın kara vebadan kırılması nedeniyle insan gücünün azalması sonucunda Katalonya'daki ekonomik ilerleme derin bir sekteye uğramıştır. Barselona'nın nüfusu 14. yüzyılda 50.000'e yaklaşmaktayken, 1477'de 20.000'e kadar düşmüştür. Venedik ve Cenevizliler gemi teknolojilerini ilerleterek daha hızlı ticari gemiler üretme yoluyla Avrupa'nın büyük kısmında ticari anlamda başat konuma gelmişlerdir. Türklerin 1453'te İstanbul'u fethetmesiyle birlikte Katalan gemiciliği büyük bir darbe almıştır. Tüm bunların üstüne taht için çekişen hanedanların mücadelesi ve iç savaş yıkıcı bir etki göstermiştir.³¹

Tüm bunların sonucu 1462-1472 yılları arasında süren Katalan İç Savaşı'dır. Katalan meşrutiyetçileri ile II. Juan yanlısı olan kralcılar arasındaki çekişme, Fransızların da dâhil olduğu ve bazen Katalancıları, bazen de II. Juan'ı desteklediği bir iç savaşa yol açmıştır. Bu durum, II. Juan liderliğindeki Aragon Krallığı'nın hegemonyasını güçlendirmesini sağlamıştır.³²

19 Ekim 1469'da Aragon tahtının varisi Fernando ile Kastilya tahtının varisi Isabel görkemli bir törenle evlenmiştir. Isabel tarafından reddedilen Portekiz kralı V.

³⁰ Hillgarth, 1976: 408.

³¹ Payne, 1973a: 156-168; Elliot, 1984: 26.

³² Altamira, 1949: 260; 1462-1472 yılları arasındaki Katalan İç Savaşı hakkındaki ayrıntılı bir inceleme için bkz. Ryder A. (2007). *The Wreck of Catalonia: Civil War in the Fifteenth Century*. Oxford University Press, Oxford.

Alfonso'nun orduları ile Isabel ve Fernando'nun orduları Toro'da çarpışmış, Alfonso yenik bir biçimde Portekiz'e geri dönmüştür. Savaşın ardından imzalanan Alcazobas Anlaşması (4 Eylül 1479) ile Isabel'in Kastilya tahtının meşru varisi olması ve Kastilya'nın Portekiz'le değil, Aragon'la "evlenmesi" kesinleşmiştir.³³ Bu seçim daha sonraki yıllarda Kastilya ile Aragon Krallıklarını birleştirecek, Portekiz'in günümüze kadar bağımsız kalarak gelmesine yol açarken, Katalonya'nın yine günümüze kadar ulaşan Kastilya boyunduruğundan kurtulma mücadelesini başlatacaktır.

İki krallık arasındaki bu evliliğe karşın kesin bir bütünleşmeden söz edilmesi mümkün değildir.³⁴ Evlilikten sonra bile Katalanlara Kastilya'da yabancı gözüyle bakılmakta; Katalanların en büyük rakipleri Cenevizliler ise Kastilya'da bankacılık ve ticareti ellerinde tutmaktadır. Ekonomik yönden Kastilya yün ticareti nedeniyle kuzeye yönelmiş, Aragon ise Akdeniz'de ticarete yoğunlaşmıştır. Siyasi açıdan da iki krallık oldukça farklı yapıdadır. Kastilya'da *cortes* kayda değer bir güce sahip değilken, Aragon'da soylular siyasi gücün merkezindedir. Hem Katalonya hem de Valensiya kendi hak ve özgürlüklerine sahiptir. Gerçekleşen evliliğe karşın, İspanya'da kurumsal ve ulusal bir birleşme görülmemiştir.³⁵

Hristiyan güçlerin Müslümanlar karşısındaki ilerleyişi 15. yüzyıla kadar aşamalı olarak sürmüştür. Bu süre zarfında Müslümanlar ve Hristiyanlar arasındaki çatışmalar hiç durmamış ve Hristiyan krallıkları neredeyse yedi yüzyıla yayılan *Reconquista* adı verilen süreçte İber Yarımadası'nda Müslüman egemenliğine son vermiştir.³⁶

Endülüs bölgesi bütünselliğini yitirip parçalanırken, kuzeydeki Hristiyan krallıkları tam tersi bir süreçten geçmiştir. Krallar, sahip oldukları topraklar genişledikçe, yeni topraklara yerleşimi teşvik etmek için yerleşimcilere *fuero* adı verilen genişletilmiş yerel yönetim yetkileri vermişlerdir. Yereldeki bu özgürlükçü anlayış, halkın temsil edildiği *cortes* adı verilen meclislerin doğmasını sağlamış, 1162

³³ Diffie ve Winius, 1977: 152

³⁴ Payne, 1971: 15.

³⁵ Williams, 2009: 85.

³⁶ Barton, 2009: 22.

yılında Aragon³⁷, 1188 yılında Leon³⁸ kendi *cortes* 'lerini oluşturmuşlardır.³⁹ 1295 yılında İngiltere'de kral ve soylular arasında imzalanan ve kralın yetkilerini kısıtlayan ünlü Magna Carta anlaşmasından bile önce gerçekleşen bu gelişme, feodal kurumların baskıcı yönetimi altındaki diğer Avrupa devletlerinden çok farklı bir yapının yerleşmesine yol açmıştır. Öte yandan krallar açısından verilmiş olan bu taviz, İspanya'yı oluşturan toplulukların gelecekteki bağımsızlık arayışlarına kaynaklık etmiş, tarih boyunca İspanya'da ayrılıkçılığa ilişkin çeşitli sorunlara neden olmuştur.

1.2. 1492-1702 Tarihleri Arasında İspanya

1492 yılı İspanyol tarihi için çok önemlidir; çünkü aynı yıl içerisinde hem kâşif Kristof Kolomb Amerika kıtasının varlığını Batı Avrupa'nın öğrenmesini sağlamış, hem de Müslümanların İber Yarımadası'ndaki son krallığı olan Granada Krallığı yıkılmıştır.⁴⁰ Aragon Kralı II. Fernando ile Kastilya Kraliçesi I. Isabel tarafından 1478'te kurulan İspanyol Engizisyonu, 1492 yılı itibarıyla Hristiyanlığa geçiş yapmamış tüm Yahudilerin öldürülmelerini ya da İber Yarımadası'ndan atılmalarını sağlamıştır.⁴¹

17 Nisan 1492'de, Kristof Kolomb, yıllardır çabaladığı “batıya giderek Doğu'ya (Hindistan'a) ulaşmak” hedefi için kraliyetten destek almayı başarmıştır.⁴² Kastilya Kraliçesi Isabel, Doğu'ya batıdan dolanmak suretiyle ulaşabilirlerse Müslümanları beklemedikleri şekilde arkadan vuracaklarını ve Kutsal Toprakları bile geri alabileceklerini düşünmüştür. O zaman *Reconquista* sadece İber Yarımadası ile sınırlı kalmayacak, dünya üzerinde tek bir “kafir” kalmayana kadar sürecektir.

³⁷ <https://www.elperiodicodearagon.com/noticias/aragon/hallado-decreto-cortes-aragon-1227-1349032.html> , (erişim tarihi: 02.03.2021).

³⁸ <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/memory-of-the-world/register/full-list-of-registered-heritage/registered-heritage-page-8/the-decreta-of-leon-of-1188-the-oldest-documentary-manifestation-of-the-european-parliamentary-system/> , (erişim tarihi: 01.03.2021).

³⁹ Williams, 2009: 67.

⁴⁰ Payne, 1973a: 201.

⁴¹ Bu durumun ilginç sonuçlarından biri, topraklarından sürgün edilen Yahudilere Osmanlı Devleti'nin sahip çıkmasıdır. İspanya'dan gemiler aracılığıyla getirilen Yahudiler, Selanik, İzmir ve İstanbul'a yerleştirilmişlerdir. (Bkz. Gürkaynak M. (2003) “Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi ve Yahudi Milleti”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2): 282-285.)

⁴² Francis, 2006: 175.

Isabel'in bir diğerk düşüncesi ise Doğı'nun zenginliklerini ele geçirerek İspanya'yı yıkılmaz bir güce haline getirmektir.⁴³

Isabel 1504 yılında öldüğünde, özellikle Amerikalarda keşfedilen toprakları da düşünerek “*Keşfedilmiş ve keşfedilecek olan, fethedilmiş ve fethedilecek olan tüm topraklar, bana ait olan Kastilya ve Leon krallıklarının mülkü olacaktır.*” demiştir. Papa VI. Aleksander'in da 4 Mayıs 1493'te onay verdiği vasiyetname, “*Inter Caetera*” adlı papalık fetvası ile ilan edilmiştir. Bunun yanı sıra, kendisi krallığı yönetemeyecek duruma gelirse tahta Fernando'nun vekalet edeceğini de söylemiştir.⁴⁴

Isabel'in torunu Gentli I. Carlos, Avrupa'daki pek çok güçlü hanedanın soyundan gelmektedir ve bu hanedanların dördünün -Habsburg, Burgonya, Aragon ve Kastilya- tek varisidir. Avusturya'da bulunan Habsburg imparatoru öldüğünde, I. Carlos Kutsal Roma İmparatorluğu tahtı için en güçlü adaylardan biri haline gelmiştir. Kutsal Roma İmparatorluğu'nun yöneticileri, soyluların oylaması sonucunda seçilmektedir. I. Carlos, bankacı Fugger ailesinin desteğini alarak 1519 yılında İmparator V. Charles olarak seçilmiştir. İspanya'da I. Carlos adını taşıırken, Kutsal Roma İmparatorluğunda V. Charles adını taşımıştır. Henüz 19 yaşındayken, o güne kadar görülen en büyük imparatorluklardan birinin başına geçmiştir. Toprakları Kastilya ve Aragon krallıklarından Amerikalardaki İspanyol kolonilerine, Fransa'nın bazı kısımlarından bazı İtalyan kent devletlerine, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Avusturya ve Bohemya'dan Almanya'nın bazı kısımlarına kadar uzanmaktadır. İspanyollar ise, I. Carlos ile birlikte ilk kez kendilerini Avrupa'nın bir parçası olarak görmüşlerdir.⁴⁵

I. Carlos'un (V. Charles) imparatorluğu sırasında uğraşmak zorunda kaldığı en önemli sorunlar; Comuneros İsyanı⁴⁶ (İspanya'daki soyluların başkaldırması), Habsburg ve Fransız Valois hanedanlarının arasındaki çekişme sonucu yaşanan Pavia Savaşı (Milan'ı kimin alacağına ilişkin rekabet sonucu ateşlenmiştir)⁴⁷, Martin Luther'in Wittenberg katedralinin kapısına Katolikliğe karşı astığı “Doksan Beş

⁴³ Williams, 2009: 95. Amerika kıtasının varlığının 1492'de Batı Avrupa tarafından öğrenilmesi, insanlık tarihinin en önemli anlarından biridir. Sömürgecilik çağını başlatmış, dünyanın politik merkezini Akdeniz olmaktan çıkararak Atlantik Okyanusu haline getirmiştir.

⁴⁴ Verzijl, 1979: 230-234.

⁴⁵ Williams, 2009: 102.

⁴⁶ Haliczzer, 1981: -161-163.

⁴⁷ Konstam, 1996: 76.

Sav’’dan etkilenen birçok Alman prensin Protestanlığın ilk isyanında yer alması⁴⁸ olarak sayılabilir. I. Carlos, Portekiz prensesi Isabel ile evlenerek üç çocuk sahibi olmuştur.⁴⁹ Bu çocuklardan biri, gelecekte İspanya kralı olacak olan II. Felipe’dir.

II. Felipe, Amerika kıtasındaki muazzam genişlikteki topraklarından gelen gümüşlerle ülke ekonomisini yürütmeye çalışmış, yine de İspanya’nın giderek daha çok borca batmasına engel olamamıştır.⁵⁰ İspanya’daki en büyük sorun, ülke ekonomisinin günü kurtarmakla yönetilebileceğinin düşünülmesidir. Amerika’dan gelen gümüşler kısa süre için tahtın borçlarını ödese de bir sonraki gümüş sevkiyatına dek taht yine borçlarını ödeyemez hale gelmiştir. Zaten verimli olmayan topraklar boştur; tarım yok denecek kadar az düzeydedir ve buğday dışarıdan ithal edilmektedir. Öyle ki, II. Felipe’nin hükümdarlığının sonlarına yaklaşılrken, borçlarını ödeyebilmek için soyluluk unvanlarının satılıyor olması nedeniyle soyluluk iddiasında bulunan yaklaşık 100.000 kişi ortaya çıkmıştır.⁵¹ İspanya halkı, zanaatçılığı, işçiliği ve çalışmayı hakir gören bir karakteristik kazanmıştır. Yükselmek ve önemli yerlere gelmek isteyen İspanyollar için tek çözüm kiliseye ya da saray bürokrasisine katılmak veya denizci olmak haline gelmiştir. İspanyollar, Müslümanlıktan ya da Yahudilikten dönenlerle karıştırılmamak için bedensel işlerden uzak durmuş, çoğu zaman kiliselerde bulabildikleri birer kâse çorba ile günlerini geçirmeyi ve buna rağmen gururlu görünmeyi önemli bir erdem olarak görmüşlerdir.⁵²

1580 yılında, Portekiz kralının Fas’ı işgali sırasında ölmesi nedeniyle, II. Felipe Portekiz tahtında hak iddia ederek Portekiz’i İspanya topraklarına katmış, yüzlerce yıl sonra İber Yarımadası’nı tek bir siyasi hüküm altında birleştirmiştir. İspanya’nın bu dönemde toprakları muazzam bir büyüklüğe ulaşmıştır. Amerika’nın kolonileştirilmesinin yanı sıra, Filipinler, Gine, Mozambik, Yeşil Burun Adaları (Cape Verde) ve Madeira Adası gibi yeni yerler İspanyol krallığının bir parçası haline gelmiştir.⁵³

⁴⁸ Nolan, 2006: 708-710.

⁴⁹ Kamen, 1997: 2.

⁵⁰ Gat, 2006: 488.

⁵¹ II. Felipe dönemindeki kamu borçlarına ilişkin ayrıntılı bir inceleme için Bkz. Conklin, J. (1998) "The Theory of Sovereign Debt and Spain under Philip II". *Journal of Political Economy*, 106(3): 483-513.

⁵² Williams, 2009: 122.

⁵³ Drelichman ve Voth, 2016: 70.

II. Felipe'nin egemenliği sırasındaki bir başka önemli olay da bugünkü Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'u oluşturan 17 yerel birimde çıkan isyanlardır. Bu isyanların bastırılması için gönderilen Alba Dükü oldukça şiddetli bir yanıt vermiştir. Ancak ekonomik sorunların etkisini gösterdiği bir başka alan olan orduda maaşlar aylarca ödenemediği için, askerler şehirleri yağmalamış, binlerce kişinin öldürülmesinden ve tecavüzünden sorumlu hale gelmişlerdir.⁵⁴ Bu yağmalama olaylarından en ünlüsü 1576'da gerçekleşen ve "İspanyol Öfkesi" olarak anılan Antwerp'in yağmalanmasıdır. Bu olayın ardından Alçak Topraklar'daki (Hollanda, Belçika ve Lüksemburg) 17 yönetim birleşmiş ve İspanya karşıtlığı üst düzeye ulaşmıştır. 1581 yılında, İngiltere kraliçesi I. Elizabeth'in de desteğini arkasına alan Birleşmiş Bölgeler (*United Provinces*), İspanya'ya bağlı kalmayı tercih eden Belçika dışında, bağımsızlıklarını ilan etmiştir.⁵⁵ Kısa süre sonra İngiltere ve yeni kurulan Birleşik Hollanda Cumhuriyeti arasındaki yakınlaşma, imzalanan Nonsuch Antlaşması ile resmiyete dökülmüştür.⁵⁶

1587 yılında, I. Elizabeth'in, İskoçya ve Fransa kraliçesi ve Katolik olan Mary'yi vatana ihanet suçlaması ile öldürtmesi nedeniyle, II. Felipe İngiltere'yi işgal edecek büyük bir donanma hazırlamaya başlamıştır. Ne yazık ki, dinsel görüşlerinin etkisindeki Felipe, donanmanın başına hayatı boyunca hiç denize açılmamış olan Medina Sidonia Dükü'nü getirmiş; bu sefere kutsal bir anlam yükleyerek gemilere yaklaşık 200 rahibin binmesini emretmiştir. İngiliz donanmasını yöneten Lord Howard ve Drake'in ustaca taktikleriyle, İngiliz donanması kendisinden kat be kat üstün olan İspanyol donanmasını kaçırmaya zorlamıştır.⁵⁷ Alınan bu yenilgi, İspanyol İmparatorluğu'nun gücünü yitirilişinin ilk adımı olmuştur.⁵⁸

II. Felipe döneminin en önemi sorunlarından biri, kralın güvendiği sekreterlerden biri olan Antonio Perez'in ihaneti olmuştur.⁵⁹ Saray içinde dönen entrikalar sırasında bir cinayet işlediği iddiasıyla hapse atılan Perez, hapisten kaçarak Aragon'a sığınmıştır. Kastilya suçlunun iadesini istediğinde Aragon yönetimi bunu reddetmiş, devreye Kastilya'nın Aragon topraklarındaki tek kurumsal varlığı olan

⁵⁴ Drelichman ve Voth, 2016: 153.

⁵⁵ Geyl, 2001: 55.

⁵⁶ Wernham, 1966: 371.

⁵⁷ Grant, 2017: 296.

⁵⁸ <https://www.britannica.com/topic/Armada-Spanish-naval-fleet>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

⁵⁹ Duro, 1890: 249-381.

engizisyon girmiştir. Aragon halkı ve aristokratları arasında ayaklanmalara yol açan bu süreçte Perez Fransa'ya kaçmış ve devlet sırlarını Fransızlara anlatmanın yanı sıra II. Felipe'yi karalama kampanyası yürütmüştür. II. Felipe'nin durmaksızın artan vergi istekleri ve Perez olayı nedeniyle iyice hırçınlaşan Aragon soyluları, kendilerini yüzlerce yıllık geleneksel *fueroların* ardında güvenceye almak istemişlerdir. Ayaklanma kısa bir süre içerisinde bastırılrsa da II. Felipe *fueroları* kaldırmayı göze alamamıştır.⁶⁰

Babası III. Felipe'nin 1621 yılında ölümünün ardından tahta çıkan ve dünyevi zevklere düşkünlüğü ile bilinen IV. Felipe, fiili devlet yönetimini Olivares Kont-Dükü Gaspar de Guzman'a bırakmıştır. Gaspar, 22 yıl boyunca, İspanya'yı sosyo-ekonomik anlamda zor duruma düşüren kraliyet savurganlığını ve hareket imkanını kısıtlayacak denli şişirilmiş bürokrasiyi ortadan kaldırmak gibi eylemlerle İspanya'yı çağdaş bir ulus devlet haline getirmek için çalışmıştır.⁶¹ Gaspar'ın amacı, Avrupa üzerindeki İspanyol egemenliğinin bedeli ne olursa olsun korunmasıdır. Bu süreçte Hollanda Birleşik Cumhuriyeti'ni yeniden İspanya topraklarına katmak için savaş açan, Fransa ile savaşa giren İspanya'da devlet hazinesi finansal çöküşün eşiğine gelmiştir. Amerika'dan her yıl gelen gümüş dolu gemiler, 1639 yılında İspanya'ya ulaşmadığında, zaten zor durumdaki İspanyol ekonomisi için ağır bir darbe vurulmuştur. Savaşların finansmanı için yalnızca topladığı vergilere güvenmek zorunda kalınması, İspanya'yı oluşturan yönetimlerin ve halkın üzerinde daha da büyüyen bir yük anlamına gelmiştir.⁶²

Katalonya'nın İspanya'ya karşı ilk etkili ayaklanması 1640 yılına dayandırılabilir;⁶³ İspanya'ya büyük mali yük getiren Otuz Yıl Savaşı nedeniyle merkezi yönetimin mali ve beşerî kaynak arayışını İspanya'nın en zengin bölgelerinden olan Katalonya'dan karşılamaya çalışması sonucunda Katalan seçkinleri Madrid'le bağlarını koparmak istemişlerdir. 1640-1652 yılları arasında süren Katalan Ayaklanması⁶⁴ dağlık bölgelerde başlamış, merkez yönetimin Katalonya valisi

⁶⁰ Williams, 2009: 128.

⁶¹ Parker, 1984: 232-233.

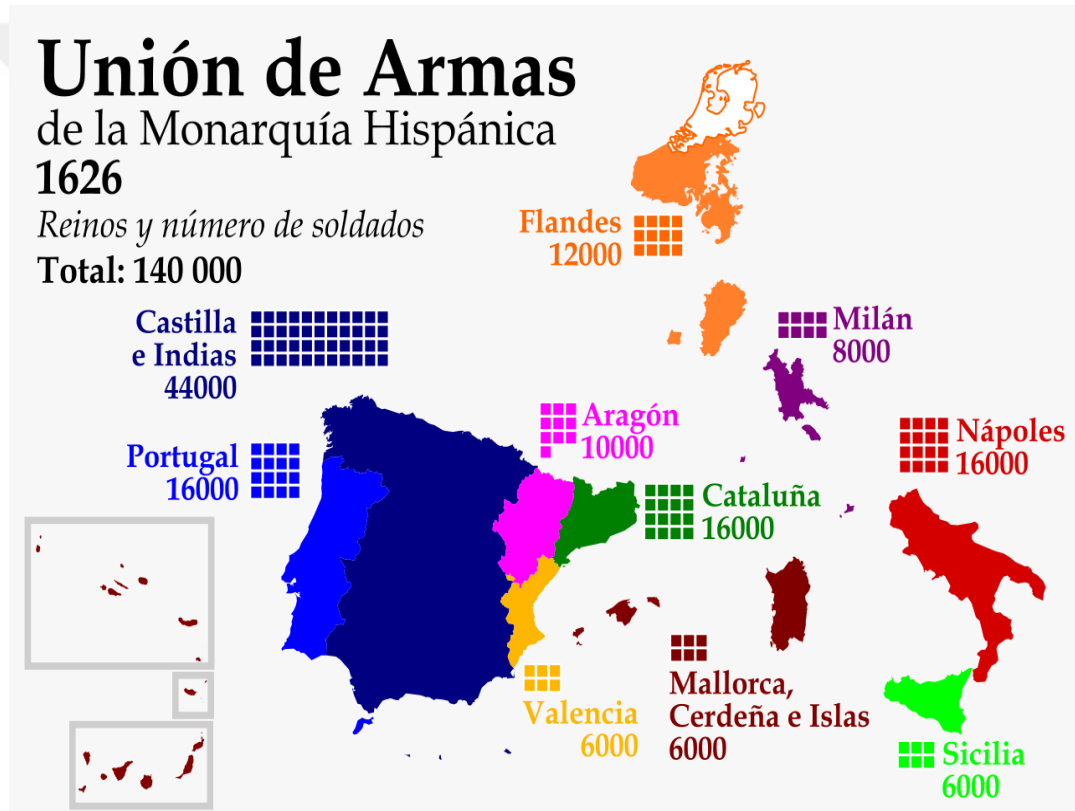
⁶² Wilson, 2009: 651.

⁶³ Phillips ve Phillips, 2016: 175.

⁶⁴ te Brake, 1998: 121.

ayaklananları cezalandırmak amacıyla Santa Coloma de Farnes'i yağmaladığında ayaklanmanın daha geniş çapta yayılmasına neden olmuştur.⁶⁵

1640 Katalan İsyanı, İspanyol-Habsburg gücünün Akdeniz'de karşılaştığı meydan okumaların temel dinamiklerini göstermektedir. Madrid için birleşik bir İspanya Krallığı hayal etmek mümkün görünmüştür. Bu yönde bir adım atmak ve otoritesini pekiştirmek amacıyla, IV. Felipe, sözde *Unión de Armas* (Silahların Birliği) yaklaşımını geliştirmiştir. Buna göre, Madrid'deki merkezi hükümet, ülke çapında ortak bir savunma oluşturmak adına periferik bölgelere yeni yükümlülükler getirmiştir. Aslında bu fikir, devletin de facto yöneticisi, Olivares Kont-Dükü Gaspar de Guzmán tarafından ortaya atılmıştır.⁶⁶

Harita 1.4: Silahlar Birliği'nin Bölgelere Göre Talep Ettiği Asker Sayısı
 (Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Union_of_Arms#/media/File:Unión_de_Armas.svg, (erişim tarihi: 07.03.2021).

Harita 1.4'te bölgelere göre silahlı kuvvete alınmak istenen asker sayısının gösterildiği Silahların Birliği, 1639 ve 1640'ta Kral'ın piyade alaylarını (*tercios*)

⁶⁵ Bu konuda daha ayrıntılı bir inceleme için Bkz. Elliot, J. H. (1984). *The Revolt of the Catalans: A Study in the Decline of Spain 1598-1640*. Cambridge University Press, Cambridge.

⁶⁶ te Brake, 1998: 122.

barındırmaları için Katalanlara yeni vergiler ve yeni yükümlülükler getirmiştir. 1640 baharında patlak veren geniş tabanlı bir halk seferberliği, merkezi hükümet ile periferideki dolaylı yönetimin temsilcileri arasındaki açmazda en dinamik unsur haline gelmiştir. 1640 Mayıs ayının ilk haftasında, bu türden iyi silahlanmış ve iyi örgütlenmiş çeteler, kilise çanlarının çalışında gizlenen bir çağrı ile hızla eyleme geçmişlerdir. Bölgenin iç kesimlerindeki çeşitli kasaba ve köylerde hükümetin asker yerleştirme girişimlerini sekteye uğratarak *tercios* 'ları kıyılarına kadar geri çekilmeye zorlamışlardır. Ancak Genel Vali, Santa Coloma de Farnes kasabasını yağmalayarak isyancıları cezalandırmaya çalıştığında, onları korkutmakta başarısız olmakla kalmamış, aynı zamanda yerel bir direnişi daha genel bir ayaklanmaya dönüştürmüştür. Bir yetkili, Santa Coloma'nın yağmalanmasından hemen önce Mayıs ayı başlarında siyasi durumun ciddiyetini şu şekilde vurgulamıştır:⁶⁷

“Tüm bu topraklar, bunu derken köylüleri kastediyorum, durumlarından öylesine hoşnutsuzlar ki, Santa Coloma'dakiler aynı şekilde hissetmeyenlerin olduğundan şüpheliyim. Ve bu kasabanın sıradan insanları hiçbir şekilde iyi niyetli değil. Kasaba meclis üyelerinin ve üst sınıfların kendilerini Majestelerinin hizmetine adadıklarını gösterdikleri doğrudur, ancak din adamları ve dini tarikatların üyelerinden çok azı benzer şekilde eğilimlidir ve çoğu halkın sesini takip eder.”⁶⁸

Beş gün süren isyanların itici gücü konumundaki kırsal isyancı çeteler, sözde hainlere saldırmış, hatta kentten kaçmaya çalışan Genel Vali'yi öldürmüşlerdir. Kralın tüm temsilcileri kaçar veya saklanırken ve merkezi hükümetin otoritesi çökerken, düzeni sağlamak için sivil milisleri örgütlemek Barselona'nın sivil seçkinlerine düşmüştür.⁶⁹ 11 Mayıs'a gelindiğinde, Manresalı bir yetkili, “*Daha önce içinde bulunduğumuz devletin aksine cennettedir. Artık kralın askerlerinin Katalonya'da olmadığı kesin kabul ediliyor. Şimdilik geri geleceklerine dair çok fazla korku yok ve şu anda içinde bulundukları Rosselló'yu da terk edecekleri umuluyor.*”⁷⁰ satırlarını yazmıştır. Çok geçmeden, kralın birlikleri Rosselló'nun başkenti Perpinyà'da saldırıya uğramış, ne var ki, şehrin yarısını harabeye çeviren bütün gece süren bir bombardımandan sonra ordu galip gelmiştir.⁷¹

⁶⁷ te Brake, 1998: 123.

⁶⁸ te Brake, 1998: 123.

⁶⁹ te Brake, 1998: 124.

⁷⁰ te Brake, 1998: 124.

⁷¹ te Brake, 1998: 124.

Kısa sürede isyan eden halk önce ordu birliklerine, ardından kralın resmi temsilcilerine ve son olarak da hain olarak gördükleri yerel yetkililere saldırmıştır. Özünde eşgüdümlü olmayan ve altı haftaya yayılan bu olaylar, J. H. Elliot tarafından “kırsal kesimde başlayan ve kasabaların daha hoşnutsuz unsurlarına yayılan toplumsal devrim” olarak adlandırılmıştır.⁷²

Katalan Ayaklanmasının ikinci aşaması, Katalanların tarihsel özgürlüklerini simgeleyen ve altı Katalan ileri geleninden oluşan kadim bir konsey olan *Diputats*’ın halk isyanıyla ittifak kurmasıyla başlamıştır. Dönemin *Generalitat* Başkanı Pau Claris i Casademunt önderliğindeki *Diputats*, yeni vergiler toplamaya ve merkezi yönetimin askeri gücüyle başa çıkabilecek büyük bir Katalan ordusu kurmaya gayret etmiştir. Bunu yaparken bir yandan da Fransa ile ittifakını sağlamlaştırmaya çalışmıştır. Ekim ayında Olivares durumun ciddiyetini şöyle özetlemiştir:⁷³

“Tüm sıkıntılarımız arasında, Katalan sorunu şimdiye kadar yaşadıklarımızın en kötüsü ve kalbim teselli kabul etmiyor. Sebep veya vesile olmadan kendilerini Hollanda gibi topyekûn bir isyana attılar, çünkü bugün Fransızlarla bir anlaşma imzaladıkları ve kendilerini o kralın koruması altına aldıkları haberi geldi”⁷⁴

Kastilya hakimiyetindeki devletin zorbalıklarına karşı yaygın halk muhalefetine rağmen; ayaklanan prensliğin, askeri savunmasını örgütleyerek bir Katalan ordusu kurmasının, *Diputats*’ın tahmin ettiğinden çok daha zor olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, Kasım ayında, barışçıl bir görevde olduklarını iddia ederek Katalonya’ya giren kralın birlikleri çok az direnişle karşılaşmış ve Tortosa’dan kıyı boyunca Barselona’ya doğru hızla kuzeye hareket etmişlerdir. Ancak, Aralık ayının ortasında Cambrils’te kralın birliklerine teslim olmuş yaklaşık altı yüz Katalan savunucunun katledilmesi ve Tarragona’nın barışçıl bir şekilde teslim olduğu haberi ile birlikte, Barselona’da Kastilya egemenliğinin tehdidine karşı bir kez daha şiddetli bir halk tepkisi olmuştur. Noel arifesinde, yine şehir dışından gelen güçlerin de dahil olduğu bir grup isyancı, hain olmakla suçlanan yetkililere saldırarak onları öldürmüş, hapisaneleri zorla açarak mahkumları serbest bırakmış ve hem Barselona’da hem de çevre köylerde bir dizi evi ateşe vermiştir. Konuyla ilgili olarak, dönemin İngiliz Büyükelçisi şu satırları yazmıştır:⁷⁵

⁷² Elliot, 1984: 462.

⁷³ te Brake, 1998: 124.

⁷⁴ Elliot, 1984: 510.

⁷⁵ te Brake, 1998: 125.

“Barselona’da, kralla bir uzlaşıya varma niyetinde olan yargıçlar ve adalet memurları ile uzlaşmak istemeyen halk arasında büyük bir anlaşmazlık yaşandı. Sıradan insanların bu çılgınlığının, Prensliği Fransızların eline atacağını şimdi düşünmeye başlıyorum.”⁷⁶

Katalan Cumhuriyeti’nin 16 Ocak 1641 tarihli ilanı, Katalan İsyanı’nın ikinci aşamasının (İspanyol monarşisine karşı siyasi devrimin) doruk noktası olmakla birlikte, sonrasında yaşananlar için bir başlangıçtır. Fransızların Pirene Dağları güneyinde güçlü bir üs kuruyor olması, Habsburg monarşisinin derhal tepki göstermesine neden olmuştur.⁷⁷ Yeni cumhuriyetçi hükümetin önerilen biçiminden Fransa’nın memnuniyetsizliği karşısında, Pau Claris, bağımsız bir cumhuriyet yaratmak yerine, prensliğin kendisini “Şarlman zamanında olduğu gibi, *fuero*’lara uyumlu bir sözleşme ile” Fransız monarşisine teslim etmesi önerisinde bulunmuştur. Böylece 23 Ocak’ta “devrimci” Katalonya’nın seçkin liderleri, tarihi ayrıcalıklarını koruyacaklarına dair ateşli bir umutla saldırgan bir hükümdarı (IV. Felipe) başka bir saldırgan hükümdarla (XIII. Louis) değiştirmişlerdir.⁷⁸

Habsburg yönetimi çok sayıda askerden oluşan bir gücü Katalan İsyanı’nı bastırması için göndermiştir. Gönderilen bu güç Barselona’ya doğru ilerlerken, teslim olmalarına karşın yüzlerce asiye öldürmüştür. Halk arasında öfkenin büyümesine neden olan bu katliamlar, Katalanların yenilenen bir kararlılıkla bir araya gelerek Montjuic Savaşı’nı kazanmalarına ve İspanyol hâkimiyetinden çıkarak Fransız hâkimiyeti altına girmelerine neden olmuştur.⁷⁹ Kurulan bu Fransız ittifakı, 26 Ocak 1641’deki Montjuic zaferi ile memnuniyet yaratmış olsa da, çok geçmeden Fransız orduları, Fransa karşıtı isyanları hem kışkırtan hem de bastıran işgalci bir güç haline gelmiştir. Dahası, Fransız kralı da bölgeye kendi genel valisini atamış ve prensliğin yönetimini Fransız taraftarı küçük bir grubun elinde toplamıştır.⁸⁰

Fransa’nın Katalonya üzerindeki hâkimiyeti Pirene Antlaşması’nın imzalandığı 1659 yılına dek sürmüştür; daha sonra Fransa’ya bırakılan en kuzey kesimi dışında (Roussillon ve Cerdagne) Katalonya yeniden İspanya topraklarına

⁷⁶ Elliot, 1984: 521.

⁷⁷ Altamira, 1949: 396.

⁷⁸ te Brake, 1998: 126.

⁷⁹ Van Gelderen, 284.

⁸⁰ te Brake, 1998: 126.

katılmıştır.⁸¹ Katalonya için dönüm noktalarından biri, İspanya-Fransa Savaşı'nın sonunda ülkenin bölünmesi olmuştur.⁸²

Katalan İsyanı'nın bağımsızlığa ulaşmaması tüm yaşananların boşa gitmiş olması anlamına gelmemektedir. Katalanlar, Fransa ve İspanya arasındaki askeri çatışmalarla geçen çok yıkıcı bir on yılın ardından, 12 Ekim 1652'de İspanya ile yeniden birleştiklerinde, en başta isyan etmelerine neden olan tüm şartları geri çekirtmeyi başarmış, *fuero*'larını korumuş ve isyanın başında kraldan talep ettikleri koşullara kavuşmuşlardır. IV. Felipe, İspanya Kralı değil Katalonya Kontu olarak genel af ilan etmiş ve prensliğin yasalarını koruyacağına söz vermiştir.⁸³

Portekiz'de de benzer bir durum yaşanmıştır. Gaspar'ın merkeziyetçi politikalarından rahatsız olan Portekizliler, Katalanların ayaklanmasının da etkisiyle Braganza Dükü'nü tahta çıkarmış ve onu Kral IV. Joao ilan etmişlerdir.⁸⁴ İspanya 25 yıl boyunca Portekiz'in bağımsızlığını tanımamış olsa bile, 1 Aralık 1640'ta, başka bir deyişle II. Felipe'nin Portekiz'i İspanya topraklarına katmasından altmış yıl sonra, Portekiz fiili olarak yeniden bağımsız bir ülke haline gelmiştir.

Olivares Kont-Dükü Gaspar de Guzman, Endülüs ve Katalonya gibi bölgelerde süren ayaklanmalarla başa çıkamayarak 1643 yılında görevi bırakmış, merkeziyetçi politikaları onun ardından yok olmuştur.⁸⁵

1640'lar İspanya için yenilgi ve kaybın yılları olmuştur. Napoli ve Sicilya ayaklanmış, Fransızlarla yapılan Rocroi Savaşı'nda (19 Mayıs 1643) alınan ağır yenilgi ile İspanyol ordusunun Avrupa'daki askeri prestiji sona ermiştir.⁸⁶ 1648'de Otuz Yıl Savaşları sonunda yapılan Westphalia Antlaşması ile Hollanda Birleşik Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı tanınmıştır.

1680'e gelindiğinde, Amerikan gümüşünün üçte ikisi bankacılık ve finans sektörünü ellerinde bulunduran yabancılara gitmektedir. Üretimin çok sınırlı olması, İspanya'nın en önemli ihracat ürünü olan işlenmemiş yünün dahi yabancılar eliyle üretiliyor olması ve İspanyol ürünlerinin uluslararası piyasalarla başa çıkamaması sonucunda gerçekleşen devalüasyon ve enflasyon nedeniyle ekonomi yerle bir

⁸¹ Payne, 1971: 16.

⁸² Cebeci ve Gülmez, 2020: 57.

⁸³ te Brake, 1998: 126.

⁸⁴ Newitt, 2009: 104-108.

⁸⁵ Elliott, 1984: 528.

⁸⁶ Nolan, 2006: 744.

olmuştur. 1600’de dokuz milyon olan ülke nüfusu; salgınlar, yüksek bebek ölümü oranları, göç ve sınır dışı edilme gibi nedenlerle altı milyona düşmüştür.⁸⁷

II. Carlos, Fransız kralının yeğeni Marie Louise ile evlense de taht için bir varis bırakamamıştır. II. Carlos, İspanya’daki Habsburg hanedanının son kralıdır ve 1700’deki ölümünün ardından tahta varis olmak için birçok aday ortaya çıkmıştır. Carlos, ölüm döşeğinde imzaladığı vasiyetinde tahtı Philippe de Anjou’ya (V. Felipe) bırakmıştır: Artık İspanya’da Habsburg hanedanlığı dönemi bitmiş ve Bourbon hanedanlığının dönemi başlamıştır.

1.3. İspanya Veraset Savaşları

1701-1714 yılları arasında İspanyol Veraset Savaşları ile Avrupa’da ilk büyük çaplı modern savaş yaşanmış, adeta Birinci Dünya Savaşı’nın provası yapılmıştır. Savaşın uluslararası alandaki gerçek nedeni güç dengesinin bir daha onarılamayacak biçimde bozulmasından duyulan çekincedir. Ne Avusturya ne de Fransa, İspanya’nın bir diğerinin eline geçmesine göz yumabilmiştir. Güç dengesinin dengeleyicisi olarak daima kartları elinde bulunduran İngiltere, bu savaştan en kârlı çıkan ülke olmuştur.⁸⁸

1703 yılında, Avusturya Arşidükü Charles, Viyana’da düzenlenen dinsel bir törenle Avusturyalılar tarafından taç giydirilerek İspanya Kralı III. Carlos ilan edilmiş, akabinde Portekiz’in Lizbon kentine giderek taht için kendi mücadelesine başlamıştır.⁸⁹ Avusturya’ya destek çıkan İngiltere ve Hollanda’nın ortaklaşa oluşturduğu bir donanma Cádiz kıyılarını taciz etmeye başlamış ve Cebelitarık’ı ele geçirmiştir. Buna karşılık olarak İspanya ve Fransa büyük bir donanma kurmuş, ancak Málaga Savaşı’nda iki taraf birbirine üstünlük sağlayamamıştır.⁹⁰ İngiliz-Hollandalı donanmasının çok ağır hasar almasına karşın, savaştan iki gün sonra, 26 Ağustos 1704’te bir araya gelen iki donanmanın komutanları deniz savaşını sürdürmeme kararı almıştır. Gerçek şu ki, bu karar oldukça yıpranmış olan İngiliz donanması için taktiksel bir zafer haline gelmiş, Toulon’a geri dönen Fransız donanması bir daha asla tam gücüyle yeniden savaşa dahil olmamıştır.⁹¹

⁸⁷ Williams, 2009: 136.

⁸⁸ Pincus, 2012: 7.

⁸⁹ Kann, 1980: 58.

⁹⁰ Black, 1994: 80.

⁹¹ Harding, 1999: 119.

1713 yılında imzalanan Utrecht Antlaşması, sonraki yüzyılların güç dengesini belirleyecek sonuçlara yol açacaktır. Bu anlaşma ile Cebelitarık ve Menorca'daki İngiliz işgali onanmış, İspanya; İtalya'daki bazı toprakları ile Flandre'yi (Belçika) Avusturya'ya bırakmıştır. Utrecht Antlaşması, İngiltere'nin küresel güç olarak ortaya çıkışının ilk işaretidir. Yaşatılan toprak kayıpları ve İspanya tahtının ayrıştırılması ile Fransa'nın yükselişinin önüne geçilmiştir.⁹²

Bourbon yönetimi altında İspanya daha güçlü, daha iyi yönetilen, daha gönençli ve Avrupa'nın geri kalanı ile daha uyumlu bir ülke haline gelmiştir. Yüzyıllardır Kastilya'nın erismeye çalıştığı, Madrid'in önderliğinde birleşerek tek bir ulus haline gelen İspanya hayali Bourbon yönetimi ile gerçekleşmiştir. Ulusal bayrak ve ulusal marş bu dönemde benimsenmiş, düzenli ordu bu dönemde kurulmuştur. Devlet yönetiminde soyluların yerini, alanlarında uzmanlaşan bürokratlar almış ve bu kişiler kendilerine konforlu bir yaşam sağlayan krala sarsılmaz bir sadakatle hizmet etmiştir. Soylular durumdan hiç memnun olmasalar da bölgesel meclislerin işlevsizleştirilmesi aracılığıyla silahsızlandırılmışlardır. Yeni düzende, Aragon ve Valensiya, tüm resmi konularda Kastilya yasalarının ve Kastilya dilinin (İspanyolca) hakimiyeti altına alınmıştır. Bölgelerin başına doğrudan tahta bağlı bir askeri vali getirilmiş, vergi memurları bölgelerin vergilerini tam olarak ödediğinden emin olmak üzere atanmışlardır.⁹³

II. Carlos'un hükümdarlığı sırasında, Fransa oldukça etkin bir biçimde tahtın sonraki varisinin kim olacağını şekillendirmeye çalışmıştır. Fransa'nın askeri üstünlüğünü gösterdiği Dokuz Yıl Savaşları'nda Fransız askerleri Katalonya'yı işgal etmiş ve donanma gücü Akdeniz kıyısını ele geçirirken Alicante gibi önemli şehirleri bombardıman altına almıştır.⁹⁴

İspanya Veraset Savaşları, şüphesiz Katalonya tarihinde çok önemli bir yere sahiptir ve sonraki 300 yıl boyunca Katalanların ekonomik ve siyasi yapısını şekillendirmiştir.⁹⁵

Katalonya, İspanya ve Fransa arasındaki geçiş noktasında bulunmasından kaynaklanan jeostratejik önemi nedeniyle, savaşların en önemlilerinden bazılarında

⁹² Şahin, 2015: 839.

⁹³ Williams, 2009: 143.

⁹⁴ Alcoberro, 2010: 70.

⁹⁵ Campillo, 2011: 7.

sahne olmuştur. Habsburg hanedanlığının son üyesi II. Carlos varis bırakmadan ölürken, tahtı Fransız Bourbon hanedanından Fransa Kralı XIV. Louis'in torunu V. Felipe'ye bırakması üzerine, Katalonya ve Aragon Krallığı'nı oluşturan diğer bölgeler ayaklanarak tahtın Habsburg hanedanından gelen Avusturya Arşidükü VI. Charles'a ait olması gerektiğini iddia etmişlerdir.⁹⁶

İspanyol Veraset Savaşları, aslında Habsburg ve Bourbon hanedanlarının arasındaki bir savaş olarak başlayıp, tüm Avrupa'yı girdabına çekmiştir. Sonunda savaştan galip ayrılan Bourbon hanedanı olmuş, İspanya tahtına oturan V. Felipe tüm direnişi kırmak üzere Katalonya'ya asker göndermiş, 11 Eylül 1714'te Barselona düşmüştür.⁹⁷ 11 Eylül günü Katalonya Ulusal Günü (*Diada*) haline gelmiştir ve her yıl Katalanları bir araya getirmektedir.⁹⁸

Fransesc Granell'e göre 1713'teki Utrecht Antlaşması; bir tarafta Hollandalı ve İngilizlerin yer aldığı Habsburg Hanedanı ile Bourbon Hanedanı'nın mutlakiyetçi rejimleri arasında gerçekleşen İspanyol Veraset Savaşları'nı bitirmiş; ancak Kastilya ve Katalonya arasındaki savaşa bir son vermemiştir. Napolyon döneminde Katalonya'nın bir Fransız eyaleti olduğu da unutulmamalıdır.⁹⁹

V. Felipe, II. Felipe'nin dahi dokunmaya cesaret edemediği *fuero*'ları kaldırmış, savaş sırasında Avusturya'nın yanında yer alan Katalanları cezalandırmak için Barselona'ya tepeden bakan ve Katalanlara daima Madrid tarafından gözlendiklerini hatırlatan *La Ciudadela*'yı inşa ettirmiştir. Katalanlar, *La Ciudadela*'yı daima Barselona'nın düşüşünün bir simgesi olarak görmüşlerdir. Öte yandan savaş sırasında Madrid'in yanında yer alan Navarra ve Bask Ülkesi'nin haklarına dokunulmamış, bağılıklarından ötürü ödüllendirilmişlerdir.¹⁰⁰

V. Felipe, 11 Eylül 1714'ten sonra Katalonya'da o güne kadar var olan bağımsız kurumları ve yasaları kaldırarak yerlerine Kastilya kurumlarını getirmiş ve mutlakiyeti sağlamıştır. Katalonya, tarihinde ilk kez İspanya'nın geri kalanıyla bir bütünleşme içine girmiştir. 18. yüzyılda Katalan tarımında, üreticiliğinde ve ticaretinde dikkate değer bir artış yaşanmıştır. İspanyol imparatorluk düzenlemelerinin

⁹⁶ Altamira, 1949: 423-426.

⁹⁷ Cebeci ve Gülmez, 2020: 57.

⁹⁸ Lanz, 2016: 40.

⁹⁹ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 55.

¹⁰⁰ Williams, 2009: 142.

yeniden organize edilmesi ve imparatorluk ekonomisinin genişlemesi, sunduğu fırsatlarla ekonomik olarak en etkin bölge olan Katalonya'nın gönençle gelişmesine yol açmıştır. Katalanlar, İspanyol sisteminin getirdiği tüm avantajlardan yararlanma isteğiyle tahtın sadık birer tebaası olduklarını göstermiş, Fransız Devrimi tüm Avrupa'da sarsıcı bir etki gösterirken, ayrılıkçı bir harekete girişmemişlerdir.¹⁰¹

VI. Fernando yönetimi altında İspanya'da ekonomik yapı dönüşmeye başlamıştır. 18. yüzyılın ortalarında Bask tersaneleri ve Katalan dokumaları ekonominin sürükleyici gücü olmuştur. 1700'lerin sonuna gelindiğinde Katalonya tekstil üretiminde İngiltere'den sonra dünyada ikinci sıradadır. Öyle ki, pamuk endüstrisinin gelişmişliği ve ticaretinin gücü nedeniyle Katalonya'ya "İspanya'nın kalbindeki küçük İngiltere" denilmektedir. Barselona yeniden Akdeniz'deki çok önemli bir liman haline gelmiş ve İspanyol ticaret ve endüstrisinde liderliği almıştır. Katalonya'nın tarihi haklarının elinden alınması, bölgenin ekonomik modernizasyon için teşvik olmasını sağlamıştır.¹⁰²

VI. Fernando'nun varis bırakmadan 1759 yılında ölmesinin ardından tacı devralan yarı kardeşi III. Carlos, İspanya tarihindeki en parlak yöneticilerden biri olarak ön plana çıkmaktadır.¹⁰³ 24 yıl boyunca Napoli Krallığı'nı yöneten ve deneyim kazanan III. Carlos, Madrid'e gelip tahta çıktıktan sonra II. Felipe'den bile daha despotik bir yönetim sergilemiştir. III. Carlos döneminde Madrid pis, dar ve karanlık sokaklarla dolu bir kent olmaktan çıkarak İspanyol başkenti olmaya yaraşacak şekilde yenilenmeye başlamıştır. Kanalizasyon sistemi getirilmiş, bugün binlerce turisti ağırlayan meydanlar yapılmış, kraliyet sarayı Madrid'in çehresini değiştirmiştir. Madrid'den çıkan ve tüm ülkeyi saran bir anayol ağı inşa edilmiştir. İlk resmi nüfus sayımını (10,2 milyon) gerçekleştirmiştir.¹⁰⁴ 1788 yılında III. Carlos öldüğünde, İspanya tahtına IV. Carlos geçmiştir. IV. Carlos'un yönetimi, Fransız Devrimi'ne denk gelmiş, tüm dünyayı sarsan Fransız Devrimi'nin yayılacağı düşüncesi İspanyol monarşisine derin bir korku salmıştır. Muhafazakâr Katolik olmaları ve eski yöntemleri modern olanlara daima üstün tutmaları ile övünen İspanyollar için Fransa'da yaşananlar Tanrı'ya ve onun düzenine karşı küfür niteliğindedir. 1793'te

¹⁰¹ Payne, 1971: 16.

¹⁰² Thompson, 2005: 701.

¹⁰³ Payne, 1973b: 371.

¹⁰⁴ Williams, 2009: 149.

Fransa kralı XVI. Louis giyotinle öldürüldüğünde, İspanya bir anda kendini yeni Fransa ile savaşta bulmuştur.¹⁰⁵

1.4. İspanya Bağımsızlık Savaşı ve Katalanizmin Gelişmesi

1808 yılında toprakları Napolyon Fransası tarafından işgal edilen İspanya’da, işgal öncesi yıllara bakıldığında toplumun mevcut devlet yönetiminden hoşnutsuzluğu ve değişim arayışı göze çarpmaktadır. İngiltere ve Fransa ile girişilen savaşların hazineye bindirdiği yük, alınan yüksek vergilerle orta sınıfın, çiftçilerin ve köylülerin ekonomik olarak zor durumda kalmasına neden olmuştur. Fransız Devrimi’nin ardından dünyaya yayılan yeni fikirler, beraberinde süregelen değişirme düşüncesini ve arayışını da getirmiştir. Ülkenin istikrarsızlığı, savaşlarla yıpranmışlığı Fransa’nın işgali için uygun zemin hazırlamıştır. Kuşkusuz, Fransa’nın İspanya’yı işgali için Napolyon’un aşırı özgüveni dışında başka nedenleri de vardır: Bu nedenlerden en önemlisi İngiltere ile arasındaki rekabettir. Dönemin en büyük iki askeri gücünün birbirleri ile yarıştığı bir ortamda, Fransa, İngiltere’nin başat kozu olan denizdeki üstünlüğünü sınırlamak adına Kıta Avrupası’ndaki limanları ele geçirme ve İngiliz mallarını bu limanlara sokmama amacındadır. İspanya, bu iki gücün arasında kalmıştır; ancak İngiltere’nin, İspanya’nın ezeli rakibi olan Portekiz’le müttefik oluşu, İspanya’yı Fransa’ya yakınlaştırmıştır. İki ülke arasında, savaşta ve barışta birliktelik içinde davranacaklarına ilişkin 1795’te Basilea Antlaşması, 1796’da San Ildefonso Antlaşması imzalanmıştır.¹⁰⁶

Napolyon’un yönlendirmeleriyle kendini Portekiz’i işgal ederken bulan İspanya, Portekiz’in müttefiki olan İngiltere’yi de böylece savaşa çekmiştir. Napolyon’un kendisini Fransa İmparatoru ilan ettiği 1804 yılında savaş kısa bir süre dursa bile, İngilizler ve İspanyol-Fransız donanması 21 Ekim 1805’te Trafalgar’da karşı karşıya gelmiştir. Trafalgar Savaşı, İspanya ve Fransa açısından büyük bir hezimetle sonuçlanmış; savaş sonrasında İspanya’nın kendi topraklarını savunmaktan aciz bir durumda olduğu ortaya çıkmıştır.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Chisholm, 1911: 175.

¹⁰⁶ Şenyıldız, 2017: 3.

¹⁰⁷ Payne, 1973b: 420.

IV. Carlos, karısı İtalyan Parmalı Maria Luisa'nın ısrarı üzerine, 25 yaşındaki kraliyet muhafızı Manuel Godoy'u başbakan olarak atamıştır.¹⁰⁸ Ekonomik sıkıntının daha da büyümesi ve halkın üzerindeki vergi yükünü daha da arttırması gibi nedenlerle halk tarafından istenmeyen Godoy Hükümeti, Trafalgar yenilgisi ile zaten zor durumdaki ülkenin daha derin bir batağa saplanmasına neden olmuştur. Popülerliğini ve iç siyasetteki gücünü yitiren Godoy, çareyi dışarıdan güçlü bir müttefik aramakta bulmuştur. Fransa ile 27 Ekim 1807 yılında imzalanan Fontainebleu Antlaşması, Godoy'a aradığı yardım elini uzatır gibi görünür. Antlaşmaya göre İspanya Kralı'nın hem Amerikalardaki (*Emperador de dos Américas*) hem de Pireneler'in güneyinde kalan topraklar üzerindeki egemenliği Fransa tarafından tanınacaktır. Yine bu antlaşmaya göre, Portekiz'i işgale giden Fransız ordularının, İspanya topraklarını geçiş için kullanmasına izin verilecek, ancak İspanya savaşa doğrudan katılmayacaktır. Ne var ki bu antlaşma, Fransız ordularının İspanya'yı işgali için gerekli zemini hazırlamıştır.¹⁰⁹

Fransızların göz göre göre İspanya'yı işgale girişmeleri halk arasında büyük endişe ve öfke doğurmuştur. Üstelik, Fransızların Madrid'e yürüyeceğinden korkan Godoy, kraliyet ailesini Endülüs bölgesine gitmeleri için ikna etmiş; IV. Carlos ve maiyetinin apar topar kentten kaçışı Madridliler arasında adeta patlamaya hazır bir barut fıçısının fitilini tutuşturmuştur. Kral, kraliçe ve Godoy; kendilerini bekleyen sonu öngörerek Madrid'deki saraydan kaçmış ve güneydeki Aranjuez sarayına sığınmışlardır. Aranjuez sarayına vardıklarından birkaç saat sonra halk arasında ayaklanmalar çıkmış; Aranjuez sarayının önü, işgal altındaki ülkelerini bırakıp kaçan "kafir" kraliyet ailesine ve Godoy'a karşı toplanan bir kalabalıkla dolmuştur. 17-19 Mart 1808 tarihli Aranjuez Ayaklanması, İspanya'da kralın kendisine karşı girişilen ilk ayaklanmadır; bu ayaklanma ile birlikte tahta VII. Fernando geçirilmiştir.¹¹⁰

Bayonne'da bu gelişmeler yaşanırken, Madrid'i işgal eden Fransız orduları beklenmedik bir direnişle karşı karşıya kalmışlardır. Resim 1.1 ve Resim 1.2'de yer verilen Goya'nın ünlü tablolarında (*El dos de mayo de 1808 en Madrid* ve *El tres de*

¹⁰⁸ Chisholm, 1911: 175.

¹⁰⁹ Şenyıldız, 2017: 4.

¹¹⁰ Payne, 1973b: 420.

mayo de 1808 en Madrid) ölümsüzleştirilen 2 Mayıs 1808 tarihi, İspanyol Bağımsızlık Savaşı'nın başlangıcı kabul edilmektedir.¹¹¹

Resim 1.1: El Dos de Mayo, Goya.

(Kaynak:https://tr.wikipedia.org/wiki/Dos_de_Mayo_Ayaklanması#/media/Dosya:El_dos_de_mayo_de_1808_en_Madrid.jpg, erişim tarihi: 02.03.2021).

¹¹¹ Payne, 1973b: 422.

Resim 1.2: El Tres de Mayo, Goya.

(Kaynak:https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/fd/El_Tres_de_Mayo%2C_by_Francisco_de_Goya%2C_from_Prado_thin_black_margin.jpg/1200px-El_Tres_de_Mayo%2C_by_Francisco_de_Goya%2C_from_Prado_thin_black_margin.jpg, erişim tarihi: 02.03.2021).

Sarayın dışında toplanan halk, bulabildiği bıçak, balta, sopa gibi aletlerle işgalci Fransızlara saldırmıştır. Özlem Şenyıldız, Aranjuez Ayaklanması ve Madrid'in işgaline karşı direnişe ilişkin aşağıdaki çıkarımlarda bulunmuştur:

“Madrid halkının verdiği bu tepkisel ayaklanmanın sebepleri şu şekilde açıklanabilir: Yabancı bir ordunun ülkeyi işgal etmesi ve daha önce Aranjuez Ayaklanması'nın başarıya ulaşmış olması [...] Fransa tarafından işgal edilmesi İspanyol milliyetçiliğinin miladı sayılır. Çünkü burada insanları hanedanlık ya da din bağı dışında birleştiren başka ortaklıkların farkına varılması durumu söz konusudur. Bu anlamda, Bağımsızlık Savaşı, halkın ilk defa İspanyol kimliğinin farkına varmasını sağladığından milliyetçi nitelikli bir savaştır [...] Aranjuez Ayaklanması sonunda istediğini almayı başaran halkın, memnun olmadığı durumlara tepki verebileceğini görmesi ve böylece İspanyol toplumu içinde bir ayaklanma geleneğinin de oluşmaya başlamasıdır.”¹¹²

Bourbon hanedanlığının dağıtılması, *junta* adı verilen yerel bölge otoritelerinin doğuşuna yol açmıştır. Birbirleri arasında herhangi bir işbirliği bulunmayan ve bağımsız birimler olarak hareket eden *junta* 'lar, ülke içerisinde bölgesel anarşik bir yapı oluşturmuşlardır. Öyle ki, Galiçya yeni bir ulus olduğu iddiasıyla İngiltere'ye

¹¹² Şenyıldız, 2017: 6.

büyükelçi göndermiş; Sevilla ve Granada savaşın eşiğine gelmiştir. Bu durumun ülkenin parçalanması anlamına geldiğini bilen merkezi bir *junta* ve Cádiz *Cortes*'i, San Felipe Neri Kilisesi'nde toplanarak 1812 tarihli ilk İspanya Anayasası'na imza atmışlardır.¹¹³

Hazırlanan anayasa, toplumun geri kalanına göre daha ilerici, liberal bir grubun elinden çıkmış, öncülleri olan Fransız ve Amerikan hareketlerinden esinlenmiştir. Halkın egemenliği, bireysel mülkiyet hakları, aristokrasi ve kilisenin gücünün kısıtlanması gibi konuları içeren Anayasa, ne var ki İspanya'nın daha muhafazakâr bölgelerinden gelen temsilciler olmadan hazırlanmıştır. İspanya'nın en güçlü iki kurumu olan saray ve kiliseyi etkisiz kılacak hükümler; Cádiz'de toplanan ilerici elit bir azınlığın fikirleridir ve İspanya'nın daha tutucu iç bölgelerinde taraftar bulamamıştır. Yine de 1812 Cádiz Anayasası, İspanya tarihi açısından önemli bir mihenk taşıdır. Bu anayasanın özelliği, yüzyıllardır egemenliğin krala ait olduğu mutlakiyetçilikle yönetilen İspanya'da, ulusal egemenlik ve güçler ayrımı ilkelerine dayalı bir meşruti monarşi oluşturmaya çalışmasıdır. *Cortes* yasama erki, kral ve atayacağı bakanlar (*secretarios de Despacho*) yürütme erkidir. Tek kanatlı Fransız tipi bir meclis olan *Cortes*'e üye olmak ya da üyeleri seçme hakkına sahip olmak tüm “hür, İspanyol, erkek” yurttaşlara hak olarak tanınmıştır.¹¹⁴ Bu anayasanın 1. maddesine göre İspanyol ulusu İspanyollardan oluşur. 15. madde egemenlikte kral ve *cortes* arasındaki erklerin ayrılığını tanımlar. 12. maddede İspanya'nın tek dininin Katolik Hristiyanlık olduğu vurgulanır. Anayasanın oluşturduğu rejimde, Bask Ülkesi'nin, Aragon Krallığının ve Katalonya'nın *fuero*'ları kaldırılmıştır. 1822 yılında Katalanların ceza yasaları kaldırılmış, 1825'te Katalancanın okullardaki öğretimi yasaklanmış, 1837'de Katalan para birimi geçersiz ilan edilmiş ve 1845'te bölgesel yönetim sonlandırılmıştır.¹¹⁵

1812 yılında, Napolyon'un Rusya seferinin iyi gitmiyor oluşu nedeniyle İspanya'daki Fransız askerleri çekilmeye başlamıştır. İspanyollar ve İngilizler, Fransızları Ciudad Rodrigo, Badajoz ve Salamanca'da mağlup etmiş; General Wellington, Madrid'e zaferle girmiştir. Fransızları yarımadadan atan son savaş, Bask

¹¹³ Avila, 2008: 4.

¹¹⁴ Şenyıldız, 2017: 13.

¹¹⁵ Tosun, 2018: 55-56.

bölgesindeki Vitoria’da, 70.000 kişilik Fransız ordusunun bozguna uğramasıyla sonuçlanmıştır.¹¹⁶ İspanya tahtındaki Joseph Bonaparte, diğer bir adıyla Kral I. Jose, kaçmıştır. Kısa zamanda büyük hamlelerle büyüyen Fransa İmparatorluğu, İspanya bataklığında 180.000 asker kaybettikten sonra aynı hızla çöküşe geçmiştir. 1814 yılında Fernando yeniden başa geçerek tahta oturmuştur. İspanyol Bağımsızlık Savaşı böylece bitmiştir. İspanyol halkının ulusal kimliklerinin farkına varışı, din dışında kendilerini birleştiren diğer ortak değerler çevresinde bir araya gelmesi, bir başka deyişle İspanyollar arasında milliyetçilik kavramının ortaya çıkışı Bağımsızlık Savaşı’nın en önemli sonuçlarındanıdır.¹¹⁷

Mark Williams’a göre, İspanya’daki “işgalci düşmana karşı savaşan bütünleşik bir ulus” görüntüsü yüzeyseldir. Bu yüzeyin altında, İspanya’nın birbirinden çok farklı iki kutba ayrıldığı görülür: Gelenekselci muhafazakârlar ile liberal reformcular. Bu ayrım, VII. Fernando’dan Franco’ya kadar İspanya’nın karakterini ve kaderini belirlemiştir.¹¹⁸

19. yüzyılın başlarında, İspanyol endüstrisinin beşiği Katalonya’dır. 1860’larda solcu İlerlemecilik (*Progressivism*) hareketleri, güney ve doğu İspanya’da Federal Cumhuriyetçilik akımına dönüşmüştür. Federal Cumhuriyetçilik akımı siyasi demokrasiyi, kilise karşıtlığını, zorunlu hizmet karşıtlığını ve hepsinden önemlisi de bölgesel siyasi ve idari özerklik adına âdemi merkeziyetçiliği savunmaktadır.¹¹⁹

Önceki yüzyıllarda hep apolitik olan İspanyol halkı, 19. yüzyılda köklü bir değişime uğramıştır. Fransız Devrimi, Aranjuez Ayaklanması ve Bağımsızlık Savaşı, halkı derin bir biçimde politize etmiştir. İspanya altı yıl boyunca herhangi bir kral olmadan varlığını sürdürmüştür ve liberal fikirler baskılanmalarına rağmen yayılmaya devam etmiştir. Bu fikirlerin yayıldığı en önemli alanlardan biri ise İspanyol ordusu olmuştur.¹²⁰

1820 yılında, İspanyol Amerikası’na sevk edilmek üzere bekleyen askerler, Rafael de Riego öncülüğünde liberalizm adına ayaklanmıştır. Bu, İspanya’daki ilk ordu ayaklanmasıdır;¹²¹ ancak kesinlikle son olmamıştır. 1820 ile 1874 yılları arasında

¹¹⁶ Glover, 2001: 243.

¹¹⁷ Şenyıldız, 2017: 6.

¹¹⁸ Williams, 2009: 162.

¹¹⁹ Payne, 1971: 17.

¹²⁰ Williams, 2009: 163.

¹²¹ Phillips ve Phillips, 2016: 223.

ortalama her 20 ayda bir orduda ayaklanma yaşanmıştır. Riego'nun ayaklanması İspanya'nın dört bir yanındaki kırsallarda destek bulmuş, VII. Fernando'yu reformları kabul etmeye zorlamıştır. Riego, anayasanın yeniden yürürlüğe girmesini ve engizisyon kurumunun tamamen lağvedilmesini istemiştir. Riego'nun ayaklanmasının bir başka önemli sonucu da Amerika'daki İspanyol kolonilerinin bağımsızlıklarını kesinleştirmiş olmasıdır. Örneğin Venezuela'da bulunan İspanyol güçleri, Riego'nun da içinde bulunduğu destek kuvvetlerin hiçbir zaman yardıma gelmemesi nedeniyle yenilmişlerdir. 1821'de Meksika bağımsızlık ilan etmiş, 1824'te İspanya'nın ordusu Meksika tarafından yenilgiye uğratılmıştır. İspanya'nın Amerikalardaki varlığı yalnızca Küba ve Porto Riko ile sınırlandırılmıştır. Fransa kralı XVIII. Louis, 1823 yılında VII. Fernando'ya destek olmak amacıyla 100.000 kişilik bir ordu göndermiştir. Fernando, Fransız ordusunun da gücüne güvenerek liberallere karşı korkunç bir intikam alma yoluna gitmiştir. Riego yakalanmış, asılmış, boğulmuş, sonra da parçalara ayrılmıştır.¹²²

19. yüzyılın ortalarında İspanya'nın politik gelişmelerini anlayabilmek için Karlistlerden söz etmek gereklidir. Karlizm, çağdaşlaşmaya ve modern dünyaya karşı verilen bir tepkidir. Gelenekselci kırsal kesimin, liberal ve kentli kesime karşı duruşudur. Karlistlerin gücünün kaynağı ruhban sınıfı, aşırı muhafazakâr monarşistler ve kırsal kesimdeki köylülerdir. Özellikle yerel haklara dair yüzyıllara dayanan geçmişleri ve kadim *fuero* 'ları olan Bask Ülkesi, Aragon ve Katalonya'nın dağlık bölgeleri Karlistlerin güçlü olduğu bölgelerdir.¹²³

İspanya, 1833 ve 1839 yılları arasında yaklaşık 140.000 İspanyol'un yaşamına mal olan kanlı bir iç savaşa sahne olmuştur. Ordu, savaştan İspanya'nın en sağlam kurumu olarak çıkmıştır. Karlistlere karşı anayasal monarşiyi savunmuş, ülkenin geleceğinde söz sahibi olmaya hak kazanmıştır. Bu durum, İspanya'da ordunun, siyasetin önemli bir parçası haline gelmesine neden olmuştur. 1840 yılında General Baldomero Espartero, düzenlediği darbe ile Maria Cristina'yı saf dışı bırakmış ve devletin başı konumuna yükselmiştir. Espartero'nun darbesi, İspanya siyasetinin giderek militarize olmasında önemli bir adımdır. Espartero, ikiye bölünmüş olan liberallerin radikal kanadını savunmuştur. Darbeden üç yıl sonra, liberallerin

¹²² Williams, 2009: 164.

¹²³ Williams, 2009: 166.

muhafazakâr kanadı olan *moderadolar* kendi görüşlerindeki generaller olan Serrano ve Narvaez ile bu kez Espartero'ya darbe yapmış ve tahta 13 yaşındaki II. Isabel'i geçirmişlerdir. Bu durum ileriki dönemlerde de sürececek olan bir şablonun ilk uygulamasıdır. Radikaller ve *moderadolar* arasındaki mücadele, İspanya siyasetinin belirleyici unsurlarından biri olmuştur.¹²⁴

1868 yılında Küba'nın bağımsızlık için ayaklanmasıyla başlayan ve 1878'e kadar süren On Yıl Savaşları, İspanya'nın zor durumdaki ekonomik durumu üzerine ağır bir yükün daha binmesine yol açmıştır.¹²⁵ II. Isabel'in 38 yıllık yönetimi, radikal-liberal bir Katalan olan İlerici General Prim'in *Görkemli Devrim* olarak anılan darbesiyle 1868 yılında sona ermiştir. General Prim, General Serrano ile geçici bir hükümet kurarak liberal anayasayı geri getirmiştir.¹²⁶

I. Amadeo'nun tahttan çekilişinin ertesi günü, 11 Şubat 1873'te Madrid'deki parlamento İlk İspanya Cumhuriyeti'ni kurduğunu açıklamış ve ılımlı federalist bir Katalan olan Estanisló Figueras iktidara geçmiştir. Haziran ayında ise onun yerine yine bir Katalan olan Francesc Pi i Margall ulusun başkanı olarak seçilmiştir. Ancak Pi i Margall, bölgesel özyönetimin sıkı bir savunucusudur ve hazırlanan anayasa taslağında 17 eyaletten oluşan ademi merkeziyetçi federal cumhuriyet yapısı öngörülmüştür. Pi i Margall'ın bir ayı biraz aşan iktidarında iki büyük isyan¹²⁷ çıkmış ve anayasa taslağı yeterli imza sayısına ulaşamadan rafa kaldırılmıştır. Cumhuriyet yalnızca on bir ay varlığını sürdürebilmiş, bu süreçte dört ayrı devlet başkanı değiştirmiş ve hiçbir kayda değer karara imza atamamıştır.¹²⁸ İspanya'nın monarşi ve anarşi arasında seçim yapma vaktinin geldiğini düşünen Karlistler, askeri mücadele başlatmışlar; ancak hedeflerine ulaşamamışlardır. II. Isabel'in İngiltere'de askeri eğitim almakta olan 16 yaşındaki oğlu XII. Alfonso, İspanya ordusunun yardımıyla 12 Ocak 1875'te Madrid'e gelmiş ve Bourbon hanedanı bir kez daha İspanya tahtının hakimi olmuştur.¹²⁹ Ordu içindeki hizipleşme, radikal-liberallerin giderek yok olması ve tüm subayların *moderado* anlayışına kayması ile son bulmuştur. *Moderado*

¹²⁴ Williams, 2009: 169.

¹²⁵ Navarro, 1998: 52.

¹²⁶ Williams, 2009: 174.

¹²⁷ 9 Temmuz 1873'te Valensiya'da başlayan sosyalist devrim girişimi ve 12 Temmuz 1873'te başlayan Kantoncu İsyan.

¹²⁸ Phillips ve Phillips, 2016: 236.

¹²⁹ Linz, Jerez ve Corzo, 2014: 3.

anlayışında; monarşinin, kilisenin ve aristokrasinin varlığı ülkenin temel yapıtaşları olarak görülmektedir.¹³⁰

Radikal kentli alt-orta sınıf Katalanlar, İspanyol Federal Cumhuriyeti'nin (1873-1874) kurulmasında önemli rol oynamışlardır. Büyük umutlarla kurulan bu yeni cumhuriyetin zayıf olmasının çeşitli nedenleri vardır. Bunlardan biri, cumhuriyetçilerin kendi aralarında bölünmüş olmaları; bir diğeri ise On Yıl Savaşları'nın İspanya için yıkıcı olan sonuçlarının hâlâ sürüyor olmasıdır.¹³¹

1875'te yeniden tesis edilen anayasal monarşi, İspanya'nın tüm bölgelerinin ekonomik çıkarlarını kesiştirerek başarılı bir bütünleşme gerçekleştirmiştir. Ülkede siyasal iktidarın görece istikrara kavuşmasının yanı sıra özellikle Bask Ülkesi ve Katalonya'daki sanayileşme hareketleri olumlu sonuçlar vermiştir. Öyle ki, 1878-1888 yılları arasındaki dönem, Katalan endüstrisi ve ticareti için eşi benzeri görülmemiş bir gönenç dönemi olmuştur.¹³²

19. yüzyılda yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmelerin siyasal alanda da büyük etkileri olmuştur. Sanayi devriminin yaşandığı bu dönemde yaşanan teknolojik ilerlemelerle birlikte iletişim yöntemlerinde önemli değişimler yaşanmış; bu yöntemler kullanılarak ülke yönetiminin merkezileşme çabası arttırılmıştır. Elbette her etkinin yarattığı bir tepki olduğu düşünüldüğünde, bu merkezileşme hareketine karşı bölgelerde kitlesel bir karşı koyma yaşanması doğaldır. 1833'te Bonaventura Carles Aribau'nun yazdığı Katalanca şiirin Barselona gazetesinde yayımlanması, entelektüel çevrelerde Katalan dili ve kültürüne yönelik bir uyanış başlatmıştır. Bu uyanışa *Renaixença* (Rönesans) adı verilmiş, önlenemez biçimde yayılan bu akım ile kültürel ve dilsel bir diriliş girişimi başlamıştır.¹³³

Dil, bir etnik unsurun en temel ayırt edici niteliğidir. Nitekim öz dillerinin canlanışına paralel olarak bölge halklarında bölgesel milliyetçi bir uyanışın başladığı söylenebilir. Kültürel ve dilsel diriliş bölgesel milliyetçiliğe; milliyetçilik ise, özellikle Katalonya ve Bask Ülkesi'nde sanayi devriminin de gerçekleşmiş olması nedeniyle

¹³⁰ Williams, 2009: 175.

¹³¹ Urquijo, 2011: 18.

¹³² Payne, 1971: 18.

¹³³ Hooper, 2006: 257. İronik olarak Aribau merkezi hükümet için çalışan ve merkezîyetçi biridir. Bir müşterisine doğum günü hediyesi olarak yazmış olduğu şiir, kendisinin hiç tahmin etmediği üzere Katalanca'nın kültürel uyanışına yol açarken, ayrılıkçı hareketlerin de savlarını dayandırdığı sağlam bir zemin edinmesini sağlamıştır.

oluşan ekonomik üstünlüğe dayanarak ayrılık ve bağımsızlık isteğine doğru evrilmiştir.¹³⁴ 16. yüzyıldan beri kültür dilini domine eden ve 18. yüzyılda hükümet dili haline de gelen Kastilyaca, edebiyatta ve siyasette yeniden canlanan Katalan dili kullanımı ile birlikte Katalonya’da geri plana çekilmeye başlamıştır.¹³⁵

Tüm İspanya’yı kapsayan federalizm düşüncesinden uzaklaşılmasının ve siyasal Katalanizmin¹³⁶ yayılmasının önderi Valentí Almirall’dır. Federalizmin özellikle bölgeselci bir suretini öne sürerek, eski Aragon Krallığı’nı kapsayan tüm bölgelerin bir araya gelmesini ve siyasi-idari yeni bir kurumda birleşmelerini istemektedir. 1869-1873 arasında *El Estado Catalan* (Katalan Devleti) adlı bir gazete çıkarmış, aynı zamanda 1870-1874 yılları arasında federalist politikalar ile *Renaixença* üzerine çalışan bir dernek olan *La Jove Catalunya*’nın (Genç Katalonya) yöneticiliğini yapmıştır. 1875’te monarşinin yeniden kurulması ile birlikte federalist duruşundan uzaklaşarak kendisini Katalan bölgeselciliğine adanmıştır. 1880’de ilk Katalanca gazete olan *El Diari Català*’yı çıkarmıştır. Katalonya’yı oluşturan dört ilin kendi içlerinde yönetsel özerklik, birbirleri arasında ise yönetsel federalizm oluşturmalarını (*Mancomunidad*) amaçlamıştır. Kısa süre sonra 1200 kişinin katılımıyla Katalanist Kongre’yi düzenlemiş; 1881’de federalizm fikrinden, çok fazla *españolista* (İspanyolcu) olduğu için tamamen vazgeçmiştir.¹³⁷

1880’ler ve 1890’lar siyasi Katalanizm’in doğum sürecini oluşturmaktadır. Bu süreçte artık Katalonya’nın her yanından takipçileri olan *Renaixença*’nın yayılması ve Katalan endüstrisini korumak ve geliştirmek için duyulan istek etkilidir.¹³⁸ 1891’de *Unió Catalanista* (Katalanistler Birliği) kurulmuştur. Yüz Katalan yerleşiminden gelen delegenin katıldığı ilk kongresinde (1892) özellikle “milliyetçi” terimi sık sık kullanılarak özerk Katalan bölgeselciliğini vurgulanmıştır. *Unió Catalanista*’nın Katalanizm’e en büyük katkısı, Enric Prat de la Riba adlı ideologu tarih sahnesine çıkarmış olmasıdır. Prat, doğrudan doğruya milliyetçilik ideolojisini savunmuş, bunu yaparken de muhafazakâr ve tarihsel milliyetçi Fransız düşüncesinden esinlenmiştir. Prat’a göre İspanya siyasi bir devlet iken, Katalonya Katalanların gerçek anavatanıdır.

¹³⁴ Tosun, 2018: 81.

¹³⁵ Payne, 1971: 18.

¹³⁶ Katalanizm: Katalan milliyetçiliği.

¹³⁷ Payne, 1971: 19.

¹³⁸ Payne, 1971: 20.

Katalanlar, İspanyollardan tamamen ayrı bir ulusa evrilmiştir ve bu yüzden devletleri de ulusal kimliklerine uyacak biçimde değiştirilmelidir.¹³⁹ Almirall'in bölgeselciliği ön plana çıkaran *Lo Catalanisme* (Katalanizm) adlı eseri, Enric Prat de la Riba tarafından daha milliyetçi bir tona kavuşturulmuştur. *Unió Catalanista* ile Katalanizme ilk siyasal programı kazandırılmış, daha sonra *Unió Catalanista* içerisindeki siyasal açıdan daha etkin olan grup ayrılarak *Centre Nacional Català*'yı (Katalan Ulusal Merkezi) kurmuştur. *Centre Nacional Català* da *Unió Regionalista* (Bölgeselci Birlik) ile 1901'de birleşerek merkez-sağcı *Lliga Regionalista de Catalunya*'yı (Bölgeselci Katalonya Ligi) oluşturmuştur. Söz konusu siyasal parti 1901 seçimlerinde önemli bir başarı göstermiştir.¹⁴⁰

Katalan milliyetçiliğinin özünü Katalan dili oluşturur. Dönemin Katalan milliyetçiliği ayrılıkçı değildir; ancak bölgesel bir parlamento, bir hükümet ve bütünüyle özerk bir yönetsel sistem talep etmiştir. Bu yolla Katalonya ekonomik, toplumsal ve kültürel yapısını geliştirirken, geleneklerini de koruyabilecektir.¹⁴¹

İspanyol toplumunun birçok kronik sorunu, bölgeler arasındaki eşitsiz ekonomik gelişimden kaynaklanmaktadır. Ortak endişeleri taşıyan, ortak politikalarla yönetilen ulusal bir ekonomi anlayışı ülkede yerleşmemiştir. Ekonomik açıdan ülkenin kırsal kesimine oranla çok daha zengin olan Katalonya, tıpkı Katalonya gibi endüstrileşmiş ve zengin olan Bask Ülkesi, Madrid'in müdahalelerine giderek artan bir öfke ile bakmaktadır.¹⁴²

1876 Anayasası, kral ve parlamentonun ortak yönetimini tanıyarak stabil bir siyasal sistem kurmasıyla liberal savaşımın ilk önemli başarısı olmuştur. Bu yeni sisteme göre aşırı uç olarak görülen cumhuriyetçiler, Karlistler ve bölgeselciler parlamentoda temsil edilmeyecektir. Ordu, sistemin yürütülmesi için garantördür. En önemlisi, parlamentodaki iki grup olan muhafazakarların ve liberallerin belli periyotlarla gücü birbirine devredecek olmasıdır.¹⁴³

1898 yılında, ABD'nin "Küba'yı zalim İspanyol generali Weyler'den kurtarmak için" gönderdiği Maine adlı savaş gemisi Küba açıklarında patlayarak

¹³⁹ Payne, 1971: 21.

¹⁴⁰ Buffery ve Marcer, 2011: 117; 220.

¹⁴¹ Martínez-Herrera ve Miley, 2010: 22.

¹⁴² Williams, 2009: 172.

¹⁴³ Phillips ve Phillips, 2016: 237.

batmış ve 260 kişilik mürettebat ölmüştür. Bunun için İspanya'nın deniz mayınlarını suçlayan ABD'ye, İspanya bu işle hiçbir ilgisi olmadığını söyleyerek yanıt vermiştir; ancak ABD'nin Maine'i bahane ederek İspanya'ya savaş açmasına engel olamamıştır. Eski gücünün bir hayaleti olan İspanyol donanması, ABD tarafından kısa sürede yok edilmiştir. İspanya; imzaladığı Paris Anlaşması ile Küba, Porto Riko, Filipinler ve Guam'ı kaybetmiştir. Bir zamanların muazzam imparatorluğunun son parçaları da böylece elden çıkmıştır.¹⁴⁴

1900'lerin ilk çeyreğinde İspanya'da endüstri, ticaret, madencilik, bankacılık ve ulaşım gibi alanlarda ekonomik büyüme yaşansa da; bu büyümeye ilişkin adımların hemen hepsi Katalonya ve Bask Ülkesi'nde gerçekleşmekte, onları Madrid takip etmektedir. Genel olarak bakıldığında dönemin İspanya'sı kırsal bir ülkedir, iş gücünün yarısı tarımsal alanda çalışmaktadır. Nüfusa göre tarımsal işçi oranının Avrupa'nın en yüksek düzeyinde olmasına karşın, üretim açısından en verimsiz tarımsal alanlar da İspanya kırsalında bulunmaktadır. Bunda İspanya'nın sert iklim koşulları ve verimsiz topraklarının olduğu kadar toplumun yüzyıllar öncesinden gelen kültürel davranış kalıplarının da etkisi vardır. Çalışmanın ve emeğin hor görüldüğü, aşağılandığı bir toplum yapısının bir anda değişmesini beklemek gerçekçi değildir.¹⁴⁵

20. yüzyılın ilk çeyreğinde İspanyol siyasi gündemini en çok Katalonya meşgul etmiştir. Katalonya'nın başkenti Barselona, 1901 yılında 533.000 nüfusu ile yaklaşık olarak Madrid ile eş büyüklüktedir. Bölge yalnızca İspanya'nın yurtiçi ve uluslararası ticaretinin merkezi değil, aynı zamanda endüstriyel gelişimin de odak noktasıdır. Endüstriyel gelişimde Katalonya ile yarışabilecek diğer iki bölge Bask Ülkesi ve Asturias'tır. Bütün bunlara ek olarak artık olgunluk evresine ulaşmış olan *Renaixença* kültürel bir zafer elde etmiştir.¹⁴⁶

Özellikle “Katalonya Sorunu” çevresinde gelişen ve giderek güçlenen bölgecilik, 1900'de siyasal tartışmaların odak noktası olmuştur. Katalanizm, Kastilya ile arasındaki geleneksel rekabetten çok yeni ekonomik koşulların ürünüdür. Her zaman anarşizme de kayan radikal sol bir yanı olan Katalanizm; 1898'deki yenilgi ile Küba'nın kaybedilmesi üzerine, Küba ile kazançlı ticaret ilişkilerini yitiren Katalan iş

¹⁴⁴ Williams, 2009: 178.

¹⁴⁵ Williams, 2009: 185.

¹⁴⁶ Payne, 1971: 24.

adamlarını da savunucuları arasına katmış, muhafazakâr kitleyi de kendisine çekmiştir. 1900'lerin ilk çeyreğinde *Lliga Regionalista*'nın öncelikli amacı endüstrinin korunması amacıyla gümrük tarifelerini etkilemek olmuştur. Sonraki yıllarda Katalanların istekleri bundan çok daha fazlasını kapsayacaktır.¹⁴⁷

Uluslararası toplum hızla Birinci Dünya Savaşı'na doğru sürüklenirken İspanya tarafsız kalmayı seçmiştir. Dönem İspanyası'nın siyasal açıdan en farklı özelliği, Avrupa'nın hiçbir yerinde olmadığı kadar güçlenen anarşizmdir. Mikhail Bakunin'in Marksizm'den ayrılarak kurduğu bu akım, tüm hükümetlerin yok oluşunu hedeflemektedir. 1868'de İspanya'da yayılmaya başlayan anarşizm, 20. yüzyılın başında tüm ülkeyi kapsayacak biçimde harekete geçebilecek güce erişmiştir.¹⁴⁸ Anarşistler üç başbakanı öldürmüş, birini yaralamış ve iki kez krala saldırmışlardır.¹⁴⁹

Güneydeki kırsal kesimlerde filizlenen anarşizm akımı, örgütlü bir hareketten ziyade zihinsel bir imgedir. Yoksulluk ve sefalet içinde yaşayan topraksız köylüler için “kurtuluş” vaat eden anarşizm düşüncesi, toprağın herkese eşit olarak dağıtıldığı, dinin ve hükümetin olmadığı ütöpik “liberteryen komünizm” hayaline dönüşmüştür. Barselona'da kök salan anarşizm ise kırsaldakinden farklıdır. 1909 yılı, Barselona tarihinde önemli bir yere sahip olan “Trajik Hafta” (*La Semana Trágica*) olaylarına sahne olmuştur. Savaş Bakanı Arsenio Linares y Pombo, Fas'taki Berberi saldırıları karşısında direnemeyen İspanyol güçlerine destek göndermek amacıyla Katalonya'da bulunan Üçüncü Karma Tugayı'nı Fas'a gönderme kararı almıştır. Söz konusu askeri birim, aktif olanların yanında yedek statüsündeki askerlerden de oluşmaktadır ve birimdeki 520 kişi altı yıllık askerlik görevini daha önceden tamamlamış kişilerdir. Ailelerini ve yaşamlarını geride bırakarak yeniden savaşa gönderilecek olmak huzursuzluğun çıkış noktası olmuştur. Anarşistler ve sosyalistlerden oluşan bir komite tarafından yönetilen *Solidaridad Obrera* (İşçi Dayanışması) sendikasının genel greviyle başlayan olaylar kısa sürede hükümete, orta ve üst sınıfa, Kilise'ye karşı bir ayaklanmaya dönüşmüştür.¹⁵⁰ Barselona'nın dört bir yanına yayılan isyanın tetikleyicileri ordu karşıtı, kolonicilik karşıtı ve kilise karşıtıydılar. Olaylar tırmanarak sokaklarda barikatların kurulmasına, tramvayların devrilmesine, bombalar atılmasına

¹⁴⁷ Williams, 2009: 188.

¹⁴⁸ Phillips ve Phillips, 2016: 244.

¹⁴⁹ Avilés ve Herrerin, 2008: 116.

¹⁵⁰ Woodcock, 1996: 386.

ve seksen civarında kilise ve kiliseyle ilişkili binanın yakılmasına varmıştır. Dinsel yapılar yakılırken rahibelere tecavüz edilmiş, mezarlar talan edilmiştir.¹⁵¹

Trajik Hafta sırasında Alejandro Lerroux'un Radikal Cumhuriyetçileri de siyasal bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Aşırı fikirlere sahip genç bir gazeteci olan Lerroux, ateşleyici konuşmaları ve yazılarıyla yoksul grupların arasında bir efsane haline gelmiştir. Takipçilerine “Genç Barbarlar” diyen Lerroux, düzenin çarkları olarak gördüğü dinsel ve kapitalist yapıların yakılıp yıkılarak yağmalanmasını salık vermiştir. Hükümetin olaylara tepkisi sert ve çabuk gerçekleşmiş, isyanın çıkışında suçlu görülenler idam edilmiş ya da ömür boyu hapis cezasına çarptırılmıştır. Katalonya'daki olaylar Başbakan Maura'nın muhafazakâr koalisyonunun da sonunu hazırlamıştır. Liberal Parti ve Muhafazakâr Parti arasında dönüşümlü olarak el değiştiren Madrid siyasetinin, günün koşullarını karşılamak için yetersiz kaldığı görülmüştür.¹⁵²

1910 yılında, genel grev gibi sendikal taktikleri kullanarak fabrika işçilerini cezbeden ve *Solidaridad Obrera* 'nın halefi niteliğindeki anarko-sendikalist bir hizip olan *Confederación Nacional del Trabajo* (Ulusal Emek Konfederasyonu, CNT) oluşmuştur.¹⁵³ CNT'nin ütöpik hedefi, genel grev yoluyla sistemi etkisiz hale getirmek ve “tüm şiddeti sona erdirecek olan” son bir şiddet olayıyla özgürleşmektir. İspanyol sosyalistlerinin yer aldığı 1879'da kurulan *Partido Socialista Obrero Español* (İspanyol Sosyalist İşçi Partisi, PSOE) ise aşırı uçtaki bu anarşist akımlara katılmayarak daha ılımlı bir alternatif haline gelmiştir. PSOE'nin ılımlı ve disiplinli sendikası *Sindicato Unión General de Trabajadores* (Genel İşçi Sendikası, UGT), Marksist kuramı benimsese de bunu Avrupa'nın sosyal demokrat yapısıyla harmanlamıştır. UGT kısa sürede birçok üye kazanmıştır. UGT'nin en güçlü olduğu yerler Madrid ve Bilbao'dur. Süreç içerisinde UGT, Barselona'nın ayrılıkçı kimliğine karşı Kastilya merkezîyetçiliğini temsil eder hale gelmiştir. Yine de UGT'nin üye sayısı anarşistlerin arkasında kalmıştır.¹⁵⁴

Katalonya, Birinci Dünya Savaşı sırasında savaştan, İspanya'nın diğer bölgelerinden daha fazla etkilenmiştir. Özellikle Fransa'nın savaş nedeniyle verdiği

¹⁵¹ Williams, 2009: 190.

¹⁵² Williams, 2009: 190.

¹⁵³ Woodcock, 1996: 387.

¹⁵⁴ Williams, 2009: 187.

siparişler, ticaret ve endüstride güçlü bir itici kuvvete neden olmuştur. Üretim, kâr, çalışma oranı ve içeriye işçi göçü büyük oranda artmıştır. Ne var ki, Katalanların ekonomik çıkarları, Barselona'nın ülkedeki tek serbest liman olması taleplerinin reddedilmesiyle zedelenmiştir. 1916'da Madrid'deki liberal reformistler, savaşa bağlı elde edilen kârlar için özel bir vergilendirme yapılmasını sağlamaya çalışmıştır. *Lliga de Catalunya* partisi, 1916 yılında Katalonya'da yapılan seçimlerde koltukların çoğunu alarak ilk kez *Cortes*'te önemli bir güç olmuştur. Bu sayede Madrid'deki liberal reformistlerin özel vergilendirme talebi engellenebilmiştir.¹⁵⁵

Avrupa'nın büyük kısmında olduğu gibi, Birinci Dünya Savaşı sonrasında İspanya daha da zor günlerden geçmiştir. İşçi sınıfının mücadelesi, bölgesellik, enflasyon, hükümetteki bakanların sıkça değişmesi ve bazı subayların kurduğu ordu sendikası olan *Juntas de Defensa* başlıca sorunlardan sayılabilir. 1917 yılında Rusya'da gerçekleşen Bolşevik Devrimi de İspanya'da yankı bulmuştur. CNT, 1914 yılında 14.000 üyeye sahipken, 5 yıl içinde üye sayısı 700.000'e çıkmıştır.¹⁵⁶ Anarşistlerin silahlı şiddete eğilimli olmasına iyi gözle bakmayan sosyalistlerin üye sayılarının da arttığı görülmüştür. Özellikle Barselona'da siyasal şiddet olayları çoğalmış, kent birbirinden farklı hiziplerin ve çetelerin çatıştığı örtülü bir savaş alanına dönmüştür.¹⁵⁷

İspanya'daki anayasal parlamenter monarşi büyük bir darbe almıştır; ancak parlamenter monarşinin sonunu getiren ülkeyi kasıp kavuran devrim çabaları değil, Fas'taki savaşta alınan hezimet olmuştur. 1921 Temmuz'unda Anual Savaşı'nda yaşanan katliam, 1898'deki büyük yenilgiyi yeni yeni unutmaya başlayan İspanyol ulusu üzerinde şok etkisi yaratmıştır. Kaynaklarda ölen İspanyol asker sayısı 22.000'e kadar çıkmaktadır.¹⁵⁸ *Cortes Generales*'e sunulan raporda ise resmi ölü sayısı 13.192'dir.¹⁵⁹ İki yıl sonra, 12 Eylül 1923'te, General Miguel Primo de Rivera y Orbaneja bir ordu ayaklanmasıyla parlamentoya darbe yapmış, kralın hizmetinde olduğunu açıklamıştır.¹⁶⁰ Ertesi gün tüm bakanlar istifalarını vermiş, parlamento dağıtılmıştır. XIII. Alfonso, General Primo'dan bir hükümet kurmasını istemiştir.

¹⁵⁵ Payne, 1971: 27.

¹⁵⁶ Williams, 2009: 191.

¹⁵⁷ Phillips ve Phillips, 2016: 251.

¹⁵⁸ Long ve Reich, 2002: 393.

¹⁵⁹ Woolman, 1968: 96.

¹⁶⁰ Thomas, 1961: 16; Payne, 1971: 31.

Kralın bu eylemi, korumaya ant içtiği anayasayı yok sayması ve sözde geçici olarak kurulan hükümetin altı yıl boyunca başta kalması, Bourbon hanedanı için birçok kişinin desteğinin yitirilmesi anlamına gelmiştir. Primo'nun yönetimi sırasında Alfonso siyasetin dışında kalmıştır.¹⁶¹

Tüm İspanyol generalleri gibi, Primo da bölgeselcilik karşıtıdır ve özellikle Katalan hareketine antipati duymaktadır. Öyle ki, Katalan kültürüne özgü olan *sardana* halk dansı gibi zararsız etkinlikleri bile yasaklamıştır. Öte yandan, 1920'li yıllarda Katalanizm'in istekleri daha da genişlemiş, milliyetçi Katalan partisi *Estat Catalá*'nın söylemleri özerklikten ayrılıkçılığa evrilmeye başlamıştır. İçlerindeki muhafazakârlar Primo'ya destek çıkınca, Katalanizm hareketi ikiye bölünmüştür ve radikal kanat yavaşça öne geçmiştir.¹⁶²

Primo, UGT'yi benimseyip destekleyerek sosyalistler ve anarşistlerin arasının açılmasını sağlamıştır. Yeraltına sürülen CNT'den doğan bir grup, daha devrimci bir hal alarak *Federación Anarquista Ibérica* (İberya Anarşist Federasyonu, FAI) adlı terörist bir kanat kurmuştur.¹⁶³

Diktatöryel bir yönetim örneği sergileyen Primo'nun en büyük başarısı Fas'ta gerçekleşmiştir. İspanyolların geri çekilmesi için Berberilerle görüşen Primo, ordudaki savaş yanlısı (Afrikanist) kesimle ters düşmüştür. Özellikle General Sanjurjo, General Millan Astray ve genç bir binbaşı olan Francisco Franco ordunun geri çekilmesine karşı çıkmıştır. Ordu içerisindeki bu ayrışma büyümek üzereyken, Faslıların Kuzey Afrika'daki Fransız topraklarına saldırması üzerine, Fransa ve İspanya orduları birleşerek saldırıyı savuşturmuş, Alhucemas Körfezi'nde General Sanjurjo'nun zaferi, ordunun kaybolan itibarını geri kazandırmıştır.¹⁶⁴

1.5. İkinci İspanya Cumhuriyeti Deneyi

1929 yılında Wall Street'in çökmesiyle tüm dünya ekonomisini vuran krizden İspanya da önemli şekilde etkilenmiştir. Ordu içerisinde de desteğini yitiren Primo, XIII. Alfonso tarafından 1930'da görevden alınmış;¹⁶⁵ yerine hükümet kurma görevi

¹⁶¹ Phillips ve Phillips: 255.

¹⁶² Williams, 2009: 193.

¹⁶³ Woodcock, 2016: 395.

¹⁶⁴ Phillips ve Phillips: 254.

¹⁶⁵ Preston, 2006: 36.

General Berenguer'e verilmiştir. Ağustos 1930'da Alfonso'ya ve monarşiye karşı olan cumhuriyetçi liderler, Katalan milliyetçiler ve PSOE bir araya gelerek San Sebastian Paktı'nı kurmuştur.¹⁶⁶ Bu pakt, İkinci İspanya Cumhuriyeti'nin doğum belgesi olarak görülmektedir. Pakt üyeleri monarşinin tamamen ortadan kalkmasını istemekte; monarşistlerin parlamento seçimlerinde hile yapacaklarını düşündüklerinden yapılacak bir cumhuriyetçi darbenin meşru olduğuna inanmaktadırlar. Bunu gerçekleştirmek için, ordudaki cumhuriyetçi subayların öncülüğünde 15 Aralık'ta monarşiyi devirecek darbeyi yapmayı planlamışlardır; ancak bu girişim başarısız olmuştur.¹⁶⁷ Kral Alfonso 12 Nisan 1931'de belediye seçimlerini yaptırdığında sonuçlar kraliyet ve monarşistler açısından şaşkınlık yaratmıştır. 50 bölgesel başkent 46'sında seçimi cumhuriyetçiler kazanmıştır.¹⁶⁸ Seçimin hemen sonrasında Katalonya'da cumhuriyet ilan edilmiş, Madrid'de kalabalıklar kralın tahttan çekilmesi için toplanmışlardır. O sırada *Guardia Civil*'in başında bulunan General Sanjurjo, Alfonso'ya kendi adamlarının sadakatini garanti edemeyeceğini söylemiştir.¹⁶⁹ En önemlisi de ordu tüm bu gelişmelere sessiz kalarak tarafını belli etmiştir. 14 Nisan 1931'de XIII. Alfonso İtalya'ya sürgün edilmiştir.¹⁷⁰

1931 yılında, Madrid'deki Cumhuriyetçiler ile solcu Katalanistler birleşerek yeni bir cumhuriyet rejimi kurmak ve Katalan özerkliğini parlamentoya sunmak üzere anlaşmışlardır. Monarşi, 14 Nisan 1931 yılında devrilmiştir. Aynı gün solcu Katalanistler ve solcu cumhuriyetçiler kansız bir darbe ile Katalonya'daki yerel yönetimde kontrolü ele geçirmişlerdir. Fransesc Macià, "Demokratik Federal İspanya Cumhuriyeti içinde Katalonya Cumhuriyeti'nin göreve başladığını" ilan etmiştir.¹⁷¹

Katalonya'nın özerklik statüsü, bölgeye *Generalitat* adı verilen ve kendi başkanı, vergi sistemi, bayrağı olan güçlü bir yönetim sağlamıştır. Katalan özerkliği hem sosyalistler hem de sağcılar tarafından ulusal bütünlüğü bozmakla suçlanmış olsa da Katalonya'yı ikinci cumhuriyetin en büyük savunucusu haline getirmiştir. Ne var

¹⁶⁶ Casanova, 2010: 12-13.

¹⁶⁷ Phillips ve Phillips, 2016: 259.

¹⁶⁸ Payne, 1993: 50.

¹⁶⁹ Beevor, 2006: 19.

¹⁷⁰ Thomas, 1961: 18-19.

¹⁷¹ Payne, 1971: 40.

ki, Ekim 1934'ü izleyen aylarda, sağcı koalisyon hükümeti tarafından Katalonya'nın özerklik statüsü ve toprak reformunun büyük kısmı yürürlükten kaldırılmıştır.¹⁷²

1931 Anayasası ile birlikte İkinci İspanya Cumhuriyeti kurulmuştur.¹⁷³ İkinci İspanya Cumhuriyeti sekiz yıl boyunca ayakta kalacak, son üç yılı 1936-1939 yılları arasındaki kanlı iç savaşla geçecektir. Yeni cumhuriyetin ilk işi yeni bir anayasa yazmak olmuştur. Bu anayasadaki en önemli gelişmelerden biri kadınlara oy hakkı tanınmasıdır. Genel geçer prensipler koymak yerine tartışmalı politik bir belgeye dönüşen anayasa, özellikle 26. maddesi ile İspanya'yı bir kez daha din üzerinden ikiye bölmüştür. 26. madde Katolikliği devletin resmi dini olmaktan çıkarmıştır. Dinsel örgütlerin eğitim alanına girmesi yasaklanmış, ruhban sınıfının devletten aldıkları maaşlar kesilmiş, boşanma yasal hale getirilmiştir.¹⁷⁴ Parlamentodaki birçok kişi 26. maddeye kuvvetle karşı çıkmış, Başbakan Alcalá Zamora istifa etmiştir.¹⁷⁵ Azaña, din ve devlet işlerini ayırmak yerine dinsel kurumları tamamen yok etmeyi seçtiği söylemini öne süren muhafazakâr kesimin tepkisini çekmiştir.¹⁷⁶ Uzun tartışmalar sonunda Aralık 1931'de anayasa kabul edilmiştir. Uzlaşının ruhunu göstermek adına Alcalá Zamora nispeten sembolik bir mevki olan Devlet Başkanlığı'nı kabul etmiş ve başbakan olarak Manuel Azaña'yı atamıştır.¹⁷⁷

İkinci İspanya Cumhuriyeti deneyimi üç farklı döneme ayrılabilir. Bunlardan birincisi yaklaşık iki yıl süren merkez-sol önderliğindeki radikal sosyal değişimler; ikincisi merkez-sağ önderliğinde iki yıl süren ve önceki iki yılda gerçekleştirilen yasal düzenlemelerin geri alındığı dönem; üçüncüsü de altı aylık Halk Cephesi yönetimidir. Temmuz 1931'de düzenlenen seçimlerde sosyalistler birinci parti olarak çıkmış, onları radikal cumhuriyetçiler ve *Acción Republicana* (Cumhuriyetçi Eylem [Partisi]) izlemiştir. 14 Temmuz'da ikinci cumhuriyetin ilk *Cortes*'i açılmıştır.¹⁷⁸ Radikallerin başında Lerroux, sosyalistlerin başında Largo Caballero, Cumhuriyetçi Eylem Partisi'nin başında ise Manuel Azaña bulunmaktadır. Azaña, Savaş Bakanı olarak atandığında cesur bir girişimle orduyu küçültme yoluna gitmiştir. Ordudaki on tümeni

¹⁷² Williams, 2009: 205.

¹⁷³ Preston, 2006: 37.

¹⁷⁴ Smith, 2009: 195.

¹⁷⁵ Lannon, 2002: 20.

¹⁷⁶ Phillips ve Phillips, 2016: 260.

¹⁷⁷ Williams, 2009: 199.

¹⁷⁸ Mercer, 1989: 404.

lağvetmiş, subayları da maaşlarında kesinti olmaksızın emekli etmiştir. Zaragoza'daki General Franco yönetimindeki askeri akademiye kapatan Azaña ordu içerisinde yeni düşmanlar edinmiştir.¹⁷⁹

Halk arasında güçlü bir desteği bulunan anarşist CNT'nin parlamentodaki yokluğu göze çarpmaktadır. Anarşizmin felsefi temelinde her türlü iktidarın reddi yer aldığından, işçi sınıfının yönettiği bir devlet de burjuvazi sınıfının yönettiği bir devlet kadar kötü görülmüştür. CNT'ye göre örgütlenme ve örgüt, sosyalizmin günahlarıdır. CNT'nin siyaset anlayışı grevlerden ve rastgele şiddet olaylarından; hükümeti ve iktidarı yıpratarak devrimi getirecek her türlü eylemden oluşmaktadır. Bu tehdit karşısında İkinci Cumhuriyet kendi kolluk gücünü, *Guardia de Asalto* 'yu (Saldırı Muhafızları) kurmuştur.¹⁸⁰

Altı milyon sekiz yüz bin kadının ilk kez oy kullandığı¹⁸¹ 19 Kasım 1933 seçimlerinde sağcı kesim ağırlığını koymuştur.¹⁸² Bunda Azaña'nın din karşıtı politikalarına verilen tepkinin büyük payı vardır. Sonraki iki yılda, ikinci cumhuriyetin gerçekleştirdiği değişimler geri alınmış ya da görmezden gelinmiştir. Sosyalist lider Largo Caballero, artık devrimin işçi sınıfı için tek umut olduğunu söylemiştir. Aynı süreçte solda yeni bir siyasal güç ortaya çıkmıştır: İspanyol Komünist Partisi. Komünistler de 1933 seçimlerinde parlamentoda ilk sandalyelerini kazanmışlardır.¹⁸³

Cortes 'e yeni katılan bir başka siyasal aktör de *Falange Española* (İspanyol Falanjı) hareketinin lideri Jose Antonio Primo de Rivera olmuştur. Jose Antonio, sürgüne gönderilen General Primo'nun 30 yaşındaki oğludur. Falanj hareketi, Avrupa'nın dört bir yanında iktidara doğru yürüyen faşist grupların İspanya'da vücut bulmuş halidir.¹⁸⁴ İspanyol İmparatorluğu'nu diriltme hayali kuran ve bu hayale işçi sınıfının desteğiyle ulaşmayı hedefleyen Falanj, toprak reformu ve bankalar ile demiryollarının kamulaştırılması gibi taleplerde bulunurken, Marksizmin sınıf ayrımı söylemlerine şiddetle karşı çıkmaktadır. Falanj'a göre sınıfsal durum ne olursa olsun tüm ulus tek bir hedefe; ülkenin yüceltilmesine yönelmelidir. 1934 yılında Falanj ve *Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista* (Ulusal Sendikalist Saldırı Cuntaları, JOST)

¹⁷⁹ Williams, 2009: 197.

¹⁸⁰ Payne, 1993: 46; Maura Gamazo, 1962: 274-275.

¹⁸¹ Beevor, 2006: 27

¹⁸² Thomas, 1961: 66.

¹⁸³ Thomas, 1961: 71.

¹⁸⁴ Box ve Saz, 2011: 374.

birleşerek *Falange Española Tradicionalista* (Geleneksel İspanyol Falanji, FET) adını almıştır. Sol kesime karşı siyasal suikastlerden bombalama eylemlerine kadar çeşitli terör eylemlerinde bulunmuşlardır.¹⁸⁵

1934 yılı başlarken İspanyol siyaset arenası iki düşman kampa bölünmüştür. Kutuplaşmanın önüne geçmek isteyen Başkan Alcalá Zamora, aşırı muhafazakâr ve monarşistlerden oluşan *Confederación Española de Derechas Autónomas*'tan (Özerk Sağcı İspanyol Konfederasyonu, CEDA) üç üyeyi Bakanlar Kuruluna getirmiştir. Bu karar sosyalistlerin öfkeyle ayaklanmasına neden olmuş, UGT genel grev ilan etmiştir. Ayaklanma İspanya'nın genelinde kısa sürede bastırılrsa da kuzeyde güçlü komünist sendikaları bulunan Asturias'ta sürdürülmüştür. Asturias'taki maden işçilerinin ayaklanması sonucunda bir rahibin öldürülmesi ve diğer şiddet olaylarının yaşanması, Madrid'i daha sert bir önlem almaya zorlamıştır.¹⁸⁶ Francisco Franco tarafından komuta edilen İspanyol Yabancılar Lejyonu, ayaklanmayı bastırmak üzere Asturias'a gönderilmiştir. İspanyol Yabancılar Lejyonu, İspanyollardan ve Faslılardan oluşmaktadır. Franco'nun lejyonerlerden ve Faslılardan oluşan ordusu, Asturias'ta köyden köye kanlı izler bırakarak ilerlemiştir. Ordudaki askerler, özellikle de Faslılar tarafından cinayet, tecavüz, işkence ve diğer suçların yerel halka karşı işlendiğine ilişkin birçok rapor bulunmaktadır. Ayaklanma bastırıldığında 2.000 kişi ölmüş ve binlerce kişi yaralanmış veya hapse atılmıştır. Asturias ayaklanmasının bastırılması, birkaç yıl sonra gerçekleşecek İspanya İç Savaşı'nın bir provasası niteliğindedir.¹⁸⁷

Başkan Alcalá Zamora, artık yürütülemeyen ve yozlaşan hükümetin vaktinin dolduğunu düşünerek 1936 yılının Şubat ayında seçimlerin yapılacağını ilan etmiştir.¹⁸⁸ Bir önceki seçimde ayrıştıkları için sağcıların öne geçmesini sağlayan solcu partiler, Halk Cephesi (*Frente Popular*) altında birleşerek seçime gitmişlerdir. Aynı şekilde muhafazakâr grupları ve faşistleri bünyesinde barındıran sağcılar da Ulusal Cephe (*Frente Nacional*) adı altında birleşmişlerdir, İki tarafın lideri de, rakiplerinin seçimi kazanması durumunda seçim sonuçlarını tanımayacaklarını ve iç savaş başlatacaklarını söylemişlerdir.¹⁸⁹ Seçimlere giden süreçte partilerin siyasi

¹⁸⁵ Broué ve Témime, 2018: 35.

¹⁸⁶ Hayes, 1951: 96.

¹⁸⁷ Payne ve Palacios, 2014: 90

¹⁸⁸ Preston, 2006: 82-83.

¹⁸⁹ Beevor, 2006: 34.

kampanyalarında 37 kişi öldürülmüştür; bunların 10'u ise seçim günü öldürülmüştür.¹⁹⁰ Seçim, 16 Şubat 1936'da yüzde 70 katılımı ile gerçekleşmiştir.¹⁹¹ Oylamanın sonuçları da uygulanışı kadar tartışmalıdır. Brennan'a göre Halk Cephesi 4,7 milyon, Ulusal Cephe 4 milyon ve merkezi partiler de 450.000 oy almıştır.¹⁹² Beevor'a göre Halk Cephesi yalnızca 150.000 oy farkla ipe göğüslemiştir.¹⁹³ Stanley G. Payne, toplam 9.864.763 oy kullanıldığını; Halk Cephesi'nin 4.654.116 (yüzde 47,2), Ulusal Cephe'nin 4.503.505 (yüzde 45,7) oy topladığını belirtmiş, ancak Ulusal Cephe oylarının kendi içerisindeki merkez-sağ ve sağ arasında bölündüğünü öne sürmüştür.¹⁹⁴ Mark Williams'a göre ise, Halk Cephesi 4,6 milyon oy alırken, Ulusal Cephe 4,5 milyon oy almıştır.¹⁹⁵ Halk Cephesi parlamentoda 263 sandalye, Ulusal Cephe 133 sandalye, merkeziler ise 77 sandalye kazanmıştır. Başbakan olarak atanan Azaña, siyasi tutuklulara af getirmiş, Katalan özerkliğini yeniden kabul etmiş ve sadakatinden şüphe duyduğu generalleri ücra noktalara sürmüştür. Bu generallerden biri de Kanarya Adaları'na sürülen General Franco'dur. Faşistlerin lideri Jose Antonio Primo de Rivera ise tutuklanarak Alicante'deki bir cezaevine gönderilmiştir.¹⁹⁶

Calvo Sotelo, Karlistler ve monarşistleri yanına alarak oluşturduğu ve 1933 seçimlerinde parlamentoda 44 sandalye kazanan *Renovacion Española* (İspanyol Yenilenmesi) hareketiyle, 1936 seçimlerinden sonra otoriter monarşizmi geri getirmek isteyen cumhuriyet karşıtı kitlenin sesi haline gelmiştir.¹⁹⁷

1936 yılının baharında ülkede kırsal bölgeler sosyal devrimin eşiğine gelmiştir. Mart ayında bir sabah 60.000 köylü Extremadura'da boş çiftlikleri işgal ederek toprağı işlemeye başlamışlardır. İki ay içinde Endülüs'te 196 köylü grevi yaşanmıştır. Madrid'de ise komünistler ile falangistler boğaz boğaza gelmişlerdir. Falangistler makineli tüfeklerle donatılmış arabalarla Madrid sokaklarını gezerek solcu avlamakta, öldürülenlerin cenazeleri iki tarafın çatışmaya dönüştürdüğü siyasal propaganda araçlarına dönüşmektedir. Ordu da kendi içerisinde ikiye bölünmüştür: Ordu içindeki gizli hizipleşmenin taraflarından cumhuriyetçi *Unión Militar Republicana Antifascista*

¹⁹⁰ Payne ve Palacios, 2014: 101.

¹⁹¹ Payne, 2006: 175.

¹⁹² Brennan, 1950: 298.

¹⁹³ Beevor, 2006: 37.

¹⁹⁴ Payne, 1993: 274.

¹⁹⁵ Williams, 2009: 206.

¹⁹⁶ Beevor, 2006: 98.

¹⁹⁷ Blinkhorn: 1990: 131.

(Cumhuriyetçi Antifaşist Askeri Birliği, UMRA) ile muhafazakâr *Unión Militar Española* (İspanyol Askeri Birliği, UMF), karşılıklı düzenledikleri suikastlarla ordu içerisinde örtülü bir savaşa girişmişlerdir. Bir falanjist tetikçinin, aynı zamanda UMRA mensubu olan *Guardia de Asalto* gücüne bağlı bir polisi (José Castillo) öldürmesinin ardından intikam yemini eden UMRA grubu, Calvo Sotelo'yu evinden alarak öldürmüş ve cesedini mezarlık kapısına atmıştır.¹⁹⁸ Calvo Sotelo'yu öldürenlerin ülkedeki güvenliği sağlamakla sorumlu polis gücünün bir parçası olması tüm İspanya'yı sarsmıştır. Pek çok kişi bu durumdan hükümeti sorumlu tutmuş, cumhuriyetin İspanya'yı yönetmek için uygun bir yönetim biçimi olmadığına dair inanç güçlenmiştir. 17 Temmuz 1936'da Kuzey Afrika'daki Melilla'da bulunan ordu garnizonu ayaklanmış, bir gün sonra İspanya'nın dört bir yanından ordu içindeki sağ görüşlü komutanlar cumhuriyete karşı baş kaldırmışlardır. Böylece İspanya İç Savaşı başlamıştır.¹⁹⁹

1.6. İspanya İç Savaşı

Calvo Sotelo'nun öldürülmesi başlı başına iç savaşın çıkma nedeni değildir; ancak Şubat 1936 seçimleri sonrasında gizlice bir darbe planlayan ordudaki hoşnutsuz subaylar için bardağı taşıran son damla olmuştur. General Goded ve General Mola, darbe hazırlığının fiili komutanlarıdır. Darbenin 18 Temmuz 1936'da Fas'ta başlayıp İspanya'daki diğer garnizoonlara yayılması ve hızlıca sona ererek ordunun yeniden yönetime gelmesi planlanmıştır. Melilla'dan yükselecek olan darbe girişimi, son dakika yaşanan bir değişiklikte bir gün erken başlamıştır. Albay Segui, garnizon komutanı General Romales'i tutuklayarak infaz etmiş, hemen ardından sol kanatla bağlantısı olduğu düşünülen isimlerin hepsi tutuklanmış ve idam edilmiştir.²⁰⁰ Fas'taki

¹⁹⁸ Preston, 2006: 99.

¹⁹⁹ Payne, 1973b: 645.

²⁰⁰ Beevor, 2006: 56-57.

olayları duyan Franco²⁰¹, sürgünde olduğu Kanarya Adaları'nda darbenin nedenlerini anlattığı Las Palmas Manifestosu'nu yazmıştır.²⁰²

Yaklaşan savaşın ayak sesleri sağ ve sol kanadın aşırıları tarafından heyecanla karşılanmıştır. İki kesim de bu savaşın iyi ve kötü arasındaki savaşın son muharebesi olduğuna inanmaktadırlar. Oysa gerçekte savaşın çok daha karmaşık bir sosyal altyapısı vardır: Köylüler ve toprak sahipleri, işçiler ve fabrika sahipleri, Kilise karşıtları ve ruhban sınıfı gibi sınıfsal; faşizm ve komünizm de dahil birçok farklı siyasal partinin dahil olduğu ideolojik; tarihsel farklılıklara dayanan bölgesel nedenlere dayanmaktadır. Tüm bu farklılıklar en nihayetinde kendilerini cumhuriyeti korumak ya da yıkmak için savaşan iki kutba ayrılmış olarak bulmuşlardır.²⁰³

İsyancılar Fas'taki İspanyol bölgesini, Kanarya Adaları'nı, Galiçya'yı, Navarra'yı, Kastilya ve Aragon'un büyük kısmı ile Sevilla'yı kısa sürede ele geçirmiştir. Halkın ve güvenlik güçlerinin mevcut hükümete sadık kaldığı ya da ordu mensuplarının isyana katılıp katılmamakta kararsızlık yaşadığı yerlerde ise isyan başarısız olmuştur. Barselona ve Madrid'de cumhuriyetçiler, isyancıları etkisiz hale getirmiştir. Olaylar sırasında ordudaki başkaldırının liderlerinden olan General Goded'in Barselona'da anarşist ve devrimci güçler tarafından hezimete uğratılmasının ardından kurşuna dizilerek idam edilmesi ve General Sanjurjo'nun sürgünde bulunduğu Portekiz'den İspanya'ya dönmek üzere bindiği uçağın düşmesi nedeniyle ölmesi sonucunda, geriye kalan üç general; General Franco, General Mola ve General Queipo bağımsız birer güç olarak hareket etmeye başlamışlardır. İsyan ne başarılı ne de başarısız olmuştur ve bunun tek bir anlamı vardır: İç Savaş.²⁰⁴

İç Savaş'ın başlamasından bir hafta sonra, asiler için durum oldukça karamsar görünmektedir. İspanya'nın en büyük altı kentinden beşinde darbe girişimi başarısız olmuştur; ülkenin üçte birinden daha azında hakimiyet kurabilmişlerdir ve ticaret ve

²⁰¹ Francisco Franco, denizci bir aileden gelmektedir ve en büyük isteği donanmaya girmektir. 1898 hezimeti sonrası donanmaya alımlar azalınca, Toledo'daki piyade akademisine yazılmak zorunda kalmıştır. Mezuniyetinin ardından Fas'ta görev yapmak için gönüllü olan Franco, orduda gösterdiği başarılarla yükselerek 33 yaşındayken Avrupa'nın Napolyon Bonaparte'dan sonra gördüğü en genç general olmuştur. Franco tam bir askerdir; en çok el üstünde tuttuğu değerler vatanseverlik, İspanya'nın birliğine ve bütünlüğüne olan inanç, politikacılara duyduğu karşıtlık, onur, düzen ve disiplindir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Williams, 2009: 214.

²⁰² Williams, 2009: 211.

²⁰³ Şenyıldız, 2017: 119.

²⁰⁴ Williams, 2009: 213.

endüstrinin yüzde 75'i cumhuriyetin elinde kalmıştır. Ordunun en azından yarısı cumhuriyete sadık kalırken; Mola ve Queipo'nun askerleri sayıca az ve yetersizdir. Franco'nun Afrika'da bulunan ordusu isyancıların tek umududur; ancak hava kuvvetleri ve donanmanın büyük kısmı cumhuriyete bağlı kaldığı için, onu ve ordusunu Afrika'dan İspanya'ya getirecek bir yol görünmemektedir.²⁰⁵

Cumhuriyetçilerin ise kendi içlerinde farklı sorunları vardır: Sivil milislerle hükümet arasındaki iletişim kopukluğu nedeniyle merkezi yönetimin sağlanamaması, yerel birimlerde en güçlü parti ya da sendika hangisiyse gücün de ona geçmesi anlamına gelmiştir. Katalonya'da iktidar Generalitat ve CNT arasında paylaşılmıştır. Ancak bölgedeki birlikler Generalitat yerine CNT tarafından kurulan *Comité de Milicias Antifascistas* (Antifaşist Savunma Komitesi) emri altında hareket etmektedirler. Katalonya'daki solcu örgütlenmeler olan *Partido Obrero de Unificación Marxista* (Birleşik Marksist İşçi Partisi, POUM), UGT ve CNT; faşistlerin dışında birbirleri ile de iktidar mücadelesine girişmiştir.²⁰⁶

İç Savaş'ın başladığı ilk haftalar ülke çapında eşi benzeri görülmemiş şiddet olaylarına sahne olmuştur. Şiddet olayları, herhangi bir politik görüş ayrımı gözetmeksizin tüm taraflar için geçerlidir. Barselona'daki burjuvazi sınıfı bir gecede yok olmuş, çoğu öldürülürken geri kalanlar bir anda işçi sınıfına dahil olmuştur. Endülüs'teki Ronda kasabasında orta sınıftan 500 kişi uçurumdan aşağı sürülerek öldürülmüştür. Kiliseler, şiddet olaylarından aslan payını almışlardır. "Kızıl Terör"ün yıkıcı eylemlerinde yaklaşık 2.000 keşiş, rahip ve rahibe yaşamını yitirmiştir. Barselona'da Karmelit Kilisesi ateşe verilmiş, yangından kaçmak isteyen rahip ve rahibeler kapı önüne kurulmuş olan makineli tüfekle taranmışlardır. Yüzlerce kilise yakılıp yıkılmıştır. Falanjist hareketin kurucusu olarak görülen Jose Antonio Primo de Rivera'nın 20 Kasım 1936'da Alicante'deki hapisaneden çıkarılarak solcular tarafından öldürülmesi, gelecekte kurulacak Franco diktatörlüğünün meşruiyeti için kullanacağı ve Falanjist hareketi kutsallaştırılan bir şehit yaratılmasına da yol açmıştır.²⁰⁷ Öte yandan Milliyetçiler (isyani destekleyenler bu adı almışlardır), güçlü

²⁰⁵ Casanova, 2015: 41.

²⁰⁶ Şenyıldız, 2017: 122.

²⁰⁷ Phillips ve Phillips, 2016: 271.

oldukları ve kontrol altına aldıkları bölgelerde benzer katliamlara girişmişler, savaşın ilk altı ayı içerisinde en az 50.000 kişi öldürmüşlerdir.²⁰⁸

Darbe girişiminin başarılı olması neredeyse Franco'nun 30.000 kişilik kuvvetinin Afrika'dan getirilebilmesine bağlı duruma gelmiştir. İspanyol ordusundaki cumhuriyete bağlı hava ve donanma komutanlıklarından destek bulamayacağını bilen Franco, Mussoli'nin yardımını istemiştir. Hitler de yirmi adet JU-52 nakliye uçağı ve altı adet Heinkel-51 savaş uçağı ile Franco'ya destek göndermiştir. Ağustos ve Eylül aylarında JU-52'lerle düzenlenen yüzlerce sefer ile binlerce asker İspanya'ya taşınmıştır. İki Alman savaş gemisinin cumhuriyetçi donanmayı saf dışı bırakması ile deniz yolu da Afrika'dan asker getirmek için kullanılmaya devam etmiştir. Franco'nun kendisi de 6 Ağustos'ta Sevilla'ya uçarak Milliyetçi hareketin liderliğini ele almıştır.²⁰⁹

İyi disiplinli ve ne yapılması gerektiğini bilen komünistlerin amacı güçlü bir merkezi hükümet ve güçlü bir ordu yaratarak savaşı kazanmaktır. Ancak Barselona ve Valensiya'daki anarşistlerin planları başka yöndedir: Uzun zamandır bekledikleri sosyal devrimi getirmek ve eski düzeni yıkmak. Birçok anarşist, Madrid'le olan tüm bağlarını kopararak İspanya'dan tamamen ayrılmak isteyen Katalan Milliyetçileri saflarına katılmıştır. Luis Companys, kendisini Katalonya'nın Başkanı ilan etmiştir.²¹⁰

1937 yılının baharında savaşın yönü kuzeydoğuya, cumhuriyetçilerin yönetimi altında bulunan kıyılara kaymıştır. Milliyetçilerin kuzeye ilerlemeleri sırasında, 26 Nisan'da savaşın en bilinen olaylarından biri gerçekleşmiştir. Sessiz sakin bir kasaba olan Guernica, Basklar açısından tarihsel değeri olsa da stratejik açıdan önemsiz bir yerdir. Hiçbir işaret vermeksizin Guernica göklerinde ansızın Alman uçakları belirmiş, kasabayı bomba ve makineli tüfek mermisi yağmuruna tutmuşlardır. Kasabanın çoğu yerle bir olmuş, yaklaşık bin sivil ölmüştür. Guernica, dünya çapında faşist terörün ve modern savaşın korkunçluğunun simgesi haline gelmiştir. Uluslararası alanda yükselen protestolara karşı Milliyetçi liderler saldırıdan daha önce haberdar olmadıklarını açıklamışlar ve ölü sayısının 12 olduğunu iddia etmişlerdir. Daha sonra

²⁰⁸ Williams, 2009: 215.

²⁰⁹ Whealey, 2005: 7.

²¹⁰ Williams, 2009: 221.

bu söylemi bir adım ileri taşıyarak, Guernica'nın geri çekilen Basklar tarafından yok edildiğini savunmuşlardır.²¹¹

Mayıs 1937'de Barselona'da solcu grupların çatışması ile büyük bir katliam yaşanmıştır. Cumhuriyetin merkezinin Valensiya'dan Barselona'ya taşınma kararı sonrası çıkan olaylarda POUM ve CNT'nin yer aldığı troçkist ve anarşist taraf ile polis gücünün ve *Partido Comunista de España*'nın (İspanya Komünist Partisi, PCE) yer aldığı sosyalist ve komünist taraf arasındaki çatışmalar dört gün sürmüş ve Halk Cephesi'nin daha da zayıflamasına yol açmıştır.²¹² Başbakan Francisco Largo Caballero, 500 kişinin ölümüyle sonuçlanan olaylardan sonra istifa etmiş, Moskova onun yerine Dr. Juan Negrin'i getirmiştir. Rus danışmanların da yardımıyla düzensiz cumhuriyetçi ordu çekidüzen kazanmaya başlamıştır. Ne var ki, Stalin'in paranoyasının etkisine giren Negrin, Stalin'in baş düşmanı Leon Troçki'nin eski sekreteri ve POUM'un lideri olan Andres Nin'in işkence yapılarak öldürülmesine ses çıkarmayarak tüm saygınlığını yitirmiştir. SSCB yanlısı bir komünist olan Negrin, ayaklanmanın sorumlusu olarak gördüğü CNT ve POUM'u bastırdıktan sonra, Ekim 1937'de hükümetini Valensiya'dan Barselona'ya taşımıştır.²¹³ Bu durum Katalanların bağımsızlık düşünün bir kez daha sönmesine yol açmıştır. Çünkü Negrin'in amacı merkezi hükümeti güçlendirmek,²¹⁴ cumhuriyet ordusunu yeniden düzene sokarak işlevsel hale getirmek,²¹⁵ cumhuriyet içerisinde devrim arayışında bulunan sendikal yapılanmaları saf dışı bırakarak cumhuriyetçilerin bölgesinde düzen sağlamaktır.²¹⁶

General Franco, 19 Nisan 1937'de ülke yönetiminde tek söz sahibi olacak ve kendisinin iktidarını güvence altına alacak tek partinin tüzüğünü yürürlüğe koymuştur. Tüm sağ görüşleri, özellikle de gelenekçiler ile Falanjistleri tek bir çatı altında birleştiren *Falange Española Tradicionalista y de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista* 'yı (Ulusal Sendikalist Saldırı Konseylerinin Gelenekçi İspanyol Falanjı, FET y de las JONS) kurarak içeriden gelebilecek olası bir muhalefetin önüne geçmiştir. Daha sonra *Movimiento* (Hareket) olarak anılacak yeni koalisyon, devletin

²¹¹ Williams, 2009: 222.

²¹² Şenyıldız, 2017: 127.

²¹³ Phillips ve Phillips, 2016: 273

²¹⁴ Jackson, 1967: 405.

²¹⁵ Preston, 2006: 260.

²¹⁶ Preston, 2006: 259; Jackson, 1967: 402.

geleceği için 26 prensip öngörmüştür. İspanya; totaliter, üniter, antikapitalist, anti-Marksist ve Katolik olacaktır.²¹⁷

1938 baharında, Franco'nun 100.000 asker, 1.000 uçak ve 150 tanktan oluşan ordusu, Aragon cephesini yararak Akdeniz'e doğru yürümüş, Cumhuriyetçilerin bölgesini ikiye bölmüştür. Daha sonra ise, Mayorka'da üslenmiş İtalyan uçaklarının bombalamaları ile zayıf düşen Barselona'ya saldırmak yerine Valensiya'ya yönelmiştir. Ebro Vadisi'nde üç ay süren savaşın sonunda, Franco'nun hava üstünlüğü olan ordusu galip gelmiş ve cumhuriyet ordusu çökmüştür. Aralık ayının sonlarında Franco nihayet Katalonya'ya saldırmış, bir ay sonra Milliyetçi askerler Barselona'ya herhangi bir karşı koyma olmaksızın girmişlerdir. 1939'un Şubat ayında Negrin, Azaña ve diğer cumhuriyetçi liderler Fransa'ya kaçmışlardır. 27 Şubat'ta İngiltere ve Fransa, Franco yönetimini tanımıştır. Franco 28 Mart'ta Madrid'e girmiş, 1 Nisan'da ise savaşın bittiğini duyurmuştur.²¹⁸ İç Savaş sırasında Katalonya'da 10.000 ila 11.000 arası kişi öldürülmüştür; bu orada yaşayanların binde 2,34'ü gibi yüksek bir orana denk gelmektedir.²¹⁹ Yaklaşık yarım milyon kişinin ölümüne neden olan bu iç savaştan General Franco ve milliyetçiler galip çıkmıştır.²²⁰

1.7. Franco Dönemi

Francro, iç savaştan çıkan yorgun bir ulusun yaralarını sarmak, yenilen tarafın gönlünü alıp ulusal bütünlüğe katılmalarını sağlamak yerine; İspanya karşıtı olarak gördüğü milyonlarca İspanyol'u öldürmüş ya da ağır biçimde cezalandırmıştır. Hatta daha da ileri giden Franco, yaşananların aslında bir iç savaş olmadığını, iyilik ve doğrunun kötülükle savaşarak onu alt ettiğini öne sürmüştür. İronik bir şekilde, devletin meşru yönetimi olan cumhuriyete ve hükümete isyan eden darbeci subaylar, cumhuriyetin safında savaşan subayları isyan suçlamasıyla idam etmişlerdir. 1939'da çıkarılan "Siyasal Sorumluluk Yasası" ile Halk Cephesi'ni oluşturan partilere ya da hükümete bir şekilde bağlantılı herkes suçlu ilan edilmiş, ilk üç ay çeyrek milyon kişi tutuklanırken bu sayı 1942'ye kadar bir milyonu aşmıştır.²²¹ 1940'ta Almanya'nın

²¹⁷ Broué ve Témime, 2018: 227-331.

²¹⁸ Casanova, 2015, 240.

²¹⁹ Mir, 2008: 137.

²²⁰ <https://www.britannica.com/event/Spanish-Civil-War>, (erişim tarihi: 15.12.2017).

²²¹ Williams, 2009: 230.

Fransa'yı işgali sonrası, Fransa'da sürgünde bulunan cumhuriyetçi yöneticiler İspanya'ya geri gönderilmiş ve idam edilmişlerdir. Kendisini Katalonya Başkanı ilan eden Luis Companys, idam mangasının önünde vurulmadan önce Katalan topraklarına dokunarak ölmek için ayakkabılarını ve çoraplarını çıkarmıştır.²²²

Franco rejimi sırasında ayrılıkçılığa yol açabileceği düşüncesiyle İspanyolca dışında bir dil kullanılması ve yerel kültürlere ilişkin kurumlar yasaklanmıştır.²²³

Savaşın ardından 1945'te kurulan Birleşmiş Milletler İspanya'yı üyeliğe almamıştır. Dünya çapında birçok hükümet Franco yönetimini tanımayı bırakmış, Fransa sınırlarını İspanya'ya kapatmıştır. Franco ise bu durumu kullanarak ülkesindeki milliyetçiliği kamçılamiş ve kendi gücünü arttırmıştır. Franco'nun döneminde *Cortes* önlerine getirilen her yasayı otomatik olarak onaylayan ve atanmışlardan oluşan göstermelik bir kurum haline gelmiştir. Yargı da özünde yürütmeye bağlıdır ve fiilen ülkede yönetsel tüm güç Franco'nun elindedir. Franco, bakanları da dilediği gibi atama ya da azletme yetkisine sahiptir.²²⁴

1947 yılında çıkarılan "Ardıllık Yasası" İspanya'yı bir monarşi olarak tanımlamış ve Franco'ya tahta çıkacak bir sonraki kralı belirleme hakkı vermiştir. Yeni monark; erkek olmak, İspanyol doğumlu olmak, Katolik olmak, 30 yaşından büyük olmak ve Hareket'in prensiplerine bağlılık yemini etmek gibi ölçütleri karşılamak zorundadır. XIII. Alfonso'nun Portekiz'de sürgünde olan oğlu, bir başka deyişle Alfonso tahtta olsaydı tahtın yasal varisi sayılacak Don Juan, Franco'nun bu manipülasyonlarına karşı çıkmıştır. 1948 yılında San Sebastian açıklarında bir yatta buluşan Don Juan ve Franco'nun bu görüşmesinden yalnızca tek bir sonuç elde edilmiştir: Don Juan'ın oğlu Juan Carlos'un eğitimini İspanya'da alması.²²⁵

Soğuk Savaş'ın başlaması, Franco'nun komünist Sovyetler Birliği'ne karşı ABD ile yakınlaşması için gereken fırsatı sunmuştur. İki ülke arasındaki buzlar 1950'de ABD'nin İspanya'ya bir elçi ataması ve borç vermesi ile erimeye başlamıştır. 1953'te ABD Başkanı Eisenhower ile Franco arasında imzalanan anlaşma ile ABD'nin İspanya topraklarında dört Amerikan üssü bulundurması ve bunun karşılığında 1965 yılına kadar 1,8 milyar dolar ödeme yapması kararlaştırılmıştır. Zor durumdaki

²²² Burns, 2000: 126.

²²³ Mir, 2008: 143.

²²⁴ Williams, 2009: 234.

²²⁵ Williams, 2009: 237.

İspanya ekonomisi, imzalanan bu anlaşma sonrasında iyileşme sürecine girmiştir.²²⁶ Anlaşmanın bir diğer önemli yanı ise artık Franco rejiminin resmen tanınmış olmasıdır. İspanya, 1955 yılında Birleşmiş Milletler'e kabul edilmiştir.²²⁷

İspanya'da yaşanan ekonomik mucize ve bunun sosyal etkilerinin en güçlü olarak hissedildiği yerler Katalonya ve Bask Ülkesi'dir. İspanya'nın diğer bölgelerine göre sanayileşmesi çok daha ileri düzeyde olan bu bölgeler, ülkenin kırsal ve gelişmemiş bölgelerinden yüksek oranda göç almıştır. Katalonya ve Bask Ülkesi'nin yerel halkı ise kendilerini diğerlerinden daha üretken, daha kültürlü ve daha üstün görmüşlerdir; ki göç edenlerin çoğunun kırsal kesimden gelen eğitimsiz kişiler olduğu düşünüldüğünde böyle bir yargıya varmaları anlaşılardır.²²⁸

Katalan entelektüel elitleri Frankoculuğu destekleyenler ve ona direnerek Katalan dili ve kültürünü korumayı görev edinenler olarak ikiye ayrılmıştır.²²⁹ Katalan kültür ve dilini koruma girişimlerini incelerken bireylerin ve çeşitli grupların girişimleri ile iki güçlü kurum olan Katolik Kilisesi ile Üniversite'nin girişimleri ayrı ayrı ele alınmalıdır.

1939 yılında dağıtılan *Institut d'Estudis Catalans* (Katalan Çalışmaları Enstitüsü), 1942'de Josep Puig i Cadafalch ve Ramon Aramon tarafından yeniden kurulmuştur. Yaptıkları gizli işler arasında tıp, bilim ve diğer konularda Katalanca makaleler ve kitaplar yayımlamak sayılabilir. 1964'te kurulan ve 1967'de yasal bir statüye kavuşan *Omnium Cultural* adlı enstitü, Katalancanın öğretilmesi ve korunması için çalışan bir kurumdur. Kısa sürede etkileyici bir üye artışı ile karşılaşmıştır. 1968 yılında 639 olan üye sayısı, 1971'e gelindiğinde 11.000'i geçmiştir. Bu tip kurumlar, Katalanların kültürünü koruyup geliştirme konusunda önemli görevler üstlenmişlerdir.²³⁰

Katalan Katolik Kilisesi de kendi içinde bölünmüş bir yapıya sahiptir. Bir yanda Frankocu rejimi destekleyenler varken; diğer yanda, orta çağdan bu yana aralarında güçlü bir ilişki bulunan Katalanlar ile Kilise kurumlarının ilişkisini bozabilecek bu tavrı takınmak konusunda isteksiz olanlar vardır. Katolik Kilisesi'nden

²²⁶ Calvo-Gonzalez, 2006: 416.

²²⁷ Solsten ve Meditz, 1988: 320-321.

²²⁸ Williams, 2009: 240.

²²⁹ Guibernau, 2003: 15.

²³⁰ Guibernau, 2003: 18.

bazıları vaazlarını ve dinsel öğretilerini Katalan dilinde gerçekleştirerek Katalan dilinin ve kültürünün yayılmasına, kültürel bir araç olmasına katkıda bulunmuştur. 1942’de İç Savaş’tan beri yayımlanan ilk Katalanca kitap Katolik Kilisesi’nin himayesinde çıkarılan dinsel bir kitaptır. Bunların yanında Montserrat Manastırı’nın da Katalan kültürünün korunmasında oynadığı rol çok etkilidir.²³¹

İspanya’daki rejim yanlısı resmi öğrenci örgütü *Sindicato de Estudiantes Universitarios*’tur (Üniversite Öğrencileri Birliği, SEU). Öte yandan üniversite içerisinde sürekli bu duruma direnç gösteren girişimler olmuştur. *Front Universitari de Catalunya* (Katalonya Üniversite Cephesi, FUC) farklı altyapılardan gelen kişileri bir araya getirerek Katalonya’nın yeniden inşası üzerinde çalışmıştır. FUC dışında *Front Nacional de Catalunya* (Katalonya Ulusal Cephesi, FNC) ve *Federació Nacional d’Estudiants de Catalunya* (Katalonya Öğrencileri Ulusal Federasyonu, FNEC), SEU’ya karşı verilen mücadeleyi tek çatı altında toplamaya çalışmıştır. Milliyetçi öğrenci hareketleri, 1968 yılında Fransa’daki öğrenci ayaklanmalarından sonra Franco’nun ölümünün ardından yeniden ortaya çıkmak üzere ortadan kalkmıştır.²³²

Katalan milliyetçiliğinin sınırlı seçkin kesimden toplumsal bir harekete dönüşmesinde etkili olan üç olgu vardır: *Nova Cançó* (Yeni Halk Şarkısı), Katalan Meclisi ve dayanışma hareketlerinin çoğalması. Uzun yıllar süren baskı dönemi, entelektüel seçkinler ile geniş halk kitleleri arasında bir uçurum oluşturmuştur. Öyle ki, bu durum Katalan kültürünün ve dilinin varlığını tehlikeye atmıştır. Küçük bir grup entelektüel amatör müzisyenin 1960’larda kurduğu *Nova Cançó* hareketi, kısa sürede tüm kitleler arasında popülerlik kazanarak Katalanizm’in toplumsal bir etkiye erişmesini sağlamıştır. Katalan şarkıcılar medyada yer almaktan ne kadar men edilirse ve konserleri ne kadar yasaklanırsa, popülerlikleri de o kadar artmıştır. *Nova Cançó*, Katalanca konuşan bölgelerde özellikle gençler arasında, o güne kadar görülmemiş bir birliktelik ve ayrı bir toplum olma duygusu uyandırmıştır.²³³

Asamblea de Catalunya (Katalonya Meclisi, 1971) farklı sosyal gruplardan gelen ve farklı siyasal bağlılıkları olan üç yüz kişiyi bir araya getirmiştir. İç Savaş’tan

²³¹ Guibernau, 2003: 19.

²³² Guibernau, 2003: 19.

²³³ Guibernau, 2003: 20.

bu yana Katalonya'daki en önemli gizli harekettir ve İspanya'nın hiçbir yerinde Katalonya Meclisi'ne eşdeğer bir girişim görülmemiştir. Meclis, Katalanların dört farklı talebine ortak bir platform teşkil etmiştir.²³⁴

- 1) Siyasi hükümlüler ve sürgündekiler için genel af çıkarılması,
- 2) İnsan haklarının korunması,
- 3) 1932 yılındaki Katalan Özerklik Statüsü'nün yeniden tesisi,
- 4) Demokrasi için verilen savaşında tüm yarımada halkının koordinasyonu.

1970'lerde Katalan dayanışma hareketleri giderek artmıştır. Bu dayanışma hareketleri, küçük bir seçkin kesimin geniş halk kitlelerine etki ederek, rejime muhalif olan kesimin gücünü göstermek adına bir araya getirmesiyle ortaya çıkmaktadır. Katalonya Meclisi, 15 Haziran 1977 yılında yapılan ilk genel seçimlere kadar etkinliğini sürdürmüş ve sonrasında yerini yasal siyasi partilerin almasıyla birlikte etkisini yitirmiştir. Katalanizm'in seçkinlere özgü bir hareket olmaktan çıkarak halkın tamamına nüfuz etmiş olduğunu gözler önüne seren an, 11 Eylül 1977'de Barselona'da bir araya gelen bir milyon kişinin özerklik talebinde bulunmasıdır.²³⁵

Franco'nun iktidarı; yaşanan kabine krizi, öğrenci ayaklanmaları, yasadışı grevler ve ETA terörü gibi nedenlerle 1969 yılında ciddi biçimde sarsılmaya başlamıştır. Ordu içerisindeki yeni nesil subayların demokrasiye daha ılımlı bakması; öncüllerine göre çok daha liberal bir bakış açısı olan Papa XXIII. John'la birlikte İspanyol Kilisesi'nin de farklılıklara daha açık hale gelmesi; devleti ayakta tutan iki sütun olan ordu ve Kilise'nin köklü bir değişimin eşiğinde olduğunu göstermiştir.²³⁶

1969 yılında Franco, uzun yıllardır beklenen açıklamayı yaparak İspanya'da kendisinden sonra tahtın sahibinin Don Juan'ın 31 yaşındaki oğlu Juan Carlos olacağını duyurmuştur. Juan Carlos'un babasını atlayarak tahta çıkacak olması, diz çökerek Franco ve Hareket'e bağlılık yemini etmesi bazı kesimleri kızdırsa da, Juan Carlos tüm devletle ilgili tüm işlerde Franco'nun yanında yerini almaya başlamıştır. Juan Carlos'un ifadesiz ve pasif bir tutum sergilemesi, tüm gücü elinde bulunduran Franco'nun tersine düşmemesi için gerekli bir taktiktir.²³⁷

²³⁴ Guibernau, 2003: 21.

²³⁵ Guibernau, 2003: 21

²³⁶ Williams, 2009: 243.

²³⁷ Williams, 2009: 242.

Haziran 1973'te Franco hükümet başkanlığından istifa ederek yerini 71 yaşındaki Luis Carrero Blanco'ya bırakmıştır. Carrero, Aralık ayında ETA'nın düzenlediği bombalı saldırıda ölmüştür. Franco, 1973'e kadar İspanya'nın hem devlet başkanı hem de başbakanlık görevlerini yürütmüş; 1973 ile 1975 arasında ise başbakanlık makamını bıraksa da silahlı kuvvetler komutanlığını ve Falanj liderliğini sürdürmüştür.²³⁸ Eylül 1975'te halka son kez seslenen Franco, 20 Kasım 1975'te yaşamını yitirmiştir.

Görüldüğü üzere İspanya'nın tarihi altyapısını Katalonya ile tarihsel ilişkilerini içerecek şekilde incelemek, hem bugün İspanya'nın içinde bulunduğu durumu hem de Katalonya'nın savlarının dayanaklarını anlayabilmek için çok önemlidir. Yüzyıllar boyunca egemen unsurun farklı etnik kökenleri ortak bir noktada buluşturma çabası ile bu etnisitelerin farklılıklarını ve ayrıcalıklarını koruma mücadelesi, biçimsel olarak değişse bile özü itibarıyla aynı kalmıştır. Ülkelerin çağdaş dünyada yaşadığı sorunların kökenine ilişkin tarihlerinde ipuçları bulmak mümkündür; Katalonya ve Bask Ülkesi gibi güçlü ayrılıkçılık iddiaları bulunan bölgelere sahip olan İspanya için de sorunun kaynağı tarihte yatmaktadır. Katalonya, İspanya Krallığı'nı oluşturan diğer unsurlardan daha farklı ve ayrıcalıklı bir yapıya sahip olduğunu kültür, dil ve tarih üzerinden savunmaktadır. Tarihsel ilişkilerin incelenmesinin tamamlanması ile birlikte günümüze ışık tutacak olan hukuksal ve yönetsel durum ile siyasal gelişmeler incelenecektir.

²³⁸ Cuzán, 2004: 186.

İKİNCİ BÖLÜM

GÜNÜMÜZ İSPANYASINDA HUKUKSAL VE YÖNETSEL DURUM

2.1. Çağdaş İspanya'ya Geçiş

General Franco'nun ölümünden iki gün sonra Kardinal Enrique y Tarancón, Juan Carlos'a "tüm İspanyolların kralı" olması için çağrıda bulunmuştur. Juan Carlos'un nasıl bir yönetim izleyeceği, gerçekten tüm İspanyolların kralı mı olacağı yoksa eski düzenin bir kuklası olarak mı devam edeceği belirsizliğini bir süre daha korumuştur. Hakkında çok az şey bilinen Juan Carlos, muğlak demeçler vererek dikkatlerden uzak olmaya çalışmıştır. Babası Don Juan'u taht sırasında es geçmiş olmasının yarattığı soru işaretleri, Mayıs 1977'de Don Juan'ın tahta ilişkin tüm halkarını oğluna devrettiğini açıklaması ile son bulmuştur.²³⁹

Franco'nun ölümünü izleyen on yıl içerisinde İspanya övgüye değer işler başarmıştır. O dönem için ülkenin karşı karşıya olduğu en büyük sorun, İspanya'yı Avrupa tarzı çağdaş bir demokrasiye dönüştürmek ve bunu sağ kanadın şiddetli muhalefetine karşı barışçıl ve uygar bir yolla gerçekleştirmektir. İspanya'yı çağdaş bir demokrasiye götürecek yolda kralın attığı ilk önemli adım, Başkan Arias Navarro'yu görevden alarak yerine kimsenin hakkında pek bir şey bilmediği Adolfo Suarez'i getirmesidir. Bu karar yandaş ya da muhalif tüm çevrelerde şaşkınlıkla karşılanmıştır. Adolfo Suarez, *Movimiento* 'nun yüksek rütbeli bir memurudur ve kral görünüşte Frankocu bir hamle gerçekleştirmiştir. Ne var ki, yeni kral ve yeni devlet başkanı, Franco döneminden kalma kurumların çoğunu hızlı ve düzenli bir şekilde yürürlükten kaldırmıştır. Gerçekleştirilen değişimler sayesinde monarşi ve reform birbirinden ayrı anılmaz olmuştur. Bu değişimleri gerçekleştirirken Juan Carlos'un elindeki en büyük koz, İspanya ordusundaki generallerin çoğunun sarsılmaz sadakatine sahip olmasıdır. Diktatörlüğün kurumları birer birer lağvedilirken, liberal anayasal bir rejime evrilen yönetim yapısında taht giderek daha sembolik bir rol üstlenmeye başlamıştır. 1976 yılında çıkarılan "Siyasal Reform Yasası" ile zaten göstermelik olan parlamento kendisini feshetmiştir. Bir yıl sonra Frankocu Hareket ortadan kaldırılmış ve İspanya 41 yıl sonra ilk kez gerçek anlamda genel seçime

²³⁹ Williams, 2009: 246.

gitmiştir. Suarez'in başında bulunduğu merkezci koalisyon *Unión de Centro Democrático* (Demokratik Merkez Birliği, UCD) seçimlerden galip çıksa da PSOE de hatırı sayılır miktarda oy almıştır. Yeni parlamentonun öncelikli görevi, monarşiye uygun bir anayasa hazırlamaktır.²⁴⁰

Seçimlerden on sekiz ay sonra, 1978 Anayasası Franco sonrası İspanya'nın siyasal yapısının ana hatlarını ortaya koymuştur. İki kamaralı parlamenter sistem getirilmiş, hükümetlerin sıkça devrilmesini önlemek için sistem içi mekanizmalarla koruma altına alınmıştır. Katolik Kilisesi'nin devlet üzerindeki rolü ve etkisi yok denecek düzeye indirgenmiştir. 1978 Anayasası'na göre İspanya 17 bölgeden oluşmaktadır ve yeni hükümet İkinci Cumhuriyet dönemindekine çok benzer özerklik statüleri önermiştir. Ilımlıların umudu, 17 bölgenin tümüne değişen oranlarda özerklik verilmesi ile Katalan ve Bask ayrılıkçılığını sindirmek olmuştur. Bunun için her bölgenin kendi yasama, yürütme ve yargı organlarına sahip olduğu bir sistem getirilmiştir. Üniter bir devlet olan İspanya'daki bu geniş bölgesel özerklik, kendi içerisinde çelişen bir durum oluşturmaktadır. Kastilya'nın yanında diğer bölgesel diller de resmi dil olarak kabul edilmiş, hatta Bask Ülkesi için tarihsel *fuero* 'lara uygun olacak şekilde vergilendirme üzerinde tam yetki verilmiştir.²⁴¹

İspanya'yı demokratik bir devlet olarak tanımlayan 1978 Anayasası, Katalonya'nın uzun yıllardır süren özerklik özlemini dindirmiştir. Franco'nun ölümünde Katalanların yüzde 60'ı Katalanca konuşurken, 2001'e gelindiğinde bu oran yüzde 76'ya ulaşmıştır.²⁴²

6 Aralık 1978'deki anayasa referandumuna katılım oranı ülke çapında yüzde 67,11; Katalonya'da ise yüzde 67,90'dır. Katalanlar yeni anayasa için yüzde 90,46 oranında "evet" oyu kullanmıştır.²⁴³ 18 Eylül 1979'da Katalonya'nın özerkliği resmi olarak yürürlüğe girmiştir.²⁴⁴

²⁴⁰ Williams, 2009: 247.

²⁴¹ Hooper, 2006: 38.

²⁴² Borgen, 2010: 999.

²⁴³ http://www.congreso.es/consti/elecciones/referendos/ref_consti.htm, (erişim tarihi: 14.12.2017).

²⁴⁴ Ragone, 2014: 71.

Franco'nun ardından Batı Avrupa'nın geri kalanıyla aynı siyasal düzlemde buluşan İspanya, ekonomik düzlemde de Avrupa'yla bir araya gelmek üzere 1 Ocak 1986'da Avrupa Ekonomik Topluluğu'na girmiştir.²⁴⁵

Felipe Gonzalez döneminde tarım ve turizm alanlarında büyük çaplı kalkınma programları devreye sokulmuş ve başta yollar olmak üzere ülke altyapısı baştan aşağı yenilenmiştir. Ekonominin istikrarlı bir şekilde gelişmesi devletin kasasını da doldurmuştur. Avrupa Topluluğu'na katılmış olmanın da bu büyüme ve gelişmede etkisi yadsınamaz. Yabancı yatırımın hızla ülkeye gelmesi, İspanya'nın Avrupa'daki en hızlı büyüyen ekonomi olmasını sağlamıştır. Bununla birlikte, onlarca yıldır uygulanan korumacı ekonomi politikalarının bir anda kaldırılarak serbest piyasa ekonomisine geçilmesinin olumsuz etkileri de kendini göstermiştir. Ülkedeki ithalatta patlama yaşanırken ihracat düşmüştür. 1990'ların sonuna doğru, İspanya'nın altı araba üreticisinin tamamı, en büyük on kimya firmasının sekizi ve diğer sektörler yabancıların eline geçmiştir. Katalonya'da yiyecek ve içecek üretiminin yüzde 40'ı da uluslararası şirketlerin hakimiyetine girmiştir.²⁴⁶

Katalonya devasa Avrupa piyasası için coğrafi olarak çok uygun konumda olmasının avantajını iyi kullanmıştır. Ekonomik olarak daha da büyüyüp gelişen bölgenin sakinleri, Brüksel'de kendi lobilerini kurmuşlardır. Katalanlar özellikle bölgelerarası ilişkiler kurmakta oldukça etkin davranmış, Midi-Pyrenees ve Languedoc-Roussillon gibi Fransız bölgeleriyle iş birliği antlaşmaları yapmıştır.²⁴⁷

Ülkenin boğuştuğu ekonomik sıkıntıları giderebilmek için, içerisinden geldiği işçi sınıfını da kızdıracak bazı hamlelerde bulunan PSOE, 1993 seçimlerini az bir farkla kazanarak dördüncü kez ülke yönetiminde söz sahibi olmuştur. *Partido Popular* (Halk Partisi, PP) hemen arkasından onu izlemiş ve önemli bölgesel kazanımlar edinmiştir. Bu durum, Gonzalez'in etkin bir yönetim sergileyebilmek için Katalan ve Bask azınlığın desteğine muhtaç olmasına neden olmuş, PSOE'nin ülkedeki bölgesel sorunların çözümünde yetersiz olduğu görüşü güçlenmiştir. Sovyetler Birliği'nin ve Yugoslavya'nın dağılmasından sonra kurulan yeni devletlerden etkilenen Katalonya ve Bask bölgelerinde milliyetçilik yeniden kuvvetli bir biçimde su yüzüne çıkmıştır.

²⁴⁵ https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/spain_en#overview, (erişim tarihi: 14.12.2017).

²⁴⁶ Williams, 2009: 256.

²⁴⁷ Öner, 2019: 35.

Katalonya, Katalanca'nın bölgede baskın dil olmasına ilişkin sert yasalar getirmiştir.²⁴⁸

1995'te Jordi Pujól, hükümetin güvenilirliğini yitirdiğini söyleyerek parlamentonun işlemesi için çok önemli olan Katalan desteğini artık sunmayacağını belirtmiştir. Parlamento, hükümete güvensizlik oyu vererek duruşunu göstermiş, Gonzalez Mart 1996'da erken seçimlere gitme kararı almıştır. Bu kez seçimi az bir farkla kazanan, José Maria Aznar liderliğindeki PP olmuştur. Tek başına iktidar olmayı sağlayacak sayıdan 20 sandalye daha azına sahip olan PP, yine bölgesel partilerin desteğine muhtaç kalmıştır. Merkez-sağ bir parti olan PP'nin lideri Aznar, Avrupa Birliği'nin parasal birliğine girebilmek için iki yıllık fedakârlık dönemi geçireceklerini belirtmiş ve kamu harcamalarını önemli ölçüde kısararak birçok devlet kurumunu özelleştirmiştir. Aznar döneminde İspanya ekonomisi yeniden sıçramış, işsizlik düşerek üretim artmıştır. 1 Ocak 2002'de, Avrupa Birliği'nin geri kalanıyla birlikte İspanya da kendi para birimini terk ederek avroya geçmiştir.²⁴⁹

Özetle, Franco'nun ardından İspanya demokrasiye geçiş sürecine girmiştir. Kral I. Juan Carlos'un da desteklediği anayasal monarşi sistemine aşamalı olarak geçiş sağlanmıştır. 15 Haziran 1977'de, İspanya'da 41 yıllık aradan sonra genel seçimler yapılmıştır. Sancılı geçen bu süreçte bir darbe girişimi de yaşanmış ama 1981'de sağcı Albay Antonio Tejero'nun Meclisi basarak yaptığı darbe girişimi sonuçsuz kalmıştır. 1978 Anayasası 1 Ocak 1979 itibarıyla yürürlüğe girmiş. Bu anayasa ile ilk olarak Bask ve Katalonya bölgelerine özerklik tanınmıştır. Ülkedeki diğer özerk bölgelerin de ortaya çıkışı ile İspanya günümüzdeki haritasına kavuşmuştur.²⁵⁰ İspanya, 1982 yılında NATO'ya²⁵¹, 1986 yılında ise AB'ye üye olmuştur.

2.2. İspanya'da Genel Coğrafi Yapı

Yaklaşık 492.000 km²'lik alanıyla İber Yarımadası'nın yüzde 85'e yakın bir kısmını kaplayan İspanya; Rusya ve Fransa'dan sonra Avrupa topraklarında yer alan en büyük üçüncü ülkedir. Bu yüzölçümüne 15.000 km²'lik İspanya adaları da eklenebilir. Doğuda, en ünlüsü Pireneler olan dağ sıralarının Akdeniz'den Biskay

²⁴⁸ Williams, 2009: 262.

²⁴⁹ Williams, 2009: 265.

²⁵⁰ Lanz, 2016: 40.

²⁵¹ https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52044.htm?, (erişim tarihi: 15.12.2017).

Körfezine kadar uzanarak tüm yarımadaı koruma altına alması; kuzeyde, güneyde ve batıda denizle çevrili olması; İber Yarımadası'nın bulunduğu coğrafyanın doğal bir kale olarak görülmesine neden olmuştur. İspanya'nın kuzeyindeki Cantabria Dağları; Galiçya, Asturias ve Bask bölgelerinin gelişimindeki farklılığı açıklayabilir. Dağlık yapı, bölge halkları arasındaki ulaşım ve iletişimi sekteye uğratarak kültürlerin bir ulus oluşturacak kadar kaynaşmasının önüne geçmiş, tam tersine ayrışmanın önemli bir nedeni haline gelmiştir. Arazinin dağlık alanlar, platolar ve kıyı şeritleri gibi farklı fiziksel coğrafi yapıları sahip olması, İspanya içerisinde farklı iklim yapılarının, farklı flora ve faunaların, toplumlardaki farklı kültürel ve ekonomik yapının da kaynağı olmuştur. Ülkenin dörtte üçü yıllık 50 santimetreden daha az yağış alan kurak bir yapıya sahipken; Katalonya'dan başlayarak Galiçya'ya kadar uzanan kuzey toprakları daha sınırlı bir alanı kapsamaktadır. Kuzeybatıdaki Galiçya'da yılın büyük kısmı yağmurlu geçerken, Almeria bölgesinde yağmur yağması kutlamaya değer bir olay olarak görülmektedir. Bir başka sorun ise ülkeyi oluşturan toprakların neredeyse yarısının tarıma elverişsiz olması, doğal yeraltı ve maden kaynaklarının tükenmeye yüz tutmuş olmasıdır. Engebeli, zorlu ve çetin coğrafi yapı ile elverişsiz iklim koşulları, İspanya'daki keskin bölgeselleşme ve ayrışmanın, bölgeler arasındaki ekonomik dengesizliğin ve ülke genelinde daima bir tehdit olan yoksulluğun temelinde yer almaktadır.²⁵²

Kuzeyde Atlantik Okyanusu, güneyde ve doğuda Akdeniz'e kıyısı olan İspanya; batıda Portekiz, kuzeyde Fransa ve Andorra, güneyde ise İngiliz yönetimindeki Cebelitarık ile komşudur. Avrupa anakarasındaki topraklarının dışında Kanarya Adaları, Balear Adaları ve Kuzey Afrika'da bulunan Ceuta ve Melilla adlı kentler de İspanya'ya aittir. İspanya'da bugün 17 özerk bölge ve iki özerk şehir; toplamda 50 il bulunmaktadır. 2019 itibarıyla toplam nüfusu 47.076.781 kişidir.²⁵³

2.3. İspanya'da Genel Yönetişel Yapı

1978 Anayasası ile İspanya devletin yönetim biçimi demokratik monarşi olarak ilan edilmiştir. Anayasa'nın yaptığı en önemli vurgulardan biri de özerkliliktir: Federal değil üniter bir devlet olan İspanya'da kurulan yeni düzen, yer yönünden

²⁵² Williams, 2009: 9.

²⁵³ <https://data.worldbank.org/country/Spain>, (erişim tarihi: 17.12.2017).

çoğulculuk (*pluralisme territoriale*) ilkesine göre örgütlenmiştir. Merkezi yönetimin bölgeler üstündeki vesayeti tamamen kaldırılmış, özerk toplulukların yetkileri ve nitelikleri geliştirilmiştir.²⁵⁴

2.3.1. Merkezi Yönetim

İspanya Krallığı, anayasal parlamenter monarşi ile yönetilen bir devlettir. 2021 itibariyle İspanya Kralı VI. Felipe, 19 Haziran 2014'ten bu yana devletin başıdır. Yasama erkini kullanma yetkisi, *Cortes Generales*'i (İki Kamaralı Ulusal Meclis) oluşturan *Congreso de los Diputados* (Temsilciler Meclisi ya da Kongre) ve *Senado*'ya (Senato) aittir. *Cortes Generales*, Kongre'deki seçilmiş 350 milletvekili ile 265 senatörden oluşur. 28 Nisan 2019'da yapılan son genel seçimde senatörlerin 208'i doğrudan seçilirken, 57'si bölgesel temsilci olarak atanmıştır.²⁵⁵ Senato Başkanı, 3 Aralık 2019'da göreve başlayan María Pilar Llop Cuenca'dır.

Yürütme erki, Başbakan ve Bakanlar Kurulu tarafından kullanılır. 2021 yılı itibariyle İspanya Başbakanı Pedro Sánchez'dir. 1978 İspanyol Anayasası'na göre, Başbakan ve Bakanlar Kurulu, Kongre'ye karşı sorumludur. Başbakanın Kongre'den güvenoyu alması gerektiğinden, Kral, parlamentoda temsil hakkı kazanmış siyasi gruplara danıştıktan sonra ofis için bir aday göstermektedir. Bu nedenle Başbakan genellikle Kongre'deki en büyük partinin lideridir. Kongre'de ağırlığı bulunan partinin liderinin Kral tarafından aday gösterilmesi, demokratik sürecin Kraliyet tarafından onaylanması olarak görülmektedir. Ancak; İspanyol demokrasi tarihinde daha önce de yaşandığı gibi, yakın görüşteki siyasal partilerin bir araya gelerek ittifak kurması ve Kongre'de çoğunluğu sağlaması üzerine, tek başına en çok milletvekili çıkarmış olan rakip parti geride kalabilmekte ve ittifakın adayını Başbakan olarak seçilebilmektedir. Nitekim, 2 Haziran 2018 tarihinde göreve başlayan İspanya Başbakanı Sánchez de bu şekilde yönetime gelmiştir: İspanya'daki siyasal alan fiili olarak PSOE ve PP arasında domine edilmiş durumdadır. Bu iki parti, seçimlerin ardından kendilerine yakın görüşteki diğer partilerle ittifaklar kurarak Kongre'de mutlak çoğunluğu getirecek sayısal üstünlüğü sağlama yoluna gitmektedirler.²⁵⁶

²⁵⁴ Keleş, 2020: 87.

²⁵⁵ <https://www.senado.es/> (erişim tarihi: 19.11.2020)

²⁵⁶ <https://www.bbc.com/news/world-europe-44340879>, (erişim tarihi: 20.03.2021).

2.3.2. Yerel Yönetimler

1978 Anayasası'na göre İspanya'daki yerel örgütlenme üç düzeye ayrılmıştır: Belediyeler (*municipios*), iller (*provincias*) ve Özerk Topluluklar (*Comunidad Autónoma*).

2.3.2.1. Belediyeler (*Municipios*)

İspanya'da, coğrafi ve siyasal durumlarından dolayı ayrı bir statüye (*Ciudad Autónoma*, Özerk Kent) sahip olan Ceuta ve Melilla ile birlikte toplam 8118 belediye bulunmaktadır. En kalabalık belediye, yaklaşık 6.618.000 kişilik nüfusuyla başkent Madrid'dir.²⁵⁷ Ancak belediye olmak için belli bir nüfus şartı gözetilmediği, La Rioja'daki Villaroja belediyesine bakıldığında görülmektedir: 2019 yılı itibarıyla Villaroja'nın nüfusu 5'tir.²⁵⁸

Belediyeler, geniş özerk yetkilerle donatılmış tüzel kişiliklerdir. Belediye örgütlenmesi; Belediye Başkanı (*Alcalde*), Belediye Başkan Yardımcıları (*Tenientes de Alcalde*) ve üyelerden (*concejales*) oluşan Genel Meclis (*Pleno*) organlarından oluşmaktadır. Belediyelerin meclis üyeleri dört yıllık süre için, o belediye sınırları dahilinde oturan sakinler tarafından doğrudan seçilmektedir. Belediye Başkanı ise doğrudan seçilebilmekle birlikte daha sık kullanılan yöntem Belediye Meclisi üyeleri tarafından üyeler arasından seçilmesidir.²⁵⁹

2.3.2.2. İller (*Provincias*)

İspanya'daki Özerk Topluluklar, elli il yönetimine ayrılmıştır. Ceuta, Melilla ve bazı denizaşırı İspanyol toprakları (*Plazas de soberanía*) bu ayrımın dışındadır. Özerk Topluluk düzeyinin anayasal düzleme oturtulmasıyla eski önemleri azalmış olsa da il yönetimleri halen geçerliklerini korumaktadırlar. Yedi Özerk Topluluk ise, yalnızca bir ilden oluşmakta ve il ile Özerk Topluluk aynı yönetim birimini kapsamaktadır. Bu yedi il; Madrid, Asturias, Murcia, Cantabria, Balear Adaları, La Rioja ve Navarre'dir. Bunlara aynı zamanda "tek il topluluğu" anlamında *uniprovinciales* denilmektedir.²⁶⁰

²⁵⁷ <https://www.macrotrends.net/cities/22549/madrid/population>, (erişim tarihi: 19.11.2020).

²⁵⁸ https://www.ine.es/en/prensa/cp_e2020_p_en.pdf, (erişim tarihi: 19.11.2020).

²⁵⁹ Keleş, 2020: 91.

²⁶⁰ <https://dioposiciones.com/wp-content/uploads/2018/07/Organizaci%C3%B3n-territorial-del-Estado-bibliograf%C3%ADa-complementaria-del-bloque-0.pdf>, (erişim tarihi: 20.03.2021).

Harita 2.1: İspanya İller Haritası

(Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/İspanya#/media/Dosya:Provinces_of_Spain.svg (erişim tarihi: 20.03.2021)).

2.3.2.3. Özerk Topluluklar (*Comunidad Autonomías*)

İspanya Anayasası'na göre siyasal ve yönetsel bölümlendirmenin ilk ve en geniş düzeyi özerk topluluklardır. Bu yönetim biriminin oluşturulmasının amacı, İspanya'yı oluşturan milliyetlere ve bölgelere sınırlı bir özerklik sağlamaktır.

İspanya, federal bir devlet olmamakla birlikte, ademi merkezîyetçi üniter bir devlettir.²⁶¹ Egemenlik bir bütün olarak ulusa verilir ve merkezi hükümet kurumlarınca temsil edilirken; ulus da gücünü ve yetkilerini değişen ölçülerde daha alt birimlere devretmiştir. Bu alt topluluklar özyönetim hakkını anayasada ve özerklik statülerinde çizilen sınırlar dahilinde kullanmaktadırlar.²⁶² Her topluluğun yetki devrinden farklı derecelerde yararlanması, örneğin milliyetçiliğin daha yaygın ve kuvvetli olduğu bölgelerde yetki devrinin de daha fazla olması, bu çeşit yetki devrinin “asimetrik yetki devri” olarak adlandırılmasına neden olmuştur.²⁶³

²⁶¹ <https://app.congreso.es/consti/constitucion/indice/sinopsis/sinopsis.jsp?art=145&tipo=2> (erişim tarihi: 19.11.2020).

²⁶² http://recursostic.educacion.es/secundaria/edad/3esohistoria/para_pdf/quincena12.pdf (erişim tarihi: 19.11.2020).

²⁶³ <https://www.centreonconstitutionalchange.ac.uk/the-basics/what-asymmetric-devolution>, (erişim tarihi: 19.11.2020).

İspanya’da 17 adet özerk topluluk ve 2 adet özerk kent (Ceuta ve Melilla) bulunmaktadır.

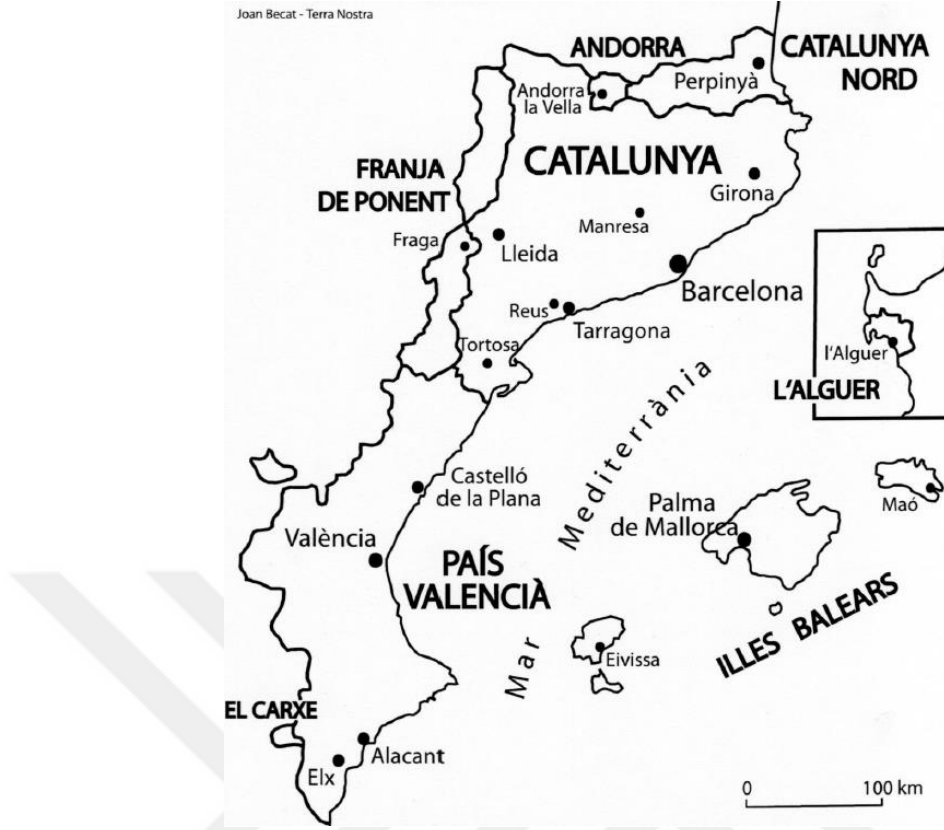

Harita 2.2: İspanya Özerk Topluluklar Haritası

(Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Nationalities_and_regions_of_Spain#/media/File:Ccaa-spain.png, (erişim tarihi: 20.03.2021)).

Diğer özerk topluluklardan söz edildiğinde, Katalonya dışında kalan diğer bölgeler arasında en dikkat çekici olanların bazılarını kısaca değinmekte fayda bulunmaktadır.

Öncelikle *Països Catalans* (Katalan Ülkeleri) kapsamında aşağıdaki harita incelendiğinde, Katalanların yalnızca Katalonya’da bulunmadığı; aynı zamanda tarihsel olarak Katalanların yaşadığı öne sürülen yerlere Valensiya, *Franja de Ponent* (Batı Şeridi), Andorra, Balear Adaları, Fransa topraklarında bulunan Kuzey Katalonya’nın da dahil edildiği görülmektedir.

Harita 2.3: Katalan Ülkeleri Haritası

(Kaynak: <https://joanbecat.cat/ca/les-pays-catalans-que-sommes-nous-2/> (erişim tarihi: 06.07.2021)).

Bu durum Valensiya ve Balear Adaları'nda da Katalonya'daki duruma benzer olayların yaşanması gerektiğini düşündürmektedir. Princeton Üniversitesi'nde görev yapan Katalan araştırmacı ve yazar Jordi Graupera, hem Valensiya'da hem de Balear Adaları'nda daha fazla özerklik ve kültürel özgürlük arayışının bulunduğunu belirtmektedir.²⁶⁴ Valensiya milliyetçiliğinin öncüsü sayılan Joan Fuster'in görüşlerini yansıtan ve Katalanist yapıdaki Fusteryanizm; Valensiya'nın İspanya'nın ayrılmaz bir parçası olduğunu savunan ve İspanya içerisinde bölgeselciliği önce çıkaran Blaverizm ideolojisi tarafından bastırılmıştır. Blaverizm, güçlü bir biçimde anti-Katalanisttir.²⁶⁵ Valensiya'da oldukça güçlü olan bu ideoloji, Katalonya'dakine benzer ayrılıkçı hareketlerin yokluğunun hem nedeni hem de sonucu olarak değerlendirilebilir. Katalonya'nın aksine; Valensiya'da bulunan Katalanist, bağımsızlıkçı, Valensiya

²⁶⁴ <https://www.aljazeera.com/news/2017/10/27/which-other-regions-want-to-secede-from-spain>, (erişim tarihi: 06.07.2021).

²⁶⁵ Coller, 2006: 117.

milliyetçisi kesim, muhafazakar ve İspanya yanlısı gruplar kadar etkin değildir. Aynı şekilde Balear Adaları'nda başkan Francina Armangol, 2017'de Al Jazeera'ya yaptığı açıklamada Katalonya'nın İspanya'nın bir parçası olarak kalmasını istediğini belirtmiştir.²⁶⁶ Katalanca konuşanların siyasal birleşmesini amaçlayan Pan-Katalanizm taraftarlarının dikkat çekecek ölçüde güçlü olmadığı, diğer Katalan yoğunluklu nüfusa sahip olan bölgelerde Katalonya'nın bağımsızlık talebinin hoş karşılanmamasında da görülmektedir.

Bask Ülkesi (*País Vasco*), İspanya'nın belki de hakkında en çok araştırma yapılmış olan bölgesidir. Hint-Avrupa kökenli dillerden bütünüyle ayrışan dili ve özgün kültürü ile Bask Ülkesi İspanya'daki ayrılıkçılık hareketler dendiğinde ilk akla gelen bölgedir. Ancak Katalonya'nın aksine, mücadele yöntemi olarak edindiği şiddet ve terör eylemleri nedeniyle Katalonya'dan daha farklı bir konumda bulunmaktadır. Katalonya protestolar, halkoylamaları ve yasama işlemleri ile istemlerini dile getirirken, Basklar, *Euskadi Ta Askatasuna* (Bask Yurdu ve Özgürlük, ETA) terör örgütünün eylemleri ile öne çıkmışlardır. Söz konusu örgüt 20 Ekim 2011 yılında silahlı eylemleri bıraktığını açıklamış ve Baskların bağımsızlık mücadelesi bu tarihten sonra tamamen siyasal alana taşınmıştır.²⁶⁷

Bask Ülkesi ve Katalonya, İspanya'nın önde gelen zengin ve sanayileşmiş bölgelerinden olmakla birlikte, özellikle Franco döneminin baskılarına karşı hissettikleri öfke konusunda da ortaklırlar. Ancak merkezi yönetime gösterdikleri tepkiler konusunda oldukça keskin bir biçimde ayrışmaktadırlar. Öncelikle Bask milliyetçiliği, seküler yanı ağır basan Katalan milliyetçiliğine göre çok daha muhafazakar ve dindar bir arka plana sahiptir. Bu muhafazakarlık, mevcut yönetim biçimine karşı güçlü bir başkaldırının Bask Ülkesi genelinde yaygınlaşmasının önüne geçmiştir. Bunun yanı sıra Bask Ülkesi ve Kastilya arasındaki ortaklıkta, Basklar diğer tüm bölgelerden daha geniş yetkilere ve özerkliğe sahip olagelmışlerdir. İspanya gibi büyük bir devletin bir parçası olmak ve buna rağmen kendi ayrıcalıklarını koruyabilmek, özellikle sanayileşen ve zenginleşen bölgenin elitleri için en ideal durumu yaratmıştır. Madrid ile süregelen başarılı ortaklığın bir anda silinip atılması,

²⁶⁶ <https://www.aljazeera.com/news/2017/10/27/which-other-regions-want-to-secede-from-spain>, (erişim tarihi: 06.07.2021).

²⁶⁷ https://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/10/111020_eta_arms, (erişim tarihi: 06.07.2021).

bölgedeki söz sahibi zengin kesimin işine gelmemektedir. Bir diğer önemli husus da Kastilyacanın Bask Ülkesi'nde entelektüel gelişimin dili haline gelmiş olmasıdır. Kastilyaca elit ve okumuş kesim arasında yaygınlaştıkça Bask dilinin milliyetçiliğe olan katkısı da Katalancanın çok daha gerisinde kalmıştır. Bu durum Bask milliyetçisi grupların “Baskça” kozunu yeterince kullanamamasına, halk arasında dil odaklı milliyetçi bir ivme kazanılamamasına neden olmuştur.²⁶⁸

Baskların bir kısmının politik yelpazenin uç noktalarına kaymalarına ve 1959'da Marksist ETA'yı kurmalarına yol açan ise Franco rejiminin baskılarına karşı Basklara ait bağımsız bir sosyalist devlet kurma amacıdır. Silah bıraktıkları 2011'e kadar birçok şiddet kez şiddet eylemlerine başvuran, 1975-1995 yılları arasında İspanya'ya maddi ve manevi büyük zararlar veren örgüt, 1995'ten sonra hem İspanya ve Fransa kolluk güçlerinin başarılı operasyonları, hem ETA'yla bağlantısı bulunan siyasal yapılanmaların mahkemelerce kapatılması, hem de bölge toplumunun desteğini yitirmesi gibi nedenlerle giderek etkisizleştirilmiştir.²⁶⁹

İspanya'nın en kuzeydoğu ucunda, Portekiz'in kuzeydeki komşusu olan Galiçya'nın durumu Katalonya ve Bask Ülkesi'nden farklıdır. Galiçya'da Bask Ülkesi ya da Katalonya'daki gibi gelişmiş bir sanayi ekonomisi bulunmamakta, bölgede başat üretimi tarımsal ve kırsal üretim ile balıkçılık oluşturmaktadır. Katalonya ve Bask Ülkesi kadar baskın olmasa da bağımsızlık yanlısı ayrılıkçı siyasal hareketler bölgede görülmektedir; ancak yapılan bölgesel seçimlerde Galiçya bölgeselciliğini de prensip haline getirmiş İspanya yanlısı partilerin ayrılıkçılara karşı büyük üstünlük sağladığı görülmektedir. Öte yandan Galiçya'daki tüm siyasal partiler, ne kadar İspanya yanlısı olurlarsa olsunlar Galiçya bölgeselciliğini mutlaka vazgeçilmezlerinden biri olarak addetmektedirler.²⁷⁰

Özetle, Franco dönemine kadar önemli ölçüde özerkliğe sahip, İspanya'nın en geniş yetkiler ve özgürlükle bahşettiği bölge olan Bask Ülkesi, kraliyetle olumlu ilişkiler içerisinde olduğu dönemlerde büyük çaplı bir ayaklanma yaşamamıştır. Katalanların bağımsızlık mücadelesini 15. yüzyıla dayandırmak mümkün iken, Baskların ayrılıkçılığa geniş kapsamlı destek vermeleri Franco dönemi ve sonrasında

²⁶⁸ Payne, 1971: 38.

²⁶⁹ Muro, 2019: 108-113.

²⁷⁰ Warf ve Ferras, 2015: 256-272.

ortaya çıkan bir olgudur. Madrid’le olan ayrıcalıklı ilişkilerinin zedelendiği dönemlerde yükselen halk hareketleri, ayrıcalıkların yeniden tanınması ile her zaman normalleşme yoluna girmiş ve ayrılıkçılar içinden çıktıkları toplumda radikalleştirilmişlerdir. Katalonya’nın aksine toplu bir ayaklanma yaşanmamış, Katalonya’nın sahip olduğu tarihten kaynak bulan siyasal mücadele Bask Ülkesi’nde aynı etkiyi göstermemiştir. Dönemsel iniş ve çıkışlar olsa da genel itibariyle yüzyıllarca Madrid’le karşılıklı çıkarlara dayalı yürütülen ortaklığın bir anda Franco dönemi ile birlikte sona ermesi, Madrid’in Bask dili ve kültürünü yasaklamak gibi yollara başvurması, sosyalist devrimci hareketlerin hala konjonktürde önemli bir yer tutuyor olması; o güne dek demokratik bir mücadele vermemiş olan Baskların bir anda radikal bir tepki vermesine yol açmıştır. Katalonya’nın seküler ağırlıklı, demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü öne çıkaran mücadelelerinin deneyimine sahip olmayan Basklar için çözüm yolu politik şiddeti kullanarak Madrid’i masaya oturtmak zorunda bırakmak olmuştur. Bu yöntemin başarısız olduğu bugün ortadadır. Galiçya’da ise var olan bölgeselcilik İspanya’dan bağımsız bir devlet arayışı içerisinde değildir; bunda bölgenin ekonomik olarak daha zayıf olması en önemli nedenlerden biri olarak görülebilir.

2.4. Katalonya’da Genel Yönetmel Yapı

2020 yılı itibariyle Katalonya’nın resmi nüfusu 7.722.203 kişidir.²⁷¹ Bu sayı 47 milyon nüfusa sahip İspanya’nın toplam nüfusunun yüzde 16,3’üne denk gelmektedir. Katalonya, yönetmel olarak dört ile (*Provincia*) ayrılır: Barselona ili, Girona ili, Lleida ili ve Tarragona ili. Bu dört ilde toplamda 947 belediye bulunmaktadır. Katalonya, İspanya’nın endüstriyel kalbidir.²⁷² Çok önemli bir liman bölgesi olması, ticaretteki gücü, finans ve hizmet sektöründeki gelişimi ile İspanya için hayati bir bölgedir. Dünya çapında milyonlarca taraftara sahip olan FC Barcelona, tek başına ekonomi için itici bir güç oluşturmaktadır. Dünyanın dört bir yanından insanlar, dahi mimar Gaudi’nin eseri sayılan Barselona kentinin güzelliklerini görmek için bölgeye akın etmektedirler. Öyle ki, coğrafi anlamda ülkenin geri kalanına kıyasla oldukça küçük

²⁷¹ <https://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=d001&lang=en>, (erişim tarihi: 25.03.2021).

²⁷² Ealham, 2005: 1.

olan bu bölge, İspanya GSYİH'sının yüzde 19'unu üretmektedir ve bu konuda Madrid'le eşittir.²⁷³

2.4.1. Generalitat de Catalunya (Katalonya Hükümeti)

Katalonya Özerklik Statüsü'nde belirtildiği gibi, Katalonya siyasal örgütlenmesini *Generalitat* aracılığıyla gerçekleştirmektedir. *Generalitat*; Parlamento, Başkanlık ve Hükümet Konseyi ile Parlamento tarafından kurulan Ombudsman, Denetçiler Ofisi ve Yasal Güvenceler Konseyi gibi kurum ve kuruluşlardan oluşmaktadır.²⁷⁴

a) Yasama

Katalonya Parlamentosu (*Parlament de Catalunya*) Katalan yurttaşları temsil eden yasama organıdır. Her dört yılda bir düzenlenen seçimlerde genel oy ilkesiyle seçilmekte ve eğitim, sağlık, kültür, bölge içi kurumsal ve alansal düzenleme, seçim ve hükümet ile başkanın denetlenmesi, bütçe gibi konularda sorumluluk taşımakta, yasal düzenleme yapabilmektedir.²⁷⁵

b) Başkanlık

Başkan, Katalonya'nın en yüksek düzeydeki temsilcisidir ve Hükümet Konseyi'nin başıdır. *Generalitat*'ın yeniden inşa edildiği demokratikleşme hareketinden bu yana sırasıyla Josep Tarradellas (1977-1980), Jordi Pujol (1980-2003), Pasqual Maragall (2003-2006), José Montilla (2006-2010), Artur Mas (2010-2016), Carles Puigdemont (2016-2017) ve Quim Torra (2018-) Başkanlık koltuğuna oturmuştur.²⁷⁶

c) Yürütme

Hükümet Konseyi (*Consell Executiu*), *Generalitat*'ın yürütmeden sorumlu organıdır. Hem düzenleyici hem de uygulayıcı yetkileri bulunmaktadır. Başkan, Başkan Yardımcısı ve Bakanlardan oluşmaktadır. (2006 Katalonya Özerklik Statüsü Md. 68)²⁷⁷

²⁷³ <http://www.telegraph.co.uk/news/0/does-catalonia-want-independence-spain/>, (erişim tarihi: 17.12.2017).

²⁷⁴ https://web.gencat.cat/en/generalitat/organitzacio_institucional/, (erişim tarihi: 25.03.2021).

²⁷⁵ <https://www.parlament.cat/document/intrade/212972>, (erişim tarihi: 25.03.2021).

²⁷⁶ <https://president.cat/president/presidencia/galeria-presidents>, (erişim tarihi: 25.03.2021).

²⁷⁷ <https://www.parlament.cat/document/cataleg/150259.pdf>, (erişim tarihi: 25.03.2021).

d) Güvenlik Güçleri ve Yargı

Katalonya'nın, kökleri 18. yüzyıla uzanan *Mossos d'Esquadra* adlı kendi kolluk gücü bulunmaktadır. 1980 yılından bu yana *Generalitat* nezdinde görev yapmakta olan kurum, 1994'ten itibaren sayılarını arttırarak, doğrudan İspanya İçişleri Bakanlığı'na bağlı olan *Guardia Civil* ve *Cuerpo Nacional de Policía*'nın yerini almıştır. Katalonya'da limanların ve havaalanlarının gözetilmesinden uluslararası sınırların korunmasına, terörü önlemekten silah kaçakçılığına engel olmaya kadar uzanan geniş bir yelpazede görev yapmaktadır. (2006 Katalonya Özerklik Statüsü Md. 164)²⁷⁸

Yargı sistemi genelde ulusal çapta yürütülse de Katalonya'daki en yüksek yargısal kurum olan Katalonya Yüksek Adalet Divanı'nın ilgilendiği Medeni Hukuk'a ilişkin konular Katalonya Medeni Kanunu ile belirlenmiştir. Söz konusu kanun, kökenini geçmişten alan yasaların taranıp bir araya getirilmesini içeren çalışmaların 2002 yılında başlayıp, altıncı ve son kısmın eklenmesi ile 15 Şubat 2018'de son bulması ile tamamlanmıştır.²⁷⁹

2.4.2. Yerel Yönetimler

Katalonya Özerk Topluluğu, bölge idaresi açısından önce illere, sonrasında ise belediyelere ayrılmaktadır. İller ve belediyeler dışında, Katalonya'nın tarihsel yapısından esinlenen *comarca* ve *vegueria* adlı iki ayrı örgütlenme biçimi bulunmaktadır. 2006 Katalonya Özerklik Statüsü'nde *comarca* ve *vegueria* birimlerine yönetsel yetki verilmiş olsa da Anayasa Mahkemesi'nin 2010'da aldığı karar ile bu birimlerin yönetsel yetkisi kaldırılmış ve yalnızca coğrafi birer ayırım olarak kabul edilmişlerdir.²⁸⁰

a) İller

Katalonya yönetsel olarak dört ile ayrılmakta; illerin başında İl Valileri (*Diputació Provincial*) bulunmaktadır. Bu dört il nüfus sıralamasına göre Barselona (5.703.334), Tarragona (818.702), Girona (765.554), Lleida'dır (434.613).

²⁷⁸ <https://www.parlament.cat/document/cataleg/150259.pdf>, (erişim tarihi: 25.03.2021).

²⁷⁹ <https://web.gencat.cat/en/actualitat/reportatges/El-Codi-civil-de-Catalunya/>, (erişim tarihi: 25.03.2021).

²⁸⁰ <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/10/catalonia-referendum/541611/>, (erişim tarihi: 16.12.2017).

b) Belediyeler

Günümüzde Katalonya’da 947 belediye bulunmaktadır. Her belediye, dört yılda bir yerel seçimlerde belirlenen bir kurul (*ajuntament*) tarafından yönetilmektedir. Kurulların üye sayısı belediyenin nüfusu ile orantılı olup Belediye Başkanı (*Alcalde*) da kurullar tarafından seçilmektedir.²⁸¹

2.5. İspanya’da Anayasal Düzlem

2.5.1. Genel Hatları ile Anayasa

İspanya’da sırasıyla 1834, 1837, 1856, 1869, 1876 ve 1931 anayasaları kullanılmış, bu anayasaların kimisi çok kısa bir süre yürürlükte kalırken kimisi ise daha uzun ömürlü olmuştur. Ancak İspanya’nın bugün kullanmayı sürdürdüğü temel hukuksal düzlem 1978 Anayasası’dır.²⁸²

Anayasallık bloğu, Fransa’da olduğu kadar İtalya ve İspanya’da da geçerli olan bir kavram olmakla birlikte, yasama organınca uyulması zorunlu olan, anayasaya dahil olmasa da anayasal güç taşıyan kuralların bütününe ifade eder. İspanya için bakıldığında, bölge ve devlet arasındaki yetki paylaşımında yalnızca 1978 Anayasası’nın değil; bölgelerde geçerli özerklik statülerinin ve anayasanın atıf yaptığı diğer yasaların baz alındığı anayasal statüde hukuksal normlar bulunduğu görülmektedir.²⁸³ İspanya Anayasası’nın yasama yetkisinin koordinasyonunu tanımlayan 150. maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları bu duruma iyi birer örnek teşkil etmekte, bu çalışmada tartışılan konu ile doğrudan bağlantılı olması açısından da önem taşımaktadır.

Söz konusu birinci fıkra; “*Parlamento (Cortes Generales), özerk topluluklara, devlet hukukunca oluşturulan rehber ilkeler, temeller ve esaslar çerçevesinde, devlet yetkileri konusunda her türlü kanun yapma yetkisini devreder. Mahkemelerin yetkileri saklı kalmak üzere, her temel kanun, Parlamento tarafından, özerk toplulukların mevzuatı üzerinden denetim yöntemini içerir.*” denilmektedir. Görüldüğü üzere burada devlet hukukunca oluşturulan Çerçeve Yasalara (*Leyes*

²⁸¹ <https://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=d001&lang=en>, (erişim tarihi: 25.03.2021).

²⁸² Tosun, 2018: 66.

²⁸³ Tosun, 2018: 133.

Marco), Temel Yasalara (*Leyes de Base*) ve Esas Yasalara (*Legislacion Básica*) atıf yapılmakta, bu normlar doğrudan alıntılanmamaktadır.²⁸⁴

Geleneksel ulus-devlet yapısının aksine, 1978 Anayasası'nda etnik ve dilsel çeşitlilik ve farklılıklar sınırlı da olsa tanınmıştır. Anayasa'nın 2. maddesi ile milliyetlere ve bölgelere özerklik hakkı tanınırken, 3. maddesi de yerel dillerin kullanımının önünü açmıştır.²⁸⁵

150. maddenin merkezin bölgeye yetki devretmesine yarayan ikinci fıkrasında; *“Devlet, özerk topluluklara, bir kuruluş kanunu yoluyla, doğaları gereği aktarılma veya devredilmeye uygun yetkileri aktarabilir veya devredebilir. Kanun, her durum için, mali araçların uygun aktarılmasını ve devlette bırakılacak denetim biçimlerini öngörebilir.”* ve uyum yasalarına atıf yapılan üçüncü fıkrasında ise *“Devlet, kamu çıkarı söz konusu olduğunda, yargılama yetkisi devredilmiş olan konularda bile, özerk toplulukların kural koyuculuk hükümlerini uyumlaştırmak için gerekli ilkeleri belirleyen kanunlar çıkarabilir. Her bir meclisin salt çoğunluğunun oylarıyla, bu gerekliliği değerlendirmek Parlamento'ya (Cortes Generales) kalmıştır.”* hükümleri bulunmaktadır. Bu hükümler, bölge ile devlet arasındaki yetki aktarımı konusunda anayasanın bir kılavuz olduğunu ancak sorunların çözümünde başvurulacak anayasal güçte farklı kaynaklar da bulunduğunu işaret etmesi açısından önemlidir. Ancak İspanya hukuk sisteminde, 1978 Anayasası her zaman birincil nitelikteyken, anayasa bloğunu oluşturan diğer öğeler ikincil niteliktedir.²⁸⁶

Nitekim, bölgelerin yetkileri söz konusu olduğunda başat kaynak anayasa değil, o bölgeye tanınmış özerklik statüsüdür. İspanya'daki bölgeleri yapay olarak 1978 Anayasası oluşturmamış; doğal yolla oluşmuş olan bölgelerin özerklik statüleri için bir altyapı sunmuştur. Ancak İspanya Anayasa Mahkemesi'nin, 2006 yılında imzalanan Katalonya Özerklik Statüsü'nü yürürlükten kaldıran 31/2010 sayılı kararı sonrası anayasanın üstünlüğü kesinleştirilmiş, Anayasa'nın 9. maddesinin birinci fıkrasında yer alan *“Vatandaşlar ve kamu makamları Anayasa ve diğer kanun hükümleriyle birbirine bağlıdır.”* hükmü ile güvence altına alınmıştır.²⁸⁷

²⁸⁴ Tosun, 2018: 133.

²⁸⁵ Arzoz, 2013: 53.

²⁸⁶ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-İSPANYA%20533-584.pdf> (erişim tarihi 22.03.2020)

²⁸⁷ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-İSPANYA%20533-584.pdf> (erişim tarihi 22.03.2020)

Anayasa'nın 143. maddesinin birinci fıkrası, toplulukların özerk topluluklar oluşturabilmesi için üç farklı tür koşuldan birini sağlamasını aramaktadır. Bu koşullardan birincisi; topluluğu oluşturacak komşu illerin ortak tarihi, kültürel ve ekonomik özelliklere sahip olmasıdır. İkincisi, özerk topluluk oluşturacak birimin bir ada olmasıdır. Üçüncüsü ise tarihten gelen bölgesel statüleri bulunan illerdir. Bu üç koşula ek olarak, 144. madde ile ulusal çıkarlara uygun düştüğü takdirde herhangi bir il örgütlenmesi içerisinde bulunmayan yerlere özerklik verilebileceği; 143. maddenin birinci fıkrası koşullarını taşıyıp tek bir il olması (komşu bir il bulunmaması) durumunda yine özerklik sağlanabileceği belirtilmektedir. Nitekim 144. maddenin uygulanması 6/1982 sayılı organik yasa ile bir özerk topluluk yaratılması ve Melilla, Ceuta ve Cebelitarık gibi kendi içinde özel durumları olan yerlerin özerkleştirilmesi için kullanılmıştır.²⁸⁸

İspanya'daki hukuksal yapıyı daha iyi anlayabilmek ve bu hukuksal yapının özerk bölgelerdeki siyasal, yönetsel ve hukuksal izdüşümünü kavrayabilmek adına, merkezi yönetimin işleyişine kısaca bakmakta yarar vardır.

Cortes, İspanya Anayasası'na göre beş tür yasa çıkarmaya yetkilidir. Bunlardan birincisi Olağan Yasa'dır (*Leyes Ordinarias*). Olağan Yasa tasarısının yasalaşması için Kongre tarafından basit çoğunlukla kabul edilmesi ve yine basit çoğunlukla Senato tarafından onanması gerekir. Senato'nun bir Olağan Yasa tasarısını reddetmesi ya da tasarı üzerinde değişiklik yapılabilmesi için mutlak çoğunluk aranmaktadır. Kongre tasarıda ısrar ederse, veto Kongre'nin mutlak çoğunluğu ya da 2 ay içerisinde basit çoğunluk ile aşılabılır. Cortes'in çıkarmaya yetkili olduğu ikinci tür yasa Kuruluş Yasası ya da diğer adıyla Organik Yasa'dır (*Leyes Orgánicas*). Organik Yasa, Anayasa'nın 81. maddesi ile belirlenen belli başlı konular için kullanılır. Temel hak ve özgürlüklerin kullanımı, özerklik statüleri, genel seçim sistemleri gibi devletin temel kurumlarının işleyişine ve örgütlenmesine ilişkin çıkarılan yasalar Organik Yasa (Kuruluş Yasası) statüsündedirler. Bu tür yasaların Kongre'den geçmesi için mutlak çoğunluk aranır. Senato'nun mutlak çoğunluk ile veto edebildiği ya da değişiklik talebinde bulunabildiği bu tür yasaların vetoyu aşması için Kongre'den ikinci bir mutlak çoğunluk ile kabul edilmesi gerekir. Anayasa'nın

²⁸⁸ Tosun, 2018: 137.

Cortes'i çıkarmakla yetkilendirdiği diğer yasa türleri çerçeve yasa (*leyes marco*), temel yasa (*legislación básica*) ve esas yasadır (*leyes de base*). Çerçeve yasa, özerk topluluklara devredilecek konularda devletin genel görüşlerini ve ilkelerini belirtmektedir. Temel yasa, devletin özerk toplulukla paylaştığı yetkilerin neler olduğunu belirlemekte; esas yasa ise belirli alanlardaki yasama yetkisini hükümete bırakmaktadır.²⁸⁹

İspanya Anayasası'na göre bölgelerin özerk bir yönetim haline gelebilmesi için, “Özerk Toplulukların Özyönetimi, Özerklik Girişimi” başlıklı 143. ve “Statü Hazırlanması” başlıklı 151. maddesinde hüküm altına alınmış usuller kullanılmaktadır. Bu iki usul, iki farklı niteliğe sahip özyönetimlerin oluşmasına yol açmaktadır: Bunlardan birincisi normal usul olarak adlandırılan ve 143. maddeye dayanan sistemi ifade eder. 143. maddenin uygulanması usulü ile hazırlanan organik yasa, *Cortes*'in onayı ile yürürlüğe girmektedir. Buna göre, “*Anayasanın 2'nci maddesinde tanınan özyönetim hakkının kullanılmasında, ortak tarihi, kültürel ve ekonomik özelliklere sahip sınırdaş iller, tarihi olarak bölge statüsünde olan ada toprakları, bu başlık altında ve ilgili statülerinde bulunan hükümlere göre, özyönetim şeklini kabul edebilir ve özerk topluluklar oluşturabilirler.*” (Md.143/1) “*Özyönetime yönelik bir girişim başlatma hakkı söz konusu İl Konseylerine veya buna denk gelen adalar arası organa ve nüfusları, her bir il veya adanın en azından seçmenlerinin çoğunluğunu temsil eden şehirlerin üçte ikisine aittir. Söz konusu yerel Kurumlar tarafından bu amaçla yapılan başlangıç anlaşmasından itibaren altı ay içinde bu şartların yerine getirilmesi gerekir.*” (Md. 143/2) “*Bu girişimin başarılı olmaması durumunda, tekrarlanabilmesi için beş yıl geçmesi gerekir.*” (Md. 143/3)²⁹⁰

Anayasa'nın 151. maddesi ile usulü belirtilen özel usul ise normal usulden daha zor bir onay sürecinden geçmektedir. Öncelikle bu maddeye dayanılarak başlatılacak özerklik girişimi, “*Sadece İl Konseyleri veya adalar arası organlar tarafından değil, her birinde seçmenlerin çoğunluğunu temsil eden, ilgili her bir ilin dörtte üçü tarafından da 143'üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen zaman sınırında, özyönetim elde etmek için girişim konusunda mutabakat sağlandığında ve söz konusu*

²⁸⁹ <http://www.upv.es/visor/media/c425cbba-0d08-c94b-9e6f-99878e5a3991/c>, (erişim tarihi: 20.03.2021).

²⁹⁰ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-İSPANYA%20533-584.pdf> (erişim tarihi 22.03.2020)

girişim, bir kuruluş kanununun belirlediği koşullarda, her bir ildeki seçmenlerin salt çoğunluğu tarafından bir referandumla onaylanırsa,” (Md. 151/1) geçerli olabilmektedir. Bu ilk aşama başarıyla atlatıldıktan sonra Statü Hazırlama faslı devreye girmektedir.²⁹¹

Özyönetim talebinde bulunan bölgenin milletvekilleri ve senatörleri, özerklik statüsü taslağı hazırlayacak bir meclis oluşturabilmek için hükümet tarafından toplantıya çağrılmaktadırlar. Kurulan meclis, hazırlanan taslağı bir delegasyon ile birlikte Anayasa Komisyonu’na gönderir ve taslak burada delegasyonun yardımı ve işbirliği ile iki ay boyunca incelenir. Anayasa Komisyonu’nun taslağı kabul etmesi durumunda, özyönetim isteyen bölgedeki yurttaşlar arasında bir halkoylaması yapılır. Halkoylamasında, bölgeyi oluşturan her bir ilin seçmenlerinin tasarıya çoğunlukla onay vermesi gerekmektedir. Eğer bölgeyi oluşturan illerden bir veya birkaçında bu oran sağlanamazsa, bu iller ya oluşturulacak bölgesel yönetimin dışında bırakılır ya da *Cortes*’in 144. maddeyi uygulaması durumunda bölgesel yönetime doğrudan dahil edilir. Bu konuda Endülüs Özyönetimine dahil olmak istemeyen Almeira kentinin, *Cortes* inisiyatifi ile bölgeye katılmasına karar verilmesi örnek olarak gösterilebilir. Halkoylamasında onaylanan taslak *Cortes Generales*’e gönderilir ve hem Kongre hem de Senato’da salt çoğunlukla kabul edilir. Son aşamada özerklik statüsü taslağı kralın onayı ile yürürlüğe sokulur.²⁹²

1982-1983 yıllarında normal usul kullanarak oluşan 11 özerk topluluk; Asturias, Cantabria, La Rioja, Murcia, Valensiya, Aragon, Kastilya-La Mancha, Kanarya Adaları, Balear Adaları ve Kastilya-Leon’dur. Özel statü usulüyle kurulan 4 özerk topluluk vardır: Bask Ülkesi, Galiçya, Endülüs ve Katalonya.²⁹³

İspanyol Anayasa Mahkemesi’nin 31/2010, 42/2014 ve 254/2015 sayılı kararları, özerklik statülerinde devletin temel kurumları ve yetkilerine ilişkin Anayasa’ya aykırı hükümler konulamayacağını açıkça belirtmiştir.²⁹⁴

1978 Anayasası, özerk topluluk yetkileri ile devlet yetkilerini 148. ve 149. maddelerde ayırmış ve tek tek sıralamıştır. Buna göre normal usulle kurulan

²⁹¹ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-İSPANYA%20533-584.pdf> (erişim tarihi 22.03.2020)

²⁹² Tosun, 2018: 141.

²⁹³ Tosun, 2018: 141.

²⁹⁴ Tosun, 2018: 144.

özyönetimler 148. maddede belirtilen yetkileri üstlenirken; 149. maddede devlete özgü yetkiler sıralanmıştır. Bununla birlikte, özerklik statülerinin onaylanmasının ardından 5 yıl geçen özerk topluluklar, özerklik statülerini değiştirerek özel usulle oluşturulan özerk topluluklar gibi yetkilerini genişletebilmekte ve 149. maddede belirtilen yetkilerden bazılarını devralabilmektedirler.²⁹⁵

Yetki alanlarının belirlenmesinde anayasa bloğu uygulaması bulunduğundan, Anayasa'nın yanı sıra özerklik statüleri, organik yasalar, temel yasalar, esas yasalar ve çerçeve yasalar da ayrıca incelenmelidir; ancak kapsamı çok genişleteceği için diğer öğeler bu çalışmada yer almayacak, yalnızca özerklik statüleri üzerinde kısaca durulacaktır.

Anayasa'nın 147. maddesinin 1. fıkrasında, “*Anayasa hükümleri uyarınca, statüler her özerk topluluğun temel kurumsal kurallarını oluşturur ve devlet bunları tanır ve kendi hukuk düzeninin ayrılmaz bir parçası olarak muhafaza eder.*” denilmektedir. Özerklik statüleri Cortes'in onayı ile hukuk sistemine dahil edilir. Seyfullah Tosun'a göre, İspanya'da özerklik statüleri nitelikleri ve etkileri bakımından iki ayrı döneme ayrılır. Bunlardan ilki kısa metinler ve soyut hükümler içeren birinci dönem statüleridir. İkincisi ise, 2006 yılında başlayan ve 2011 yılına dek süren, İspanya'nın Özerklikler Devleti (*Estado de las Autonomias*) olarak anılmasına neden olan süreçtir. Bu süreçte 2006'da Katalonya; 2007'de Endülüs, Aragon, Kanarya Adaları ve Kastilya-Leon yeni oluşturulan özerklik statülerini yürürlüğe sokmuştur. 2006 yılında Valensiya, özerklik statüsünde köklü değişimler yapmış, 2010'da Navarra küçük değişimler getirmiş ve 2011'de Ekstremadura da Valensiya gibi daha önemli değişikliklere gitmiştir. İkinci dönem statülerinde fark yaratan asıl durum; 1978 Anayasası'nı karşısına alan hükümlere sahip olmalarıdır. Ayrıntılı ve uzun metinlerle bölgeler (özellikle Katalonya ve Endülüs) kendilerine daha somut yetkiler tanımlamışlardır. Katalonya'nın asıl amacı, Madrid ile arasındaki hiyerarşik ilişkiden kurtulmak ve federal/konfederal bir münasebet kurmaktır. 2006 Katalonya Özerklik Statüsü ile devletin tekelinde olan bazı yetkiler bölge yönetimince üstlenilmiştir. İspanyol Anayasa Mahkemesi'nin 2010 yılında aldığı karar ile Katalonya Özerklik

²⁹⁵ Tosun, 2018: 147.

Statüsü geçersiz kılınana dek, merkezi yönetimin zayıf görüldüğü ve bölgelerin sürekli daha fazla yetki peşinde oldukları bir dönem yaşanmıştır.²⁹⁶

Özerk topluluk ve devlet arasındaki yetki dağılımında 3 türden söz edilmesi mümkündür. Birincisi, Anayasa'nın 149. maddesinde sayılan ve hiçbir koşulda ne yasama ne de yürütme erki açısından özyönetime devredilemeyecek yetkililerdir. Yurttaşlık, göç, yargı yönetimi, para sistemi gibi konular bu türün arasında gösterilebilir. İkinci tür yetkiler, yasamanın devletin tekelinde olduğu ancak yürütmenin özyönetime bırakıldığı yetkililerdir: Fikrî ve sınaî mevzuat, ticaret, ceza ve hapishaneler ile ilgili mevzuat gibi. Üçüncü tür ise, devlet birincil yasa çıkarırken özyönetimin tamamlayıcı yasa çıkardığı yetkililerdir: Genel ekonomik eylemlerin planlanması; kredi, banka ve sigorta sektörlerinin düzenlenmesi; sağlık; kitle iletişimi vb.²⁹⁷

2.5.2. Merkezin Özyönetime Müdahale Yetkisi

İspanya merkezi yönetimi, özyönetimlerin kendilerine tanınan yasal düzenlemelerin dışına çıkmasına karşı denetleme, çatışma çözümü ve müdahale gibi yöntemler kullanabilmektedir. Bu yöntemler ikisi olağan yöntem, ikisi ise olağanüstü yöntem olmak üzere dörde ayrılmaktadır.²⁹⁸

Bölge yönetimi ve merkezi yönetim arasındaki hukuksal ve yönetsel konularda çıkacak uyuşmazlıkların giderilmesi için uygulanan yöntem grubundan ilki olağan yöntemlerdir. Olağan yöntemler kendi arasında ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi Anayasa Mahkemesi'dir. İspanyol Anayasa Mahkemesi üyeleri, Anayasa'nın 159. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, tamamı en az on beş yıllık mesleki deneyime sahip olmak üzere yargıçlar, üniversite profesörleri, savcılar, kamu görevlileri ve avukatlar arasından seçilmektedir. Toplam sayısı 12 olan üyelerin dördü beşte üç çoğunlukla Kongre tarafından, dördü yine beşte üç çoğunlukla Senato tarafından, ikisi hükümet tarafından ve diğer ikisi de Hakimler Yüksek Kurulu tarafından aday gösterilmekte ve kralın atamasıyla göreve gelmektedirler.²⁹⁹

²⁹⁶ Tosun, 2018: 147.

²⁹⁷ Tosun, 2018: 148.

²⁹⁸ Konuralp; 2019: 375-376.

²⁹⁹ Tosun, 2018: 165.

Ley Orgánica de Armonización del Proceso Autonómico (Özerklik Sürecinin Uyumlaştırılmasına İlişkin Organik Yasa, LOAPA) tarafından 1982 yılında getirilen ve devlet yasalarının bölge yasalarına göre üstün olduğu gibi yorumlanabilecek hükümlerini iptal eden 76/1983 sayılı kararı ile Anayasa Mahkemesi, özyönetimler nezdinde takdir toplamıştır. Nitekim aynı kararda Uyumlaştırma Yasaları'nın (*Leyes de Armonización*) sadece ulusun genel yararını gerektirecek ve başka bir çareye yer bırakmayacak durumlarda kullanılabileceğini de belirtmektedir.³⁰⁰

Olağan yöntemlerden ikincisi, Anayasa'nın 154. maddesine dayanarak yetkilendirilen Hükümet Temsilcisi'dir. Anılan maddeye göre “*Hükümet tarafından atanan bir temsilci özerk topluluğun bölgesel alanında devlet idaresini yönlendirir ve gerektiğinde, topluluğun kendi idaresi ile koordine eder.*”³⁰¹

Merkezi yönetim ile bölge yönetimi arasındaki yetki paylaşımında çıkacak çatışmaların çözümünde başvurulacak ikinci yöntem grubu olağanüstü yöntemlerdir. İlk olağanüstü yöntem Uyumlaştırma Yasaları'dır. Hukuksal olarak 1931 Anayasası'nın 19. maddesine³⁰² dayanan ve 1978 Anayasası'nın 150. maddesi ile varlığı sürdürülen Uyumlaştırma Yasaları kapsamında, devlet, kamusal yararın gerektirdiği durumlarda özerk toplulukların yasama işlemine tabi hükümlerin uyumlaştırılması için kanun çıkarabilir. Bu tür yasaların olağanüstü nitelik kazanması, daha önce belirtildiği üzere Anayasa Mahkemesi'nin 76/1983 sayılı kararı ile son çare olarak başvurulması gerektiğine hükmedilmesinden kaynaklanır.³⁰³

İkinci tür olağanüstü yöntem Devlet Zorlaması'dır. Anayasa'nın 155. maddesine göre, özerk topluluk, Anayasa ve diğer yasaların öngördüğü yükümlülükleri ifa etmez ve ulusal çıkarlara ciddi ölçüde halel getirecek biçimde davranırsa, devlet bu yükümlülüklerin ifasını zorlamak ve kamusal çıkarları korumak üzere önlem alacaktır. Hükümet öncelikle özyönetimin başkanına uyuşmazlık yaşanan

³⁰⁰ Tosun, 2018: 166. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ve hem ulusal hem de uluslararası alanda büyük tartışmalara yol açan bir diğer önemli karar ise, Katalonya Özerklik Statüsü'ne ilişkin 31/2010 sayılı Karar'dır. 2006 yılında Katalonya tarafından açıklanan Özerklik Statüsü, merkezi yönetimden uzaklaşma ve özyönetim yetkilerini arttırarak somutlaştırma amacı taşımaktadır. 2006 Katalonya Özerklik Statüsü'nün bazı hükümlerinin Anayasa Mahkemesince iptal edilmesinin nedeni, bölge yönetiminin devletin koyduğu temel yasalara, normlara ve esaslara sınırlama getirmesidir.

³⁰¹ Tosun, 2018: 167.

³⁰² İspanya 1931 Anayasası – Madde 19/1: Devlet, yerel çıkarlar ile Cumhuriyetin genel çıkarı arasında uyum gerektiğinde, özerk bölgelerin yasama hükümlerinin uyması gereken esasları bir kanunla tesis edebilir. Bu ihtiyacın önceden değerlendirilmesinden Anayasal Teminatlar Mahkemesi sorumludur.

³⁰³ Konuralp, 2019: 376.

durumdan duyulan hoşnutsuzluğu bildirmekte ve başkandan tatmin edici bir yanıt beklemektedir. Tatmin edici bir yanıt alınamadığı takdirde, Senato'nun salt çoğunluk kararıyla Devlet Zorlaması yöntemi uygulamaya konur. Söz edilen önlemler kapsamında, hükümet, özerk topluluktaki tüm yetkililere doğrudan talimat verebilmektedir.³⁰⁴

2.5.3. Mali Özerklik

Bölgesel yönetimlerin özerkliğini somutlaştıran öge mali konulardaki özerkliktir. Özyönetimlerin mali özerkliği konusuna 1978 Anayasası'nın 156. maddesinde değinilmiştir. Bu maddenin birinci fıkrasına göre, yetkilerini geliştirmek ve uygulamak için özerk toplulukların sahip olduğu mali özerkliğin koşulu, devlet hazinesi ile işbirliği içinde olması ve tüm İspanyolların birliğine uygun düşecek şekilde kullanılmasıdır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, vergi kaynaklarının toplanmasında, yönetiminde ve/veya tasfiyesinde, özerk toplulukların yasalara ve özerklik statülerine uygun olmak koşuluyla Devletin Temsilcisi sıfatıyla hareket edebileceği öngörülmüştür.³⁰⁵

Anayasa'nın 157. maddesinin ilk fıkrası, özyönetimlerin mali kaynaklarını sıralamaktadır. Buna göre özerk toplulukların mali kaynakları şunlardır:

- a) Devlet tarafından tamamen ya da kısmen devredilen vergiler, devlet gelirleri üzerindeki artı değer, diğer devlet gelirlerinden alınacak paylar;
- b) Özyönetimlerin kendi vergileri, tarife bedelleri, özel resimler;
- c) Devlet Bütçesi'nden alınan ödenekler, bölgelerarası takas fonundan yapılan transferler;
- d) Özel hukuktan ve özel mülkiyetten kaynaklanan gelirler;
- e) Kredi işlemlerinden elde edilen faizler.³⁰⁶

Sayılan ögeler içerisindeki “bölgeler arası takas fonundan yapılan transferler” maddesi, İspanya tarafından bölgelerin farklı gelişim ve gelir düzeylerine sahip olmaları nedeniyle eşitsizlikleri gidermek ve bölgeler arasında görece bir denge

³⁰⁴ Tosun, 2018: 164.

³⁰⁵ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-İSPANYA%20533-584.pdf> (erişim tarihi 22.03.2020).

³⁰⁶ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-İSPANYA%20533-584.pdf> (erişim tarihi 22.03.2020).

kurmak amacıyla getirilmiştir. Bu şekilde bölgelerin arasında bir dayanışma ve bağlılık duygusu oluşturmak da amaçlanmaktadır.³⁰⁷

157. maddenin son fıkrasında, devlet ve özyönetim arasındaki olası uyuşmazlıkların organik yasa çıkarılması yoluyla çözülebileceği belirtilmiştir.³⁰⁸

Görüldüğü üzere, anayasallık bloğu kapsamında, Anayasa bir başka yasaya işaret etmekte ve sorunların çözümünde oluşturulacak bu organik yasanın kullanılmasını salık vermektedir. 1980 yılında yürürlüğe giren 8/1980 sayılı *Ley Orgánica de Financiación de las Comunidades Autónomas* (Özerk Toplulukların Finanse Edilmesi Hakkında Organik Yasa, LOFCA) mali özerklik konusunda Anayasa'nın belirttiği olası uyuşmazlıkları gidermek üzere çıkarılmıştır.³⁰⁹

LOFCA'ya göre, özyönetimlerin mali özerklik sistemi ikiye ayrılmıştır. Bu sistemlerden birincisi, ülke çapındaki tüm bölgesel yönetimlerde kullanılan genel sistemdir. Genel sistemde özerk topluluklara vergilere ilişkin sınırlandırılmış yasal yetki bırakılırken, devletin alacağı vergilere özerk topluluğun ne şekilde katılacağı düzenlenmiştir. Foral rejim olarak adlandırılan ikinci sistem ise yalnızca Bask Ülkesi ve Navarra için geçerlidir. Yüzyıllara dayanan kazanılmış haklarından ve ayrıcalıklarından (*fuero*) gelen farklılıkları çağdaş hukuksal düzene taşımayı başaran bu iki bölge; devletin kendi bölgelerine ilişkin yerine getirdiği genel hizmetlere karşılık kendi gelirlerinden pay ayırmakla yetinmektedirler. LOFCA; 1989, 1996, 1998, 2001, 2009, 2012, 2013, 2015, 2016 ve 2018 yıllarında değişikliğe uğramıştır. Yasanın son haline göre özerk toplulukların mali gelir kaynakları aşağıda sıralanmıştır.³¹⁰

- a) Olağan Kaynaklar
 - a. Devletten Gelen Kaynaklar
 - i. Bırakılan Devlet Vergileri
 - ii. Yeterlilik Fonu
 - b. Öz Kaynaklar
 - i. Vergilendirme

³⁰⁷ Tosun, 2018: 204.

³⁰⁸ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-İSPANYA%20533-584.pdf> (erişim tarihi 22.03.2020).

³⁰⁹ Tosun, 2018: 205.

³¹⁰ <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1980-21166&p=20180323&tn=0>, (erişim tarihi: 20.03.2021).

ii. Para cezaları

- b) Sermaye ve Özel Haklar: miras, sübvansiyon, borç ve kredi uygulaması v.b.
 - a. Dayanışma Sübvansiyonları
 - b. Temel Kamu Hizmetlerinin Garanti Altına Alınması için Fon
 - c. Genel Yeterlilik Fonu
 - d. Özerkliklerin Ortak Hareketi için Fonlar: Rekabet Fonu ve İşbirliği Fonu
 - e. AB'den Gelen Transferler

LOFCA'ya göre, devletin vergi koyduğu bir konu için bölgesel yönetim de kendi vergisini koyamamaktadırlar. Özerk topluluklar, devletin vergi yükümlülüğü koymadığı alanları vergilendirebilmektedirler. Bölgenin gelir kaynaklarından Dayanışma Sübvansiyonları ise; bölgelerarası dengesizlikleri gidermek amacıyla oluşturulan Bölgelerarası Telafi Fonları, temel kamusal ihtiyaçların asgari düzeyde karşılanmasına yönelik oluşturulan Temel Sosyal Hizmet Fonu; “temel kamusal hizmet” sınıfına girmeyen hizmetlerin karşılanması için oluşturulan Genel Yeterlilik Fonu ve Avrupa Birliği'nin mali yardımlarından oluşmaktadır.³¹¹

2.5.4. Hukuksal Boyutta Merkez ve Bölge Yönetimi İlişkisi

Merkezi yönetim ve bölge yönetimi arasındaki ilişkinin daha net anlaşılabilmesi için, yerel yönetim temsilcilerinden oluşan Senato'nun incelenmesinde yarar bulunmaktadır.

Toplam 266 üyeden oluşan Senato'nun hangi bölgeden kaç üye alacağı, Anayasa'nın 69. maddesinde düzenlenmiştir. Büyük adalar olan Gran Canaria, Mayorka ve Tenerife'nin her biri için üç senatör; Ibiza-Formentera, Menorca, Fuerteventura, Gomera, Hierro, Lanzarote ve La Palma için birer senatör seçilmektedir. İspanya'nın Kuzey Afrika'daki kentleri olan Melilla ve Ceuta'dan ikişer senatör seçilir. Özerk topluluklar ise, kendi parlamentoları aracılığıyla seçtikleri birer senatöre ek olarak nüfuslarına göre her bir milyon kişi için bir senatör olmak üzere Senato'ya üye göndermektedirler.³¹²

³¹¹ Tosun, 2018: 209.

³¹² <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-İSPANYA%20533-584.pdf> (erişim tarihi 22.03.2020).

Bu durum, merkezi yönetimin, yerel yönetimin temsilcisi olan Senato'ya çok fazla güç bahsetmek istememesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü Anayasa'nın 69. maddesine göre oluşturulan Senato'da 208 senatör iller bazında seçilirken, özerk toplulukları temsil eden senatör sayısı 58'dir. Ayrıca Senato, Kongre karşısında elini güçsüzleştiren bir biçimde kesin veto yetkisinden de yoksundur; bunun yerine Anayasa'nın 90. maddesinin ikinci fıkrasına istinaden iki aylık geciktirici veto hakkı vardır ancak bunu kullanabilmesi için salt çoğunluk ile karar alması gerekmektedir. İspanya Anayasası'nın 108. maddesi, hükümetin yalnızca Kongre'ye karşı sorumlu olduğuna hükmetmekte, Senato'ya karşı hükümete herhangi bir sorumluluk yüklememektedir.³¹³

Senato'nun en önemli yetkileri Anayasa'nın 150. maddesinin üçüncü fıkrasında söz edilen Uyumlaştırma Yasaları ile 155. maddesinde söz edilen Devlet Zorlaması uygulamalarında alınacak kararlarda öne çıkmaktadır. Hem Uyumlaştırma Yasaları hem de Devlet Zorlaması uygulaması, Senato'nun salt çoğunlukla vereceği onaya bağlıdır ve Senato onay vermediği sürece onu aşabilecek bir yöntem bulunmamaktadır.

İspanya'daki özerk toplulukların en önemli güçlerinden biri, ulusal çapta yürütülen siyaseti de etkileyebilecek yasama süreçlerini başlatabilmeleridir. Anayasa'nın 87. maddesinin ikinci fıkrasında ele alınan bu yetki kapsamında, "*Özerk toplulukların meclisleri hükümetten bir kanun tasarısını geçirmesini talep edebilir veya Kongre Daimi Komitesine hükümet dışı bir kanun tasarısı verebilir ve bu tasarımı savunmak için en fazla üç meclis üyesini vekil tayin edebilir.*"³¹⁴ Benzer bir biçimde, Anayasa'nın 162. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca, özerk toplulukların yürütme organları da *Cortes*'ten çıkan bir yasanın Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmektedirler. Anayasa Mahkemesi'nin üyelerinin dördünün Senato tarafından seçildiği göz önüne alındığında bu önemli bir güçtür. 2007 yılında, bölgesel yönetimlerin Anayasa Mahkemesi'ndeki etkisini güçlendirecek şekilde, dört üyenin doğrudan özerk toplulukların meclislerince aday gösterilecek kişiler arasından seçilmesine ilişkin organik yasa çıkarılmıştır. Ne var ki,

³¹³ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-İSPANYA%20533-584.pdf> (erişim tarihi 22.03.2020).

³¹⁴ <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-İSPANYA%20533-584.pdf> (erişim tarihi 22.03.2020).

Senato'ya 6/2007 sayılı organik yasa ile tanınan bu hak, PP tarafından Anayasa Mahkemesi'ne başvurulması ve Anayasa Mahkemesi'nin 101/2008 sayılı kararı alması ile sekteye uğramıştır. 2021 yılı itibariyle, özerk toplulukların meclislerince sunulan kişilerin Senato'nun beşte üç çoğunluğu ile teklif edilmesi gerekmektedir. Beşte üçlük çoğunluğa ulaşamaması durumunda, Senato özerk topluluk meclislerinin sunduğu isimlere bağlı kalmadan başkalarını seçebilecektir.³¹⁵

Özerk toplulukların merkezdeki varlığını güçlendiren bir diğer unsur ise, bölgesel partilerin de Kongre'de temsil edilmesidir. Ulusal partiler Kongre'de hükümet kurabilecek çoğunluğa erişemediğinde bölgesel partilerle görüşmelere yönelmekte; kurulacak koalisyonlar için bölgesel partilerle uzlaşma yoluna gitmektedirler. Nitekim 10 Kasım 2019'da düzenlenen İspanya Genel Seçimi sonucunda Pedro Sánchez'in lideri olduğu PSOE (120 Sandalye), *Unidas Podemos* (35 Sandalye) ile yaptığı ittifaka karşın güvenoyu almak için gereken salt çoğunluğa ulaşamamış; ayrılıkçı *Esquerra Republicana de Catalunya* (Katalonya Cumhuriyetçi Solu, ERC) ve ayrılıkçı *Euskai Herria Bildu* (Bask Ülkesi Birleş, EH Bildu) ile uzlaşmak zorunda kalmıştır. Söz konusu iki partinin çekimser oy kullanması ile çıkmaz aşıl原因arak İspanya'da Franco yönetiminden sonra ilk kez bir koalisyon hükümeti kurulmuştur.³¹⁶

Bölgesel yönetim ve merkezi yönetim arasındaki etkileşimin bir diğer aracı ise, hükümetler arası ilişkileri düzenleyen çok taraflı ve iki taraflı konferanslardır. İspanya'daki hükümetler arası ilişkiler dikey niteliklidir ve merkezin bölgeye üstünlüğüne dayanmaktadır. Özerk topluluklar arasında yapılacak işbirliği anlaşmaları, *Cortes*'in onayından geçmek zorundadır. 2004 kurulan yılında çok taraflı dikey işbirliğinin önemli bir örneği olan Başkanlar Konferansı, Başbakan ile özyönetim başkanlarının bir araya gelmesiyle düzenlenmektedir. 2004 yılındaki kuruluşundan bu yana, 2004, 2005, 2007, 2009, 2012 ve 2017'de olmak üzere altı kez toplanmıştır. 2020 yılında başlayan Covid-19 salgını nedeniyle, 15 Mart 2020 ile 26 Ekim 2020 tarihleri arasında da 17 adet olağanüstü toplantı gerçekleştirilmiştir.³¹⁷

³¹⁵ Tosun, 2018: 233.

³¹⁶ <https://tr.euronews.com/2020/01/07/ispanya-nin-demokrasi-tarihinde-bir-ilk-42-sene-sonra-koalisyon-hukumeti-kuruldu> (erişim tarihi: 25.03.2020)

³¹⁷ http://www.mptfp.es/en/portal/politica-territorial/autonomica/coop_autonomica/Confer_Presidentes.html (erişim tarihi: 25.03.2020)

Bir diğerk işbirliğı aracı olan Sektörel Konferanslar, konferansın konusu ile ilgili bölge yönetimi bakanları ile merkezi yönetim bakanını buluşturmaktadır. Bu konferansların sonuçlandırılması ile siyasi bir taahhüt olan *acuerdos* (uzlaş) ve hukuksal bağlayıcılığı bulunan *convenios de colaboración* (hükümetler arası anlaşma) elde edilebilmektedir. Genellikle bu konferansların sonucunda, merkezi yönetimden bölgesel yönetimlere görüşülen sektör ile ilgili mali kaynak aktarımının ölçütleri belirlenmektedir.³¹⁸

İki taraflı konferanslar, merkezi yönetimin yetkilerini devretmesi sırasında pazarlık yapmak amacıyla oluşturulmuştur. Bu konferanslarda merkezi hükümet ile bölgesel hükümet eşit sayıda üyeyle bir araya gelmektedirler. 1983 yılında Navarra ve merkezi hükümet arasında düzenlenmesi ile başlayan bu tür konferanslar, Katalonya, Galiçya ve Bask Ülkesi ile 1987’de; Murcia ve La Rioja ile 1988’de; Balear Adaları ile 1989’da; Kanarya Adaları ve Aragon ile 1990’da; Cantabria ile 1991’de; Kastilya-Leon ve Ekstremaadura ile 1992’de; Asturias ile 1993’te; Kastilya-La Mancha ile 1996’da; Valensiya ve Madrid Topluluğı ile 2000’de düzenlenmiştir. 2006 Katalonya Özerklik Statüsü de iki taraflı konferansta ele alınmıştır. Ne var ki bu kurum danışma kurumu niteliğini taşımakta, kesin kararlar alınmasını sağlamamaktadır.³¹⁹

2.5.5. İspanya Üniter Bir Parlamenter Monarşi mi?

İspanya Krallığı, literatürde bulunan üniter devlet ve federal devlet tanımlarından ikisine de tam anlamıyla uymamaktadır. Seyfettin Tosun, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu ikisinin dışında üçüncü bir devlet sisteminin ortaya çıkışından söz etmektedir: Bölgeci Devlet.³²⁰ Akın Özçer de özerk bölgesel yönetimlere ayrılan üniter bir devlet öngören İspanya Anayasası’nın dünya üzerinde bir benzeri bulunmadığını belirtmektedir.³²¹

Kısaca üniter devlet, federal devlet ve bölgesel devlet tanımlarına değinmek gerekmektedir. Üniter devlet; insan, toprak ve egemenlikte tekilliğı öngörmektedir. Yasama, yürütme ve yargı erklerinde de tek bir hukuk sistemine dayalı merkeziyetçi bir yapısı vardır. Merkezi yönetim, yerel birimlere atadığı doğrudan kendisine bağlı

³¹⁸ Tosun, 2018: 235.

³¹⁹ Tosun, 2018: 236.

³²⁰ Tosun, 2018: 312.

³²¹ Özçer, 2006: 136-137.

temsilcilerle egemenliğini tüm ülkeye yaymakta ve gücün merkezde toplanmasını sağlamaktadır. Öte yandan günümüzde yalnızca merkezi yönetimin yaptığı atamalarla yereldeki sorunların çözümü mümkün değildir. Bu yüzden ülkemizde de görüldüğü üzere belediyeçilik sistemi kullanılmaktadır. Belediye yönetimi ve merkezi yönetim arasında dikey bir ilişki söz konusudur. Belediye, yerelin kendi içindeki sorunları ile ilgilenir ve temel kamusal hizmetleri yürütürken; hükümetin atadığı vali, kaymakam gibi devlet memurları merkezi yönetimin temsilcisi olarak görev yapmaktadırlar.³²²

Federal devlet ise, üniter devletin aksine, tek bir ülkede birden fazla yönetim ve egemenlik alanı olduğunu ifade etmektedir. Eyaletler, anayasanın kendilerine verdiği yetkiler konusunda diğer birimlerden kurumsal olarak bağımsızdırlar. Bununla birlikte, ülke içerisinde ulusal bir uyum içerisinde ortak kararlar alınmasını sağlayacak mekanizmalara ve organlara sahiptir. Almanya ve ABD gibi örnekleri bulunan federal devletlerde egemenlik, eyaletler ve federal devlet olmak üzere iki düzey arasında paylaşılmaktadır.³²³

Yeni bir devlet sistemi olup olmadığı konusunda görüş ayrılıkları bulunan üçüncü tür ise bölgesel devlettir.³²⁴

Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Yüksel Metin ve Arş. Gör. Burak Erece, bölgesel devleti aşağıdaki şekilde yorumlamıştır:

“Bölgesel devlet modeli, klasik üniter devlet ile federal devlet arasında bir ara-formül olarak açıklanabilir. Bölgelere ya da topluluklara siyasal özerklik tanınmış olmasından dolayı üniter devletten farklılaşmakta; özerk yönetimlerin/bölgelerin kuruluş ve işleyişiyle, yetkilerinin anayasal güvencesi açısından federal devletten ayrılmaktadır. Federal devlet modelinden farklı olarak, bölgesel devlette siyasal merkezîyetçilik belirgin bir unsurdur: Bölgesel devlet, “kurucu birimlerin” bir araya gelmesiyle değil, siyasal merkezin kendine ait yetkilerin bir kısmını bölgelere devretmesi üzerinde oluşan bir modeldir; bölgelerin özerkliğinin kaynağı ulusal anayasadır; klasik üniter devlette olduğu gibi yargı birliği ilkesi geçerlidir. Diğer önemli bir nokta da, özerk bölgelere tanınan yetkiler anayasal güvenceye bağlanmış olsa da bölgesel devlet modelinde anayasayı değiştirme yetkisi ulusal parlamentonundur ve bölgelerin bu sürece belirleyici katılımları söz konusu değildir; anayasa değişikliği için bölgelerin onayı aranmaz. İtalya ve İspanya, bu özellikleri taşıması nedeniyle bölgesel devlet modelinin iki tipik örneğidir.”³²⁵

³²² Karataş, 2019: 114.

³²³ Çağdaş, 2019: 163.

³²⁴ Konuralp, 2019: 372.

³²⁵ Metin ve Erece, 2016: 690.

Merkeziyetçi üniter yapı ile ademi merkeziyetçi federal yapının birbirine karşıt olduğu düşünülünce, İspanya'nın üniter olma savına karşın fiili anlamda mevcut olan bölgesel devlet yapısı alışılmadık bir sentez olarak öne çıkmaktadır. Federal devlet ve üniter devletin bir bağdaşması olarak görülebilecek bu sistemde, ülkeyi oluşturan bölgeler geniş yetkilere sahip olsalar da asıl olarak merkeze bağılıdır. Egemenlik tek kaynakta, yönetimin merkezindedir. Bölge ve merkez arasındaki ilişkide uzlaş ve uyumdan önce dikey hiyerarşik bir yapı söz konusudur. Bölgelerin sahip olduğu özerklik, merkezin tanıdığı ve bahsettiği bir olgudur. Bölgesel yönetimin özerkliği ve yetkileri, merkez yönetimin ulusal çıkar açısından uygun gördüğü durumlarda kısıtlanabilmekte ve/veya kaldırılabilir.

İspanyol Anayasa Mahkemesi'nin tanımıyla, İspanya Krallığı bir Özerklikler Devleti'dir (*Estado de las Autonomías*).³²⁶ Gerçekten de merkezi yönetimin dışında belli başlı bölgelere özerklik tanıyan diğer ülkelerin aksine, 17 bölgeye ayrılan İspanya'da her bölge özerktir.

2.5.6. Bölgesi Devlette Ulus

1978 anayasasına göre; Bask Ülkesi, Katalonya ve Galiçya, İspanya Devleti içerisinde yer alan üç tarihsel topluluktur ve özel statüye tabidirler. Bu üç topluluk, devletsiz azınlık ulusları olarak görülürler. Ne var ki İspanya'da kendini çifte kimlikle tanımlayan İspanya yurttaşlarının sayısı azımsanamayacak kadar çoktur:

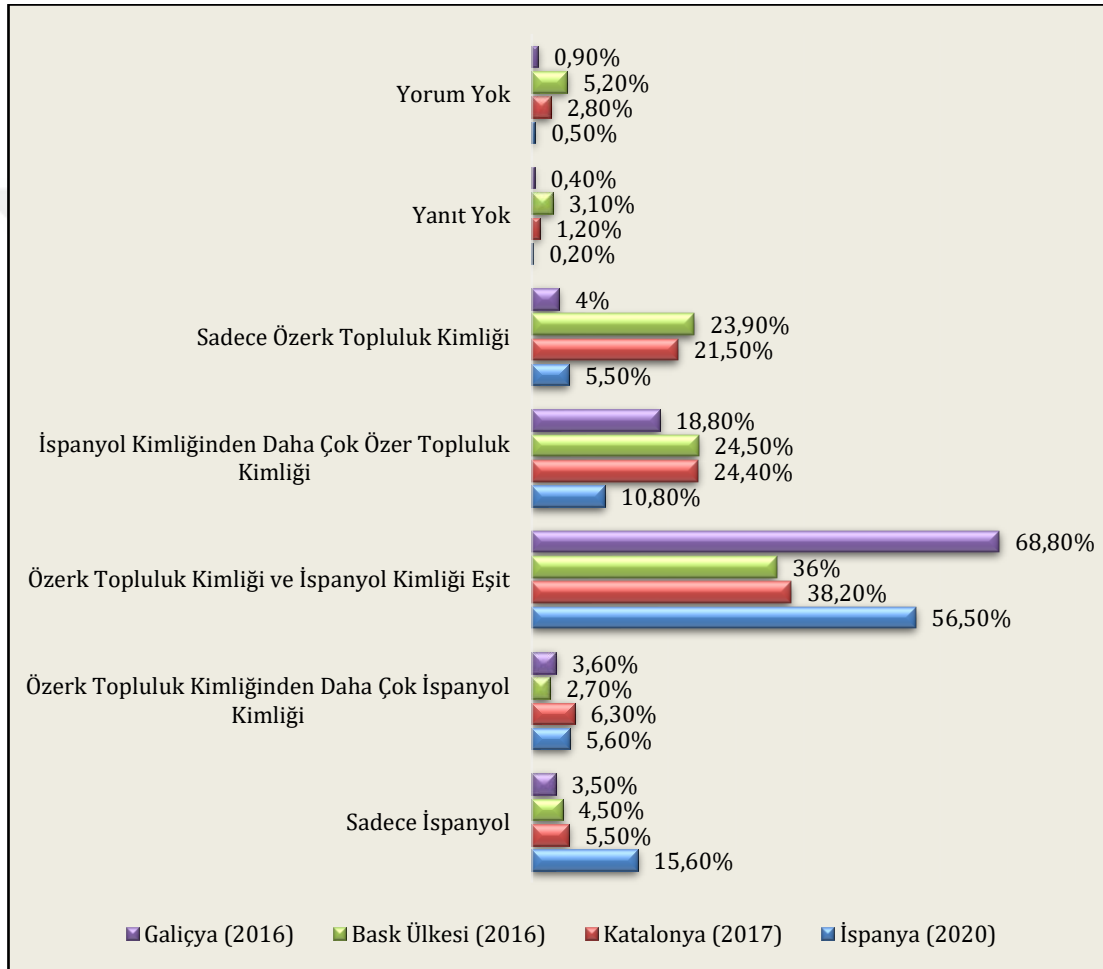
Şubat 2020'de *Centro de Investigaciones Sociológicas*'ın (Sosyolojik Araştırmalar Merkezi) 2.957 kişinin katılımıyla yaptığı araştırmanın ön sonuçlarında kendisini yalnızca İspanyol olarak tanımlayanların oranı yüzde 15,6; özerk topluluk kimliğinden (Katalan, Bask, v.b.) ziyade İspanyol olarak tanımlayanların oranı yüzde 5,6; kendisini eşit derecede İspanyol ve özerk topluluk kimliğine ait hissedenlerin oranı yüzde 56,5; kendisini İspanyol kimliğinden ziyade özerk topluluk kimliğiyle tanımlayanların oranı yüzde 10,8; kendisini yalnızca özerk topluluk kimliğine ait görenlerin oranı ise yüzde 5,5'tir.³²⁷ 2017 yılında 2.450 Katalan'ın katılımıyla düzenlenen araştırmada ise; bölge halkının yüzde 5,5'inin kendisini yalnızca İspanyol olarak tanımladığı; yüzde 6,3'ünün kendisini Katalan'dan daha çok İspanyol olarak

³²⁶ İspanyol Anayasa Mahkemesi 76/1983 sayılı kararı, <https://hj.tribunalconstitucional.es/en/Resolucion/Show/204> (erişim tarihi: 30.11.2020)

³²⁷ http://datos.cis.es/pdf/Es3273marMT_A.pdf (erişim tarihi: 25.03.2020).

tanımladığı; yüzde 38,2'sinin kendisini eşit derecede hem İspanyol hem de Katalan kimliğine ait gördüğü; yüzde 24,4'ünün kendisini İspanyol'dan daha çok Katalan olarak tanımladığı ve yüzde 21,5'inin kendisini yalnızca Katalan kimliğine ait gördüğü ortaya çıkmıştır.³²⁸

Grafik 2.1'te, İspanya geneli için 2020, Katalonya için 2017, Galiçya ve Bask Ülkesi verileri için 2016 yılında *Centro de Investigaciones Sociológicas* tarafından gerçekleştirilen anketler kullanılmıştır.³²⁹

Grafik 2.1: Kişilerin Kimliklerini Tanımlama Biçimleri
(Kaynak: Centro de Investigaciones Sociológicas verileri kullanılarak hazırlanmıştır.)

Anayasal açıdan bakıldığında İspanya Krallığı'nın bölgesel yönetimlere geniş yetkiler tanıdığı görülmektedir. Kendi bayrağı, resmi dili, milli marşı bulunan özerk

³²⁸ http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/3200_3219/3202/es3202mar.pdf (erişim tarihi: 25.03.2020).

³²⁹ http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/3140_3159/3155/Es3155mar.pdf ve http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/3140_3159/3154/es3154mar.pdf (erişim tarihi: 25.03.2020).

yönetimler, herhangi bir üniter devlette yer alan yerel yönetimlere göre çok daha geniş özerklik hakkıyla donatılmıştır. Etnisitelerin farklılıkları ve ayrıcalıkları anayasal zeminde kabul edilirken, bölgelere tanınan bu yetkilerin sınırlandırılmasında ise merkezi yönetimin elinde güçlü kozlar olduğu görülmektedir. Franco döneminin baskıcı devlet politikasından uzaklaşarak daha özgürlükçü olan “Avrupalı olma” ideali ile hazırlanan 1978 Anayasası, önceki döneme kıyasla çok büyük bir demokratik ilerleme sunmuş da olsa, zaman içerisinde artan daha geniş özerklik talepleri karşısında zor durumda kalmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA’NIN EN BÜYÜK DEVLETSİZ ULUSU: KATALANLAR

3.1. Katalonya’da Genel Hukuksal Düzlem ve 21. Yüzyılda Yaşanan Gelişmeler

3.1.1. 1979 Katalonya Özerklik Statüsü (Sau Statüsü)

1978 Anayasası’nda Katalonya, Bask Ülkesi ve Galiçya ile birlikte “milliyet” olarak tanımlanmıştır. Yeni anayasanın kabulünden bir yıl sonra, 18 Eylül 1979’da 1979 Katalonya Özerklik Statüsü kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir. Tıpkı 2006 yılında güncellenen versiyonu gibi, 1979 Katalonya Özerklik Statüsü’nün de birinci maddesi; “*Bir milliyet olarak Katalonya, bir Özerk Topluluk olarak oluşturduğu özyönetimi, Anayasa’ya ve kendi kurumsal hukuku olan Katalonya Özerklik Statüsü’ne uygun olarak, daima İspanya yasalarına tabi kalarak uygulayacaktır.*” cümlesidir.³³⁰ 1979 Katalonya Özerklik Statüsü’ne dayanarak Katalonya yönetsel yapısı oluşturulmuştur. 2021 itibariyle de küçük değişiklikler içermesine karşın genel yönetsel yapı aynı şekilde varlığını sürdürmektedir.

3.1.2. 2006 Katalonya Özerklik Statüsü

1979 Katalonya Özerklik Statüsü’nün artık miadını doldurduğu ve güncellenmiş bir Statü’nün gerekliliği politik ve akademik çevrelerde tartışılmaktayken, yirmi yıl boyunca *Generalitat* yönetimini elinde bulunduran ılımlı milliyetçi *Convergència i Unió* (Yakınlaşma ve Birlik, CiU) lideri Jordi Pujol’un 2003 yılında seçimleri kaybetmesi ile meclise giren üç yeni parti kurdukları ittifakla çoğunluğu ele geçirmiştir.³³¹

Katalanların, bölgelerinin içinde bulunduğu durumdan hoşnutsuzlukları ve değişim istekleri, 16 Kasım 2003’te gerçekleştirilen bölgesel parlamento seçimleri ile resmiyet kazanmıştır. 1980 yılından beri Katalonya *Generalitat* Başkanı seçilen Jordi Pujol, seçimlere yeniden katılmama kararı almış; uzun yıllar liderliğini yaptığı ve İspanyol Anayasası’nın sınırlarını hiçbir şekilde aşmak istemeyen nasyonalist sağ parti

³³⁰ http://web.gencat.cat/en/generalitat/estatut/estatut1979/titol_preliminar/ (erişim tarihi: 20.11.2020).

³³¹ Arzo, 2013: 55. *Partit dels Socialistes de Catalunya* (Sosyalistlerin Katalonya Partisi, PSC–PSOE), ERC ve *Iniciativa per Catalunya Verds* (Katalonya Yeşiller Girişimi, ICV) ile *Esquerra Unida i Alternativa*’nın (Birleşik ve Alternatif Sol Parti, EUiA) ittifakı ICV-EUiA.

CiU geçerli oyların yüzde 30,94'ünü alarak bir önceki seçime göre yüzde 6,76 oy kaybı ile ikinci parti olmaya gerilemiş, yine bir önceki seçime göre 10 sandalye kaybederek o güne kadarki en düşük oyu almıştır. Bir önceki seçimde ikinci olan *Partit dels Socialistes de Catalunya - Ciutadans pel Canvi* (Katalonya Sosyalist Partisi – Değişim Yurttaşları, PSC-CpC) birinci parti konumuna yükselmesine karşın oy oranı yüzde 6,69 kayıpla yüzde 31,16'ya gerilemiş, tıpkı CiU gibi meclisteki 10 koltuğu bırakmak zorunda kalmıştır. Seçimlerin gerçek kazananı, üçüncü sırada olmakla birlikte oy oranını yüzde 7,77 arttırarak yüzde 16,44'e çıkaran ve 135 üyeli meclisteki koltuk sayısını 11 arttırarak 23'e yükselten bağımsızlık yanlısı *Esquerra Republicana de Catalunya* (Katalonya Cumhuriyetçi Sol Parti, ERC) olmuştur.³³²

Yeni Katalan Parlamentosu, bölgenin karşı karşıya olduğu çalkantılı sorunlara çözüm olacağı düşüncesiyle Katalonya'nın özerklik statüsünü yeniden yazma çabası içine girmiştir. Söz konusu statü reformunun öncelikli hedefleri; Katalonya'nın İspanya içerisinde benzersiz bir kimliğe sahip olduğunun altını çizmek, Barselona ve Madrid arasındaki ilişkileri masaya yatırarak bölgenin içinde bulunduğu ekonomik koşulları iyileştirmek; Katalonya'nın hem kendi işlerini yürütmek konusunda hem de uluslararası alanda öne çıkması açısından yetkilerini genişleterek bölge için yeni fırsatlar yaratmaktır.³³³

İspanya'daki Mart 2004 genel seçimlerini sosyalistlerin kazanmasıyla, başbakanlık koltuğuna José Luis Rodríguez Zapatero oturmuştur. Bu Katalanlar için bir fırsat olarak görülmüştür; çünkü Zapatero seçim vaatlerinde Katalan Parlamentosu'ndan özerkliğin genişletilmesine ilişkin tartışmasız çoğunlukla desteklenen bir metin geldiği takdirde, kendisinin de buna destek vereceğini belirtmiştir.³³⁴ 2004 Şubatı'nda Katalan Parlamentosu'nda oluşturulan bir komisyon, 19 ay süren çalışmaların sonunda Katalonya'nın özerklik statüsünde reform yapmak üzere bir taslak hazırlamıştır. Bu taslak, 1979 yılındaki 57 maddeden oluşan özerklik bildirgesini 223 maddeye çıkartarak özellikle dil ve kültür konusunda Katalonya'ya

³³² <https://resultats.dadeselectorals.gencat.cat/#/dades?tipusProces=A&proces=A20031#resultats>, (erişim tarihi: 25.03.2021).

³³³ Mermel, 2016: 18.

³³⁴ <http://www.nytimes.com/2006/02/06/world/europe/06iht-spain.html>, (erişim tarihi: 27.12.2017).

geniş yetkiler vermektedir.³³⁵ Taslak, 135 sandalyenin 120'sinin onayını alarak büyük bir çoğunlukla kabul edilmiştir. Bu taslakta üç temel hedef göze çarpmaktadır:

- 1) Katalonya'nın, İspanyol devleti içerisindeki farklı bir ulusal gerçeklik olduğunun sembolik ve politik olarak tanınırlığını arttırmak,
- 2) Katalan kurumlarının özyönetim düzeyini arttırarak, merkezi hükümetin gücüne karşı Anayasa Mahkemesi'nde daha yüksek bir korunma elde etmek,
- 3) Katalonya'nın bölgeler arası mali yük paylaşılmasından kaynaklanan mali açığını kapatabilmek için, yetersiz ve külfetli finans sistemini geliştirmek ve düzeltmek.³³⁶

18 Haziran 2006'da Katalonya'da düzenlenen bir referandum ile özerkliğin getirdiği yetki ve hakların çoğaltılması oylanmıştır. Katılım oranı yüzde 48,85'te kalmasına karşın katılımcıların yüzde 73,23'ü evet oyu kullanarak Katalonya'nın daha geniş bir özerkliğe sahip olması yönünde oy kullanmıştır.³³⁷ Yeni taslak 9 Ağustos 2006'da yürürlüğe girmiştir.³³⁸

2006 Katalonya Özerklik Statüsü, 1978 İspanyol Anayasası'na bağlı kalarak Katalonya'nın temel kurumsal düzenlemelerini içeren bir belgedir. Belgeyi oluşturan 223 madde içerisinde Katalonya yurttaşlarının hakları ve yükümlülükleri; Katalan toplumunun siyasi kurumları, bu kurumların yetkileri ve İspanya'nın geri kalanı ile ilişkileri; ayrıca Katalonya Hükümeti'nin nasıl finanse edileceği konuları yasal zemine oturtulmuştur.³³⁹

3.1.3. 2006 Statüsü'nün 1979 Statüsü'nden Farkları

2006 yılındaki Özerklik Statüsü'nün Anayasa Mahkemesi Kararı tarafından değişime uğramadan önceki durumuna bakıldığında, 1979 yılındaki Özerklik Statüsü ile arasındaki bazı farklılıklar aşağıda belirtilmiştir.³⁴⁰

- a) Birinci maddede Katalanlar için "milliyet" terimi korunurken, Statü'nün giriş kısmında millet/ulus ifadesi kullanılmıştır.

³³⁵ <https://www.parlament.cat/document/cataleg/150259.pdf>, (erişim tarihi: 26.12.2017).

³³⁶ Coll, 2009: 15.

³³⁷ http://www.congreso.es/consti/elecciones/referendos/ref_cata_2006.htm, (erişim tarihi: 19.12.2017).

³³⁸ Delledonne, 2011: 3.

³³⁹ <https://www.parlament.cat/document/cataleg/150259.pdf>, (erişim tarihi: 22.11.2020)

³⁴⁰ <http://www.iceta.org/comp7906.pdf> (erişim tarihi: 03.04.2020)

- b) Katalonya'nın ulusal simgeleri; bayrağı, milli marşı, ulusal günü belirlenmiştir.
- c) Özyönetimin kaynağı olarak tarihten gelen bir hak olması öne sürülmüştür.
- d) Katalan dilinin konumu güçlendirilmiş, Katalanca öğrenimi bir hak ve yükümlülük haline getirilmiş, devlet kurumlarının yönetiminde Katalanca kullanılması öne çıkarılmıştır. Ayrıca İspanyolca ve Katalancanın yanında Aragonca da resmi dil ilan edilmiştir.
- e) Statü'nün 15. ve 54. maddeleri arasını kapsayan birinci kısımda (*Titel I*) Katalanlara İspanya Anayasası'nın dışında yeni haklar ve yükümlülükler tanınmıştır. (Sivil ve Sosyal Haklar ve Yükümlülükler, Siyasal ve Yönetimsel Haklar, Dilsel Haklar ve Yükümlülükler, Statü Haklarının Güvenceleri, Yönetim İlkeleri)
- f) İspanyol Anayasası'nda Katalonya'yı dört ile (Tarragona, Girona, Lleida, Barselona) ayıran idari sistem yerine, *Vegueries*³⁴¹ adı verilen yönetim birimlerinden oluşan bir idari sistem oluşturulmuştur.
- g) Katalonya Yüksek Adalet Divanı güçlendirilmiş, Katalonya Yüksek Savcılığı ve Katalonya Adelet Konseyi kurumları kurulmuştur.
- h) Generalitat'a araziler, göçmenlerle ilgili konular, dinsel kurumlar, ulaşım, vb. konularda daha geniş yetkiler tanınmıştır.
- i) İspanyol hükümeti ile Generalitat arasındaki ikili ilişkilerin niteliği belirlenmiştir.
- j) Katalonya'nın ülke dışındaki eylemleri tanımlanmış ve yurtdışında Generalitat temsilcilikleri açılması olanağı getirilmiştir.
- k) Vergileri toplamakla ve yönetmekle sorumlu Katalonya Vergi Dairesi kurulmuştur.
- l) Devletin topladığı vergilere Katalanların katılımında artış olması kararlaştırılmıştır.
- m) Katalonya'daki devlet yatırımlarının Generalitat tarafından düzenlenmesi kabul edilmiştir.

³⁴¹ <http://www.vegueriapropia.org> (erişim tarihi: 03.04.2020)

3.1.4. 2006 Özerklik Statüsü'nün Etkisizleştirilmesi

2006 Özerklik Statüsü, İspanya'daki diğer özerk bölgeler ve Madrid'deki sağ kanat tarafından hoş karşılanmamış, Statü'nün kabulünden sonra Aragon, Balear Adaları ve Valensiya bu gelişmeye itiraz ederken³⁴², PP Anayasa Mahkemesi'ne dava açmıştır.

İspanyol Anayasa Mahkemesinde görülen davada, yargıçların konu hakkındaki görüşleri bölünmüştür. Bazı yargıçlar Katalonya'nın yeni statüsünü anayasal sınırlar içerisinde görürken; bazıları ise İspanya'nın ulusal bütünlüğüne tehdit oluşturacak kadar geniş yetkilerle donatılmış olduğunu öne sürmüştür. Dört yıl süren yargı sürecinin ardından 28 Haziran 2010'da uzlaşmaya varılmış ve Halkın Partisi'nin itirazı, yargı sürecinde altıya karşı on oyla kabul edilmiştir.³⁴³ 31/2010 sayılı Karar 9 Temmuz 2010'da yayımlanmıştır. Katalonya'nın sunduğu özerklik reformunu içeren 223 maddenin 14'ü anayasaya aykırı bulunmuş, 27'sine ise sınırlandırıcı önlemler alınmıştır.³⁴⁴

Katalonya'nın 2006 yılında yürürlüğe koyduğu Özerklik Statüsü'ndeki önemli maddelerin, İspanyol Anayasa Mahkemesi tarafından (31/2010) iptal edilmesi ve/veya değiştirilmesi, Artur Mas önderliğinde yeni bir ayrılık/bağımsızlık hareketinin körüklenmesine yol açmıştır.³⁴⁵ Anayasa Mahkemesince alınan Karar'a karşı çıkan Katalanlar, 10 Temmuz 2010'da Barselona'da bir milyonu aşkın katılımcıyla bir araya gelerek “Biz Bir Ulusuz! Biz Karar Veririz!” (*Som una nació! Nosaltres decidim!*) adlı protesto mitingi düzenlemişlerdir.³⁴⁶

11 Eylül 2012'de, “Katalonya, Avrupa'da Yeni Devlet” (*Catalunya, nou estat d'Europa*) sloganı ile birlikte bağımsızlık için protesto gösterisi yapılmıştır. 1,5 ila 2 milyon kişinin katıldığı bu gösterilerde Katalanlar bağımsızlık taleplerini dile getirmiştir. Katalanlar, yeni kuracakları cumhuriyeti “Avrupalılık çerçevesi içinde yeni bir devlet” olarak tanımlamaktadırlar. Avrupa Birliğine ve birliğin değerlerine

³⁴² https://www.hoy.es/prensa/20061115/nacional/admitidos-recursos-aragon-valencia_20061115.html?ref=https:%2F%2Fen.wikipedia.org%2F (erişim tarihi: 03.04.2020)

³⁴³ <http://www.cataloniavotes.eu/en/28-june-2010/>, (erişim tarihi: 27.12.2017).

³⁴⁴ <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/10/catalonia-referendum/541611/>, (erişim tarihi: 16.12.2017); <https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/31-2010,%20of%20June%2028.pdf> (erişim tarihi: 03.04.2020).

³⁴⁵ Tosun, 2018: 384.

³⁴⁶ <https://www.bbc.com/news/10588494> (erişim tarihi: 03.04.2020)

tam bağılılıklarını her fırsatta dile getiren Katalan yönetimi, “Biz İspanya’dan ayrılarak Avrupa’nın geri kalanıyla daha çok bütünleşmek istiyoruz,” mesajı vermektedir.³⁴⁷

Katalan Parlamentosu’nda Artur Mas’ın önderliğinde gerçekleşen oylamada, 41 ret oyuna karşı 85 kabul oyu ile “Katalan Halkının Egemenliği ve Karar Verme Hakkı Bildirgesi” 23 Ocak 2013’te kabul edilmiştir. Bu bildirme ile birlikte Katalonya’ya egemenlik, Katalanlara ise yapılacak bir oylama ile kendi kaderlerini tayin hakkı verilmek istenmiştir. Bildirme’nin egemenlikle ilgili bölümünde, “*Egemenlik. Katalonya halkı, demokratik meşruiyet nedeniyle, egemen bir siyasi ve tüzel kişilik statüsüne sahiptir.*”; kendi kaderini tayin hakkı ile ilgili bölümünde “*Demokratik Meşruiyet. Karar verme hakkını (kendi kaderini tayin hakkı) kullanma süreci, birden çok sayıda seçeneğin bulunmasının ve tüm bu seçeneklere saygı duyulmasının sağlanması konusunda, Katalan toplumu içinde tartışma ve diyalog yolu izlenmesi suretiyle titizlikle demokratik olacaktır. Amaç, [oylama sonunda] ortaya çıkan iradenin, karar verme hakkının temel garantörü olan insanların çoğunun iradesinin ifadesi olmasıdır.*”; diyalog ile ilgili bölümünde “*Diyalog. İspanya Devleti, Avrupa kurumları ve uluslararası toplumla görüşmeler ve müzakereler yapılacaktır.*” ifadeleri yer almıştır. Bunların dışında Bildirme’de yer alan diğer konu başlıkları “Saydamlık”, “Toplumsal Dayanışma”, “Avrupacılık”, “Yasallık”, “Parlamentonun Ana İşlevi” ve “Katılım”dır.³⁴⁸ Anayasa Mahkemesi, Bildirme’ye karşı 8 Mayıs 2013’te yürütmeyi durdurma kararı vermiştir. Açıklamasında ise Katalonya’nın “*egemen bir siyasi ve tüzel kişilik*” olduğuna ilişkin ifadenin doğrudan kurucu anayasal bir işlem mahiyetinde olduğunu; İspanyol ulusunun bütünlüğünü hiçe sayarak Anayasa’ya karşı bir meydan okuma anlamına geldiğini belirtmiştir.³⁴⁹

11 Eylül 2013’te Katalonya’nın bağımsızlığı için “Katalan Yolu” (*Via Catalana*) adlı gösteride bir araya gelen protestocular, 400 km’lik bir insan zinciri oluşturarak seslerini duyurmaya çalışmışlardır.³⁵⁰ Bir sonraki yıl yine 11 Eylül’de

³⁴⁷ Bourne, 2014: 99.

³⁴⁸

<https://web.archive.org/web/20130203031803/http://www.catalannewsagency.com/news/politics/catalan-parliament-approves-‘declaration-sovereignty-and-right-self-determination-peop#> (erişim tarihi: 26.03.2020)

³⁴⁹ <https://www.abc.es/espana/20130508/abci-constitucional-declaracion-catalana-201305081352.html> (erişim tarihi: 26.03.2020)

³⁵⁰ https://www.ara.cat/politica/Cadena_humana-ANC-Catalunya_0_940706169.html (erişim tarihi: 03.04.2020)

“Katalan Yolu 2014” (*Via Catalana 2014*) ile benzer bir gösteriye imza atan³⁵¹ Katalanlar, 2015 yılının 11 Eylül’ünde ise “Katalan Cumhuriyetine Özgürlük Yolu” (*Via Lliure a la República Catalana*) mitingini düzenlemiştir.³⁵² Bu protestolar serisi, 11 Eylül 2016’da düzenlenen “İleri, Katalan Cumhuriyeti” (*Endavant república catalana*) ya da “Biz Hazırız!” (*A punt!*) adı verilen miting ile sürmüştür.³⁵³

Artur Mas’ın başkanı olduğu *Generalitat*, 12 Aralık 2013’te bağımsızlık sorunsalı üzerine *bağlayıcılığı bulunmayan* bir referandumun 9 Kasım 2014’te gerçekleştirileceğini duyurmuştur.³⁵⁴ Bu duyurunun hemen ardından İspanya Hükümeti Adalet Bakanı Alberto Ruiz-Gallardon böyle bir oylamanın gerçekleşmeyeceğini açıklamıştır.³⁵⁵

Anayasa Mahkemesi, 25 Mart 2014’te ise 42/2014 sayılı Kararı ile Artur Mas’ın öncüsü olduğu Bildirge’deki “egemenlik” kavramını içeren maddenin Anayasa’ya aykırı olduğu gerekçesiyle yok hükmünde sayılmasına karar vermiş; ancak Bildirge’deki diğer maddeleri onaylamıştır.³⁵⁶

8 Nisan 2014’te *Cortes*’te, Katalonya’da kendi kaderini tayin için bir referandum düzenlenmesi talebi 41 kabul oyuna karşı 299 ret oyu ile reddedilmiştir.³⁵⁷ 19 Eylül 2014’te Katalonya Parlamentosu, “Danışma Yasası”nı çıkartmıştır; bu yasaya göre İspanya’dan bağımsızlığa ilişkin 9 Kasım 2014’te düzenlenecek olan danışma niteliğindeki referandumun hukuksal zemini hazırlanmıştır.³⁵⁸ Artur Mas, 27 Eylül 2014’te Katalonya’nın bağımsızlığı konusunda danışma referandumunun gerçekleştirilmesine ilişkin bir kararnameye imza atmıştır.³⁵⁹ Hemen akabinde, 29 Eylül 2014’te ise hızlı bir kararla İspanyol Anayasa Mahkemesi düzenlenecek olan

³⁵¹ <https://www.lavanguardia.com/politica/20140912/54415908588/900-000-personas-v-de-la-diada.html> (erişim tarihi: 03.04.2020)

³⁵² <https://int.assemblea.cat/timeline/> (erişim tarihi: 03.04.2020)

³⁵³ <https://www.reuters.com/article/us-spain-catalonia-idUSKCN11H0L2?il=0> (erişim tarihi: 03.04.2020)

³⁵⁴ <https://edition.cnn.com/2013/12/12/world/europe/spain-catalonia-vote/index.html> (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁵⁵ <https://www.bbc.com/news/world-europe-25353086> (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁵⁶ [https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/STC%2042-2014E\(2\)%20%20DECLARACION%20SOBERANISTA%20%20SIN%20ANTECEDENTES.pdf](https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/STC%2042-2014E(2)%20%20DECLARACION%20SOBERANISTA%20%20SIN%20ANTECEDENTES.pdf) İspanyol Anayasa Mahkemesi 42/2014 sayılı Kararı. (erişim tarihi: 26.03.2020)

³⁵⁷ https://english.elpais.com/elpais/2014/04/09/inenglish/1397033458_476232.html (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁵⁸ <https://www.dw.com/en/catalan-regional-parliament-passes-law-for-independence-vote/a-17936041> (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁵⁹ <https://www.bbc.com/news/world-europe-29390774> (erişim tarihi: 27.03.2020)

referandumu geçici olarak askıya almıştır.³⁶⁰ Anayasa Mahkemesi'nin engellemeleri üzerine alternatif arayışına giren Artur Mas, referandum terimini kullanmaksızın “Yurttaş Katılım Süreci” adı altında oylamanın gerçekleştirileceğini duyurmuştur. İspanya merkezi yönetiminin bu girişimi de durdurmasına karşın Katalonya yönetimi sonuçları ne olursa olsun oylamanın yapılacağını açıklamıştır.³⁶¹ Nihayetinde 9 Kasım 2014'te Madrid'in tüm karşı çıkışlarına rağmen oylama gerçekleşmiştir.

Oylamaya katılım oldukça düşük düzeyde kalmış, oy kullanabilme yetisi olan yurttaşların yalnızca yüzde 35,81'i katılım göstermiş; toplamda 2.344.828 oy kullanılmıştır.³⁶² Bazı kaynaklarda bu sayı 2.305.290 olarak gösterilmekte³⁶³, bazı kaynaklarda ise katılım oranı yüzde 41,6'ya kadar çıkmaktadır.³⁶⁴ Kesin olan tek durum; oylamaya katılımın yarıdan çok daha düşük bir oranda kalmış olduğudur. Oylamada seçmene iki soru yöneltilmiştir: “1) Katalonya'nın bir devlet olmasını istiyor musunuz? 2) Eğer istiyorsanız, Katalonya'nın bağımsız bir devlet olmasını istiyor musunuz?” Seçmenlere yanıt olarak “Evet/Evet”, “Evet/Hayır” ve “Hayır” olmak üzere üç seçenek tanınmıştır. Yine değişen kaynaklara göre “Evet/Evet” oyu kullananların oranı yüzde 80,76 (1.861.753 kişi) ile yüzde 80,91 (1.897.274 kişi) arasında değişmektedir. “Evet/Hayır” diyerek Katalonya'nın bir devlet olmasını isteyen ancak İspanya'dan bağımsızlığını istemeyenlerin oranı yüzde 10,02-10,07, her iki seçeneğe de karşı çıkarak “Hayır” diyenlerin oranı yüzde 4,49-4,54'te kalmıştır.³⁶⁵

Toplumsal alanda yoğun katılımlı protesto gösterileri gerçekleştirilirken, siyasal alanda da değişimler yaşanmıştır. *Unió Democràtica de Catalunya* (Katalonya Demokratik Birliği, UDC) ve *Convergència Democràtica de Catalunya* (Katalonya Demokratik Birleşimi, CDC) adlı iki partinin ittifakıyla oluşan CiU ittifak partisi fikir ayrılıkları nedeniyle bölünmüştür.³⁶⁶ CDC; ERC, *Demòcrates de Catalunya* (Katalonya Demokratları, DC) ve *Moviment d'Esquerrres* (Sol Hareket, MES) bir araya

³⁶⁰ <https://www.aljazeera.com/news/europe/2014/09/spain-files-challenge-catalonia-referendum-2014929131040786306.html> (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁶¹ https://english.elpais.com/elpais/2014/11/04/inenglish/1415114922_224066.html (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁶² <http://www.cataloniavotes.eu/en/background/the-9n2014-vote/> (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁶³ <http://www.participa2014.cat/resultats/dades/ca/escr-tot-resum.html> (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁶⁴ <https://www.bbc.com/news/blogs-eu-29994633> (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁶⁵ <http://www.participa2014.cat/resultats/dades/ca/escr-tot-resum.html> (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁶⁶ <https://www.nationalia.info/new/10555/catalonias-main-two-party-alliance-ciu-splits-over-catalan-independence-stance> (erişim tarihi: 03.04.2020)

gelerek *Junts pel Sí* (Evet için Birlikte, JxSí) adlı partiyi oluşturmuşlardır.³⁶⁷ yüzde 74,9'luk katılım oranıyla 27 Eylül 2015'te düzenlenen Katalonya bölgesel seçimlerinden, JxSí'nin oyların yüzde 39,59'unu alarak birinci parti olarak çıkması Katalanların ayrılık isteklerinin parlamentoya yansımaları olarak görülmüştür.³⁶⁸

JxSí seçimi kazanmasına karşın parlamentoda salt çoğunluğu sağlayabilecek milletvekili sayısına erişememiştir. Bu nedenle ayrılık yanlısı solcu bir parti olan *Candidatura d'Unitat Popular* (Halk Birliği Adaylığı, CUP) ile ittifaka gitmiştir.³⁶⁹ CUP ittifak koşulu olarak Artur Mas'ın yönetimden çekilmesini öne sürmüştü, bunun üzerine Artur Mas istifa etmiş³⁷⁰ ve yerine Carles Puigdemont gelmiştir.³⁷¹

Yeni Generalitat yönetiminin ses getiren ilk eylemi, 9 Kasım 2015'te "Katalonya'nın Bağımsızlık Sürecinin Başlatılmasına İlişkin Bildirge" yayımlaması olmuştur. Dokuz maddelik Bildirge; cumhuriyet biçiminde bağımsız bir Katalan devleti oluşturma sürecinin başlangıcını ilan etmiş, gelecekte oluşturulacak Katalan Anayasası'nın temelini atmak için yurttaşların katılımcı, açık, bütünleştirici ve aktif olarak rol alacağı bir sürecin başladığını öne sürmüştür. Bildirge'nin altıncı maddesi, İspanyol Devleti kurumlarının, özellikle de Katalonya Özerklik Statüsü'nde bulunan maddelere ilişkin aldığı 31/2010 sayılı Karar ile meşruiyetini yitiren Anayasa Mahkemesi'nin, Bildirge'nin öne sürdüğü bağımsızlık sürecinde söz hakkı olmadığını belirtmiştir. Bildirge, Katalan Parlamentosu'nda 63'e karşı 72 oyla kabul edilmiştir.³⁷²

Bildirge, Anayasa Mahkemesi'nin 259/2015 sayılı Kararı ile Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle yok hükmünde sayılmıştır. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 1., 2., 9. ve 168. maddelerine atıfla İspanyol ulusunun birliğini ve egemenliğin paylaşılamayacağını; Generalitat gibi kurumların kuruluşlarının Anayasa kaynaklı olduğunu ve bu yüzden Anayasa'ya aykırı bir işlemde bulunamayacağını bildirmiştir.³⁷³

³⁶⁷ https://www.ara.cat/en/Junts-Together-Yes-We-the_0_1397860276.html (erişim tarihi: 03.04.2020)

³⁶⁸ <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/28/catalan-separatists-win-election-and-claim-it-as-yes-vote-for-breakaway> (erişim tarihi: 03.04.2020)

³⁶⁹ Marcet, 2019: 17.

³⁷⁰ <https://www.bbc.com/news/world-europe-35273145> (erişim tarihi: 03.04.2020)

³⁷¹ https://english.elpais.com/elpais/2016/01/11/inenglish/1452498704_085748.html (erişim tarihi: 03.04.2020)

³⁷² <https://english.vilaweb.cat/noticies/catalonia-launches-process-of-separation-from-spain/> (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁷³ [https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/STC%20259%20-%202015%20%209N%20\(English\).pdf](https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/STC%20259%20-%202015%20%209N%20(English).pdf) (erişim tarihi: 27.03.2020)

İspanya Hükümetinin Başbakanı Mariano Rajoy'un ve Anayasa Mahkemesinin itiraz ve uyarılarını dikkate almayan Katalonya Parlamentosu; 1 Ekim 2017'de bağımsızlık referandumu yapılmasına ilişkin 6 Eylül 2016'da karar almıştır. Tam bir yıl sonrasında, 6 Eylül 2017'de ise, Katalonya Parlamentosu 19/2017 sayılı “Kendi Kaderini Tayin Referandumu” adlı yasayı çıkarmıştır. Söz konusu yasada; Katalonya halkının siyasal egemenliğe sahip bir sūje olduğu, kendi siyasal geleceğini kendisinin belirleyeceği, 1 Ekim 2017'de bağımsızlığa ilişkin bir referandum düzenleneceği, referandum sonuçlarının bağlayıcı olacağı gibi hükümler yer almıştır.³⁷⁴

İspanya hükümeti, referandum öncesinde Anayasa Mahkemesi'ne başvurarak 1978 Anayasası'na aykırı olduğu gerekçesiyle referandumun gerçekleşmesini önlemeye çalışmıştır. 7 Eylül 2017'de Anayasa Mahkemesi referandumun anayasaya aykırı olduğuna hükmederek bu konuda yapılacak herhangi bir girişimin yasadışı olacağını ilan etmiş; Katalan Özerklik Statüsü'ne göre Katalonya'nın statüsünde yapılacak herhangi bir değişim için Katalan Meclisi'nin üçte iki çoğunluğunun aranması gerektiği için referandumun yasadışı olduğunu belirtmiştir.³⁷⁵

19/2017 sayılı Yasa'ya mukabil Anayasa Mahkemesi de 17 Ekim 2017 tarihinde aldığı 114/2017 sayılı Karar ile bu Yasa'yı Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle yok hükmünde saymıştır.³⁷⁶

7 Eylül 2017'deki Anayasa Mahkemesi kararının ardından, Katalan medyası ve Katalonya'da bulunan 947 belediyenin referanduma katılmasının yasaklandığı bildirilmiştir. Belediyelere 48 saat süre verilerek bu yasağa uyup uymayacaklarını bildirmeleri istenmiştir. Yanıt veren 726 belediye içinden 682'si, sonuç ne olursa olsun referanduma destek vereceklerini belirtirken, 41'i referanduma destek vermeyeceğini belirtmiştir; Barselona'nın da dahil olduğu üç belediye ise niyetlerini tam olarak belli etmeyen yanıtlar vermiştir.³⁷⁷

³⁷⁴ <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/06/spanish-government-condemns-catalonia-over-independence-referendum>, (erişim tarihi: 16.12.2017).

³⁷⁵ <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/catalonia-catalan-independence-referendum-spain-constitutional-court-void-a8004941.html>, (erişim tarihi: 16.12.2017).

³⁷⁶

<https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/Ley%20referendum%20ENGLISH.pdf> (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁷⁷ <http://www.lavanguardia.com/politica/20170909/431163187424/ayuntamientos-1o-barcelona.html>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

3.1.5. 1 Ekim 2017 Bağımsızlık Referandumu

2017 yılı Katalanların bağımsızlık mücadelesinde dönüm noktalarından biridir. 2014 yılındaki referandumun Anayasa Mahkemesi'nin karşı çıkışına rağmen gerçekleştirilmesi nedeniyle Artur Mas 2 yıl boyunca kamu görevlerinden men edilmiş ve yargılanmaya başlamıştır.³⁷⁸

Referandumun yapılacağı kesinleştikten kısa bir süre sonra oy sandığı krizi baş göstermiştir. İspanya hükümeti ülkedeki seçimlerde oy sandıklarının yerleştirilmesinden sorumludur; ancak yapılacak olan oylama yasadışı addedilmiştir ve bu konuda Katalan Meclisi'nin öncelik alarak kendi sandıklarını yerleştirmesi gerekmiştir. Sandıklar ve oy pusulalarının Katalonya halkının vergilerinden karşılanarak sağlanması, Katalan Meclisi'nin kamu fonlarını kötüye kullanmakla suçlanmasına yol açmıştır. Bir diğer sorun İspanya Ulusal İstatistik Kurumunun verilerine erişme sorunudur. Ulusal İstatistik Kurumu, İspanya hükümetinin yönetimi altındaki otonom bir kurumdur ve seçmen kütüklerinin kayıtları da burada tutulmaktadır. Herhangi bir seçimin yapılması için öncelikle Kongre'nin izni gereklidir. Katalanlar için ise bu yol tıkalıdır. Tartışmasız bir seçmen kayıt listesine erişmenin mümkün olmadığı bir oylamada, ne oylama işleminin ne de sayım işleminin güvenilirliği sağlanabilir.³⁷⁹

20 Eylül 2017'de *Guardia Civil*, Anubis Operasyonu'nu başlatmıştır. Operasyonun ilk gününde Katalonya Hükümeti'ne ait çeşitli binalara baskın düzenleyerek, referandumun hazırlanmasında katkısı olan 14 kişiyi tutuklamıştır.³⁸⁰

Katalanların direnciyle karşılaşan *Guardia Civil* ve *Cuerpo Nacional de Policía* (Ulusal Polis Teşkilatı, CNP), İspanya'nın geri kalanından aldığı takviye kuvvet ile yaklaşık 16.000 kişilik bir güç haline gelmiş ve bu güç, 1 Ekim'de gerçekleşecek olan referandumu önlemek üzere Katalonya'nın çeşitli yerlerine dağıtılmıştır. Referandumun yapılabilmesi için gerekli oy pusulalarını ve oy

³⁷⁸ <https://www.theguardian.com/world/2017/mar/13/catalan-ex-president-artur-mas-barred-from-holding-public-office> (erişim tarihi: 03.04.2020)

³⁷⁹ <https://www.thespainreport.com/articles/1252-171030123623-public-prosecutor-accuses-former-catalan-government-of-rebellion-sedition-and-misuse-of-public-funds>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

³⁸⁰ <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/20/spain-guardia-civil-raid-catalan-government-hq-referendum-row>, (erişim tarihi: 19.12.2017).

sandıklarını üretebilecek yerlere baskınlar düzenleyerek referandumun önüne geçmeye çalışmışlardır.³⁸¹

1 Ekim 2017’de tüm dünyanın gözünü Katalonya’ya çevirmesine neden olan bağımsızlık referandumu gerçekleştirilmiştir. Uluslararası gözlemciler de çeşitli ülkelerden gelerek referandumu izlemek üzere Katalonya’da bulunmuştur. Yaşanan düzensizlikler ve CNP ile *Guardia Civil*’in sert müdahalelerinin oylama işlemini etkilemesi nedeniyle, Katalonya hükümeti tarafından davet edilen uluslararası gözlemciler referandum sonuçlarının geçerli olamayacağını söylemiştir; çünkü seçimler için gereken minimum uluslararası standartlar sağlanamamıştır. Birden çok kere oy kullanan kişiler, Katalan olmayanların oy kullanması, yasal olarak oy kullanacak yaşta olmayanların oy kullandığını gösteren fotoğrafların ortaya çıkması, oy sandıklarının saydam değil opak olması, bazı sandıkların herhangi bir denetim olmaksızın sokak ortasına kurulmuş olması referanduma gölge düşürmüştür.³⁸²

Seçim günü, Katalonya’nın özgün polis gücü olan *Mossos d’Esquadra*, oy merkezlerinin kapatılmasına ve oylama gereçlerine el konulmasına ilişkin Katalonya Yüksek Mahkemesi’nin emrine itaat etmemiştir. Bu durum karşısında *Guardia Civil* ve CNP harekete geçmek zorunda kalmış; ancak Katalan yurttaşların direnişiyle karşılaşmışlardır. Katalanlar ise, oy merkezlerinin önüne barikatlar kurarak sivil direnişte bulunmuşlardır. Referandumun mimarı olan Katalonya Başkanı Carles Puigdemont’un oy kullanacağı Sant Julia de Ramis’te, Katalan itfaiye güçleri de direnişçilere destek vermiştir. Polis, oy sandıklarına ulaşabilmek için hem sivil halkın hem de itfaiyenin üzerinde güç kullanmak zorunda kalmıştır. Olayların büyümesi üzerine Carles Puigdemont, İspanyol otoritelerini orantısız ve sorumsuz şiddet kullanmakla suçlamıştır.³⁸³

Cortes ve Anayasa Mahkemesi’nin açıklamalarını ve kararlarını görmezden gelen *Generalitat*, 1 Ekim 2017’de referandumun yapılmasını sağlamıştır.³⁸⁴ Ancak önceden oy sandıkları ve oy pusulalarının Katalonya’ya gönderilmesine engel olan

³⁸¹ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-09-22/spain-sends-enforcers-to-stop-catalan-vote-as-police-unity-frays>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

³⁸² <https://www.euractiv.com/section/future-eu/news/independent-observers-no-referendum-took-place-in-catalonia/>, (erişim tarihi: 18.12.2017).

³⁸³ <https://www.express.co.uk/news/world/863252/catalonia-referendum-independence-latest-news-spain-national-police-apology>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

³⁸⁴ <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/30/catalonia-catalunya-independence-referendum-vote> (erişim tarihi: 27.03.2020).

merkezi yönetim; *Guardia Civil* eliyle birçok okulu mühürlemiş ve oy kullanılması işleminin önüne geçmeye çalışmıştır.³⁸⁵ Şiddet olaylarının baş gösterdiği ve oy kullanmak için sandıklara giden halkın *Guardia Civil*'in sert müdahalesiyle karşılaştığı referandumun sonucu yalnızca hukuksal açıdan değil; pratik açıdan oyların tam olarak sayılamaması, müdahale sonucu oy pusulalarının bir kısmının yok edilmesi, bazı kişilerin oy kullanmaya gittiği halde karşılaştığı engellemelerle oy kullanamaması gibi nedenlerle de zora girmiştir.³⁸⁶

Referandum sonucu bağımsızlık için “Evet” diyenlerin oranı yüzde 90,09³⁸⁷ - 92,01³⁸⁸ olmuştur. Burada önemle belirtilmesi gereken konu katılım oranındaki düşüklüktür. *Generalitat*'ın resmi verilerine göre 5.313.564 seçmenden yalnızca 2.286.217'si sandığa gitmiştir. Bunda referandumun yasa dışı olduğuna ilişkin kanı ile merkezi yönetimin baskıları olduğu da yadsınamaz; ancak yine de yüzde 43,03'lük katılım oldukça düşük bir orandır.³⁸⁹ Katalan yönetimi yetkilileri, merkezin müdahalesi sonucu el konulan, kaybolan ve yok edilen oy pusulalarının da hesaba katılması durumunda katılım oranının yüzde 55'e çıkacağını savunmuşlardır.³⁹⁰ Bu oranın doğru olduğu varsayılsa bile; Katalonya halkının yalnızca yarısının, hatta belki yarıdan azının istediği bir bağımsızlığın gerçekleşmesi durumunda toplum içerisinde yaşanacak bölünme ve kutuplaşma ise ayrı bir risk taşımaktadır. Nitekim merkez – bölge ekseninde ortaya çıkan gerilim, bölge içerisinde kutuplaşan halkın arasında da çatışmaların yaşanmasına yol açmıştır. İspanya Adalet Bakanı Rafael Catala, Katalonya'nın bağımsızlık ilan etmesi durumunda Anayasa'nın 155. maddesini devreye sokarak “Devlet Zorlaması” yöntemini kullanabileceklerini ve Katalonya'nın özerkliğinin askıya alınabileceğini açıklamıştır.³⁹¹

³⁸⁵ <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/30/police-close-more-than-half-of-voting-centres-ahead-of-catalan-referendum> (erişim tarihi: 27.03.2020).

³⁸⁶ <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/01/dozens-injured-as-riot-police-storm-catalan-ref-polling-stations> (erişim tarihi: 27.03.2020).

³⁸⁷ <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/catalan-independence-referendum-catalonia-vote-secession-spain-violence-police-a7977676.html> (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁸⁸ https://web.archive.org/web/20171006212613/http://www.govern.cat/pres_gov/govern/ca/monografics/303541/govern-trasllada-resultats-definitius-referendum-11-doctubre-parlament-catalunya.html (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁸⁹ <https://www.express.co.uk/news/world/863266/catalonia-catalan-independence-referendum-split-spain-result>, (erişim tarihi: 19.12.2017).

³⁹⁰ https://www.ara.cat/politica/independencia-simpos-vots_0_1879612291.html (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁹¹ https://www.bbc.com/turkce/41467832?ocid=socialflow_twitter (erişim tarihi: 27.03.2020)

Puigdemont, 3 Ekim 2017’de yaptığı bir açıklamada, hükümetinin referandum sonuçlarına dayanarak kısa bir süre içinde İspanya’dan bağımsızlığını ilan edeceğini açıklamıştır.³⁹² 10 Ekim’de, Katalonya’yı bağımsız bir cumhuriyet olarak tanıyan belge, parlamentodaki bağımsızlık yanlısı çoğunluk tarafından imza altına alınmıştır. Ancak Puigdemont, Madrid ile görüşmelerde bulunabilmek ve sorunsuz bir geçiş sağlayabilmek için bağımsızlık ilanının geçici olarak askıya alınmasını istemiştir.³⁹³ Madrid yönetimi ise, Puigdemont’un bağımsızlık ilan edip etmeyeceğini kesin olarak belirtmesini talep etmiştir ve “hayır” dışındaki yanıtların tümünün “evet” olarak yorumlanacağını vurgulamıştır. Puigdemont, 16 Ekim 2017’de yaptığı açıklamada kesin bir yanıt vermekten kaçınmıştır.³⁹⁴

Bu süreçte Anayasa Mahkemesi’nin 114/2017 sayılı Karar ile Katalonya’nın “Kendi Kaderini Tayin Yasası”nı iptal etmesi ve İspanya merkezi yönetiminin Anayasa’nın 155. maddesini devreye sokması üzerine;³⁹⁵ 27 Ekim 2017’de Katalan Parlamentosu’ndan “Bağımsızlık İlanı Yasası” çıkmıştır. Bu Yasa da daha sonra Anayasa Mahkemesi’nin 8 Kasım 2017 tarihli ve 4334-2017 y 4386-2017 sayılı Kararı ile yok hükmünde sayılmıştır.³⁹⁶

Katalonya’nın bağımsızlığını tanıyan belge, Katalan Parlamentosu’nda 27 Ekim’de oylanarak 135 sandalyenin 70’inin olumlu oyuyla kabul edilmiştir.³⁹⁷ Katalonya bağımsızlığını ilan ettikten birkaç saat sonra, İspanya Başbakanı Mariano Rajoy, Katalan Başkanı Puigdemont’u ve kabinesini dağıttığını açıklamış ve 21 Aralık 2017’de Katalan Parlamentosu için yeni bir seçim yapılması çağrısında bulunmuştur.

³⁹² <https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-puigdemont/puigdemont-says-catalonia-to-declare-independence-in-matter-of-days-bbc-idUSKCN1C82RA>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

³⁹³ <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/10/10/spain-braced-possible-catalonian-independence-declaration/>, (erişim tarihi: 25.12.2017); <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/10/catalan-government-suspends-declaration-of-independence> (erişim tarihi: 27.03.2020).

³⁹⁴ <http://www.bbc.com/news/world-europe-41632084>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

³⁹⁵ <https://www.nytimes.com/2017/10/20/world/europe/catalonia-article-155.html>, (erişim tarihi: 24.12.2017).

³⁹⁶

<https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/Ley%20transitoriedad%20ENGLISH.pdf> (erişim tarihi: 27.03.2020)

³⁹⁷ <https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-independence/catalan-parliament-declares-independence-from-spain-idUSKBN1CW1WO>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

Aralıktaki seçimlere kadar, Soraya Sáenz de Santamaría geçici olarak Katalan Başkanı olarak görevlendirilmiştir.³⁹⁸

31 Ekim'e gelindiğinde, bağımsızlık bildirisi İspanya Anayasa Mahkemesi tarafından tamamen hükümsüz kılınmıştır. Bildirinin geçersiz olduğu ve Aralık ayında yeni seçimler düzenlenmesi çağrısı Katalan Parlamentosunca da kabul edilmiştir. Anayasa'nın 155. maddesinin yürürlüğe konulması ile Carles Puigdemont, dört bakanı (Lluís Puig, Clara Ponsatí i Obiols, Antoni Comín ve Meritxell Serret) ile birlikte Belçika'ya kaçmıştır.³⁹⁹ Belçika'ya kaçma nedeninin Brüksel'de özgürce konuşabilmesi olduğunu ve İspanya'ya adil yargılama sözü almadan dönmeyeceğini açıklamıştır.⁴⁰⁰

Modern İspanya Krallığı için tarihi günlerden biri, Mariano Rajoy Hükümetinin Anayasa'nın 155. maddesinin uygulanma sürecini başlattığı 21 Ekim 2017'dir.⁴⁰¹ 27 Ekim 2017'de maddenin uygulanışı Senato'nun salt çoğunluğu (247 kabul, 47 ret) sağlanarak başlatılmıştır. 155. maddenin uygulanmasına istinaden Bakanlar Kurulu tarafından alınan önlemler şunları içermektedir:⁴⁰²

- a) Katalonya Başkanı'nın, Başkan Yardımcısı'nın ve Bölge Bakanlarının görevden alınması.
- b) Merkezi hükümet Bakanları'nın, kendilerinin alanına giren Bölge Bakanlıklarının yönetimini ele alması.
- c) Başkan ve başkan yardımcısı müsteşarlıklarının kapatılması.
- d) Katalonya Kamu Diplomasi Konseyi'nin kapatılması.
- e) Brüksel dışında yurtdışındaki tüm bölgesel temsilciliklerin kapatılması.
- f) Brüksel ve Madrid'deki Katalan hükümeti temsilcilerinin görevden alınması.
- g) *Mossos d'Esquadra* kolluk gücünün bölge başkanının görevden alınması.
- h) *Mossos d'Esquadra* başkanının görevden alınması.

³⁹⁸ <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/27/spanish-pm-mariano-rajoy-asks-senate-powers-dismiss-catalonia-president>, (erişim tarihi: 24.12.2017).

³⁹⁹ <https://www.bbc.com/news/world-europe-41811649> (erişim tarihi: 03.04.2020); <https://www.politico.eu/article/carles-puigdemont-belgium-stay-until-after-catalan-elections/>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

⁴⁰⁰ <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/carles-puigdemont-catalonia-cannot-return-spain-vengeance-independence-brussels-latest-updates-a8029216.html> (erişim tarihi: 03.04.2020)

⁴⁰¹ <https://www.dw.com/en/spains-article-155-the-constitutions-nuclear-option/a-40861578> (erişim tarihi: 27.03.2020)

⁴⁰² https://english.elpais.com/elpais/2017/10/28/inenglish/1509171087_827308.html (erişim tarihi: 27.03.2020)

3.1.6. 2019 Sonrası Gelişmeler

2019’da düzenlenen Avrupa Parlamentosu seçimleri için, “Katalonya için Birlikte” platformu adına adaylığını koymaya hazırlanan Carles Puigdemont, Puigdemont’un yönetimi döneminde görev yapan Katalan eski Eğitim Bakanı Clara Ponsatí ve Katalan eski Sağlık Bakanı Toni Comín’in adaylıkları, PP ve *Ciudadanos-Partido de la Ciudadanía* (Yurttaşlar Partisi, Cs) tarafından verilen dilekçelerin seçim kurulunda değerlendirilmesi sonucunda, söz konusu kişilerin yurt dışında kaçak bulunmaları nedeniyle iptal edilmiştir.⁴⁰³

Katalonya eski başkan yardımcısı Oriol Junqueras; Katalan kültürünü canlandırma amacı taşıyan bir sivil toplum kuruluşu olan *Òmnium Cultural*’ın başkanı Jordi Cuixart ve yine Katalonya’nın bağımsızlığı hedefini taşıyan siyasal bir örgütlenme olan *Assemblea Nacional Catalana* (Katalan Ulusal Kurulu, ANC) lideri Jordi Sànchez, başarısız olan bölgesel bağımsızlık girişiminde üstlendikleri iddia edilen roller nedeniyle 2019 yılında 9’ar yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Referandumla ilgisi bulunan yetkili diğer 9 kişi de 9 ila 13 yıl arasında değişen hapis cezaları almışlardır.⁴⁰⁴

Kanada’nın Fransızca konuşulan Quebec eyaleti de ayrılıkçı hareketlerin görüldüğü bir bölgedir. Katalanların 21. yüzyıldaki en büyük ayrılık hareketinin lideriyken, bağımsızlık girişiminin hüsrarla sonuçlanmasından sonra Belçika’ya kaçan Carles Puigdemont, Quebec Ulusal Meclisinde bir konuşma yapmak üzere davet edilmiş; ancak Puigdemont’un “elektronik seyahat izni” Kanada hükümeti tarafından iptal edilmiştir. Böylelikle Puigdemont’un ülkeye girişi engellenerek, Quebec’te yapacağı ayrılıkçı düşünceleri körükleyecek bir konuşmanın önüne geçilmek istenmiştir.⁴⁰⁵

Birleşik Krallık’ın en önemli gazetelerinden The Guardian’da 29 Mayıs 2019’da yayımlanan bir makalede, söz konusu tarih itibarıyla İngiltere Başbakanı Boris Johnson’ın, İskoçya’nın Birleşik Krallık’tan ayrılmasına ilişkin yeni bir referandum talebine nasıl baktığı sorulduğunda; böyle bir referandumun bir nesilde

⁴⁰³ <https://www.theguardian.com/world/2019/apr/29/carles-puigdemont-excluded-european-elections-catalan>, (erişim tarihi: 09.09.2019).

⁴⁰⁴ <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/14/catalan-separatist-leaders-given-lengthy-prison-sentences> (erişim tarihi: 25.03.2021).

⁴⁰⁵ <https://www.theguardian.com/world/2019/apr/29/canada-carles-puigdemont-visit-blocked-quebec>, (erişim tarihi: 09.09.2019).

ancak bir kez yaşanabilecek bir durum olduğunu söylediği, aksinin demokrasiye olan inancı zedeleyeceğini belirttiği görülmektedir. İskoçya'nın bağımsızlık için uygulayabileceği bir yöntemin “Katalonya Senaryosu” olabileceğini belirten gazete, burada aynı zamanda Katalonya’da 2017 yılında gerçekleşen referandumun “yasal bağlayıcılığı bulunmayan ve potansiyel olarak yasadışı” olduğunu belirtmiştir.⁴⁰⁶

Bağımsızlık hareketinin yeniden alevlendiği 2012 yılında *Diada* (her yıl 11 Eylül’de kutlanan Ulusal Katalan Günü) gösterilerine yaklaşık bir buçuk milyon Katalan katılmışken, bu sayı sonraki yıllarda düzenlenen *Diada*’larda 2017 yılına dek giderek artmıştır. İspanya merkezi yönetiminin sert müdahalesiyle sönen ayrılıkçı ateşlerin henüz yeniden canlanabilecek kıvama gelmediği, 11 Eylül 2019 tarihli *Diada*’ya katılımın yaklaşık 600.000 kişi ile sınırlı kalmasına bakılarak anlaşılabılır. Carles Puigdemont’tan sonra Katalan yönetimini devralan bağımsızlık yanlısı Quim Torra’nın Katalanlara yaptığı çağrıya karşın, son yedi yıldaki en düşük katılımı gösteren Katalan halkı, meyve vermeyen bağımsızlık çabalarından şimdilik bitkin düşmüş gözükmemektedir.⁴⁰⁷

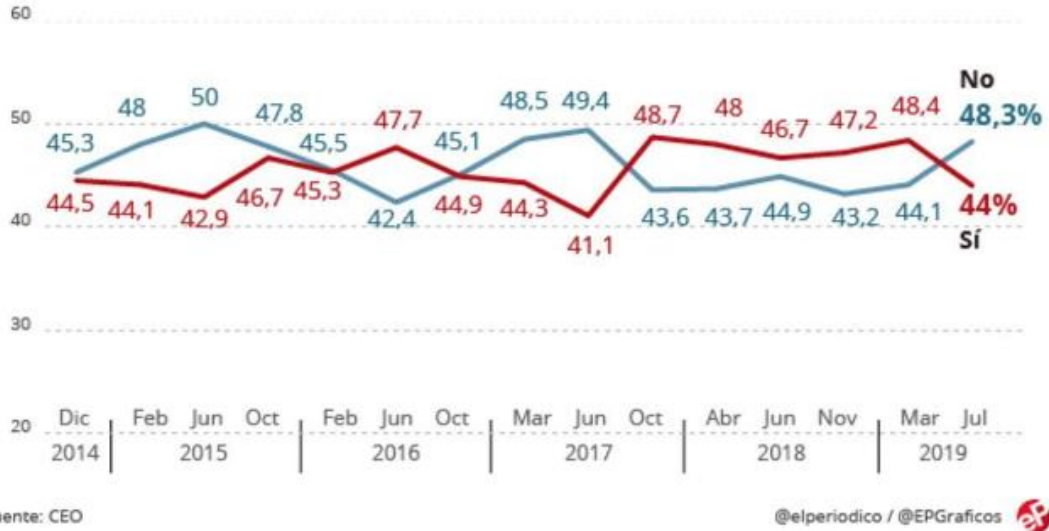
Daha da önemlisi, Katalan halkının bağımsız bir devlet olma yönündeki isteğinin yıllar içerisindeki değişimine bakıldığında, İspanya’dan ayrılma taraftarı olanlar ile İspanyol Devleti’nin bir parçası olarak kalmak isteyenlerin oranları açısından üstünlük sağlayan tarafın sıklıkla değiştiği görülmektedir. Dönem dönem ayrılıkçıların oranı yükselirken, geri kalan zamanlarda İspanya yanlılarının oranı daha yüksek görünmektedir. İlginç olan ise, yapılan araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlarda iki taraf da asla yüzde 50 oranı geçememiştir. Grafik 3.1’de Aralık 2014 ile Temmuz 2019 arasında söz konusu oranlar gösterilmiştir. *Del Centre d'Estudis d'Opinió de la Generalitat* (Generalitat Düşünce Çalışmaları Merkezi) tarafından 25 Haziran – 17 Temmuz 2019 tarihleri arasında 1500 kişiyle yapılan ve hata payının yüzde 2,53 olduğu belirtilen ankette, Temmuz 2019 itibarıyla İspanya’dan ayrılmak isteyenlerin oranı yüzde 44 iken, buna karşı çıkanların oranı yüzde 48’e yükselmiştir. Ankete

⁴⁰⁶ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/jul/29/the-guardian-view-on-boris-johnson-and-scotland-state-of-disunion>, (erişim tarihi: 09.09.2019).

⁴⁰⁷ <https://www.theguardian.com/world/2019/sep/11/more-than-half-a-million-call-for-catalan-independence>, (erişim tarihi: 12.09.2019).

katılanların yüzde 5,5'i bilgisi olmadığını belirtirken, yüzde 2,1'i ise konu hakkında bir cevap vermek istemediklerini söylemişlerdir.⁴⁰⁸

KATALONYA'NIN BAĞIMSIZ BİR DEVLET OLMASINI İSTİYOR MUSUNUZ?

Grafik 3.1: Bağımsızlık Yanlısı ve Karşıtı Olan Katalanların Oranı (2014-2019)
(Kaynak: <https://www.elperiodico.com/es/politica/20190726/encuesta-ceo-independencia-catalunya-7570485>, erişim tarihi: 27.03.2021).

El Periódico tarafından yayımlanan bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, Katalanlar arasında ayrılma ya da ayrılmama yönünde toplumun kendi içerisinde neredeyse tam ortadan ayrıldığı görülmektedir. İki tarafın değişik zamanlarda birbirlerine üstünlük sağlamasına karşın, ikisi de hiçbir zaman halkın büyük çoğunluğunu arkasına alacak kadar güçlenmemiştir. *Diada* günlerinde toplanan kalabalıklar dikkat çekicidir; ancak yalnızca *Diada* günlerinde meydanları dolduran kalabalıklar düşünülmemeli, aynı zamanda meydanlara çıkmaktan uzak duran daha sessiz kesimlerinin de görüşleri hesaba katılmalıdır. Aksi halde, sesi çok çıkan tarafın tartışmasız bir üstünlük sağladığı yanılgısına düşmek olağandır. Oranların bu şekilde sürmesi durumunda; Katalonya'nın daha kendi içerisinde çözümleyemediği bir sorunu uluslararası ya da ulusal düzeyde çözümlemesini beklemek doğru olmayacaktır.

İspanya, Belçika'dan Puigdemont ve ekibini yargılanmak üzere geri vermesini istemiş, ancak bu istek kabul edilmemiştir. Belçika Göç Bakanı, Puigdemont'un

⁴⁰⁸ <https://www.elperiodico.com/es/politica/20190726/encuesta-ceo-independencia-catalunya-7570485>, (erişim tarihi: 13.09.2019).

istemesi durumunda siyasal sığınmacı statüsü almasının mümkün olduğunu ima etmiştir.⁴⁰⁹ Bunun üzerine 2 Kasım 2017’de Madrid’de düzenlenen duruşmaya katılmadıkları gerekçesiyle, 3 Kasım 2017’de İspanyol yargısı, Comín, Obiols, Lluís Puig, Puigdemont ve Serret hakkında Avrupa Tutuklama Emri çıkartmıştır.⁴¹⁰ 5 Kasım’da Belçika polisine teslim olan beş kişi, on saatlik bir duruşmanın ardından kefalet karşılığında serbest bırakılmışlardır.⁴¹¹ 5 Aralık’ta İspanya Yüksek Mahkemesi, Avrupa Tutuklama Emri’ni geri çekmiştir; ancak tutuklama emri İspanya’ya girmeleri durumunda halen geçerlidir.⁴¹²

Yönetime el koyan ve Katalonya’da 21 Aralık 2017’de erken yerel seçim kararı alan⁴¹³ Madrid’deki Mariana Rajoy Hükümeti, söz konusu seçimlerde istediği sonucu elde edememiştir.⁴¹⁴ 21 Aralık seçimlerinde Puigdemont Belçika televizyonlarından seslenerek seçimlerde aktif rol alma ve aday olma isteğini dile getirmiştir.⁴¹⁵ 21 Aralık’ta Katalonya’da gerçekleştirilen yerel seçim sonuçları açısından ilginç bir tablo ortaya koymuştur.⁴¹⁶

⁴⁰⁹ <https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-belgium/not-unrealistic-for-catalan-leader-to-get-asylum-in-belgium-minister-idUSKBN1CY07I> (erişim tarihi: 03.04.2020)

⁴¹⁰ <https://www.theguardian.com/world/2017/nov/03/european-arrest-warrant-issued-for-ex-catalan-leader-carles-puigdemont> (erişim tarihi: 03.04.2020).

⁴¹¹ <https://www.theguardian.com/world/2017/nov/05/carles-puigdemont-turns-himself-in-to-belgian-police-catalonia> (erişim tarihi: 03.04.2020).

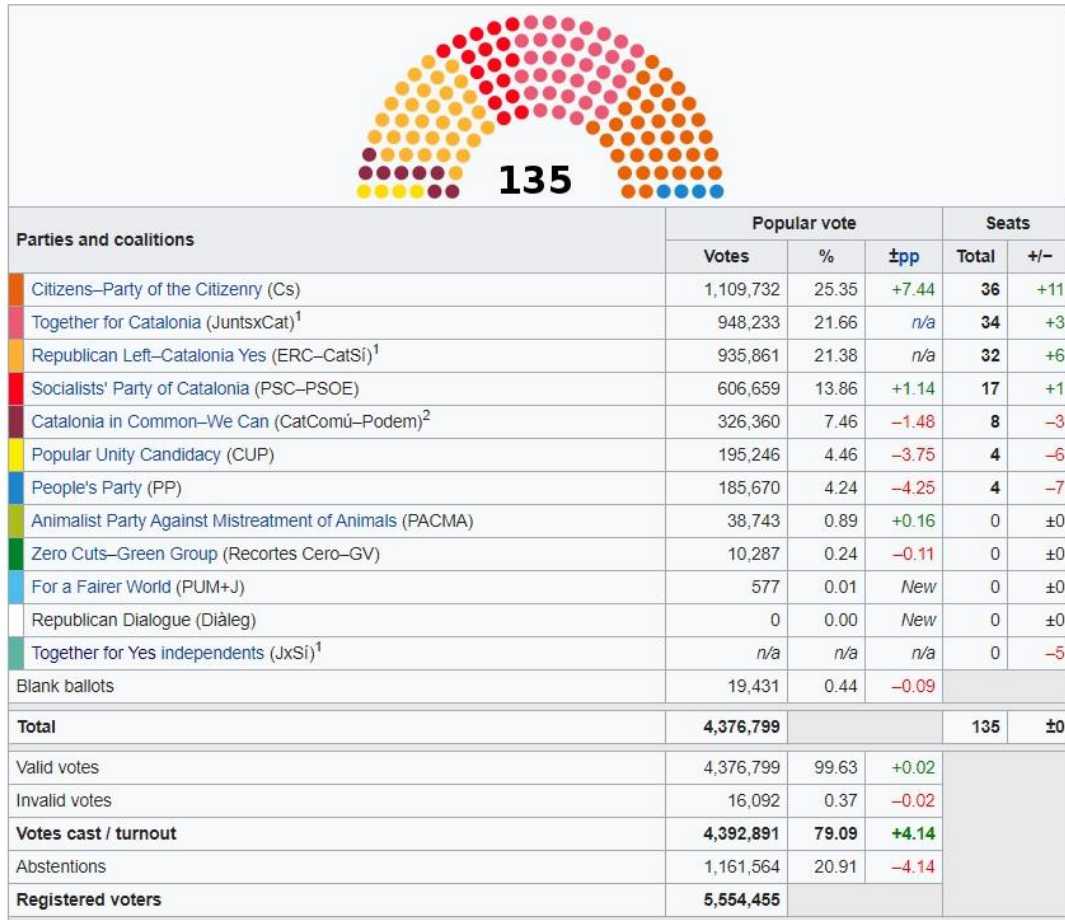
⁴¹² <https://www.theguardian.com/world/2017/dec/05/spanish-judge-withdraws-arrest-warrants-for-carles-puigdemont> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴¹³ <https://edition.cnn.com/2017/10/27/europe/catalonia-independence-spain/index.html> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴¹⁴ <https://www.theguardian.com/world/live/2017/dec/21/catalonia-voters-results-regional-election-spain-live> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴¹⁵ <https://www.lavanguardia.com/politica/20171103/432560762469/carles-puigdemont-candidato-elecciones-cataluna.html> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴¹⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/2017_Catalan_regional_election (erişim tarihi: 05.04.2020).

Grafik 3.2: 21 Aralık 2017 Katalonya Yerel Seçim Sonuçları

(Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/2017_Catalan_regional_election, erişim tarihi: 27.03.2021).

Grafik 3.2’de görüldüğü üzere, 2017 Katalonya yerel seçimlerinde aslında 1.109.732 oyla birinci olan bağımsızlık karşıtı Cs olmasına rağmen⁴¹⁷, kazandığı 36 koltuk hükümet kurmak için yeterli olmamıştır. Bunun yanı sıra bağımsızlık yanlısı partiler ittifakı olan ve Carles Puigdemont’un eski lideri olduğu *Junts per Catalunya* (Katalonya için Birlikte, JxCat) toplamda 34 koltuk alarak Cs’e çok yakın bir rakip olduğunu göstermiştir. Ancak ERC de yelpazenin sol tarafında yer alan ayrılıkçı bir parti olarak JxCat’a destek vermiştir. İki partinin toplam koltuk sayısının 66 olması ve hükümet kurabilmek için gerekli sandalye sayısının 68 olması nedeniyle, yine sol kanattan ayrılıkçı bir parti olan CUP, kazanmış olduğu 4 sandalye ile ittifaka destek olmuştur. Böylece ayrılıkçılar bir kez daha hükümeti kuracak sayıya erişerek Cs’i saf

⁴¹⁷ <https://www.irishtimes.com/news/world/europe/catalan-election-how-inés-arimadas-became-rising-star-of-spanish-unionism-1.3332718> (erişim tarihi: 05.04.2020).

dışı bırakmışlardır.⁴¹⁸ Sürgündeki Puigdemont seçim sonuçlarını “Madrid’e ve Mariano Rajoy Hükümetine atılmış bir tokat” olarak yorumlamıştır.⁴¹⁹ Ne var ki bağımsızlık yanlısı koalisyonu oluşturacak 70 koltuğun 8’inin sahibi Parlamente’ye gelebilmiştir; çünkü bir kısmı Puigdemont ile Belçika’ya kaçmış, bir kısmı ise 27 Ekim’deki Bağımsızlık İlanı nedeniyle tutuklanmıştır.⁴²⁰ Bu tutuklulardan biri ERC’nin lideri olan Oriol Junqueras’tır. Gerekli izinleri alabildiği sürece Parlamento oturumlarına katılabileceğini belirten Junqueras, Katalonya Başkanı olma isteğini dile getirmiştir.⁴²¹ Öte yandan JxCat üyeleri Katalonya Başkanı olarak Carles Puigdemont’u görmek konusunda ısrarcı bir tavır takınmışlardır. Puigdemont’u Başkan seçmedikleri sürece gerekirse seçimlerin yenilenmesi için çalışacaklarını belirtmişlerdir.⁴²²

Katalonya Parlamento Sözcüsü Roger Torrent, Katalonya Başkanı olmak üzere Belçika’daki Carles Puigdemont’un aday gösterildiğini söylemiş⁴²³, ancak isyan, kışkırtma ve kamu kaynaklarının kötüye kullanımı gibi suçlamalarla karşı karşıya olan Puigdemont’un İspanya’ya girişinin mümkün olmadığından ve Anayasa Mahkemesi’nin yurtdışındaki bir Başkan’ın geçerliliğinin olmayacağını açıklamasından⁴²⁴ dolayı oylama yapılamamıştır.⁴²⁵ Carles Puigdemont, sonrasında Katalonya’daki Başkanlık yarışından çekildiğini⁴²⁶, ancak kurduğu “Cumhuriyet Konseyi” adlı örgütle davası için çalışmayı yurtdışından sürdüreceğini⁴²⁷ açıklamıştır. İspanya tarafından 23 Mart 2018’de Carles Puigdemont için Avrupa Tutuklama

⁴¹⁸ <https://www.nytimes.com/2017/12/21/world/europe/catalan-separatists-keep-majority-in-regional-vote.html> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴¹⁹ <https://www.theguardian.com/world/video/2017/dec/22/a-slap-in-the-face-for-madrid-carles-puigdemont-hails-victory-in-regional-election-video> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴²⁰ https://www.elconfidencial.com/espana/cataluna/elecciones-catalanas/2018-01-03/psc-propuesta-ciudadanos-mesa-facilitara-presidente-no-independentista_1500450/ (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴²¹ https://www.abc.es/espana/abci-quiere-investir-junqueras-aunque-permanezca-carcel-201801041937_noticia.html (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴²² https://www.eldiario.es/catalunya/politica/Puigdemont-president-elecciones_0_726177721.html (erişim tarihi: 04.05.2020).

⁴²³ <https://www.bbc.com/news/world-europe-42718192> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴²⁴ <https://www.bbc.com/news/world-europe-42849055> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴²⁵ <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/30/catalonia-parliament-postpones-carles-puigdemont-investiture-president> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴²⁶ <https://www.nytimes.com/2018/03/01/world/europe/puigdemont-catalonia-spain.html> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴²⁷ <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/02/exclusive-carles-puigdemont-vows-lead-catalan-government-exile> (erişim tarihi: 05.04.2020).

Emri'nin yeniden çıkarılmasının ardından, Puigdemont 25 Mart'ta Almanya'da kısa süreli olarak tutuklanmış⁴²⁸, ardından 5 Nisan'da serbest bırakılmıştır.⁴²⁹

Siyasal belirsizlikle geçen aylardan sonra, 14 Mayıs 2018'de Quim Torra Katalonya Başkanı olarak seçilmiştir. Quim Torra'nın parlamentodaki desteği ise oldukça bölünmüş durumdadır; salt çoğunluk aranan ilk turda 65 ret oyuna karşı 66 kabul oyu alan Quim Torra, basit çoğunluk gereken ikinci turda da aynı sonucu alarak Başkanlık koltuğuna oturmuştur.⁴³⁰

2019 yılında Nisan ve Aralık aylarında olmak üzere iki kez İspanya genel seçimi düzenlenmiştir. Nisan 2019 seçimlerinde Pedro Sánchez önderliğindeki PSOE birinci parti çıkmıştır. Ancak hükümet kurma çabalarının sonuçsuz kalması üzerine⁴³¹ seçimler 10 Kasım 2019'da yenilenmiştir (Grafik 3.3). Kasım 2019 seçimlerinde solcu PSOE ve Podemos oylarında az da olsa bir gerileme yaşanmasına karşın yine de çoğunluk kazanılmıştır.⁴³² 7 Ocak 2020 tarihi itibarıyla Pedro Sánchez güvenoyunu almış ve resmi olarak Başbakan olmuştur.⁴³³ 2019 yılı genel seçimlerinin Katalanlar açısından önemi, Katalonya'daki seçim sonuçlarında ayrılıkçı partilere gösterilen desteğin sürdüğünün görülmesidir. Bu destek ülke geneline yansiyarak Katalan bağımsızlığı yanlısı solcu ERC'nin Cortes'e 13 koltuk kazanarak girmesini sağlamıştır.⁴³⁴

⁴²⁸ <https://www.bbc.com/news/world-europe-43532217> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴²⁹ <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/carles-puigdemont-catalonia-germany-extradite-charges-rebellion-spain-arrest-a8290806.html> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴³⁰ <https://www.bbc.com/news/world-europe-42849055> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴³¹ <https://www.theguardian.com/world/2019/sep/17/spain-braces-for-another-election-as-deadline-looms> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴³² <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2019/nov/10/spanish-general-election-2019-live-results> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴³³ <https://www.bbc.com/news/world-europe-51019358> (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴³⁴ <https://www.europeanmovement.ie/spanish-general-election-november-2019/>, (erişim tarihi: 27.03.2021).

birkaç saat sonra Barselona'daki El-Prat Havalimanında başlamış⁴⁴⁰, protestocular havalimanını kapanmaya zorlamış, akabinde kolluk güçlerinin müdahalesi ile birlikte şiddet olayları baş göstermiştir.⁴⁴¹ 2017'deki olaylarda ayrılıkçılıkla suçlanan Katalan kolluk gücü *Mossos d'Esquadra*, bu kez protestoculara plastik mermi, cop ve göz yaşartıcı gaz ile müdahale ederken, protestocular da polise içinde asit olan kavanoz, havai fişek, taş atarak ya da arabaları ateşe vererek karşılık vermişlerdir.⁴⁴² Olaylar birkaç gün boyunca sürmüştür.⁴⁴³ İspanya Başbakanı Pedro Sánchez, barışçıl protestolara her zaman saygı duyduklarını ancak şiddet eylemlerine asla izin vermeyeceklerini söylemiş, olaylar nedeniyle 51 göstericinin tutuklandığını açıklamıştır.⁴⁴⁴ 17 Ekim'de Katalonya Başkanı Quim Torra'nın yaptığı sakinleşme çağrıları karşılıksız kalmış, Barselona sokakları çatışma alanları haline gelmiştir.⁴⁴⁵ Quim Torra, çatışmaların dinmemesi üzerine yeni bir bağımsızlık referandumunu iki yıl içerisinde düzenleyeceğini belirterek Katalanlara bir araya gelmelerini ve toplanmalarını söylemiştir.⁴⁴⁶ Quim Torra'nın bu çağrısı karşılık bulmuş, 18 Ekim'de yüzbinlerce Katalan'ın yer aldığı bir yürüyüş düzenlenmiştir.⁴⁴⁷ Yine 18 Ekim'de küçük sendikalar olan *Intersindical – Confederació Sindical Catalana* (Sektörlerarası Katalan Sendikaları Konfederasyonu, Intersindical-CSC) ve *Intersindical Alternativa de Catalunya* (Katalonya Sektörlerarası Alternatifi) genel grev çağrısı yapmış, ancak daha büyük sendikalar olan UGT ve *Comisiones Obreras* (İşçi Komisyonları, CCOO) bu genel grev çağrısına destek vermemiştir.⁴⁴⁸ Ne var ki, çağrı Katalonya genelinde yanıt bularak bölgede günlük hayatı felç etmiştir.⁴⁴⁹ Genel grev nedeniyle tren ve metroların çalışması genel kapasitelerinin yüzde 33'üne, otobüsler ise yüzde 50-75'ine

⁴⁴⁰ <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/14/catalan-separatist-leaders-given-lengthy-prison-sentences> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁴¹ <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-50047019/catalan-protesters-clash-with-police-at-barcelona-airport> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁴² <https://apnews.com/bd014dc0fbd440f99927b35a6431caad> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁴³ <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/16/third-night-of-violence-in-barcelona-follows-pro-independence-rally> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁴⁴ <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/16/police-clash-with-catalonia-protesters-in-second-night-of-violence> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁴⁵ <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-50077597/catalan-protests-watch-dramatic-street-battles-in-barcelona> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁴⁶ <https://www.bbc.com/news/world-europe-50077595> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁴⁷ <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-50100732/barcelona-paralysed-by-catalonia-protests> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁴⁸ https://cronicaglobal.lespanol.com/politica/indignacion-sindical-paro-patronal-no-huelga_284685_102.html (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁴⁹ <https://www.bbc.com/news/world-europe-50098268> (erişim tarihi: 06.04.2020).

düşmüştür. Barselona'ya çıkan tüm yollar kapatılırken, Fransa sınırı da bloke altına alınmıştır. Barselona varışlı ya da kalkışlı 190 uçuş iptal edilmiştir.⁴⁵⁰ FC Barcelona ve FC Real Madrid arasında oynanacak olan *El Clásico* maçı da ertelenmiştir.⁴⁵¹ 19 Ekim'de arka arkaya beş gecedir süren⁴⁵² şiddet olaylarına istinaden şiddetin hareketleri için bir bayrak niteliği kazanmaması gerektiğini belirten Quim Torra, İspanya Hükümeti Başbakanı Pedro Sánchez'e siyasal ve demokratik bir çözüm için diyalog yollarının açılmasını önermiştir.⁴⁵³ Sánchez Hükümeti ise bu öneriye olumsuz karşılık vermiş, Quim Torra'nın şiddet olaylarını güçlü bir şekilde kınaması gerekirken bunu yapmadığını, ayrıca anayasal olmadığı ve Katalanların çoğunluğu tarafından talep edilmediği gerekçesiyle Katalonya'nın bağımsızlık isteğinin görüşmeye açık olmadığını söylemiştir.⁴⁵⁴ Protesto gösterileri ve şiddet olayları altıncı gece de Barselona Belediye Başkanı Ada Colau'nun tüm sakinleşme çağrılarına rağmen sürmüştür.⁴⁵⁵

3.2. Konuya İlişkin Uluslararası Görüşler

3.2.1. Uluslararası Hukuk ve Birleşmiş Milletler Bakış Açısı

Orta ve Güney Amerika kıtasında yer alan 14 ülke ve ABD tarafından 26 Aralık 1933'te imzalanan ve 26 Aralık 1934'te yürürlüğe giren “*Devletlerin Hakları ve Ödevlerine Daire Montevideo Sözleşmesi*”, uluslararası hukukta bugün de geçerliliğini koruyan bir devlet tanımına yer verir. Bu sözleşmenin 1. maddesine göre uluslararası hukuk tüzel kişiliği olan devletin şu dört öğeye sahip olması gerekmektedir: Belirli bir coğrafi alan; o coğrafi alan üzerinde sürekli olarak varlığını sürdüren bir nüfus; nüfus üzerinde coğrafi alan sınırlarında hakimiyet kurmuş bir hükümet; diğer devletlerle ilişki kurabilme yetisi.⁴⁵⁶

⁴⁵⁰ <https://www.thelocal.es/20191018/barcelona-protests-general-strike-shuts-down-catalonia> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁵¹ <https://www.smh.com.au/sport/soccer/clasico-between-barcelona-and-real-madrid-postponed-20191019-p5329e.html> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁵² <https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-strike-idUSKBN1WX0TY> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁵³ <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/19/catalan-president-calls-for-talks-with-spains-government-after-unrest-quim-torra> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁵⁴ <https://uk.reuters.com/article/uk-spain-politics-catalonia-idUKKBN1WY0A1> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁵⁵ <https://news.sky.com/story/barcelona-mayors-plea-for-calm-as-violence-continues-for-sixth-night-11840139> (erişim tarihi: 06.04.2020).

⁴⁵⁶ <https://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-40.html> (erişim tarihi: 29.03.2020).

Elbette söz konusu coğrafi alanın yekpare bir yapıya sahip olması gerekliliği bulunmamaktadır. ABD'nin Alaska ve Hawaii eyaletlerinin coğrafi olarak ülkenin merkeziyle doğrudan karasal bir bağlantısı yoktur; ancak bu durum söz konusu yerlerin ABD yönetimi dışında kaldığı anlamına gelmemektedir. Aynı biçimde, kolonizasyon döneminde elde ettiği denizaşırı topraklarında hala hakimiyetini sürdüren devletler vardır ki bunların bir tanesi de bu çalışmanın konusu olan İspanya'dır.

Devletin devlet olmasını sağlayan asıl öge ise egemenliktir. Egemenlik olmadığı sürece bir devletin varlığından söz edilemez. Egemenlik, aynı zamanda 1933 Montevideo Sözleşmesi'nde geçen "diğer devletlerle ilişki kurabilme yetisi"nin de kaynağıdır.

Fransız hukukçu Jean Bodin (1530-1596) tarafından literatüre kazandırılan egemenlik kavramı, devlet olmanın gerektirdiği koşulların en çok tartışılan ve süreç içerisinde en çok değişime uğrayan ögesidir. Başlarda monarkların tanrısal kaynaklı yönetme yetkisinin toplum üzerindeki uygulanışı olarak görülmekteyken, Hobbes ve Rousseau'nun görüşlerinde egemenliğin kaynağı topluma dayandırılmıştır.⁴⁵⁷

İngiliz siyaset filozofu ve realizm akımının öncülerinden olan Thomas Hobbes (1588-1679), bugün dahi siyaset felsefesinin önemli yapıtlarından olan *Leviathan*'da (1651) insanların başta doğa halinde bulunurken yaşamın kısa, belirsiz, güvensiz ve acımasız olduğunu; tutku ve çıkarla hareket eden farklı insanların aynı özneyi arzulaması durumunda mutlaka bir çatışma çıktığını ve güçlü olanın zayıfa üstünlük sağladığı ancak bu üstünlüğün daha da güçlü bir rakip gelene kadar sürdüğünü öne sürmüştür. Bu nedenle farklı insanlar ya da gruplar, doğa yasalarına göre yaşamayı bir kenara bırakıp özgürlüklerinden kendi iradeleriyle feragat ederek bir araya gelmişler ve içinde bulundukları doğa halinin sıkıntılarından kurtulabilmek için içlerinden seçtikleri bir kişiye ya da gruba tüm haklarını ve özgürlüklerini teslim etmişlerdir. Ortaya çıkan toplumun kendi arasındaki anlaşmazlıkları çözecek, topluma güvenlik ve huzur sağlayacak bu kişi egemen; bu güç ve yetkinin adı ise egemenliktir. Hobbes, egemenliğin bir kişide toplandığı mutlakiyet anlayışını savunmanın yanında aynı zamanda tüm insanların eşitliğini de savunduğu için kendi içinde çelişen bir teori

⁴⁵⁷ Beriş, 2008: 57.

ortaya attığı savunulmaktadır. Hobbes’a göre egemenin gücünün ve yetkisinin sınırı doğa yasalarıdır. Bu nedenle kendisine bu gücü vermiş olan tebaanın yaşamını koruduğu sürece yetkilerinin ve gücünün sınırı yoktur; egemen uyrukları tarafından eleştirilemez ve yargıları sorgulanamaz.⁴⁵⁸

Jean- Jacques Rousseau (1712-1778), Hobbes’un aksine doğal halin uygarlıktan üstün olduğunu savunmuştur. Rousseau’ya göre insanı zincire vuran ve köleleştiren başat etmen doğal halin bırakılarak tarım toplumunun sınıfsal ve eşitsizlikçi yapısına geçilmesidir.⁴⁵⁹ Toplumların içerisinde doğal olan yalnızca ailedir; ailelerin birleşerek oluşturduğu kabile düzeni ise doğallıktan uzaklaşmanın ilk adımı olmuştur. Doğa halindeki kişi içgüdüleriyle hareket eder, karmaşık düşünce yapılarına ya da iletişim kurallarına, etiketlere ihtiyaç duymaz. Rousseau, doğa halindeki insanın, Hobbes’un belirttiğinin aksine güç peşinde olduğunu ve kötücül niteliğinin öne çıkarılmasını reddeder. Ona göre doğada istediği her şeyi bulabilen ve içgüdülerinin yönetiminde yaşayan insan mutlu ve tatminkardır.⁴⁶⁰ Uygarlığın gelişimi insanı sınıflara bölmüş, zenginin güçlü, güçlüünün ise egemen olduğu bir yapı ortaya çıkarmıştır. Yoksul sınıflar zengin sınıflara boyun eğmeye zorlanmakta, zenginler ise uygarlığın ortaya çıkardığı yeni düzenin ve mülkiyetin kölesi olmaktadır. İnsanlar, yaptıkları toplum sözleşmesi ile bir araya gelerek bağımsızlıklarının bir kısmını yöneticiye (devlete) devretmiş, bunun karşılığında ise haklarının güvence altına alınmasını sağlamayı amaçlamışlardır. Rousseau’nun anlayışındaki en önemli unsurlardan biri hukukun üstünlüğüdür; egemen, toplum tarafından yetkilendirilirken yapılan sözleşmeye uymak zorundadır. Bu sözleşme, toplumu oluşturan bireylerin ortak iradesiyle, “genel irade” ile yetkilendirdiği egemen varlığın tartışmasız otoritesini belirtmektedir.⁴⁶¹ Bu otoritenin kaynağı, otoriteyi kullanma yetkisi olan kişi ya da zümre değil, ona bu yetkiyi veren toplum, yani ulustur. Rousseau, modern devletin temelinde aslında bu sözleşmenin yattığını, ancak gelinen noktada sözleşmenin temellerinden uzaklaşarak var olan kölelik sistemini derinleştiren bir yapıya büründüğünü öne sürmektedir.

⁴⁵⁸ Hobbes, 2007: 130-147.

⁴⁵⁹ Ağırman, 2018: 118..

⁴⁶⁰ Rousseau, 2016a: 117.

⁴⁶¹ Rousseau, 2016b: 31-33.

Otuz Yıl Savaşları'nın yıkıcı etkilerinden kurtulmak isteyen Avrupa devletlerinin bir araya gelerek imzaladığı Westphalia Antlaşması (1648), uluslararası bağlamda devletlerin egemenlik hakkının tanındığı ve bu hakka saygı duyulacağının vurgulandığı ilk önemli belgedir. Bu anlaşma ile devlet uluslararası alanın temel aktörü haline gelmiştir. Devlete kendi sınırları içerisinde sınırsız bir güç bahşeden ve onu olası sorumluluklardan muaf tutan bu egemenlik anlayışı ilerleyen yıllarda farklılaşmıştır. Rousseau'nun görüşlerinin azımsanamayacak ölçüde etkilediği Fransız Devrimi ile birlikte “ulusal egemenlik” kavramına evrilmiş ve tanrısallıktan uzaklaşarak temeli hukuk olan seküler bir çizgiye çekilmiştir. Fransız Devrimi'nin tahttaki kişilerden alarak bütün bir ulusa devrettiği egemenlik anlayışı, devletin egemenliğinin sürekliliğini de güvence altına almıştır.⁴⁶²

Egemenlik, devletin, kendisini oluşturan toplum üzerindeki tartışmasız ve meşru yaptırım gücünü ve uluslararası alanda bağımsız hareket edebilmesini ifade eder. Burada devreye iç egemenlik ve dış egemenlik kavramları girmektedir. İç egemenlik, devletin kendi yönetimi altındaki topraklarda yaşayan toplum üzerinde yasama, yürütme ve yargı erklerinin nihai uygulayıcısı olarak rakipsizliğini ve tartışılmazlığını anlatmaktadır. Dış egemenliğe sahip olmak ise, bir devletin siyasal bağımsızlığının ve ülkesel bütünlüğünün diğer devletlerce güvence altına alınması ve egemen devletlerin oluşturduğu uluslararası arenada bağımsız hareket edebilme ve kendi kararlarını alıp uygulayabilme yetisidir.⁴⁶³

Elbette alınan bu kararlar diğer devletlerin egemenlik alanlarıyla kesiştiğinde çatışmalar kaçınılmaz olmaktadır. Güçlü devletler, güçsüz olan devletlerin bu egemenlik hakkını “insani müdahale” kapsamında hiçe sayabilmektedir. Kendi halkına baskı ve işkence yapan ya da soykırıma girişen bir devlete yapılan dışsal müdahalenin, müdahale edilen devletin egemenliğini ne ölçüde dikkate aldığı veya alması gerektiği tartışmalıdır. Öte yandan, bu gibi durumlarda egemen olma durumunun meşruiyeti sorguya açık hale gelmektedir. Gerçekten de kendi halkıyla olan ilişkisinde insan haklarını hiçe sayan ve tüm eleştirileri göz ardı eden bir devlette, yaşananlar Rousseau'nun da belirttiği “genel irade”nin artık geçerli olmadığı anlamına geliyorsa, o devletin egemenliği halen geçerli midir? Yoksa bir devletin

⁴⁶² Beriş, 2008: 59.

⁴⁶³ Heywood, 2016: 152.

egemenliğinden ziyade, toplum üzerinde güç kullanma olanağına sahip bir zümrenin zorbalığından mı söz etmek gereklidir? Bu durum dış müdahaleleri meşru kılabilir mi? Peki dış müdahalelerin, Irak Savaşı'nda olduğu gibi, üretilen bir bahane yoluyla toplum nezdinde meşrulaştırılması ama arka planda yalnızca güçlü devletin çıkarlarına hizmet etmesi, insani yardım kisvesi altında müdahale edilen devletin kaynaklarına ve zenginliklerine el konulması nasıl önlenebilir? Bir devletin sınırsız olduğu kabul edilen iç egemenliği ile saygı gösterileceği vaat edilen dış egemenliği, kuramsal tanımlamaların ve iyi dileklerin ötesine geçebilmekte midir? Kuşkusuz, tüm bu sorular tek bir yanıtla sahip olmayan ve yanıt aranırken onlarca yeni soru doğuran karmaşık durumları anlatmaktadır.

Küreselleşmenin de egemenlik kavramı üzerindeki tartışmaları yeniden alevlendirdiği görülmektedir. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sonucunda toplumların ve ekonominin geçirdiği dönüşüm, uluslararası göçün yaygınlaşması, kültürde küreselleşmenin artması, iletişim ve bilgi akışında (özellikle internetin yaygınlaşması ile) sınırların neredeyse tamamen ortadan kalkması, Dünya Ticaret Örgütü gibi kurumlar aracılığıyla ticaretin ve ekonomik kurumların devletlerin egemenlik sınırlarının ötesine geçmesi gibi durumlar devlet sınırlarının geçirgenliğini önemli ölçüde artırmıştır. Ekonominin küreselleşmesi, kimi ulus-ötesi şirketlerin küçük devletlerden daha fazla ekonomik güce ve varlığa sahip olması, örneğin birçok ülkede varlık gösteren şirketlerin bulundukları devletle anlaşma sağlayamamaları durumunda üretimlerini başka ülkelere kaydırmaları gibi durumlar, içinde bulunduğumuz yüzyılın egemenlik anlayışındaki dönüşümlere işaret etmektedir.⁴⁶⁴

Üstelik bu durum yalnızca ekonomi alanında geçerli değildir. Birleşmiş Milletler, NATO ve Avrupa Birliği gibi kuruluşlar, devletlerin klasik Vestfalyan anlayışında geçerli olan egemenliği sürdüremeyeceklerini göstermektedir. Bir devlet, kendi içerisindeki bir meselenin uluslararası alana taşınması ile Lahey Uluslararası Adalet Divanı'nda yargılanabilmekte ve mahkum edilebilmektedir. Uygulanışı kusursuz olmasa ve güçlü devletler çoğu zaman kendilerini kurtarabilseler de bu durum, egemenliğin sınırsızlığının artık çok da kolay olmadığını göstermektedir.⁴⁶⁵

⁴⁶⁴ Heywood, 2016: 152.

⁴⁶⁵ Heywood, 2016: 156.

Dünya Sağlık Örgütü’nün 2020-2021 yıllarındaki pandemi sürecinde devletler üzerindeki etkisi; çevresel sorunlarda uluslararası ses getiren ve bazen devletlerin bile geri adım atmasına yol açan Greenpeace gibi sivil toplum kuruluşları; bir amaç uğruna geniş katılıma sahip olabilirlerse dünya çapında etki edebilen aktivistler, gelişen teknolojinin, mesafelerin ve coğrafi farklılıkların önemsizleştiği bir dünyada uluslararası alanda devlet dışındaki aktörlerin de artık bir değişim getirebildiğini ortaya koymaktadır. Kuşkusuz halen en önemli ve başat aktör devlettir; ancak karşılıklı bağımlılık ilkesinin⁴⁶⁶ de etkisiyle sınırsız egemenlik anlayışının geçerli olması için gereken koşullar artık ortadan kalkmıştır.

Uluslararası ilişkiler teorilerinden postyapısalcılığın temel eleştirilerinden biri de devletin egemenlik kavramına ilişkindir. Postyapısalcılığa göre devlet her ne kadar uluslararası arenanın önemli bir aktörü olsa da oynadığı rolü tek başına sahiplenmesi gerçekçi değildir. Egemenlik, yapısöküm yoluyla sorgulanmakta ve kurumsallığını nasıl gerçekleştirdiği ortaya konmaya çalışılmaktadır. Postyapısalcı görüşte, egemenlik paradigmasının dünya siyasetinin gerçek niteliklerini kavramayı zorlaştırdığı öne sürülmektedir. Egemenlik denilen olgu algılarla yaratılmakta, “kendini gerçekleştiren kehanet” gibi eylemselliğinin ardından var olmaktadır.⁴⁶⁷

İspanya ve Katalonya özelinde ise mücadelenin iç egemenlik odağında yaşandığı görülmektedir. İspanya’da, federal devletlerin aksine, egemenliğin yalnızca merkezi yönetimde olduğu anayasa ile güvence altına alınmıştır. Katalonya’nın yapmak istediği düzenlemelerin Anayasa Mahkemesi kararları ile sıkça iptal edilmesinin nedeni, devletin iç egemenliğinin ihlal edildiği sonucuna varılmış olmasıdır. Katalonya geniş yetkilerle donatılmış yasal statüsüne karşın egemen bir güç değildir; yetkileri merkezi yönetimin bahşettiği özgürlüklerdir ve her an geri alınabilmektedirler. Katalonya ise kendi egemenliğini sağlamak istercesine anayasal denetimi azaltacak ve hatta etkisiz kılacak, merkezi yönetimin müdahalesini önleyecek yasal düzenlemeler getirerek Madrid’e meydan okumaktadır. Bir başka ilginç nokta ise, Katalonya’nın Belçika gibi bazı ülkelerde temsilcilikler açmasıdır: Bu

⁴⁶⁶ Tarafların aldığı kararların yine tüm tarafları etkileyecek olması nedeniyle zorunlu bir eşitlik oluşturan, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD öncülüğünde oluşturulan uluslararası sistemde savaşı zorlaştırması ve işbirliğini teşvik etmesi amaçlanan ilkedir. (Arı, 2011: 409.)

⁴⁶⁷ Burchill, Linklater, Devetak, Donnely, Nardin, Paterson, Reus-Smit ve True, 2013: 247-280.

temsilcilikler, bağımsızlığın gerçekleşmesi durumunda kazanılması beklenen dış egemenliğin temellerinin atılmaya çalışıldığı izlenimi vermektedirler.

Katalonya'nın tek taraflı bağımsızlık ilan etmesinin yaratacağı etki öncelikle uluslararası hukuku ilgilendirmektedir. Uluslararası hukuka göre ortaya çıkan yeni bir devletin tanınması, diğer devletlerin uluslararası hukuk tüzel kişiliklerine dayanarak yaptığı tek taraflı bir işlemdir ve karşısındaki siyasal birimi devlet olarak tanıyıp buna göre ilişki kuracağını açıklamasıyla gerçekleşir.⁴⁶⁸

Uluslararası hukuk açısından Katalonya'nın bağımsızlık talebinin incelenmesi için öncelikle öz belirtim (self-determinasyon) ve ayrılma hakkı konularının incelenmesi gerekmektedir. Katalonya'nın öne sürdüğü bu ilkeler doğrultusunda gerçekten de İspanya'nın rızası olmaksızın bağımsız bir devlet haline gelme hakkına sahip olup olmadığı sorusunun yanıtı öncelikle uluslararası hukukta aranmalıdır.

Öz belirtim ilkesinin uluslararası hukuk literatürüne girişi, Birinci Dünya Savaşı sonrasında, ABD Başkanı Woodrow Wilson'ın oluşmasını istediği yeni dünya düzeninin temelini atacak nitelikte on dört ilke yayımlamasıyla gerçekleşmiştir.⁴⁶⁹ Bu on dört ilkenin beşincisi, bugünkü öz belirtim tartışmalarının temelini atmış olan *“Tüm sömürgecilik savları, ilgili halkların çıkarlarını ve egemenlik istemlerini dikkate alacak biçimde eşitlikçi ve hakkaniyete uygun düzenlemelere tabi tutulmalıdır.”* maddesidir.⁴⁷⁰

Öz belirtim ilkesinin Birleşmiş Milletler'de en belirgin şekliyle tanımlanması ise BM Genel Kurulu'nun 14 Aralık 1960 tarihli ve 1514 (XV) sayılı *“Sömürge İdaresi Altındaki Ülkelere ve Halklara Bağımsızlık Verilmesine İlişkin Bildiri”*nin *“Bütün halkların kendi kaderini kendilerinin tayin etme hakkı vardır; o hakka binaen serbest bir şekilde siyasi statülerini tespit ederler ve ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini serbestçe takip ederler.”* sözlerinin yer aldığı 2. maddesinde görülmektedir.⁴⁷¹

⁴⁶⁸ Çamyamaç, 2020: 16. Nitekim bunun devletler bazında genel geçer bir işlem olmadığı, bir devletin devlet olarak tanıdığı bir siyasal birimin diğer devletlerce tanınmayabileceği Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti örneğine bakılarak da görülebilir. Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti, 2020 yılı itibarıyla yalnızca Türkiye Cumhuriyetince tanınmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti bu konuda tek taraflı olarak işlem yürütmüş ve yeni kurulan ülkeyi tanımıştır. Yapılan tanıma işlemi doğal olarak yalnızca tanıyan ve tanınan devletleri ilgilendiren ikili bir ilişki kurulmasına neden olmaktadır.

⁴⁶⁹ Boztaş, 2014: 176.

⁴⁷⁰ Çamyamaç, 2020: 19.

⁴⁷¹ Kütükçü, 2004: 267.

En geniş kullanımıyla öz belirtim, uluslararası hukuk çerçevesinde toplulukların ve/veya halkların uluslararası arenada kendi kaderlerini belirleme hakkı anlamına gelmektedir. Literatürde içsel öz belirtim ve dışsal öz belirtim olarak ikiye ayrılmaktadır.⁴⁷² İçsel öz belirtim, bir halkın kendi iç yönetiminin niteliklerini kendi belirlemesi olarak tanımlanırken, dışsal öz belirtim bir halkın dış ilişkilerde izleyeceği siyaseti kendi belirlemesi anlamında kullanılır. Dışsal öz belirtim hakkı tanınmış bir halk, bir devlete bağlanıp bağlanmamayı ya da bağımsız olup olmamayı seçebilir.⁴⁷³ Özellikle uluslararası hukuk alanında kullanımı 20. yüzyılın ikinci yarısına damga vuran *dekolonizasyon* (sömürgelere bağımsızlık verilmesi) süreciyle tırmanışa geçmiştir. Esasında sömürgelerin sömürge olmaktan çıkarılıp bağımsız birer devlet haline getirilmesi hakkı, dışsal öz belirtim için en önemli örneklerdir. Bu hakkı kullanan halklar bağımsızlıklarını kazanarak yeni birer devlet olmuşlardır. Öte yandan dışsal öz belirtimin öne çıkışı, sömürge altındaki halkları kapsayan, başka bir deyişle belli bir dönemde belli koşulları taşıyan halklara yönelik olağandışı bir uygulamayı yansıtmaktadır.⁴⁷⁴

1776 Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ile İngiliz yönetimini reddeden ve bağımsızlığını ilan eden Amerikan halkı, dışsal öz belirtim ilkesinin bir sömürge tarafından bağımsızlık kazanmak için kullanıldığı ilk örneği teşkil etmektedir. 1789'daki Fransız Devrimi ise içsel öz belirtimin ilk örneğidir; Fransız halkı kralın egemenliğine karşı ayaklanarak kendi istedikleri biçimde yönetilme isteğini dile getirmiş ve bunu da cumhuriyeti kurarak, yani egemenliği kraldan alıp ulusa vererek gerçekleştirmişlerdir.⁴⁷⁵

Birleşmiş Milletler'in 1966'da hazırladığı "*Ekonomik, Sosyal, Kültürel Haklar Sözleşmesi*"⁴⁷⁶ ile "*Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi*"⁴⁷⁷, öz belirtimin ilke olmaktan çıkarak bir hak haline getirildiği belgelerdir. "*Devletler Arasında Birleşmiş Milletler Antlaşması'na Uygun Şekilde Dostça İlişkiler Kurma ve İşbirliği Yapmaya İlişkin Uluslararası Hukuk İlkeleri Hakkında Bildiri*"de ise yine öz belirtim ilkesine

⁴⁷² Senaratne, 2013: 305-339.

⁴⁷³ Kütükçü, 2004: 262

⁴⁷⁴ Cebeci ve Gülmez, 2020: 41.

⁴⁷⁵ Cebeci ve Gülmez, 2020: 43.

⁴⁷⁶ <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c016/tbmm22016089ss0148.pdf> (erişim tarihi: 31.03.2020).

⁴⁷⁷ <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/53-73.pdf> (erişim tarihi: 31.03.2020).

vurgu yapılırken, devletlerin bütünlüğü korunması gereken önemli bir husus olarak belirtilmiştir.⁴⁷⁸

Ayrılma (*secession*), bir devlet içerisindeki topluluğun ya da halkın, üzerinde bulunduğu toprak ile birlikte parçası olduğu devletten tek taraflı olarak ayrılmasını ifade etmektedir. Bu işlem sonucunda devlet varlığını sürdürürken, ayrılan parça yeni bir devlet olarak oraya çıkmaktadır.⁴⁷⁹ Ayrılma konusunda, ayrılmak isteyen birime uluslararası aktörlerin destek vermemesinde, ayrılan devletin rızasının olmaması büyük önem taşımaktadır. Unutulmamalıdır ki, günümüzün uluslararası siyasal sisteminde yer alan devletlerin birçoğunda ayrılma isteği bulunan topluluklar ya da yerel birimler mevcuttur. İtalya'nın kuzeyindeki Lombardiya ve Veneto eyaletleri, Almanya'nın Bavyera eyaleti, ABD'nin Teksas eyaleti, Kanada'nın Quebec eyaleti, Birleşik Krallık'ta İskoçya ve Kuzey İrlanda, Fransa'da Korsika, Çin'de Uygur Özerk Bölgesi, İspanya'da Bask Ülkesi ve Katalonya bu isteğini zaman zaman dile getiren yerlerden bazılarıdır. Ayrılma işleminin başarıya ulaşması ve uluslararası toplum tarafından kabul görmesi için, ayrılmak istenen devletin rıza göstermesi en önemli koşuldur. Bunun olmadığı durumlarda, kendilerinde mevcut olan ayrılıkçı kıvılcımların da birer yangına dönüşebileceğinden korkan ülkeler, ayrılma ilanını tanımamaktadırlar. Bu konuda yaşanan son somut örnek, bağımsızlık ilan ettikten sonra uluslararası alanda bir destek bulamayan Katalonya'dır.⁴⁸⁰

Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 2. maddesinin 4. fıkrası, devletlerin siyasal bağımsızlığı kadar toprak bütünlüğünü de korumaya yöneliktir.⁴⁸¹ Bu maddede devletler arasındaki ilişkilerden doğacak sorunlara vurgu yapılmasına karşın, ülkelerin toprak bütünlüğünün korunması içsel tehditler karşısında da önem taşımaktadır. Bir devletin içindeki toprak bütünlüğünün, devletin rızası olmaksızın ayrılıkçı hareketlerle bozulması, ileriki safhalarda yerel ölçekli bir sorun olmaktan çıkarak bölgesel ya da küresel ölçekli bir soruna dönüşebilir. Örneğin Katalonya'nın İspanya'dan ayrılması durumunda Bask Ülkesi'nin aynı talepte bulunmayacağını düşünmek gerçekçi

⁴⁷⁸ http://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020095256bm_30.pdf (erişim tarihi: 31.03.2020).

⁴⁷⁹ <https://opil.oup.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1100> (erişim tarihi: 29.03.2020).

⁴⁸⁰ <https://www.foxbusiness.com/markets/the-latest-un-chief-hopes-sides-will-solve-catalan-crisis> (erişim tarihi: 29.03.2020).

⁴⁸¹ <https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/6535501-Birlesmis-Milletler-Antlasmasi.pdf> (erişim tarihi: 29.03.2020).

değildir. Üstelik hem Katalanlar hem de Basklar, yalnızca İspanya’da değil aynı zamanda Fransa’da da bulunan topluluklardır. Bu iki bölgenin ayrılması ve bağımsız birer devlet kurması durumunda, aynı etnik kökenin ve tarihsel kültürün parçaları olan ama Fransa’ya ait topraklarda yaşayan Katalanların veya Baskların yeni kurulan bu ülkelere katılmak istemeyeceğinin herhangi bir garantisi bulunmamaktadır.

Peki ana devletten ayrılarak kurulan yeni devletlerin uluslararası örgütlere üyeliği ne olacaktır? 2016 yılında Avrupa Birliği’ni derinden sarsan Brexit hareketiyle Birleşik Krallık’ın örgütten ayrılma kararı alması sonucunda İskoçya konuya ilişkin görüşünün olumsuz olduğunu net bir biçimde ortaya koymuştur. Daha önceden Birleşik Krallık’tan bağımsız olma konusunda bir referandum gerçekleştiren ve yüzde 55,3 hayır oyuyla Birleşik Krallık’ın bir parçası olarak kalmayı seçen⁴⁸² İskoçya için bunun en önde gelen sebeplerinden biri Avrupa Birliği üyeliğinin kesintisizce sürdürülmesi isteğidir.⁴⁸³ Ancak Brexit’ten sonra Avrupa Birliği’nden çıkmış sayılan İskoçya, referandumun yenilenmesini ve İskoçya’nın bağımsız bir ülke olarak Avrupa Birliği üyeliğini sürdürmesini istemektedir.⁴⁸⁴

Birleşmiş Milletler üyesi bir devletten bağımsızlığını kazanan devletlerin kendiliğinden BM üyesi sayılmadıkları ve yeniden üye olmak için başvurmak zorunda kaldıkları Pakistan örneğinde görülmektedir. Birçok yeni kurulan ülke için, özellikle de SSCB’nin dağılmasının ardından kurulan ülkeler için yeniden üyeliğe başvuru koşulu aranmıştır.⁴⁸⁵

Ayrılma hakkının uluslararası alanda meşru görülebileceği tek durum, ayrılmak isteyen topluluğun devlet tarafından baskı ve zulme maruz kalmasıdır. Apartheid politikaları uygulanması, etnik temizlik girişimleri, siyasal ve kültürel alanlarda baskılar, söz veya temsil hakkı verilmemesi, işkence ve benzeri eylemlere göz yumulması, vb. durumlarda ayrılma hakkını dile getiren topluluk uluslararası toplumun desteğini kazanabilmektedir. Batı Avrupa ekseninde dünyanın geri kalanına kıyasla görece varlıklı bir yaşam süren Katalanların ya da İskoçların böyle bir zulüm ve baskı ortamından söz etmeleri elbette mümkün değildir. Bağımsızlık taleplerinin

⁴⁸² <https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum/about#how-was-the-result-decided> (erişim tarihi: 29.03.2020).

⁴⁸³ <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-51357050> (erişim tarihi: 29.03.2020).

⁴⁸⁴ <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-50813510> (erişim tarihi: 29.03.2020).

⁴⁸⁵ Çamyamaç, 2020: 28.

tarihsel ve kültürel farklılıklara, ekonomik yüklerinden kurtulma istemlerine dayanıyor olması, uluslararası hukukta bu halklara ayrılma hakkı tanınması için geçerli bir neden değildir.⁴⁸⁶

Öte yandan Katalonya her fırsatta İspanya'dan ayrıldıktan sonra Avrupa Birliği'nin bir parçası olma isteğini dile getirmektedir. Ancak bu istemin Avrupa Birliği'nin temel felsefesi olan, kültürel farklılıkları ve tarihsel çatışmaları geride bırakarak ortak bir gelecek inşa etme fikrine ne kadar ters düştüğünü⁴⁸⁷ gözden kaçırmaktadır. Avrupa Birliği, birbirleri ile ilişkisi en çok kanlı savaşlarla anılan ülkeleri farklılıklarına ve belki kinlerine rağmen bir araya getirerek ortak bir amaç doğrultusunda daha güçlü, daha gönençli, daha mutlu bir geleceğe taşıma projesidir. Katalonya'nın bağımsızlık arayışına Avrupa Birliği'nden destek gelmemesinin nedenlerinden biri budur.

Katalonya'nın nihai amacı, İspanya'dan ayrılarak bağımsız bir devlet olarak Avrupa Birliği üyeliği kazanmaktır. Oysa ki Avrupa Birliği üyeliğine gelmeden önce, bağımsız bir devlet olarak Birleşmiş Milletler nezdinde tanınmalı, Birleşmiş Milletler'in bir üyesi olmalıdır. Bilindiği üzere, Birleşmiş Milletler'e üyelik için, öncelikle üyelik arayışındaki devletin Genel Sekreter'e resmi olarak başvuruda bulunması gerekmektedir. Bunun üzerine BM Güvenlik Konseyi'nin on beş üyesinden dokuzunun onayı alınmalı, Konsey'in beş daimî üyesinin (Rusya Federasyonu, Çin, ABD, Birleşik Krallık ve Fransa) hiçbiri ise veto yetkisine başvurmamalıdır. Bu aşamayı da geçen başvuru, BM Genel Kurulu'nda oylamaya sunularak üyelerin üçte iki çoğunluğuyla kabul edilir.

Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinin onayını almak Katalonya için çok zorlu bir süreç olacaktır. 01 Ekim 2017'deki tartışmalı referandumun ardından 27 Ekim 2017'de tek taraflı bağımsızlık ilanında bulunan Katalan yönetimine gelen uluslararası tepkiler incelendiğinde, Katalonya'nın bu konuda en azından kısa vadede bir şansının olmadığı görülmektedir.

BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, 27 Ekim 2017'deki açıklamasında “sorunlara İspanyol Anayasası çerçevesinde ve yerleşik siyasal ve yasal kanallar

⁴⁸⁶ Çamyamaç, 2020: 29.

⁴⁸⁷ Weiler, 2012: 910-911.

aracılığıyla çözüm aranması gerektiğini” belirtmiştir.⁴⁸⁸ Daha önce incelendiği gibi, İspanyol Anayasası, Katalonya’nın bağımsızlık talebine yanıt verecek herhangi bir madde içermemekte, tersine İspanyol ulusunun bütünlüğüne vurgu yapmaktadır. Katalanlar, aradıkları bağımsızlığı anayasal düzlemde elde edemeyeceklerini bildiklerinden, merkezi yönetimin tüm uyarılarına karşın önce referandum düzenlemiş, ardından tek taraflı bağımsızlık ilanında bulunmuşlardır. BM Genel Sekreteri’nin açıklaması, dolaylı yoldan bu gelişmeleri onaylamadıklarını ve muhataplarının İspanya olduğunu göstermektedir.

Benzer biçimde, BM Güvenlik Konseyi’nin beş daimî üyesinin açıklamaları da Katalonya için bağımsızlık kapılarını kapatmaktadır.

Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Hua Chunying, “Çin’in bu konudaki duruşu tutarlı ve nettir. Çin, bunu İspanya’nın iç meselesi olarak görüyor ve İspanyol hükümetinin ulusal birliği, etnik dayanışmayı ve toprak bütünlüğünü koruma çabasını anlıyor ve destekliyor.” diyerek ülkesinin duruşunu açıkça belli etmiştir.⁴⁸⁹

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron da benzer biçimde Katalonya’daki durumun İspanya’nın iç meselesi olduğunu; Fransa’nın tek muhatabının İspanya Başbakanı Mariano Rajoy olduğunu vurgulamıştır.⁴⁹⁰

Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Maria Zhakarova, Rusya’nın, Katalonya’daki durumun İspanya’nın iç meselesi olduğuna ilişkin duruşunu koruduğunu bildirmiştir.⁴⁹¹

Birleşik Krallık Başbakanlık sözcüsü yaptığı açıklamada, “Birleşik Krallık, Katalan bölge parlamentosu tarafından yapılan Tek Taraflı Bağımsızlık Bildirgesi’ni tanımıyor ve tanımayacaktır. Bu bildirme, İspanyol mahkemeleri tarafından yasadışı ilan edilen bir oylamaya dayanmaktadır. Hukukun üstünlüğünün korunduğunu, İspanyol Anayasası’na saygı duyulduğunu ve İspanyol birliğinin korunduğunu görme isteğimiz sürüyor.” demiştir.⁴⁹²

⁴⁸⁸ <https://tass.com/world/973023> (erişim tarihi: 15.11.2020).

⁴⁸⁹ http://www.xinhuanet.com/english/2017-10/30/c_136715310.htm (erişim tarihi: 15.11.2020).

⁴⁹⁰ <https://www.europe1.fr/international/catalogne-macron-apporte-son-plein-soutien-a-rajoy-3476636> (erişim tarihi: 15.11.2020).

⁴⁹¹ <https://www.mk.ru/politics/2017/10/27/poziciya-moskvy-po-voprosu-katalonii-ostalas-neizmennoy.html> (erişim tarihi: 15.11.2020).

⁴⁹² <https://www.gov.uk/government/news/statement-on-udi-made-by-catalan-regional-parliament-27-october-2017> (erişim tarihi: 15.11.2020).

Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Heather Nauert, “Katalonya, İspanya'nın ayrılmaz bir parçasıdır ve Amerika Birleşik Devletleri, İspanyol hükümetinin İspanya'yı güçlü ve birleşik tutmak için aldığı anayasal önlemleri desteklemektedir.” açıklaması ile Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin daimî üyelerinin hiçbirinin tek taraflı bağımsızlık ilanına prim vermeyeceğini göstermiştir.⁴⁹³

Birleşmiş Milletler'e üye olan ülkelerin hiçbirinin Katalonya'nın bağımsızlığını tanımadığı günler geçtikçe ortaya çıkmıştır. Örneğin Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı resmi web sayfasında yapılan açıklamada, “Anayasal meşruiyeti bulunmayan, gerginliğe ve tırmanmaya yol açabilecek bu tek taraflı kararda ısrar edilmemesini, demokrasi çerçevesinde ve hukukun üstünlüğü temelinde çözüm bulunmasını temenni etmekteyiz.” denilmiştir.⁴⁹⁴

Daimi üyelerin birinin dahi veto etmesi durumunda BM nezdinde tanınmanın mümkün olmadığı düşünüldüğünde, özellikle de tek taraflı bağımsızlık ilanının yarattığı hoşnutsuzluk ortamının ardından, Katalonya'nın bu aşamayı geçebilmesi kısa vadede olası görünmemektedir. Öte yandan dikkat çekilmesi gereken nokta, burada anahtar rolü oynayan vurgunun İspanyol yönetiminin görüşü olmasıdır. Eğer ki İspanya, Katalonya'ya ayrılması ve bağımsız bir devlet haline gelmesi için destek sunacak olursa, Katalonya'nın BM üyeliği kazanması kolaylaşacaktır.

Konuya ilişkin güncel örnekler içerisinde, söz edilen hukuksal savların tersine bir durumun yaşandığı Kosova'ya da değinilmelidir. 1998-1999 yılları arasında süren Kosova Savaşı'nda, Miloşeviç'in ülkedeki Müslümanlara uyguladığı baskı ve sindirme politikalarına yaptırım olarak NATO'nun Yugoslavya'ya karşı hava saldırılarına başlamasının akabinde Yugoslavya devleti adına hareket ettiğini iddia eden ancak aslında Sırlardan oluşan güçlerin Kosovalılara karşı geniş çaplı etnik temizliğe girişmesi sonucunda büyük katliamlar yaşanmıştır.⁴⁹⁵

10 Haziran 1999'da BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı 1244 sayılı kararla, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nde daha fazla kargaşa ve katliamın önüne

⁴⁹³ <https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-usa-idUSKBN1CW280> (erişim tarihi: 15.11.2020); <https://edition.cnn.com/2017/10/27/europe/catalonia-independence-spain/index.html>, (erişim tarihi: 05.04.2020).

⁴⁹⁴ http://www.mfa.gov.tr/no_-333_-ispanyada-katalunya-ozerk-bolgesiyle-ilgili-gelismeler-hk.tr.mfa, (erişim tarihi: 27.12.2017).

⁴⁹⁵ Judah, 2008: 75-90.

geçilebilmesi amacıyla askeri ve sivil uluslararası bir kurum oluşturulmuştur. Söz konusu oluşum Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu (UNMIK) olarak adlandırılmıştır. Karar, 15 güvenlik konseyi üyesinin 14'ünün olumlu oyuyla geçmiş, yalnızca sorunu Yugoslavya'nın kendi içerisinde çözmesini savunan Çin çekimser kalmıştır.⁴⁹⁶

Kosova 17 Şubat 2008'de Sırbistan'dan tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan etmiştir. 8 Ekim 2008'de ise, Sırbistan'ın önerisi üzerine BM Genel Meclisi, Lahey'deki Uluslararası Adalet Divanı'ndan Kosova'nın bağımsızlık ilanına ilişkin bağlayıcı olmayan tavsiye niteliğinde görüş bildirmesini talep etmiştir. Tavsiye kararı, 22 Temmuz 2010'da Kosova'nın bağımsızlık kararının uluslararası hukuk kurallarını çiğnemediği, tek taraflı bağımsızlık ilanlarını yasaklayan herhangi bir uluslararası hukuk kuralı olmadığı yönünde görüş bildirmiştir.⁴⁹⁷

4 Eylül 2020 tarihi itibarıyla Kosova'nın bağımsızlık ilanı 193 BM üyesi devletin 98'si tarafından tanınmakta, 95'si tarafından ise tanınmamaktadır. Kosova'nın bağımsızlığını tanıdıktan sonra bu karardan çekilen 15 devlet bulunmaktadır.⁴⁹⁸

Bu durumun Katalonya açısından önemi ise, tek taraflı bağımsızlık ilanının Uluslararası Adalet Divanı'na taşındıktan sonra ayrılan devletin lehine bir karar çıkmamış olmasıdır. Bir devlet içerisindeki bir bölge, bağlı bulunduğu devletin onayını almaksızın bağımsızlık ilan etmiş ve bunun karşılığında Lahey'den herhangi Sırbistan lehine bir karar çıkmamıştır. İlk bakışta bu Katalonya'nın da aynı yolu izleyebileceği ve hukuksal zeminde üstünlük kazanabileceği şeklinde görülebilir. Ancak, bunun Kosova'nın bir zaferi olduğu ve Uluslararası Adalet Divanı'nın Kosova'nın bağımsızlığını onayladığı yönünde yorumlanması da yanlıştır. Mahkemenin kararı, bağımsızlık ilanının meşruiyeti konusunda herhangi bir açıklama yapmamış, yalnızca uluslararası hukuk kurallarının bu konuda herhangi bir düzenlemeye sahip olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle tek taraflı bağımsızlık ilanı hukuksal olarak ne geçerli ne de geçersizdir. Kanlı çatışmaların, katliamların ve kısımların yaşandığı; baskı ve şiddet yoluyla bir grubun diğerini sindirmeye

⁴⁹⁶ Judah, 2008: 94.

⁴⁹⁷ Borgen, 2010: 1006.

⁴⁹⁸ <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/countries-that-recognize-kosovo> (erişim tarihi: 06.07.2021).

çalabıldığı, 21. yüzyıla savaşıla giren Kosova ile güçlü bir ekonomiye, geniş özerk yetkilere, kültürel özgürlüğe sahip Katalonya'nın sosyo-ekonomik yapısı kıyaslanamayacak denli farklıdır.

3.2.2. Avrupa Birliği Bakış Açısı

Avrupa Birliği'nin, BM tarafından devlet olarak tanınmayan bir bölgesel yönetim birimini, yeni bir üye sıfatıyla Birlik'e alacağını düşünmek mantıklı değildir. Avrupa Birliği, her şeyden önce Birleşmiş Milletler'in ve BM'nin savunduğu değerler ile kurumların en büyük destekçilerinden biridir. Ancak, Katalonya'nın tüm imkansızlıkları aşarak BM tarafından tanınan bağımsız bir devlet haline gelmesi bile, AB'nin Katalonya'yı üye olarak kabul etmesini sağlayacak bir gelişme değildir.

Almanya'da uluslararası siyasetin belirlenmesinde önemli bir rol oynayan Uluslararası Politika ve Güvenlik Alman Enstitüsü'nün (*Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit*) çıkardığı *Stiftung Wissenschaft und Politik* adlı dergideki 2013'te yayımladığı bir makaleye⁴⁹⁹ göre; bağımsız bir Katalonya'nın doğrudan Avrupa Birliği üyesi olmaması durumunda bile Katalanların Avrupa Vatandaşı statülerini sürdürmesi gerektiği öne sürülmektedir.

Öte yandan, 1999-2004 yılları arasında Avrupa Komisyonu Başkanlığı yapmış olan Romano Prodi, Avrupa Birliği'nin konu hakkında bugün de geçerli olan görüşünü, 12 Şubat 2004'te Eluned Morgan tarafından komisyona sunulan yazılı soru önermesine⁵⁰⁰ yanıt olarak 01 Mart 2004 tarihinde vermiştir:

“Avrupa Toplulukları ve Avrupa Birliği, Üye Devletler arasındaki ilgili anlaşmalarla kurulmuştur. Anlaşmalar Üye Devletler için geçerlidir (AT Anlaşması'nın 299. Maddesi). Bir Üye Devletin topraklarının bir kısmının, o devletin bir parçası olmaktan çıkması, örneğin o bölgenin bağımsız bir devlet haline gelmesi durumunda, anlaşmalar artık o bölge için geçerli olmayacaktır. Başka bir deyişle, bağımsızlığını yeni kazanmış bir bölge, bağımsızlığı nedeniyle Birlik açısından üçüncü bir ülke olacak ve bağımsızlığını kazandığı günden itibaren, anlaşmalar artık kendi topraklarında geçerli olmayacaktır.”⁵⁰¹

⁴⁹⁹ Lang, K. (2013). “Katalonien auf dem Weg in die Unabhängigkeit?”. *Stiftung Wissenschaft und Politik*, 50: 1-8. https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2013A50_lng.pdf (erişim tarihi: 15.11.2020).

⁵⁰⁰ <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=P-2004-0524&language=EN> (erişim tarihi: 13.11.2020).

⁵⁰¹ <https://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=P-2004-0524&language=EN> (erişim tarihi: 13.11.2020).

Avrupa Birliği'nin bu konu üzerinde farklı bir görüşünün bulunmadığı, Avrupa Komisyonu'na 27 Eylül 2013'te sunulan benzer bir soruya⁵⁰² verilen 20 Kasım 2013 tarihli yanıtta⁵⁰³ doğrudan Prodi'nin 2004 yılında vermiş olduğu yanıtı atıf yapılması ile ortaya çıkmaktadır.

Katalonya, ister barışçıl bir şekilde İspanya ile dostane ilişkilerini sürdürerek, isterse de tek taraflı olarak hukuksuzca ayrılsın; her halükârda Avrupa Birliği'nden çıkmış sayılacak, Birlik dışındaki üçüncü bir ülke statüsünde varlığını sürdürecektir. Kuşkusuz, AB'ye yeniden üyelik için başvurmasının önünde herhangi bir engel bulunmayacaktır; ancak üyeliğin kabulü için tüm üye devletlerin onayının alınması gerektiği ve İspanya'nın da bu devletlerden biri olduğu düşünüldüğünde Katalonya'nın AB'ye alınmasının önündeki zorluklar daha net görülmektedir.

Katalonya'nın Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirdiği varsayılsa bile, AB'nin yeni bir üyeye uyum sağlaması için yerine getirmesi gereken yükümlülükler (Avrupa Parlamentosu üye sayısının uyarlanması, Konsey'de oy hakkı verilmesi, Katalanca'nın yeni bir resmi dil olarak eklenmesi, Avrupa Yatırım Bankası sermayesinde Katalonya'ya pay ayrılması, vb.) zorlu bir süreci de beraberinde getirmektedir. Ayrıca, Katalonya'nın, AB'ye katılım sürecinde tüm ülkelerin geçmek zorunda olduğu 35 adet "AB Müktesebatı Fasil Başlığı" konusunda da başarılı bir sınav vermesi gerekmektedir. Kuşkusuz, halihazırda AB üyesi bir ülkenin başat bölgelerinden biri olması nedeniyle, Katalonya'nın bu başlıkları kapatırken zorlanmayacağı varsayılabilir; ancak süreç zaman almaktadır ve geçen süre zarfında AB üyesi olmayan Katalonya'nın mali kayba uğrayacağı da aşıkardır.

7 Nisan 2012'de, merkezi İspanyol hükümetinin Katalonya delegesi Llanos de Luna, COPE radyosuna verdiği demeçte aşağıdaki sözleri sarf etmiştir:

"Katalonya otomatikman Avrupa Birliği dışında kalacaktır [...] Bağımsız olduğu varsayılan bir Katalonya, AB'ye katılım talebinde bulunmak zorunda kalacaktır ve en iyi olasılıkla, hiçbir ülkenin bu talebi veto etmediği varsayılırsa, uzmanlar bu katılım sürecinin yaklaşık beş yıl süreceğini öngörmektedirler. Uzmanlara göre bunun anlamı, tüm Katalan ürünlerinin ödenecek gümrük vergileri nedeniyle yüzde 40 fiyat artışı yaşayacak olmasıdır. Sonuç olarak, Katalonya'da yol açacağı muazzam yoksullaşmayı net bir şekilde açıklamadan, bağımsızlık

⁵⁰² <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2013-011023&language=EN> (erişim tarihi: 13.11.2020).

⁵⁰³ <https://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2013-011023&language=EN> (erişim tarihi: 13.11.2020).

hakkında bu kadar çok konuşmak bana zararlı bir davranış gibi görünüyor ve bunun Katalonya'yı sevmeyen insanlar tarafından savunulduğunu düşünüyorum.”⁵⁰⁴

Dönemin İspanya Dışişleri Bakanı Garcia-Margallo, 11 Ocak 2012’de İspanya Parlamentosu’nda yaptığı konuşmada, Katalan yetkilileri uyararak Katalonya’nın bağımsızlığı durumunda AB’nin dışında doğacağını savunmuştur. “Ne derlerse desinler, Avrupa’nın dışında bir kurtuluş yoktur.” diyerek, AB’den çıkışın aşırı derecede kolay, ancak AB’ye girişin de aşırı derecede kolay olduğunu vurgulamıştır.⁵⁰⁵

Katalan gazeteci Fransesc de Carreras, 12 Ekim 2012’de La Vanguardia gazetesindeki köşesinde AB’ye yeniden üyelik sürecine ilişkin aşağıdaki görüşlerini yazmıştır:

“Hiçbir devletin Katalonya’nın üyeliğine karşı çıkmaması durumunda bile, tüm bu süreç, yavaş ve zahmetli olmakla birlikte üç veya dört yıldan az sürmez. Herhangi bir Devlet, çoğu zaman olduğu gibi, katılım sürecine ek koşullar eklemek isterse, süreç daha da uzar [...] Avrupa Birliği’ne geçiş sırasında Katalan malları, hizmetleri, şirketleri ve sermayesi; herhangi bir üye devlette satılmak üzere ithal edilen Rus, Arjantin ve Japon ürünleriyle ödenen gümrük tarifelerinin aynısını ödemek zorunda kalacaktır.”⁵⁰⁶

Deneyimli Katalan siyasetçi Josep Antoni Duran i Lleida, 30 Ekim 2012’de ABC Punto Radyosu ile yaptığı söyleşide, bağımsız Katalonya’nın AB dışında doğacağını yineleyerek, “*Katalonya’nın [bağımsız olarak] yaşayabilecek kadar ekonomik ve demografik yetkinliğe sahip olduğunu biliyorum; ancak Avrupa Birliği dışında değil. Katalonya’nın Kosova gibi olmasını istemiyorum.*” demiştir.⁵⁰⁷

Konuya ilişkin makalelerde yazılan farklı görüşleri değerlendiren İspanyol ekonomist Miquel Puig, bağımsız bir Katalonya’nın doğuşu sırasındaki sorunları üç koyut üzerindeki bakış açılarına göre incelemiştir. Bu üç koyut sırasıyla; Katalonya’nın AB dışında doğması ve yeniden üyelik talebinde bulunması gerektiği, üyeliğe giden sürecin yavaş ve sancılı olmakla birlikte herhangi bir üye devletin vetosuna maruz kalabileceği, Katalan ürünlerinin Birlik dışı üçüncü parti ülkelerle aynı gümrük tarifelerine uymak zorunda kalacağıdır. Puig, bu üç koyutu savunan akademisyen ve yazarları “felaket tellalları”, koyutları mantıksız bularak görmezden

⁵⁰⁴ Comissió d’Economia Catalana, 2014: 70.

⁵⁰⁵ <https://www.elmundo.es/elmundo/2012/10/11/espana/1349945669.html> (erişim tarihi: 19.11.2020).

⁵⁰⁶ “Les 24 hores de Mas”, *La Vanguardia*, 18.10.2012.

⁵⁰⁷ <https://www.noticiasdegipuzkoa.eus/actualidad/politica/2012/11/03/duran-i-lleida-duda-mayoria/231417.html>, (erişim tarihi: 27.03.2021).

gelenleri “inkarcılar” ve ikisinin arasında tutum sergileyenleri “dikkatlıler” olarak sınıflandırmıştır. Ona göre, uzmanların ulaştıkları sonuçlar iki önermede toparlanmaktadır. Birinci önerme; İspanya veya bir başka üye veto etmediği sürece Katalonya’nın AB içinde doğacağıdır. Bunun için, bağımsızlık koşullarının görüşüldüğü dönemde eş zamanlı olarak AB’ye üyelik süreci de yürütülmelidir. Sürecin yavaş ve sancılı olması, korkutma hedefi güden caydırıcı bir söylemdir ve herhangi bir temeli bulunmamaktadır. İkinci önerme ise; bir veto durumunda, malların, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımını güvence altına alan ikili bir anlaşma yoluyla Katalonya’yı AB ile ilişkilendirmenin her iki tarafın da yararına olacağıdır. Özellikle Katalonya’da yerleşik çok uluslu şirketler için bu önemlidir.⁵⁰⁸

Görüldüğü üzere Puig, İspanya’nın veto yetkisini kullanmadığını ve Katalonya ile AB arasındaki ilişkinin sıkıntısızca yeniden kurulduğunu varsaymaktadır. Oysa bilindiği üzere bu gerçekçi bir yaklaşım olmaktan çok uzaktır. Puig’in söz ettiği üç koyutun geçerliliği tam olarak test edilememiş olsa bile, 2017 yılındaki referandum ve tek taraflı bağımsızlık ilanı sonrasında işlerin sanıldığı kadar kolay yürümeyeceği ortaya konmuştur.

2007 yılında Lizbon’da imzalanan ve 2009 yılında yürürlüğe giren Avrupa Birliği Antlaşması’nın (Lizbon Antlaşması) 50. maddesi örgütten ayrılmak isteyen devletlerin izleyeceği yolu açıklamaktadır.⁵⁰⁹ Ancak bu madde incelendiğinde, devletlerin dağılması, parçalanması, bölünmesi durumlarında nasıl bir yol yordam izleneceğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. 50. maddenin 5. fıkrasında belirtildiği üzere, örgütten bir kez ayrıldıktan sonra yeniden Avrupa Birliği’ne girmek isteyen bir devlet üyelik süreçlerini de yeniden geçirmelidir. Bu durumun üye devletlerden birinden ayrılan yeni devletler için de geçerli olacağı ortadadır.

Lizbon Antlaşması’nın 49. maddesi üyeliğe ilişkindir. Bu maddenin uygulanma süreci ise Avrupa Konseyi’nin oybirliği ile karar almasına, aday ülkenin diğer tüm üye ülkelerce tanınıyor olmasına ve AB’ye katılımı için onay vermesine bağlıdır.⁵¹⁰

⁵⁰⁸ Comissió d’Economia Catalana, 2014: 80.

⁵⁰⁹ <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf> (erişim tarihi: 29.03.2020).

⁵¹⁰ <https://ukandeu.ac.uk/fact-figures/how-do-countries-join-the-eu/> (erişim tarihi: 30.03.2020).

2017’de düzenlenen geçersiz referanduma ilişkin Avrupa Konseyi, “yapılacak olan referandumun mutlaka anayasayla tam uyum içerisinde gerçekleştirilmesi gerektiğini” belirtmiştir.⁵¹¹ Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, 14 Eylül 2017’de yaptığı açıklamayla İspanya Anayasa Mahkemesi’nin kararına saygı duyacağını açıklamıştır. Eğer referandum sonucu Katalonya bağımsızlığını kazanırsa, oylamanın hemen ertesi günü AB üyesi bir ülke olmayı beklememesi gerektiğini vurgulamıştır.⁵¹² 2 Ekim’de Avrupa Komisyonu, web sayfasında yayımladığı bir bildiri ile referandumun yasadışı ve geçersiz olduğunu duyurmuştur.⁵¹³ Avrupa Birliği, 27 Ekim’deki bildirinin de geçersiz olduğunu söylemiştir.

Görüldüğü üzere, İspanya’nın rızası olmaksızın bağımsızlık ilan eden Katalonya’nın, bu bağımsızlığını fiili olarak sağlayabilse bile, Avrupa Birliği’ne girmesi imkânsız görünmektedir. İspanya’nın yaşadığına benzer parçalanma tehditlerine maruz kalan diğer üye ülkelerin, Katalonya’nın Birlik’e katılmasına hiç de sıcak bakmayacağı eklendiğinde, Katalonya’nın Avrupa Birliği’ne kısa bir zamanda üyeliği olasılık dahilinde değildir. Yine aynı şekilde, tıpkı BM tarafından tanınan bir devlet olmanın kapısı gibi, AB’nin bir parçası olmanın kapısını açacak olan anahtar da İspanya Krallığı’nın kendisidir. İspanya, Katalonya’nın bağımsızlığına karşı çıktığı sürece, Katalanlar İspanya’nın bir parçası olarak yaşamlarını sürdürecektir.

3.3. Bağımsız Bir Katalonya Varlığını Sürdürebilir mi?

Temmuz 2019 itibariyle, küresel çapta ekonomik tahminler sağlayan Oxford Economics adlı şirkette Avrupa Ekonomisi Başkanı olarak görev yapan ve ekonomi üzerine geleceğe dönük senaryolarda yaptığı tahminlerle 2015, 2016 ve 2017 yıllarında En İyi Tahminci seçilen, 2018 yılında ise İspanya için en doğru makroekonomik tahminlerde bulunan kişi olarak ödüle layık görülen Katalan ekonomist Angel Talavera’ya göre; eğer yasal olarak bağlayıcı bir referandum sonrasında gerçekleşirse, bağımsızlık süreci “nispeten acısız” olarak gerçekleşecektir. Talavera, bir Katalan olmakla birlikte, Katalonya’nın bağımsızlığına olumlu

⁵¹¹ <https://www.coe.int/nl/web/portal/-/secretary-general-jagland-says-catalonia-crisis-must-be-solved-within-the-context-of-the-spanish-constitution>, (erişim tarihi: 18.12.2017).

⁵¹² <http://www.euronews.com/2017/09/14/three-youtubers-interview-president-juncker-live-on-euronews>, (erişim tarihi: 20.12.2017).

⁵¹³ http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-17-3626_en.htm, (erişim tarihi: 15.12.2017).

bakmamakta, böyle bir ayrılığın yasal düzlemde karşılıklı anlaşma içinde gerçekleşeceğine ihtimal vermemektedir. Tek taraflı bir bağımsızlık ilanının ise yalnızca soruna ve kargaşaya yol açacağını öngörmektedir. Böyle bir durumda yabancı yatırımın azalacağını, büyük işletmelerin yasal nedenlerle merkezlerini farklı yerlere taşımaya başlayacaklarını savunan Talavera, bölgeye büyük miktarda likidite sağlayan Madrid'in, Katalonya'ya kredi akışını durdurabileceğini ve Avrupa Birliği'ne katılımını bloke edebileceğini söylemektedir.⁵¹⁴

Katalan siyasetçiler, İspanya'nın Avrupa Topluluğu'na girdiği 1 Ocak 1986'dan itibaren Avrupa ile bütünleşme yolunda çaba göstermişlerdir. Öncesinde de Katalanlar İspanya'nın Avrupa Topluluğu'na girmesi için çabalamış, bunun Franco rejimini demokratik bir çizgiye dönüştürmeye zorlayacağına inanmışlardır. 1951'de Barselona'da kurulan Avrupa Çalışmaları Enstitüsü; 1946'da oluşturulan Avrupa Ekonomik İşbirliği Ligi'ne 1956'da İspanyol Komitesi'nin dahil olması, önde gelen Katalan ekonomik kuruluşlarının “İspanya'nın Avrupa Ekonomik Topluluğu'na tam üye olarak alınması tarihsel bir taleptir.” beyanında bulunduğu 1972 yılında yayımlanan manifesto, Katalanların daima Avrupa'nın geri kalanı ile bütünleşme arayışında olduğunu göstermektedir.⁵¹⁵

Öte yandan, üç çağdaş Katalan siyasetçisinin Avrupa'da sadece devletlerin değil, bölgelerin de bir rol oynamasını sağlamak için çaba sarf ettiklerini belirtmek gerekir. Lluís Maria Puig bu mücadeleyi Avrupa Konseyi'nde yürütürken, Jordi Pujol ve Pasqual Maragall bunu Topluluk kurumları bağlamında yapmıştır. Jordi Pujol, 1992 Maastricht Antlaşması çerçevesinde “Bölgeler Komitesi”nin kurulmasını destekleyen başat lobi olan Avrupa Bölgeleri Meclisi'nin başkanlığını yürütmüştür.⁵¹⁶ Bu komiteye 1996'dan 1998'e kadar Pasqual Maragall başkanlık etmiştir. Böylelikle, sınırlı da olsa, AB üye devletlerinin “bölgeleri” AB'nin karar alma mekanizmalarına katılmaya başlamıştır.

Katalonya, doğrudan yabancı yatırımı halen bir mıknatıs gibi çekmeyi sürdürmekte, Amazon ve Uniqlo gibi küresel ölçekte büyük firmaların yatırımları için önemli bir merkez haline gelmektedir. Katalonya, dünyanın en prestijli ekonomi

⁵¹⁴ <https://www.bbc.com/news/business-45723474>, (erişim tarihi: 12.09.2019).

⁵¹⁵ Öner, 2019: 35-36.

⁵¹⁶ <https://web.archive.org/web/20120324111643/http://saladeprensa.cam.es/Noticias/Paginas/noticia.aspx?IDN=2873> (erişim tarihi: 14.11.2020).

dergilerinden Financial Times bünyesinde yer alan fDi Dergisi tarafından 2018 ve 2019 yıllarında Güney Avrupa’da yabancı yatırım için en iyi bölge seçilmiştir. Söz konusu sıralamada Güney Avrupa’da en iyi yatırım bölgeleri sıralanırken birinciliği alan Katalonya’yı sırasıyla Madrid, Lombardy, İstanbul ve Lizbon takip etmiştir.⁵¹⁷

Barselona’da bulunan Ramon Llull Üniversitesinde görev yapan ekonomi profesörü Santiago Niño Bacerra; *“Geçiş aşamaları her zaman kötüdür, ancak uzun ve orta vadede gelir ve gider dengesi Katalonya’da kârlı olacaktır.”* diyerek, konu hakkında yapılan yaklaşık üç yüz akademik çalışmada ayrılmanın Katalonya açısından olumlu sonuçlar doğuracağını, sadece 10 tanesinde ise sonucun olumsuz olacağını öne sürüldüğünü belirtmiştir.⁵¹⁸ İki karşıt görüş arasındaki farkın bu denli yüksek olması nedeniyle, akademik açıdan bakıldığında Katalonya’nın bağımsızlık kazanmasının ekonomik anlamda çok daha güçlü bir pozisyona geleceği öngörüsünde bulunmaktadır.

Katalonya, İspanya’nın en önemli endüstriyel bölgesidir. 2018 yılında 228,68 milyar avro ile tüm bölgedeki en yüksek GYSİH’e ulaşmıştır. EuroStat verilerine göre aynı yıl kişi başına düşen milli gelir olan 34.645 avro,⁵¹⁹ hem ulusal kişi başına düşen milli gelir olan 22.300 avro’dan hem de 27 Avrupa Birliği üyesi ülkenin ortalama kişi başına düşen milli geliri olan 26.220 avro’dan yüksek bir miktardır.⁵²⁰ 2018 yılında elde edilen bölgesel brüt katma değer ana bileşeni, toplamın yüzde 74,1’ini oluşturan üçüncül sektör (hizmet sektörü) iken, bunu yüzde 24,7’sini oluşturan ikincil sektör (üretim sektörü) ve yüzde 1,2’sini oluşturan birincil sektör (hammadde sektörü) izlemiştir. Hizmet sektöründe gayrimenkul ve ticaret, taşımacılık, otel işletmeciliği gibi profesyonel alanlar özellikle önem arz etmektedir. Stratejik coğrafi konumu ve girişimci toplumsal yapı sayesinde, bölge her zaman yatırıma ve ticarete açık olagelmıştır. Yaklaşık 6.400 yabancı firmanın bölgede yatırımları bulunmaktadır.⁵²¹

⁵¹⁷ <http://www.catalannews.com/business/item/catalonia-best-south-european-region-for-foreign-investment>, (erişim tarihi: 18.09.2019).

⁵¹⁸ <https://www.bbc.com/news/business-45723474>, (erişim tarihi: 12.09.2019).

⁵¹⁹ <https://countryeconomy.com/countries/spain-autonomous-communities/catalonia>, (erişim tarihi: 27.03.2021).

⁵²⁰ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_10/default/table?lang=en, (erişim tarihi: 27.03.2021).

⁵²¹ <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/catalonia>, (erişim tarihi: 14.09.2019).

Katalonya Ekonomistler Derneği'nin (*Collegi d'Economistes de Catalunya*) bir araya getirdiği Ekonomi Komisyonu (*Comissió d'Economia Catalana*) tarafından 2014 yılında ekonomi uzmanlarının⁵²² görüşlerine, öngörülerine ve sayısal verilere dayanan “Katalonya Ekonomisi: Bağımsızlığın Etkisi Hakkında Sorular ve Yanıtları” adlı çalışmada, Katalonya'nın bağımsızlık elde etmesiyle meydana gelecek değişimler incelenmiştir.⁵²³

Anılan çalışmada Katalonya'nın ekonomik potansiyeli nedir, İspanya ve Katalonya arasındaki ekonomik ilişkinin olumsuz yönleri nelerdir, bağımsızlık halinde Katalonya ekonomisi ayakta durabilir mi, bağımsız bir Katalonya Avrupa Birliği'nin parçası olabilir mi, emekli maaşları ödenebilir mi, refah devletinin gerektirdiği yükümlülükler yerine getirilebilir mi gibi sorulara yanıt aranmıştır.⁵²⁴

Oriol Martinez ve Vicent Pastor'un hazırladığı çalışmada Katalonya'nın İspanya ile barışçıl bir ayrılık yaşaması olasılığı hesap edilerek bağımsız bir Katalonya'nın uluslararası alanda elinde nasıl bir ekonomik güç tutuyor olacağı tartışılmıştır.⁵²⁵

Avrupa Birliği'nin 1970'lerde uygulamaya başladığı İstatistiksel Bölge Birimleri Sınıflandırması'nda (NUTS) Satınalma Gücü Paritesi'ne (PPP) göre de Katalonya “gelişmiş bölge” kategorisine girmektedir. 2021 yılındaki verilere göre Katalonya 245 bölge arasında 75. sıradadır; Satınalma Gücü Stantardı Avrupa Birliği ortalamasının yüzde 7 üzerindedir.⁵²⁶

Katalonya'nın ekonomik gücünün uluslararası sahnede diğer ülkelerle yarışır olduğu bir diğer alan dışsatımdır. Dışsatım, Katalan ekonomisinin gelir kaynaklarının en önemli ayaklarından. 2019 yılına bakıldığında Katalonya'nın dışsatımının bir önceki yıla göre yüzde 3,1 artarak 73,878 milyar avroyu bulduğu göze çarpmaktadır. İspanya'nın toplam dışsatımına (290,089 avro) oranla yine yüzde 25,46'lık bir payın

⁵²² Oriol Amat, Núria Bosch, Antoni Castells, Xavier Cuadras, Marta Espasa, Roger Fatjó, Jordi Galí, Anton Gasol, Francesc Granell, Modest Guinjoan, Àngel Hermosilla, Oriol Martinez, Vicent Pastor, Josep Pedrol, Miquel Puig, Francesc Raventós, David Ros ve Xavier Segura.

⁵²³ Comissió d'Economia Catalana. (2014) *The Economy of Catalonia: Questions and Answers on the Economic Impact of Independence*. Profit Editorial, Barselona.

⁵²⁴ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 12.

⁵²⁵ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 13-29.

⁵²⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/cache/RCI/myregion/#?reg=ES51&ind=18-2_nama_10r_2gdp (erişim tarihi: 01.11.2020).

Katalonya'ya ait olduğu görülmektedir.⁵²⁷ Bu artış dokuz yıllık bir serinin sonuncusu olmakla birlikte, 2020 yılında yaşanan pandemi nedeniyle serinin bozulacağını öngörmek çok zor değildir. Yine de olağanüstü bir durumun varlığı, Katalan ekonomisinin giderek büyüdüğü gerçeğinin önüne geçmemektedir. Küresel pandemi krizinin daha kalıcı yıkımlara yol açmayacağı varsayılırsa Katalonya'nın bu artışı sürdürmesi mümkündür.

Oriol Martinez ve Vicent Pastor da Volkswagen, Schneider Electric, Bayer ve BASF gibi uluslararası pazarda büyük pay sahibi Alman markalarının, olası bir bağımsızlık sürecinde ülkedeki yatırımları açısından en az zararla çıkmak amacıyla Katalonya'nın Avrupa Birliği'nin bir parçası oluşunu destekleyeceklerini savunmaktadır. Çokuluslu büyük şirketlerin çıkarlarını koruyabilmek adına, bağımsızlığa geçiş sürecinin olabildiğince pürüzsüz gerçekleşmesi ve herhangi bir maddi kayba uğrama riskinin en aza indirgenebilmesi kesin bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bunun için de Avrupa tek pazarının dört sac ayağının tartışmasız olarak varlığını sürdüreceği öngörülmektedir: Malların, hizmetlerin, sermayenin ve insanların serbest dolaşımı. Ülke avro bölgesi içindeki varlığını sürdürecektir ve siyasi yapıdaki değişimin ekonomik dengelere etkisi mümkün olduğunca azaltılacaktır.⁵²⁸

Katalonya'nın ekonomisindeki sınırlayıcı etmenler arasında toprak genişliğinin, nüfusun ve bölge içi pazarın yetersizliği ile hammaddelerin ve fosil yakıtların yokluğu sayılmaktadır. Buna karşın bilimsel düzeydeki gelişmişlik, güçlü bir dışsatım geleneği, yabancı yatırımcıyı çekebilme gücü ve bölge içi pazarın çok ötesine geçilebilmesini sağlayan turizm ağıyla olumsuzlukların fazlasıyla önüne geçmektedir. Oriol Martinez ve Vicent Pastor'a göre, Katalan halkının vergi kaynaklarının, altyapı harcamalarının ve ekonomi politikalarının nasıl yönetileceğine kendilerinin karar vermesi durumunda Katalan ekonomisi potansiyel maksimizasyonuna ulaşabilecektir.⁵²⁹

Antoni Castells, Katalonya'nın bağımsızlığının ekonomik olarak uygulanabilir bir proje olduğunu, çıkabilecek sorunların ekonomi değil siyasi temelli olacağını, siyasi sıkıntılar nedeniyle yalnız bırakılacak yalıtılmış bir Katalonya'nın ise varlığını

⁵²⁷ <http://catalonia.com/catalonia-barcelona/diverse-open-dynamic/international-trade.jsp> (erişim tarihi: 24.09.2020).

⁵²⁸ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 15.

⁵²⁹ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 30.

sürdüremeyeceğini öne sürmektedir. Bağımsızlık sonrası AB'den ve Avro bölgesinden çıkarılması, finans piyasalarındaki olumsuz dalgalanmalar, kaynağını siyasal sıkıntılardan alan önemli ekonomik sorunlara yol açabilecektir. İki ayrı kutbun, bir başka deyişle bağımsızlık yanlıları ile karşıtlarının çokça düştüğü yanlış ise ekonomik durumun birçok farklı etmene bağlı bir olgu olduğunun göz ardı edilerek taraflı bakış açılarıyla her şeyin “çok iyi” ya da “çok kötü” olacağını savunmaya olan eğilimleridir. Katalonya'nın bağımsızlık kazanmasının elbette ki Katalonya açısından hem olumlu hem de olumsuz etkileri olacaktır.⁵³⁰

Aslında kısa vadede olumsuzlukların daha ağır basacağı aşikardır; ancak uzun vadede bölgenin bağımsızlıktan elde edeceği getiriler bunu ne kadar katlanılır kılacaktır? Katalonya'nın Avrupa Birliği ve İspanya tarafından dışlanması; Birleşmiş Milletler nezdinde tanınırlığını riske atacak, Dünya Ticaret Örgütü üyeliğini zorlaştıracak ve bağımsızlık arayışının en önemli itici gücü olan ekonomik potansiyeli kullanabilmesinin önüne geçecektir. Onlarca yıllık geçmişe sahip dev şirketlerin yalnızca altı ayda ne kadar zor duruma düşebileceğini, hatta iflas edebileceğini gösteren salgın süreci, ekonomik sacayaklarının aslında ne kadar kırılgan olduğunu da gözler önüne sermiştir. Covid-19 salgını, ani bir şok dalgası ile birçok ülkenin ekonomisini uzun yıllar toparlanamayacakları kadar zor bir duruma sokmuştur; bağımsızlık sonrası uluslararası siyaset ve ticaret sahnesinden dışlanmak Katalonya ekonomisi üzerinden benzer bir şok etkisi yaratacaktır.

Olumsuzluklardan ilki, bağımsızlık durumunda kendiliğinden gerçekleşecek olan “sınır etkisi”dir. Bugün bile Katalonya'nın dışsatımının en büyük alıcısı İspanya'nın diğer bölgeleridir; İspanya, Katalonya'nın en büyük müşterisidir. Öte yandan bağımsızlık farklı bir ülke yaratırken farklı sınırları da birlikte getirmektedir. Katalonya bağımsızlığının onanmasından sonra elbette ki belirlenen sınırlara çok daha güçlü bir şekilde çekilecektir. Sınır etkisinin ticaret üzerindeki etkisi ise olumsuzdur. Bu etkinin nasıl gerçekleşeceği konusunda çeşitli yazarların farklı görüşleri mevcuttur. Sözelimi, José Vicente Rodríguez Mora, Katalonya-İspanya arasındaki ticaretin Portekiz-İspanya arasındaki ticaret düzeyine düşeceğini, bir başka deyişle yüzde 80 azalacağını öne sürmüştür. Bu azalış İspanya ve Katalonya'nın toplam GSYH'lerinde

⁵³⁰ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 34.

yüzde 3,3 düşüş anlamına gelecek, bu düşüş ise İspanya'daki kişi başına düşen GSYH'nin yüzde 2,2, Katalonya'daki kişi başına düşen GSYH'nin yüzde 9 oranında gerilemesine neden olacaktır. Mora'ya göre bu yalnızca sınır etkisinin bir sonucudur ve yapılan hesaplamanın içerisine olası boykotlar ve diğer olumsuz etkenler katılmamıştır.⁵³¹

Öte yandan, Elisenda Paluzie⁵³², Xavier Cuadras-Morató ve Modest Guinjoan⁵³³, Pol Antras ve Jaume Ventura⁵³⁴ gibi akademisyenler farklı öngörülerde bulunmaktadır. Onlara göre kişi başına düşen GSYH'nin bir anda yüzde 9 düşmesi mümkün değildir çünkü sınırlar arasındaki ticaretin azalışı bir gecede gerçekleşmeyen, birçok farklı etmenin potaya girmesiyle uzun bir zamana yayılan bir süreçtir. Sınırların geçerli kılınmasıyla bir anda ticarete yüzde 80 düşüş yaşanmasını mümkün görmemektedirler.

Yukarıda söz edilen yazarlar, çok olumsuz bir senaryoda GSYH'nin yüzde 1,7-2,2 arasında; ortalama bir senaryoda yüzde 1,2-1,6 arasında; her şeyin olumlu gittiği bir senaryoda ise yüzde 1'in altında bir oranda düşeceğini öngörmektedirler.⁵³⁵

3.4. Avrupa Birliği ve Avro Bölgesi ile İlişkiler

Katalonya'nın Avrupa Birliği ve avro bölgesi ile olan ilişkilerinin akıbeti en öncelikli tartışma konuları arasında bulunmaktadır. *Generalitat* her fırsatta kendilerini AB'nin bir parçası olarak gördüklerini ve Katalan kimliğinin Avrupa Birliği'nden ayrı olarak düşünülmemeyeceğini; bağımsız Katalonya'nın AB'nin gerektirdiği tüm kriterleri yerine getireceğini dile getirmektedir. Çünkü bir AB üyesi olan İspanya'nın siyasal etkisi umulandan büyük olursa, Katalonya için AB'nin bir parçası olma amacı gerçekleşmeyecektir. Bunun anlamı ise ekonomik olarak birçok olumsuzlukla karşılaşılması, siyasal gücün önemli oranda azalması, AB içerisinde de Katalanların Avrupa vatandaşlığının tartışmaya açılmasıdır.⁵³⁶

⁵³¹ Rodríguez Mora, J. V. (2012) "Portugal, España, Cataluña. Amics per sempre (I i II)", *Nada es Gratis (fedeablogs)*, <https://nadaesgratis.es/admin/portugal-espana-cataluna-amics-per-sempre-i>, <https://nadaesgratis.es/admin/portugal-espana-cataluna-amics-per-sempre-ii> (erişim tarihi: 24.09.2020)

⁵³² <https://www.elgaronline.com/view/9781848443730.00031.xml> (erişim tarihi: 27.10.2020)

⁵³³ <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4096660> (erişim tarihi: 27.10.2020)

⁵³⁴ <http://www.wilson.cat/ca/comunicats-conjunts/item/215-dos-més-dos-són-mil-els-efectes-comercials-de-la-in-dependència.html> (erişim tarihi: 27.10.2020)

⁵³⁵ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 36.

⁵³⁶ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 15.

Avrupa Birliği'nin can damarlarından olan Avrupa Tek Pazarı'nın dışına çıkarılmak ve gümrük vergilerine tabi tutulmak Katalonya için büyük bir sorun olacaktır; ancak bunun gerçekleşme olasılığı çok yüksek değildir. Katalonya'da çok sayıda Avrupa merkezli çokuluslu şirket bulunmakta, Barselona güneybatı Avrupa'daki en önemli liman kentlerinden biri olarak gemi taşımacılığında çok önemli bir yer tutmaktadır. Avrupa Tek Pazarı'ndan çıkarılması diğer ülkelerin de ekonomik olarak zorluk yaşamalarına neden olacaktır.⁵³⁷

Ekonomik anlamda daha kayda değer belirsizlik ise avro bölgesinden çıkarılması durumunda Katalonya'nın nasıl bir yol izleyeceğidir. Bu durumda bölge için iki seçenek vardır: Birinci seçenek Katalonya'nın kendi para birimini oluşturup bunu kullanmaya başlamasıdır. İkinci seçenek ise; tıpkı Karadağ gibi, avro bölgesinin bir parçası olmanın getirdiği hakların hiçbirinden yararlanmaksızın avro kullanımını sürdürmektir. Her iki durum da avro bölgesine dahil olmanın avantajları ile karşılaştırılamayacak kadar sönüktür. Avro bölgesinden çıkarılmanın bedeli çok yüksektir. Katalan bankalarının Avrupa Merkez Bankası'nın likidite mekanizmalarına erişimi ciddi biçimde kısıtlanacaktır. *Generalitat* borcunu piyasalar aracılığıyla finanse etmekte aşılmaz zorluklarla karşılaşacak ve avro bölgesinde olmanın getirdiği mekanizmalardan da dışlandığında büyük olasılıkla temerrüde mahkum olacaktır. Katalonya'nın kendi para birimi benimsediği varsayılırsa, geçiş sürecinde ve sonrasında bu birimin avro karşısında değer kaybetme olasılığı çok yüksektir; bu ise avro bazındaki dış borçların ödenmesinin giderek daha da zorlaşmasına yol açacaktır.⁵³⁸

Ekonominin kısa vadeli davranışının; faiz oranı, döviz kurları ve bankacılık kredilerinin kullanılabilirliği, benimsenen parasal düzenlemelere bağlı olan değişkenler ve o ülkenin para politikası tarafından ciddi bir şekilde etkileneceğini açıklayan Jordi Galí, bağımsızlık sonrası avro kullanım durumu ile ilgili gerçekleşebilecek dört adet senaryo oluşturmuştur.⁵³⁹

Birinci senaryo, Katalonya'nın bağımsız bir devlet olarak resmen kurulduğu an itibariyle AB üyesi olarak kabul edilmesidir. Aslında bu senaryo; Avrupa Politika

⁵³⁷ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 24.

⁵³⁸ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 42.

⁵³⁹ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 85-90.

Merkezi'nin kıdemli danışmanı, Avrupa Komisyonu Onursal Genel Direktörü ve çeşitli AB genişleme süreçlerinde aktif rol almış olan Oxford Üniversitesi akademisyeni Avery Graham'ın görüşlerine dayanmaktadır. Kendisi de bir İskoç olan Avery, İskoçya'nın Birleşik Krallık'tan ayrılmasının AB ile olan ilişkisini nasıl etkileyeceğine ilişkin görüşlerinin bildirilmesi talebi üzerine, 17 Ekim 2012'de Birleşik Krallık Parlamentosu'nda konu hakkındaki görüşlerini ifade etmiştir. Ona göre, İskoçya'nın bağımsızlığı ile AB'ye üyeliği aynı anda gerçekleşecektir. İskoçya'daki nüfus, 40 yıldır AB içerisinde yer aldığı için Avrupa yurttaşlığı haklarını koruyacaklardır. Hem pratik hem de siyasal nedenlerle AB'den ayrılmaları ve yeniden üyelik başvurusunda bulunmaları olası değildir. Üyelik görüşmeleri, referandum ile bağımsızlık ilanı arasındaki süreçte gerçekleştirilecek, böylece bağımsızlık ile üyelik aynı anda resmileşecektir. Üyelik görüşmeleri süresince AB, standart başvuru süreci prosedürünün basitleştirilmiş ve hızlandırılmış bir versiyonunu uygulayacaktır.⁵⁴⁰

Bu senaryoya göre Katalonya'nın AB'ye ve avro bölgesine dahiliyeti sürecin doğal bir sonucudur; çünkü Katalonya ne AB'nin ne de avro bölgesinin bir parçası olmayı hiç bırakmamıştır. Ne Katalanlar ne de Katalonya'da yaşayanlar için bağımsızlığın ekonomik bir etkisi olmayacak, resmi para birimi olarak avro kullanımı sürecektir. Parasal alanda tek farklılık, hükümetten bağımsız olarak kurulacak bir Katalonya Merkez Bankası'nın, avro bölgesindeki diğer ulusların merkez bankaları gibi, Avrupa Merkez Bankası ile işbirliği işlevini üstlenecek olmasıdır. Bu işbirliği içerisinde para politikasının uygulanması ve finans sisteminin gözetilmesi ve bankacılık çözüm süreçlerinin yönetilmesi yer almaktadır.⁵⁴¹

İkinci senaryoda, Katalonya bağımsızlık sonrası doğrudan AB ve avro bölgesi üyesi olarak kabul edilmemekte; ancak adaylık süresince, yasal zeminde olmasa da uygulamada, Katalanların Avrupa yurttaşlığından gelen hakları ve yükümlülükleri koruduğu varsayılmaktadır. Hem AB hem de Katalanlar için en yararlı durum önceki durumun en azından *de facto* olarak sürmesidir. Yeni devletin resmi olarak tanınması ve Birlik'e dahil edilmesi, yurttaşlık haklarından ve işletmelerden bütünüyle ayrı ve onları etkilemeyen bir süreç olarak yürütülecektir. Geçiş sürecinde Katalonya resmi

⁵⁴⁰ <https://publications.parliament.uk/pa/cm201213/cmselect/cmfaaff/writev/643/m05.htm>, (erişim tarihi: 19.11.2020).

⁵⁴¹ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 85.

olarak avro bölgesine dahil olmasa da, avro kullanımını sürdürecektir ve Katalonya merkezli finansal kuruluşlar avro-sistemi finansman mekanizmalarına erişmeyi sürdürecektir. Birinci senaryoya kıyasla ikinci senaryodaki parasal alanda tek farklılık geçiş süreci ile bu süre zarfında Katalonya Merkez Bankası'nın Avrupa Merkez Bankası nezdinde temsil edilmemesi olacaktır.⁵⁴²

Üçüncü senaryo, İspanya'nın vetosu üzerine bağımsız Katalonya'nın Birlik'e ve avro bölgesine üyeliğinin süresiz olarak rafa kaldırılmasıdır. Jordi Galí'ye göre, bu senaryoda ulaşılması en önemli hedef; Katalan vatandaşları ve Katalonya'da faaliyet gösteren yerli ya da yabancı tüm şirketler için malların, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşım haklarının korunmasıdır. AB üyeliği olmaksızın bu haklar korunarak Katalonya'nın sürdürülebilirliği sağlanabilir ki, bunun için en iyi örneklerden biri İsviçre'dir. Katalan piyasasının niteliği ve niceliği ile Katalonya'da bulunan Avrupa şirketlerinin sayısının çokluğu düşünüldüğünde, AB de bu hakları karşılıklı olarak korumak isteyecektir. Avro bölgesinin avantajlarına dahil olmasa bile, Katalonya avro kullanımını bırakmak zorunda değildir. Andorra, Karadağ ve Kosova gibi ülkeler de AB üyesi olmamalarına karşın avro kullanmaktadırlar. Katalonya Merkez Bankası'nın bu senaryodaki ana işlevi bankacılığın denetimi ve gözetimi olacaktır. Katalonya'nın gibi ekonomik ölçüğe sahip bir ülke kendi para birimi ve para politikasıyla birlikte kendi parasal sistemini kurabilir; nitekim Danimarka ve İsviçre de avro kullanımına geçmemişlerdir. Ne var ki, bu arzu edilmeyen bir durumdur. Geçiş sürecindeki ekonomik yetersizlik ile ağır kamu ve özel borç koşulları göz önüne alındığında, yeni bir parasal sistem yaratmanın düşüncesi bile, oluşturulacak para biriminin değer kaybetmesi beklentilerine yol açabilir ve bu da ülkeden büyük bir sermaye çıkışına yol açabilir.⁵⁴³

Jordi Galí, dördüncü senaryo olarak, ekonomik açıdan toparlanamayan İspanya'nın, Portekiz ve Yunanistan gibi ülkelerle birlikte avro bölgesinden çıkarılması durumunda olabilecekleri tartışmaktadır. Günümüzde halen ekonomik sıkıntılarla ve borçlarla uğraşmak zorunda olsalar bile, özellikle Birleşik Krallık'ın

⁵⁴² Comissió d'Economia Catalana, 2014: 86.

⁵⁴³ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 87.

ayrılışından sonra AB'nin böyle bir yola başvuracağını düşünmek mantıklı değildir. Bu yüzden bu çalışmada dördüncü senaryo üzerinde durulmayacaktır.⁵⁴⁴

AB'nin Katalonya'nın bağımsızlığına taraftar olmaması için geçerli nedenleri bulunmaktadır. Kuşkusuz bunlardan biri bağımsızlığın yol açacağı ekonomik ve siyasal istikrarsızlıktır. Bir diğeri, domino etkisi ile AB içerisindeki diğer ülkelerin kendi sorunlu bölgelerindeki benzer kıvılcımları tutuşturarak Avrupa çapında bir yangına yol açabilecek olmasıdır. Katalonya'nın bağımsız olmasının en büyük darbeyi İspanyol ekonomisine indirecek olması, İspanya'nın borçlarını ödeme gücünü önemli ölçüde baltalayacaktır ve bu da bir para birimi olarak avroyu ciddi bir krize sürükleyecektir.

Bağımsızlık uğraşının; ekonomik, siyasal ve toplumsal yapıyı daha ileri düzeyde etkileyecek denli öne çıkması durumunda, AB'nin daha keskin bir tavır takınacağını öngörmek mümkündür. İstikrarı korumak adına Katalonya'yı AB ve avro bölgesi dışında bırakmakla tehdit etmekle birlikte, İspanya'yı da Katalonya'daki huzursuzluğu giderecek önlemleri almak üzere Katalan yönetimiyle görüşmeler yapması için zorlayabilecektir.

Kuşkusuz tüm bunlar, Katalonya'nın, İspanya'nın geri kalanına barışçıl bir şekilde entegre olmadığı, ayaklanmaların ve sivil itaatsizliğin sürdüğü; ancak bağımsızlığını kazanacak yetkinliğe ve güce de erişemediği bir senaryoda geçerlidir. Eğer ki Katalonya'nın bağımsızlığı yukarıda anılan tüm çabalara karşın kaçınılmaz hale gelirse, AB'nin takınacağı tavrın önemli ölçüde değişebileceği de göz ardı edilmemelidir. Antoni Castells'e göre böyle bir senaryoda AB'nin önceliği oluşacak hasarı en aza indirmek olacaktır.⁵⁴⁵

Ortaya çıkabilecek sonuçlar arasından en az hasar verecek olanı seçmek, AB'nin doğal olarak izleyeceği yol olacaktır. Sert çatışmaların yaşandığı, herhangi bir anlaşma ve uzlaşma olmaksızın gerçekleştirilen bir ayrılma, AB için en kötü senaryodur. Bu şekilde bir isyanla, silahlı çatışmalarla, hukuksuzca İspanya'dan kopmak, her şeyden önce en büyük zararı Katalonya'ya verecektir. Bu durumda AB, olumsuzlukların arasında en baş edilebilir olan seçeneği tercih ederek Katalonya'nın bağımsızlığı ile İspanya'nın kabullenilişi arasında bir köprü kurmaya çalışacaktır.

⁵⁴⁴ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 89.

⁵⁴⁵ Comissió d'Economia Catalana, 2014: 44.

Elbette ki bunun Katalanlar açısından çok iyimser bir senaryo olduğu unutulmamalıdır. Gerçekte, Brexit gibi bir sarsıntı geçirmiş olan AB'nin bu tarz bir durumda daha sert tavırlar takınacağını ve İspanya'ya verdiği desteğin arkasında duracağını öngörmek zor değildir.

SONUÇ

Tarih boyunca İspanyol Devleti'ni oluşturan diğer unsurlardan farklılıklarını her fırsatta dile getiren Katalanların, İspanya'dan ayrılarak kendi başlarına bağımsız bir devlet olma fikirleri yeni değildir. Yüzyıllara yayılan husumetlerin kaynağı ve onları bugüne kadar getiren itici güç tarihsel gelişmelerde yatmaktadır.

Katalonya 17. yüzyılda ünlü Katalan Ayaklanması ile kısa bir süre de olsa bağımsızlık düşüne kavuşmuş, akabinde iki dev güç olan Fransa ve İspanya'nın baskısı altında seçim yapmaya zorlanınca Fransa'nın himayesi altına girmeyi tercih etmiştir. Sonrasında farklı zamanlarda tekrar ayaklanan Katalanlar, Barselona'nın Madrid karşısında yenildiği 11 Eylül 1714 tarihinden bu yana bağımsızlık hayaline sıkı sıkıya tutunmaktadırlar.

İspanya Anayasası'nın ikinci maddesi: *“Anayasanın temeli, İspanyol milletinin ayrılmaz birliği, tüm İspanyolların ortak ve bölünmez ülkesidir.”* hükmüyle İspanya Krallığı'nın ulus kavramına resmi bakış açısını göstermektedir. Ulus devletlerin oluşturulduğu 19. yüzyılda İspanya açısından bütüncül bir yapı kurmak çok kolay olmamıştır. Nitekim bunun sonuçları yüzyıllardır süregelen ve bugün de devam eden bağımsızlık-ayrılık hareketlerinde görülmektedir. Kastilya Krallığı'nın merkezde olduğu ve çevre yönetimlerin, özellikle Katalonya ve Bask Ülkesi'nin, özerkliklerini koruduğu uzun bir tarihsel süreçten sonra; Fransız modelinden örnek alınarak gerçekleştirilmek istenen ulus devlet inşası bu bölgelerde tepkiye yol açmış, bölgeselleşme hareketlerinin de öncüsü olmuştur. Özellikle liberaller tarafından İspanyol toplumuna aşılarmaya çalışılan Fransız tipi ulus devlet yapısı, 1807-1814 yılları arasında Napoleon'un İspanya'yı işgali ile birlikte daha da zora girmiştir. Katalonya ve Bask Ülkesi'nde en yoğun biçimde görülen bağımsızlık hareketleri de bu etki karşısında dirilmiş ve güçlenmiştir.

Bölgelerin arasındaki farklılıklar çok çeşitli olabilmektedir. Ancak, ulus inşasının önündeki en büyük etmen kimlik ve kültür farklılıklarıdır. Açıktır ki, aynı etnik ve kültürel kökenden gelen ve aynı dili konuşan topluluklar arasında ulusal bütünlüğü kurmak çok daha kolaydır. İspanya'da ise bunun tersi bir durum söz konusudur; bölgeler arasında kültür, etnisite, tarih ve ekonomik yapıyı da barındıran

derin ayrımlar söz konusudur. Bu durum orta çağda Katolikliğin birleştirici bir unsur olarak kullanılması ile aşılmaya çalışılsa da ortak din kalıcı bir çözüm olamamıştır. Nitekim İspanya’da da görüldüğü üzere, özellikle de bölgeselleşme hareketi ile birlikte, hemen her bölgenin kendi bayrağı, kendi dili, hatta kendi milli marşı bulunmaktadır. Bölgeler kendi kimliklerini güçlendirecek siyasal hamleler yapmış, kendi dillerini resmi eğitim dili haline getirmiş, bölge dilinde yayım ve yayını teşvik etmişlerdir. İlginç bir biçimde, ülke çapındaki ulusal kimlik oluşturma projesine hararetle karşı çıkan bölgeler, kendi içlerinde bölgesel bir ulus kimliği yaratmak konusunda en çok çaba gösterenlerdir. Bölgesel yönetimin bölge-ulusu yaratma çabası, dilsel ve kültürel açısından kendisini ülkenin geri kalanından farklı gören kuşakları getirmekte; bu kuşaklar da bağımsızlık hareketlerinin nesilden nesle aktarılmasında rol oynamaktadırlar.

İspanya’nın diğer bölgelerine göre ekonomik üstünlüğe sahip oluşu ve zenginliğini merkezi yönetim ile paylaşmaya gönüllü olmaması, Katalonya’nın 21. yüzyıldaki ayrılık talebinin temelidir. Bugün bölge içinde eğitim dili ve resmi dil olan Katalanca’yı diledikleri gibi konuşabilen, kendi tarih ve kültürlerini dilediklerince geliştirebilen ve yayabilen Katalanlar için İspanyol Devleti’nden ayrılma isteğinin tek anlaşılır nedeni, büyük miktarlarda borçlarla boğuşan İspanya ekonomisinin yükünden kurtulmaktır.

2006 Özerklik Statüsü’nün Anayasa Mahkemesi tarafından kırılarak etkisizleştirilmesi ise İspanyol Devleti açısından öngörülemeyen bir tepkiyle karşılanmıştır. Söz konusu bu gelişme, İspanyol Devleti açısından tartışılması gereken bir hamledir ve doğuracağı olumsuz sonuçlar öngörülebilirdir. Ayrılık için ekonomik nedenlerden çok daha meşru olan ve uluslararası toplumda da daha kolay taraftar bulunabilecek siyasal ve toplumsal nedenleri doğuran mahkeme kararı, sonrasında yaşanan toplumsal hareketlerin de çıkış noktası olmuştur.

1 Ekim 2017’deki referanduma kadar giderek artan bir biçimde Katalanların bağımsızlık talepleri daha yüksek sesle dile getirilmeye başlanmıştır. İspanya merkezi hükümeti ise, 2017 yılının çalkantılı Ekim ayından sonra Katalonya üzerinde hâkimiyetini, Anayasa’nın 155. maddesini devreye sokmak suretiyle zor kullanarak yeniden sağlamıştır. Dönemin Başbakanı Mariano Rajoy’un kararlı tavrı sonrası Katalonya’nın kontrolü 21 Aralık 2017’de yapılacak seçimlere kadar tamamen merkezin eline geçmiştir ve Katalanlar duruma aşırı bir tepki vermemişlerdir.

Carles Puigdemont'un, kurulması hayal edilen bağımsız Katalonya Cumhuriyeti'nin kurucu Devlet Başkanı olma arzusu, aceleci davranarak İspanyol Anayasası Mahkemesi'nin kararlarını görmezden gelmesine yol açmıştır. Uluslararası alanda aradığı desteği bulamayan Puigdemont, referandum girişimi sonrasında ülkeden kaçmak zorunda kalmış ve Belçika'ya sığınmıştır.

Birçok ayrı etnik kültürün oluşturduğu İspanya'da, Katalanlar'ın diğer gruplardan daha ayrı, daha geniş bir özerklik talebinde bulunmalarının en büyük etkenlerden biri de Katalanların, ülkenin geri kalanına göre ekonomik açıdan daha gelişmiş olmasıdır. İspanya hükümeti ise, ülkenin GSYİH'sının yüzde 19'unu kaybetmeyi hiçbir zaman göze almayacaktır. Ekonomik sorunlarla mücadele eden İspanya'nın, en zengin bölgelerinden biri olan Katalonya'yı ülkesinin bir parçası olarak tutmak için elinden geleni yapacağı açıktır.

Uluslararası alanda, Katalanların öz belirtim hakkı gereğince kendi kaderlerini tayin etmelerine izin verilmesi gerektiğini savunan sesler çıksa da genel görüş, herhangi bir ayrılık hareketinin ancak anayasal zeminde var olması gerektiğidir. İspanyol Anayasası'nın Anayasanın temeli, *"İspanyol milletinin ayrılmaz birliği, tüm İspanyolların ortak ve bölünmez ülkesidir ve Anayasa İspanya'yı oluşturan milliyetlerin özerklik haklarını ve aralarındaki dayanışmayı tanır."* hükmünü içeren 2. maddesi ise bu seçeneği neredeyse imkânsız kılmaktadır.

2017 yılının Ekim ayında yaşananlar, iki taraf için de geleceğe dönük bir ders niteliği taşımaktadır. İspanya, *asimetrik federal* yapısını değiştirecek herhangi bir girişime hoşgörü göstermeyeceğini, anayasanın 155. Maddesini uygulamaya geçirerek açıkça belirtmiştir. Katalonya ise 21 Aralık 2017 seçimlerinde, oyunu bağımsızlık yanlısı partilerden yana kullanarak bu arayıştan vazgeçmeyeceğini; fakat aynı zamanda bu arayışı demokrasinin araçlarını kullanarak sürdüreceğini göstermiştir.

Uluslararası toplum tarafından Katalonya'nın başarısız bağımsızlık hamlesi tanınmamıştır. Bununla birlikte, İspanya hükümetinin gösterdiği sert müdahale nedeniyle -siyasal açıdan etkisi olmamış olsa da- uluslararası toplumun sağduyusu nezdinde Katalanlara yönelik bir sempati yaratmıştır.

Tüm bunların sonucunda, Katalanların bağımsız olmak için gereken ekonomik, toplumsal ve fiziksel koşullara sahip olsalar bile, kısa vadede siyasal açıdan istedikleri sonuca ulaşamayacakları ortaya çıkmaktadır.

Katalonya zengin ve gelişmiş bir bölgedir. Gerek muhteşem kent Barselona'nın turizmde giderek artan çekiciliği, gerek dünyanın dört bir yanına yaptığı dışsatımla daha da güçlenen endüstrileri, gerekse ticari açıdan paha biçilemez değerdeki coğrafi konumu ile İspanya'nın gözbebeğidir. Katalanların ayrılarak bağımsız bir devlet kurma hayali kuşkusuz ortadan kalkmayacaktır. Yüzlerce yıl boyunca toplumun zihnine ve kültürüne, efsanelerine ve şarkılarına işlenen duygu ve düşünceler yaşamayı sürdürecektir, Barselona sokakları her yıl 11 Eylül'de Katalonya'daki bağımsızlık yanlısı göstericileri ağırlayacaktır. Bu durum artık bir talep olmanın ötesinde, Katalan kimliğinin ve Katalan olmanın bir parçası haline gelmiştir. Katalonya'nın içsel anlamda bağımsızlık için gereken her koşulu sağladığı düşüncesi daima direniş ve ayaklanmalar için itici bir güç olacaktır.

Ancak Katalonya'nın ekonomik gücünün özünde uluslararası ticaretteki konumu vardır. Uluslararası toplum tarafından tanınmadığı sürece, bağımsız bir Katalonya tutunamayacaktır. Hammadde için dışa bağımlı, tarımsal üretimi yetersiz bir Katalonya'nın Avrupa Birliği'nden dışlanması ve hatta Birleşmiş Milletler tarafından üye bir devlet olarak kabul edilmemesi kabul edilebilir bir durum değildir. Kendileri de ayrılıkçı hareketlerin tehdidinde bulunan ülkeler, özellikle de BM'nin beş daimi üyesi, İspanya tarafından onay verilmeyen bir ayrılığa asla izin vermeyeceklerdir. Katalonya, "her şeye ve herkese rağmen" bağımsız olması durumunda en çok zararı kendisinin göreceğinin farkındadır.

Yakın gelecekte Katalonya'da yine gösteriler düzenlenecek, Katalan milliyetçiliği övülecek ve bağımsızlık sloganları atılacaktır. Bu, artık kültürel kimliğin bir parçası haline gelmiştir ve öylece sona ermesi beklenemez. Öte yandan, *Generalitat* hem siyasal hem de toplumsal gerekçelerle bu hareketlere önderlik etse de aslında mevcut durumun kısa vadede değişmeyeceğini ve hatta değişmemesinin daha yararlı olacağını görmektedir.

İspanya merkezi yönetimi için ise uzlaşi kültürünün çoğalması elzemdir. Tarafların karşılıklı uzlaşi içerisinde hareket etmemeleri durumunda çatışmaların kaçınılmaz olacağı ortadadır. Gelecekte, Madrid'in Katalonya üzerindeki kontrolünü arttırma ve sağlamlaştırma arzusu, Katalanların bağımsızlık isteği ile karşı karşıya gelebilecektir. Bu durumun istenmeyen sonuçlara yol açmaması için, demokratik yollardan çözüm arayışına gidilmeli, tarafların kaygılarını ve isteklerini göz önünde bulunduran ortak bir çözüm üzerinde uzlaşılmalıdır. Bu çözüm; merkezi hükümet

tarafından Katalonya'nın ekonomik açıdan daha özerk hale getirilmesi ve özellikle vergi yükünün azaltılması, Katalonya açısından ise ayrılıkçı söylemlerden vazgeçilmesi ile mümkün olabilecektir. Uzlaşının ışığında gerçekleşecek bir yakınlaşma, gelecekteki anlaşmazlıkları da atlatılabilir kılacaktır. Aksi takdirde, Katalonya'nın anlaşmasız ve hukuksuz bağımsızlığı iki taraf için de “Kaybet-Kaybet” ile sonuçlanacaktır. İspanya en önemli gelir kaynaklarından biri olan bölgeyi kaybedecek, Katalonya sahip olduğu istikrarlı ve güçlü ekonominin avantajlarını yitirecektir. Siyasal ve ekonomik olarak bu durumun tek sonucu her iki tarafın da büyük götürülerle karşılaşacak olmasıdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR ve MAKALELER:

- Ağırman, F. (2018). “Hobbes ve Rousseau’nun Devlet Kuramlarında Doğa Durumu”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32: 115-120.
- Alcoberro, A. (2010). “The War of Succession in the Catalan-speaking Lands”. *Catalan Historical Review*, 3: 69-86.
- Altamira, R. (1949). *A History of Spain: From the Beginnings to the Present Day*. D. Van Nostrand Company, Princeton.
- Arzoz, X. (2013). “Katalonya’nın Özerkliği”, *Etnik Uyuşmazlığın Özyönetim Yoluyla Çözümü – Avrupa ve Güney Asya’da Özerkliğin Kısa Bir Rehberi*. (Çev. N. Ayaz) T. Benedikter (der.). Aram Basım Reklam ve Yayıncılık, İstanbul.
- Arı, T. (2011). *Uluslararası ilişkiler ve Dış Politika*. MKM Yayıncılık, Bursa.
- Avila, A. (2008). Paper for The Spanish Roots of Modern Liberalism A Celebration on the Bicentennial of May 2nd, 1808.
- Avilés J. ve Herrerín Á. (2008). *El nacimiento del terrorismo en Occidente: Anarquía, nihilismo y violencia revolucionaria*. Siglo XXI de España Editores, Madrid.
- Aydın, R. (2017). “Self-Determinasyon Hakkı Çerçevesinde Katalonya’nın Bağımsızlık Sorunsalının Değerlendirilmesi”. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(11): 524-555.
- Bariani, L. (2003). *Almanzor*. Nerea, San Sebastián.
- Barton, S. (2009). *A History of Spain*. Basingstoke, Palgrave.
- Beevor, A. (2006). *The Battle for Spain: The Spanish Civil War 1936–1939*. Weidenfeld & Nicolson, London.

- Beriş, H. E. (2008). "Egemenlik Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme". *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 63(01): 55-80.
- Blinkhorn, M. "Conservatism, traditionalism and fascism in Spain, 1898–1937". M. Blinkhorn (Ed.). *Fascists and Conservatives: The Radical Right and the Establishment in Twentieth-Century Europe*. Routledge, Abingdon, 118-138.
- Black, J. (1994). *European Warfare, 1660-1815*. UCL Press, London.
- Borgen, C. J. (2010). "From Kosovo to Catalonia: Seperatism and Integration in Europe". *Goettingen Journal of International Law*, 2(3): 997-1033.
- Bourne, A. K. (2014). "Europeanization and Secession: The Cases of Catalonia and Scotland". *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, 13(3): 94-120.
- Box, Z. ve Saz, I. (2011). "Spanish Fascism as a Political Religion (1931–1941)". *Politics, Religion & Ideology*, 12(4): 371-389.
- Boztaş, A. (2014). "Wilson İlkeleri'nin Türk Dış Politikasına Yansımaları: Realist ve Pragmatist Bir Perspektif". *Akademik Bakış*, 7(14): 163-176.
- Brenan, G. (1950). *The Spanish Labyrinth: an account of the social and political background of the Spanish Civil War*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Broué P. ve Témime É. (2018). *İspanya'da Devrim ve İç Savaş*. (Çev. A. Emeç), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Buffery, H. ve Elisenda M. (2011). *Historical Dictionary of the Catalans*. Scarecrow Press, Plymouth.
- Burns, J. (2000). *Barca: a people's passion*. Bloomsbury Publishing, London.

Burchill, S., Linklater, A., Devetak, R., Donnelly, J., Nardin, T., Paterson, C., Reus-Smit, C. ve True, J. (2013). *Uluslararası İlişkiler Teorileri*. (Çev. M. Ağcan ve A. Aslan) Burchill, S., Linklater, A., Devetak, R., Donnelly, J., Nardin, T., Paterson, C., Reus-Smit, C. ve True, J. (2013). *Uluslararası İlişkiler Teorileri*. (Çev. M. Ağcan ve A. Aslan)

Calvo-Gonzalez, O. (2006). "Neither a Carrot nor a Stick: American Foreign Aid and Economic Policymaking in Spain during the 1950s". *Diplomatic History*, 30 (3): 409- 438.

Campillo, X. R. (2011). *God Save Catalonia! England's Intervention in Catalonia During the War of the Spanish Succession*. (Çev. M. Figueras ve M. Pitarque), Llibres de Matricula, Calafel.

Casanova, J. (2010). *The Spanish Republic and Civil War*. Cambridge University Press, Cambridge.

Casanova, J. (2015). *İspanya İç Savaşı'nın Kısa Tarihi*. (Çev. U. Kocabaşoğlu), İletişim Yayınları, İstanbul.

Cebeci, E. ve Gülmez, S. B. (2020). "Self-Determinasyon ve Katalonya Sorunu". U. B. Yıldız (Ed.). *Avrupa Birliği Ülkelerinde Ayrılıkçı Hareketler: Katalonya, Bask Bölgesi, Kuzey İrlanda, İskoçya, Flaman Bölgesi ve Kuzey İtalya*. Nobel Bilimsel Eserler, Ankara, 39-88.

Coll, F. R. (2009). "Revealing the darkside of traditional democracies in plurinational societies, The case of Catalonia and the Spanish 'Estado de las Autonomías'". *Universitat Pompeu Fabra*, Political Theory Working Paper 04.

Coller X. (2006). "Collective Identities and Failed Nationalism. The Case of Valencia in Spain". *Pôle Sud*, 25: 107-136.

- Conklin, J. (1998) "The Theory of Sovereign Debt and Spain under Philip II". *Journal of Political Economy*, 106(3): 483–513.
- Cuzán, A. G. (2004). *Franco's Spain And Castro's Cuba: Parallels And Contrasts*. Fourteenth Annual Meeting of the Association for the Study of the Cuban Economy (ASCE), Florida.
- Çağdaş, T. (2019). "Federal ve Üniter Devletlerin Yerinden Yönetim Birimlerinin Benzerlik ve Farklılıkları Açısından İncelenmesi". *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1): 161-179.
- Çamyamaç, A. (2020). "Avrupa Birliği'nde Ayrılıkçı Hareketler ve Olası Sonuçları". U. B. Yıldız (Ed.). *Avrupa Birliği Ülkelerinde Ayrılıkçı Hareketler: Katalonya, Bask Bölgesi, Kuzey İrlanda, İskoçya, Flaman Bölgesi ve Kuzey İtalya*. Nobel Bilimsel Eserler, Ankara, 7-38.
- Delledone, G. (2011). "Speaking in Name of the Constituent Power: The Spanish Constitutional Court and the New Catalan Estatut". *Perspectives on Federalism*, 3(1): 1-14.
- Diffie, B. W. ve Winius, G. D. (1977). *Foundations of the Portuguese Empire: 1415-1580*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Duro C. F. (1890). *Estudios históricos del reinado de Felipe II*. Imprenta y Fundación de M. Tello, Madrid.
- Drelichman M. ve Voth H. J. (2016) *Lending to the Borrower from Hell: Debt, Taxes, and Default in the Age of Philip II*. Princeton University Press, Princeton.
- Ealham, C. (2005). *Class, Culture and Conflict in Barcelona 1898-1937*. Routledge, New York.

- Elliott, J. H. (1984). *The Revolt of the Catalans: A Study in the Decline of Spain 1598-1640*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Elliott, J. H. (2002). *Imperial Spain, 1496-1716*. Penguin, London.
- García Gallo, A. (1953). “El imperio medieval español”. F. P. Embid (Ed.) *Historia de España*. Arbor, Madrid, 199-228.
- Gat, A. (2006). *War in Human Civilization*. Oxford University Press, New York.
- Geyl, P. (2001). *History of the Dutch-Speaking Peoples, 1555–1648*. Phoenix Press, London.
- Gitlitz, D. M. ve Davidson, L. K. (2000). *The Pilgrimage Road to Santiago: The Complete Cultural Handbook*. St.Martin's Press, New York.
- Glover, M. (2001). *The Peninsular War 1807–1814*. Pinguin Books, London.
- Grant, R. G. (2017). *1001 Battles That Changed the Course of History*. Chartwell Books, New York.
- Guibernau, M. (2003). “Nationalism and Intellectuals in Nations without States: the Catalan Case”. *The Institute of Political and Social Sciences, Working Papers* (MK7 6AA).
- Gürkaynak, M. (2003). “Osmanlı Devleti’nde Millet Sistemi ve Yahudi Milleti”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2): 275-290.
- Harding, R. (1999). *Seapower and naval warfare, 1650–1830*. UCL Press, London.
- Haliczer, S. (1981). *The Comuneros of Castile: The Forging of a Revolution, 1475–1521*. University of Wisconsin Press, Wisconsin.

- Hayes, C. J. H. (1951). *The United States and Spain. An Interpretation*. Sheed & Ward, New York.
- Heather, P. (2018). *Rome Resurgent: War and Empire in the Age of Justinian*. Oxford University Press, Oxford.
- Heywood, A. (2016). *Küresel Siyaset*. (Çev. N. Uslu ve H. Özdemir), Liberte Yayınları, Ankara.
- Hillgarth, J. N. (1976). *The Spanish Kingdoms, 1250-1516. Volume 1: Precarious Balance*. Clarendon Press, Oxford.
- Hobbes, T. (2007). *Leviathan*. (Çev. S. Lim), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Hooper, J. (2006). *The New Spaniards*. Penguin Books, London.
- Jackson, G. (1967). *The Spanish Republic and the Civil War, 1931–1939*. Princeton University Press, Princeton.
- Judah, T. (2008). *Kosovo: What Everyone Needs to Know*. Oxford Press, New York.
- Kamen, H. A. (1997). *Philip of Spain*. Yale University Press, New Haven.
- Kann, R. A. (1980). *A history of the Habsburg Empire, 1526–1918*. University of California Press, California.
- Karataş, A. (2019). “Devlet Şekilleri ve Hükümet Sistemleri Türlerinin Ülkelerin Yönetişim Göstergeleri Bakımından Meydana Getirdiği Farklılıkların Belirlenmesi”. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (ASOBİD)*, 6: 109-148.
- Keating, M. (2000). “The Minority Nations of Spain and European Integration: A New Framework for Autonomy?”. *Journal of Spanish Cultural Studies*, 1(1): 29-42.

- Keleş, R. (2020). *Yerinden Yönetim: Fransa, İtalya ve İspanya’da*. İmge Kitabevi, Ankara.
- Konstam, A. (1996). *Pavia 1525: The Climax of the Italian Wars*. Osprey Publishing, Oxford.
- Konuralp, E. (2019). “İspanya’da Bölge Devleti Tarihsel Gelişimi, Yasal Düzeni ve Siyasal Yapılanışı”. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 14(1): 345-402.
- Kütükçü, M. A. (2004). “Uluslararası Self-Determinasyon Hakkı ve Türk Cumhuriyetleri”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12: 259-276.
- Lannon, F. (2002). *The Spanish Civil War, 1936-1939*. Osprey Publishing, Oxford.
- Lanz, T. (2016). “Minority Cosmopolitanism: The Catalan Independence Process, the EU, and the Framework Convention for National Minorities”. *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, 15(2): 31-58.
- Linz, J. J., Jerez, M. ve Corzo, S. (2003). “Ministers and Regimes in Spain: From First to Second Restoration, 1874-2001”. *Center for European Studies, Working Paper 101*.
- Long, D. E.; Reich B. (2002). *The Government and Politics of the Middle East and North Africa*. Westview Press, Colorado.
- Marcet, J. (2019). “Eight Years of Pro-independence Effort in Catalonia: Elections, Actors and Political Process”, *Institute de Ciences Politiques i Socials Universitat Autònoma de Barcelona, Working Papers (355)*.
- Martínez-Herrera, E. ve Miley, T. J. (2010). “The Constitution and The Politics of National Identity in Spain”. *Nations and Nationalisms*, 16(1): 6-30.

- Maura Gamazo M. (1962). *Así cayó Alfonso XIII: De una dictadura a otra*. Marcial Pons Ediciones de Historia, Madrid.
- Mercer, D. (1989). *Chronicle of the 20th Century*. Chronicle Communications Ltd, London.
- Mermel, K. (2016). *The End of the State of Autonomies? An Analysis of the Controversy Surrounding the 2010 Spanish Constitutional Court Ruling on Catalonia 's 2006 Statute of Autonomy*. Lisans Tezi. University of Colorado.
- Metin Y. ve Erece B. (2016). “Bölgeci Devlet ve Federal Devlet Mukayesesi: İspanya ve Federal Almanya Örneği”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 0(7): 687-720.
- Mir, C. (2008). “The Francoist Repression in the Catalan Countries”. *Catalan Historical Review*, 1: 133-147.
- Muro, D. (ed.). (2019). *When Does Terrorism Work?* Routledge, New York.
- Navarro, J. C. (1998). *History of Cuba*. Editorial Si-Mar S.A., Havana.
- Newitt, M. (2009). *Portugal in European and World History*. Reaktion Books, London.
- Öner, S. (2019). “The Relations Between Catalonia And The European Union And Catalan Independence Referendum”. *Marmara Journal of European Studies*, 27(1): 29-51.
- Özçer, A. (2006). *Çoğul İspanya: Anayasa Sistemi ve Ayrılıkçı Terörle Mücadele Modeli*. İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Parker, G. (1984) *Europe in Crisis, 1598–1648*. Fontana Press, London.

- Payne, S. G. (1971). "Catalan and Basque Nationalism". *Journal of Contemporary History*, 6(1): 15-51.
- Payne, S. G. (1973a). *A History of Portugal and Spain Volume 1*. University of Wisconsin Press, Madison.
- Payne, S. G. (1973b). *A History of Portugal and Spain Volume 2*. University of Wisconsin Press, Madison.
- Payne, S. G. (1993). *Spain's first democracy: the Second Republic, 1931-1936*. University of Wisconsin Press, Wisconsin.
- Payne, S. G. (2006). *The collapse of the Spanish Republic, 1933-1936: Origins of the Civil War*. Yale University Press, New Haven.
- Payne, S. G. ve Palacios, J. (2014). *Franco: A Personal and Political Biography*. University of Wisconsin Press, Wisconsin.
- Phillips, W. D. ve Phillips, C. R. (2016). *İspanya'nın Kısa Tarihi*. (Çev. T. Erkmen), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Pincus, S. (2012). "Rethinking Mercantilism: Political Economy, the British Empire, and the Atlantic World in the Seventeenth and Eighteenth Centuries". *The William and Mary Quarterly*, 69(1): 3-34
- Preston, P. (2006). *The Spanish Civil War: Reaction, Revolution, and Revenge*. W. W. Norton and Company, New York.
- Ragone, S. (2014). "Catalonia's Recent Strive for Independence: a Legal Approach", *Autonomies in Europe: Solutions and Challenges*. Z. Kántor (drl.). L'Harmattan, Budapest.

- Reilly, F. R. (1995). *The Contest of Christian and Muslim Spain, 1031-1157*. Blackwell Publishing, Oxford.
- Reilly, B. F. (1998). *The Kingdom of León-Castilla Under King Alfonso VII, 1126-1157*. University of Pennsylvania Press, Pennsylvania.
- Roger, C. (1992). *Law, Culture and Regionalism in Early Medieval Spain*. Routledge, Hampshire.
- Rousseau, J. J. (2016b). *Toplum Sözleşmesi*. (Çev. B. Kaynak), Nilüfer Yayınları, Ankara.
- Rousseau, J. J. (2016a). *İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı*. (Çev. R. N. İleri), Say Yayınları, İstanbul.
- Ryder, A. (2007). *The Wreck of Catalonia: Civil War in the Fifteenth Century*. Oxford University Press, Oxford.
- Senaratne, K. (2013). "Internal Self-Determination in International Law: A Critical Third-World Perspective", *Asian Journal of International Law*, 3(2): 305-339.
- Smith, A. (2009). *Historical Dictionary of Spain*. Scarecrow Press, Maryland.
- Solsten E. ve Meditz S. W. (1988). *Spain: A Country Study*. Federal Research Division, Washington D.C.
- Strayer, J. R. (1983). "Castile". *Dictionary of the Middle Ages Dictionary of the Middle Ages: (Cabala-Crimea)*. Charles Scribner's Sons, New York, 2, 128.
- Şahin, İ. (2015). "Utrecht'ten Tilsit'e İngiltere'nin Akdeniz Politikası". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(4): 838-859.

Şenyıldız, Ö. (2017). *Devrim ve Direnç: XIX. ve XX. Yüzyılda İspanya'da Yaşanan Siyasi ve Sosyal Gelişmeler (1808-1959)*. Kriter Yayınevi, İstanbul.

te Brake, W. (1998). *Shaping History: Ordinary People in European Politics, 1500-1700*. University of California Press, Berkeley.

Thomas, H. (1961). *The Spanish Civil War*. Eyre and Spottiswoode, London.

Thompson, J. K. J. (2005). "Explaining the 'take-off' of the Catalan cotton industry". *Economic History Review*, 58(4): 701-735.

Tosun, S. (2018). *Bölgele Devlet İspanya, İtalya ve Birleşik Krallık Örnekleri*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.

Urquijo, M. (2011). "The Democratic Revolution as a Path towards the Republic (Spain, 1873)". *Bulletin for Spanish and Portuguese Historical Studies*, 36(1): 1-22.

Warf, B. ve Ferras, C. (2015). "Nationalism, Identity and Landscape in Contemporary Galicia". *Space and Polity*, 19(3): 256-272.

Weiler, J. H. H. (2012). "Editorial: Catalan Independence and the European Union". *European Journal of International Law*, 23(4): 910-911.

Wernham R. B. (1966). *Before the Armada: The growth of English foreign policy 1485–1588*. Cape, London.

Whealey, R. H. (2005). *Hitler and Spain: The Nazi Role in the Spanish Civil War 1936-1939*. The University Press of Kentucky, Kentucky.

Williams, M. (2009). *The Story of Spain*. Santana Books, Málaga.

Wilson P. H. (2009). *The Thirty Years War: Europe's Tragedy*. Alan Lane (Pinguin Books), London.

Woodcock, G. (1996). *Anarşizm: Bir Düşünce ve Hareketin Tarihi*. (Çev. A. Türker), Kaos Yayınları, İstanbul.

Woolman D. S. (1968) *Rebels in the Rif*. Stanford University Press, Stanford.

Verzijl, J. H. W. (1979). *International law in historical perspective 10*. Martinus Nijhoff Publishers, Leyden.

Van Gelderen, M. (2002). *Republicanism and Constitutionalism in Early Modern Europe: A Shared European Heritage Volume I*. Cambridge University Press, Cambridge.

GAZETE MAKALESİ:

“Les 24 hores de Mas”, *La Vanguardia*, 18.10.2012.

ANSİKLOPEDİ MADDESİ:

Chisholm, H. (1911). *Encyclopædia Britannica, Eleventh Edition*. Encyclopedia Britannica, New York.

Francis J. M. (Ed.). (2006). *Iberia and the Americas: culture, politics, and history: a multidisciplinary encyclopedia*. ABC-CLIO, Santa Barbara.

Nolan, C. J. (2006). *The Age of Wars of Religion, 1000–1650: An Encyclopedia of Global Warfare and Civilization, Volume: 2*. Greenwood Publishing Group, London.

RAPORLAR:

Comissió d'Economia Catalana. (2014) *The Economy of Catalonia: Questions and Answers on the Economic Impact of Independence*. Profit Editorial, Barselona.

House of Commons Library, Smith, B. (2017). *The Catalan Independence Vote 2017 (CBP 8078)*. Birleşik Krallık Parlamentosu Avam Kamarası. Londra.

İNTERNET KAYNAKLARI:

2017 Catalan Regional Election,

https://en.wikipedia.org/wiki/2017_Catalan_regional_election, (erişim tarihi: 05.04.2020).

ABC, “El Tribunal Constitucional suspende la declaración soberenista del Parlamento catalán” <https://www.abc.es/espana/20130508/abci-constitucional-declaracion-catalana-201305081352.html>, (erişim tarihi: 26.03.2020).

ABC, “ERC quiere investir a Junqueras aunque permanezca en la cárcel”, https://www.abc.es/espana/abci-quiere-investir-junqueras-aunque-permanezca-carcel-201801041937_noticia.html, (erişim tarihi: 05.04.2020).

Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado, “Ley Orgánica 8/1980, de 22 de septiembre, de Financiación de las Comunidades Autónomas”, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1980-21166&p=20180323&tn=0>, (erişim tarihi: 20.03.2021).

Al Jazeera, “Catalan separatist leaders handed jail terms for independence bid”, <https://www.aljazeera.com/news/2019/10/spain-court-hands-catalan-leaders-13-years-jail-191014073841612.html>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

Al Jazeera, “Spain higher court suspends Catalonia vote”, <https://www.aljazeera.com/news/europe/2014/09/spain-files-challenge->

catalonia-referendum-2014929131040786306.html, (erişim tarihi: 27.03.2020).

Al Jazeera, “Which other regions want to secede from Spain?”,
<https://www.aljazeera.com/news/2017/10/27/which-other-regions-want-to-secede-from-spain>, (erişim tarihi: 06.07.2021).

Amerikan Devletleri Örgütü, “Convention on Rights and Duties of States”,
<https://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-40.html>, (erişim tarihi: 29.03.2020).

Antras P. ve Ventura J, “Dos més dos són mil. Els efectes comercials de la independència”, <http://www.wilson.cat/ca/comunicats-conjunts/item/215-dos-més-dos-són-mil-els-efectes-comercials-de-la-in-dependència.html>, (erişim tarihi: 27.10.2020).

AP News, “Catalan fugitives must get European credentials in Spain”,
<https://apnews.com/95cb6022687e40c5b5a14e63d5661173>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

AP News, “Spain stops jailed Catalan from joining European Parliament”,
<https://apnews.com/6e5b217ac8704627b0dc6cb0255e8373>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

AP News, “Riots darken Catalan separatist dream of peaceful secession”,
<https://apnews.com/bd014dc0fbd440f99927b35a6431caad>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

Ara.Cat, “De la Jonquera a Alcanar: 400 km de 'Via Catalana' cap a l'estat independent” https://www.ara.cat/politica/Cadena_humana-ANC-Catalunya_0_940706169.html, (erişim tarihi: 03.04.2020).

Ara.Cat, “El 'sí' a la independència s'imposa amb 2.020.144 vots, el 90%”,
https://www.ara.cat/politica/independenciai-simposa-vots_0_1879612291.html, (erişim tarihi: 27.03.2020).

Ara.Cat, “Junts pel Sí (Together for Yes): "We are all in, we've reached the end of the line", https://www.ara.cat/en/Junts-Together-Yes-We-the_0_1397860276.html, (erişim tarihi: 03.04.2020).

Assemblea Nacional Catalana, <https://int.assemblea.cat/timeline/>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

Avrupa Birliği Resmi Web Sitesi, “Statement on the events in Catalonia”,
http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-17-3626_en.htm, (erişim tarihi: 15.12.2017).

Avrupa Birliği Resmi Web Sitesi, “Spain-Overview”, https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/spain_en#overview, (erişim tarihi: 14.12.2017).

Avrupa Komisyonu (Eurostat) Resmi Web Sitesi, “Real GDP Per Capita”,
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_10/default/table?lang=en, (erişim tarihi: 27.03.2021).

Avrupa Komisyonu Resmi Web Sitesi, “Eurostat: My Region: Catalonia”,
https://ec.europa.eu/eurostat/cache/RCI/myregion/#?reg=ES51&ind=18-2_nama_10r_2gdp, (erişim tarihi: 01.11.2020).

Avrupa Komisyonu Resmi Web Sitesi, “Region of Catalonia”,
<https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/catalonia>, (erişim tarihi: 14.09.2019).

Avrupa Konseyi Resmi Web Sitesi, “Secretary General Jagland says Catalonia crisis must be solved within the context of the Spanish constitution”,

<https://www.coe.int/nl/web/portal/-/secretary-general-jagland-says-catalonia-crisis-must-be-solved-within-the-context-of-the-spanish-constitution>, (erişim tarihi: 18.12.2017).

Avrupa Parlamentosu Tutanakları,

<https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=P-2004-0524&language=EN>, (erişim tarihi: 13.11.2020).

Avrupa Parlamentosu Tutanakları,

<https://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=P-2004-0524&language=EN>, (erişim tarihi: 13.11.2020).

Avrupa Parlamentosu Tutanakları,

<https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2013-011023&language=EN>, (erişim tarihi: 13.11.2020).

Avrupa Parlamentosu Tutanakları,

<https://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2013-011023&language=EN>, (erişim tarihi: 13.11.2020).

BBC, “Catalonia president signs independence referendum decree”,

<https://www.bbc.com/news/world-europe-29390774>, (erişim tarihi: 27.03.2020).

BBC, “Catalonia vote: No smiles for Spain”, <https://www.bbc.com/news/blogs-eu-29994633> (erişim tarihi: 27.03.2020).

BBC, “Catalan protesters rally for greater autonomy in Spain”,

<https://www.bbc.com/news/10588494>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

BBC, “Catalonia: Artur Mas quits amid assembly deadlock”,

<https://www.bbc.com/news/world-europe-35273145>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

BBC, “Catalan independence: Carles Puigdemont in Belgium, lawyer says”,
<https://www.bbc.com/news/world-europe-41811649>, (erişim tarihi:
03.04.2020).

BBC, “Catalonia MPs elect separatist speaker as parliament reconvenes”
<https://www.bbc.com/news/world-europe-42718192>, (erişim tarihi:
05.04.2020).

BBC, “Catalonia's Puigdemont cannot lead from abroad, court rules”,
<https://www.bbc.com/news/world-europe-42849055>, (erişim tarihi:
05.04.2020).

BBC, “Carles Puigdemont, former Catalan president, detained in Germany”,
<https://www.bbc.com/news/world-europe-43532217>, (erişim tarihi:
05.04.2020).

BBC, “Spain's Sánchez narrowly wins vote to govern in coalition”,
<https://www.bbc.com/news/world-europe-51019358>, (erişim tarihi:
05.04.2020).

BBC, “Catalan ex-leader Puigdemont can run in EU elections -court”,
<https://www.bbc.com/news/world-europe-48178508>, (erişim tarihi:
06.04.2020).

BBC, “Violent clashes erupt as Spanish court jails Catalonia leaders”,
<https://www.bbc.com/news/world-europe-49974289>, (erişim tarihi:
06.04.2020).

BBC, “Catalan protesters clash with police at Barcelona airport”,
<https://www.bbc.com/news/av/world-europe-50047019/catalan-protesters-clash-with-police-at-barcelona-airport>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

BBC, “Catalan protests: Watch dramatic street battles in Barcelona”,
<https://www.bbc.com/news/av/world-europe-50077597/catalan-protests-watch-dramatic-street-battles-in-barcelona>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

BBC, “Catalan protests: Region's president pushes for second vote”,
<https://www.bbc.com/news/world-europe-50077595>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

BBC, “Barcelona paralysed by Catalonia protests”,
<https://www.bbc.com/news/av/world-europe-50100732/barcelona-paralysed-by-catalonia-protests>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

BBC, “Catalonia protests: Marches and general strike paralyse Barcelona”,
<https://www.bbc.com/news/world-europe-50098268>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

BBC, “ETA’dan Silahlı M¼cadeleye Veda”,
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/10/111020_eta_arms, (erişim tarihi: 06.07.2021).

BBC, “İşpanya tehdit etti, Katalonya AB'den devreye girmesini istedi”,
https://www.bbc.com/turkce/41467832?ocid=socialflow_twitter, (erişim tarihi: 27.03.2020).

BBC, “Pedro Sánchez is sworn in as Spain's new prime minister”,
<https://www.bbc.com/news/world-europe-44340879>, (erişim tarihi: 20.03.2021).

BBC, “Scottish independence: How Brexit has changed the debate over EU membership”, <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-51357050>, (erişim tarihi: 29.03.2020).

BBC, “Scottish independence: Could a new referendum still be held?”,
<https://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-50813510>, (erişim tarihi: 29.03.2020).

BBC, “Spain says Catalonia leader Puigdemont 'unclear' on independence”,
<http://www.bbc.com/news/world-europe-41632084>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

BBC, “Spain to block Catalonia independence referendum”,
<https://www.bbc.com/news/world-europe-25353086>, (erişim tarihi: 27.03.2020).

BBC, “Catalonia: What would an economic split from Spain mean?”,
<https://www.bbc.com/news/business-45723474>, (erişim tarihi: 12.09.2019).

Birleşik Krallık Hükümeti Resmi Web Sitesi, “Statement on UDI made by Catalan regional parliament: 27 October 2017”,
<https://www.gov.uk/government/news/statement-on-udi-made-by-catalan-regional-parliament-27-october-2017>, (erişim tarihi: 15.11.2020).

Birleşik Krallık Hükümeti Resmi Web Sitesi,
<https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum/about#how-was-the-result-decided> (erişim tarihi: 29.03.2020).

Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi UNIC-Ankara,
http://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020095256bm_30.pdf,
 (erişim tarihi: 31.03.2020).

Bloomberg, “Spain Rebuffed in Move to Boost Control Over Catalonia's Police”,
<https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-09-22/spain-sends-enforcers-to-stop-catalan-vote-as-police-unity-frays>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

Britannica, “Spanish Armada”, <https://www.britannica.com/topic/Armada-Spanish-naval-fleet>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

Catalan News Agency, “The Catalan Parliament approves the ‘Declaration of sovereignty and the right to self-determination by the people of Catalonia’” <https://web.archive.org/web/20130203031803/http://www.catalannewsagency.com/news/politics/catalan-parliament-approves-‘declaration-sovereignty-and-right-self-determination-peop#>, (erişim tarihi: 26.03.2020).

Catalan News Agency, “Catalonia best south European region for foreign investment”, <http://www.catalannews.com/business/item/catalonia-best-south-european-region-for-foreign-investment>, (erişim tarihi: 18.09.2019).

CataloniaVotes, “28 June 2010”, <http://www.cataloniavotes.eu/en/28-june-2010/>, (erişim tarihi: 27.12.2017).

CataloniaVotes, “The 9N2014 Vote”, <http://www.cataloniavotes.eu/en/background/the-9n2014-vote/>, (erişim tarihi: 27.03.2020).

Centre on Constitutional Change, “What is ‘asymmetric devolution?’”, <https://www.centreonconstitutionalchange.ac.uk/the-basics/what-asymmetric-devolution>, (erişim tarihi: 19.11.2020).

Centro de Investigaciones Sociológicas, “Barómetro de Febrero 2020”, http://datos.cis.es/pdf/Es3273marMT_A.pdf, (erişim tarihi: 25.03.2020).

Centro de Investigaciones Sociológicas, “Postelectoral de Cataluña. Elecciones Autonómicas 2017”, http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/3200_3219/3202/es3202mar.pdf, (erişim tarihi: 25.03.2020)

Centro de Investigaciones Sociológicas, “Postelectoral de Galicia. Elecciones Autonómicas 2016”, http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/3140_3159/3155/Es3155mar.pdf, (erişim tarihi: 25.03.2020).

Centro de Investigaciones Sociológicas, “Postelectoral del País Vasco. Elecciones Autonómicas 2016”, http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/3140_3159/3154/es3154mar.pdf, (erişim tarihi: 25.03.2020).

CNN, “Catalonia government dissolved after declaring independence from Spain”, <https://edition.cnn.com/2017/10/27/europe/catalonia-independence-spain/index.html>, (erişim tarihi: 05.04.2020).

CNN, “Political parties announce date for vote on Catalonia independence”, <https://edition.cnn.com/2013/12/12/world/europe/spain-catalonia-vote/index.html> (erişim tarihi: 27.03.2020).

Country Economy, “Catalonia”, <https://countryeconomy.com/countries/spain-autonomous-communities/catalonia>, (erişim tarihi: 27.03.2021).

Cronica Global, “Indignación sindical: es un ‘paro patronal’, no una huelga”, https://cronicaglobal.elespanol.com/politica/indignacion-sindical-paro-patronal-no-huelga_284685_102.html, (erişim tarihi: 06.04.2020).

Cuadras-Morató X. ve Guinjoan M., “Una aproximació a l'impacte sobre el VAB català de la reducció dels fluxos comercials entre Catalunya i la resta d'Espanya”, <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4096660>, (erişim tarihi: 27.10.2020).

Deutsche Welle, “Catalan regional parliament passes law for independence vote”, <https://www.dw.com/en/catalan-regional-parliament-passes-law-for-independence-vote/a-17936041>, (erişim tarihi: 27.03.2020).

Deutsche Welle, “Spain's Article 155: The constitution's 'nuclear option’”,
<https://www.dw.com/en/spains-article-155-the-constitutions-nuclear-option/a-40861578>, (erişim tarihi: 27.03.2020).

Dioposiciones.com, “Comunidades Autónomas de España”,
<https://dioposiciones.com/wp-content/uploads/2018/07/Organizaci%C3%B3n-territorial-del-Estado-bibliograf%C3%ADa-complementaria-del-bloque-0.pdf>, (erişim tarihi: 20.03.2021).

Dünya Bankası Resmi Web Sitesi, “Spain”,
<https://data.worldbank.org/country/Spain>, (erişim tarihi: 17.12.2017).

El Confidencial, “El PSC aguarda el plan de Cs para la Mesa pero "facilitará" un presidente no 'indepe’”,
https://www.elconfidencial.com/espana/cataluna/elecciones-catalanas/2018-01-03/psc-propuesta-ciudadanos-mesa-facilitara-presidente-no-independentista_1500450/, (erişim tarihi: 05.04.2020).

El Diario, “El todo o nada de Puigdemont: president o nuevas elecciones”,
https://www.eldiario.es/catalunya/politica/Puigdemont-president-elecciones_0_726177721.html, (erişim tarihi: 04.05.2020).

El Mundo, “Margallo Alerta: ‘La deriva nacionalista de Cataluña debilita la deuda española’”,
<https://www.elmundo.es/elmundo/2012/10/11/espana/1349945669.html>,
 (erişim tarihi: 19.11.2020).

El País, “86 percent of Congress votes down Catalonia referendum request”,
https://english.elpais.com/elpais/2014/04/09/inenglish/1397033458_476232.html, (erişim tarihi: 27.03.2020).

El País, “Carles Puigdemont voted in as new Catalan premier”,
https://english.elpais.com/elpais/2016/01/11/inenglish/1452498704_085748.html, (erişim tarihi: 03.04.2020).

El País, “Catalonia maintains November vote despite new suspension of process”,
https://english.elpais.com/elpais/2014/11/04/inenglish/1415114922_224066.html, (erişim tarihi: 27.03.2020).

El País, “Spanish PM removes Catalan regional premier from post, calls December 21 polls”,
https://english.elpais.com/elpais/2017/10/28/inenglish/1509171087_827308.html, (erişim tarihi: 27.03.2020).

El Periódico, “Encuesta CEO: El 'no' a la independencia de Catalunya supera al 'sí' por cuatro puntos”,
<https://www.elperiodico.com/es/politica/20190726/encuesta-ceo-independencia-catalunya-7570485>, (erişim tarihi: 13.09.2019).

El Periódico de Aragon, “Hallado un decreto de las Cortes de Aragón de 1227”,
https://www.elperiodicodearagon.com/noticias/aragon/hallado-decreto-cortes-aragon-1227_1349032.html, (erişim tarihi: 02.03.2021).

Euractiv, “Independent observers: No proper referendum took place in Catalonia”,
<https://www.euractiv.com/section/future-eu/news/independent-observers-no-referendum-took-place-in-catalonia/>, (erişim tarihi: 18.12.2017).

Euronews, “İspanya'nın demokrasi tarihinde bir ilk: 42 sene sonra koalisyon hükümeti kuruldu”, <https://tr.euronews.com/2020/01/07/ispanya-nin-demokrasi-tarihinde-bir-ilk-42-sene-sonra-koalisyon-hukumeti-kuruldu>, (erişim tarihi: 25.03.2020).

Euronews, “Juncker on Catalan referendum, Brexit and tech giants”,
<http://www.euronews.com/2017/09/14/three-youtubers-interview-president-juncker-live-on-euronews>, (erişim tarihi: 20.12.2017).

European Movement, “Spanish General Election, November 2019”,
<https://www.europeanmovement.ie/spanish-general-election-november-2019/>, (erişim tarihi: 27.03.2021).

Europe1, “Catalogne: Emmanuel Macron apporte son "plein soutien" à Mariano Rajoy”, <https://www.europe1.fr/international/catalogne-macron-apporte-son-plein-soutien-a-rajoy-3476636>, (erişim tarihi: 15.11.2020).

Express, “Catalonia referendum: Spain official apologises to Catalans for police violence in vote”, <https://www.express.co.uk/news/world/863252/catalonia-referendum-independence-latest-news-spain-national-police-apology>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

Express, “Catalonia referendum results: 90% voted FOR independence”,
<https://www.express.co.uk/news/world/863266/catalonia-catalan-independence-referendum-split-spain-result>, (erişim tarihi: 19.12.2017).

Fine Art America, “Carolingian Empire Map, 843 A.D.”,
<https://fineartamerica.com/featured/carolingian-empire-map-843-ad-granger.html>, (erişim tarihi: 02.03.2021).

Fox Business, “The Latest: UN chief hopes sides will solve Catalan crisis”,
<https://www.foxbusiness.com/markets/the-latest-un-chief-hopes-sides-will-solve-catalan-crisis>, (erişim tarihi: 29.03.2020).

Hoy, “Admitidos los recursos de Aragón, Valencia y Baleares contra el Estatuto catalán”, https://www.hoy.es/prensa/20061115/nacional/admitidos-recursos-aragon-valencia_20061115.html?ref=https:%2F%2Fen.wikipedia.org%2F, (erişim tarihi: 03.04.2020).

Iceta M. “Comparativa entre l’Estatut de 1979 i el nou Estatut Principals Diferències i Novetats” <http://www.iceta.org/comp7906.pdf>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

Instituto Nacional de Estadística, https://www.ine.es/en/prensa/cp_e2020_p_en.pdf, (erişim tarihi: 19.11.2020).

İspanya Anayasa Mahkemesi Resmi Web Sitesi,
<https://hj.tribunalconstitucional.es/en/Resolucion/Show/204>, (erişim tarihi: 30.11.2020).

İspanya Anayasa Mahkemesi Resmi Web Sitesi,
[https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/STC%20259%20-%202015%20%209N%20\(English\).pdf](https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/STC%20259%20-%202015%20%209N%20(English).pdf), (erişim tarihi: 27.03.2020).

İspanya Anayasa Mahkemesi Resmi Web Sitesi,
[https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/STC%2042-2014E\(2\)%20%20DECLARACION%20SOBERANISTA%20%20SIN%20ANTECEDENTES.pdf](https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/STC%2042-2014E(2)%20%20DECLARACION%20SOBERANISTA%20%20SIN%20ANTECEDENTES.pdf), (erişim tarihi: 26.03.2020).

İspanya Anayasa Mahkemesi Resmi Web Sitesi,
<https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/Ley%20referendum%20ENGLISH.pdf>, (erişim tarihi: 27.03.2020).

İspanya Anayasa Mahkemesi Resmi Web Sitesi,
<https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/Ley%20transitoriedad%20ENGLISH.pdf>, (erişim tarihi: 27.03.2020).

İspanya Anayasa Mahkemesi Resmi Web Sitesi,
<https://www.tribunalconstitucional.es/ResolucionesTraducidas/31-2010,%20of%20June%2028.pdf>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

İspanya Bölgesel Politika ve Kamu İşlevi Bakanlığı Resmi Web Sitesi,
http://www.mptfp.es/en/portal/politica-territorial/autonomica/coop_autonomica/Confer_Presidentes.html, (erişim tarihi: 25.03.2020).

İspanya Eğitim Bakanlığı Resmi Web Sitesi, “Geografía e Historia”,
http://recursostic.educacion.es/secundaria/edad/3esohistoria/para_pdf/quincena12.pdf, (erişim tarihi: 19.11.2020).

İspanya Kongre Meclisi (Congreso) Resmi Web Sitesi,
<https://app.congreso.es/consti/constitucion/indice/sinopsis/sinopsis.jsp?art=145&tipo=2>, (erişim tarihi: 19.11.2020).

İspanya Resmi Anayasa Web Sitesi, “Referéndum sobre el Proyecto de Constitución”,
http://www.congreso.es/consti/elecciones/referendos/ref_consti.htm, (erişim tarihi: 14.12.2017).

İspanya Resmi Anayasa Web Sitesi, “Referéndum sobre reforma del Estatuto de Autonomía para Cataluña”,
http://www.congreso.es/consti/elecciones/referendos/ref_cata_2006.htm, (erişim tarihi: 19.12.2017).

İspanya Senatosu Resmi Web Sitesi, <https://www.senado.es/>, (erişim tarihi: 19.11.2020).

Joan Becat, <https://joanbecat.cat/ca/les-pays-catalans-que-sommes-nous-2/> (erişim tarihi: 06.07.2021).

Katalonya Hükümeti (Generalitat) Resmi İstatistikler Web Sitesi,
<https://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=d001&lang=en>, (erişim tarihi: 25.03.2021).

Katalonya Hükümeti (Generalitat) Resmi Web Sitesi,

http://web.gencat.cat/en/generalitat/estatut/estatut1979/titol_preliminar/,

(erişim tarihi: 20.11.2020).

Katalonya Hükümeti (Generalitat) Resmi Web Sitesi,

<https://resultats.dadeselectorals.gencat.cat/#/dades?tipusProces=A&proces=A20031#resultats>,

(erişim tarihi: 25.03.2021).

Katalonya Hükümeti (Generalitat) Resmi Web Sitesi,

<https://web.gencat.cat/en/actualitat/reportatges/El-Codi-civil-de-Catalunya/>,

(erişim tarihi: 25.03.2021).

Katalonya Hükümeti (Generalitat) Resmi Web Sitesi, <http://catalonia.com/catalonia-barcelona/diverse-open-dynamic/international-trade.jsp>,

(erişim tarihi: 24.09.2020).

Katalonya Parlamentosu Resmi Web Sitesi, “Statute of Autonomy of Catalonia –

Consolidated text”, <https://www.parlament.cat/document/cataleg/150259.pdf>,

(erişim tarihi: 03.04.2020).

Katalonya Hükümeti (Generalitat) Resmi Web Sitesi,

<http://www.participa2014.cat/resultats/dades/ca/escr-tot-resum.html>,

(erişim tarihi: 27.03.2020).

Katalonya Hükümeti (Generalitat) Resmi Web Sitesi,

<https://president.cat/president/presidencia/galeria-presidents>,

(erişim tarihi: 25.03.2021)

Katalonya Hükümeti (Generalitat) Resmi Web Sitesi,

https://web.gencat.cat/en/generalitat/organitzacio_institucional/,

(erişim tarihi: 25.03.2021).

Katalonya Parlamentosu Resmi Web Sitesi, “A Parliament for Everyone: A practical guide to the Parliament of Catalonia”,
<https://www.parlament.cat/document/intrade/212972>, (erişim tarihi: 25.03.2021).

Katalonya Hükümeti (Generalitat) Resmi Web Sitesi,
https://web.archive.org/web/20171006212613/http://www.govern.cat/pres_gov/govern/ca/monografics/303541/govern-trasllada-resultats-definitius-referendum-11-doctubre-parlament-catalunya.html, (erişim tarihi: 27.03.2020).

Khan Academy, “Fifteenth-century Spanish painting, an introduction”,
<https://www.khanacademy.org/humanities/renaissance-reformation/spain-15th-16th-century/xa6688040:15th-century-spain/a/fifteenth-century-spanish-painting-an-introduction?modal=1>, (erişim tarihi: 02.03.2021).

Lang, K. (2013). “Katalonien auf dem Weg in die Unabhängigkeit?”. *Stiftung Wissenschaft und Politik*, 50: 1-8. https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2013A50_lng.pdf, (erişim tarihi: 15.11.2020).

La Vanguardia, “Más de 700 ayuntamientos confirman que colaborarán en el 1-O, a la espera de Barcelona”,
<http://www.lavanguardia.com/politica/20170909/431163187424/ayuntamientos-1o-barcelona.html>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

La Vanguardia, “Puigdemont: ‘Estoy dispuesto a ser candidato; incluso desde el extranjero’”,
<https://www.lavanguardia.com/politica/20171103/432560762469/carles-puigdemont-candidato-elecciones-cataluna.html>, (erişim tarihi: 05.04.2020).

La Vanguardia, “Unas 900.000 personas en la V de la Diada”,
<https://www.lavanguardia.com/politica/20140912/54415908588/900-000-personas-v-de-la-diada.html>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

Macrotrends, “Population of Madrid”
<https://www.macrotrends.net/cities/22549/madrid/population>, (erişim tarihi: 19.11.2020).

MKRU, Позиция Москвы по вопросу Каталонии осталась неизменной,
<https://www.mk.ru/politics/2017/10/27/poziciya-moskvy-po-voprosu-katalonii-ostalas-neizmennoy.html>, (erişim tarihi: 20.12.2017).

Nationalia, “Catalonia's main two-party alliance CiU splits over Catalan independence stance”, <https://www.nationalia.info/new/10555/catalonias-main-two-party-alliance-ciu-splits-over-catalan-independence-stance>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

NATO Resmi Web Sitesi, “Member Countries”,
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52044.htm?, (erişim tarihi: 15.12.2017).

Noticias de Gipuzkoa, “Duran i Lleida duda de que la mayoría de Catalunya quiera la independencia”,
<https://www.noticiasdegipuzkoa.eus/actualidad/politica/2012/11/03/duran-i-lleida-duda-mayoria/231417.html>, (erişim tarihi: 27.03.2021).

Paluzie E., “Chapter 14: The Costs and Benefits of Staying Together: The Catalan Case in Spain”,
<https://www.elgaronline.com/view/9781848443730.00031.xml>, (erişim tarihi: 27.10.2020).

Politico, “Carles Puigdemont to stay in Belgium until after Catalan elections”,
<https://www.politico.eu/article/carles-puigdemont-belgium-stay-until-after-catalan-elections/>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

Provegueria Penedès, <http://www.vegueriapropia.org>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

Reuters, “Catalan parliament declares independence from Spain”,
<https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-independence/catalan-parliament-declares-independence-from-spain-idUSKBN1CW1WO>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

Reuters, “Puigdemont says Catalonia to declare independence in 'matter of days”,
<https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-puigdemont/puigdemont-says-catalonia-to-declare-independence-in-matter-of-days-bbc-idUSKCN1C82RA>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

Reuters, “U.S. backs Spanish efforts to block break-away by Catalonia”,
<https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-usa-idUSKBN1CW280>, (erişim tarihi: 15.11.2020)

Reuters, “Catalans rally in support of independence from Spain”,
<https://www.reuters.com/article/us-spain-catalonia-idUSKCN11H0L2?il=0>,
 (erişim tarihi: 03.04.2020).

Reuters, 'Not unrealistic' for Catalan leader to get asylum in Belgium: minister”,
<https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-belgium/not-unrealistic-for-catalan-leader-to-get-asylum-in-belgium-minister-idUSKBN1CY07I>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

Reuters, “Barcelona rocked by violence on fifth day of separatist protests”,
<https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia-strike-idUSKBN1WX0TY>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

Reuters, “Spanish government dismisses call for Catalan talks; police brace for more unrest”, <https://uk.reuters.com/article/uk-spain-politics-catalonia-idUKKBN1WY0A1>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

Rodríguez Mora, J. V. (2012) “Portugal, España, Cataluña. Amics per sempre (I i II)”, *Nada es Gratis (fedeablogs)*, <https://nadaesgratis.es/admin/portugal-espana-cataluna-amics-per-sempre-i>, <https://nadaesgratis.es/admin/portugal-espana-cataluna-amics-per-sempre-ii>, (erişim tarihi: 24.09.2020).

Sala de Prensa CAM, “Jordi Pujol Habla en el Auditorio Cam de Alicante Sobre el eje Mediterráneo y Su Fuerte Convicción Europeísta”, <https://web.archive.org/web/20120324111643/http://saladeprensa.cam.es/Noticias/Paginas/noticia.aspx?IDN=2873>, (erişim tarihi: 14.11.2020).

Sky News, “Barcelona mayor's plea for calm as violence continues for sixth night”, <https://news.sky.com/story/barcelona-mayors-plea-for-calm-as-violence-continues-for-sixth-night-11840139>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

TASS (Rus Haber Ajansı), “UN calls for resolving Catalonia crisis within framework of Spanish constitution” <https://tass.com/world/973023>, (erişim tarihi: 15.11.2020)

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, “Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi”, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/53-73.pdf>, (erişim tarihi: 31.03.2020).

TBMM Tutanakları Resmi Web Sitesi, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c016/tbmm22016089ss0148.pdf>, (erişim tarihi: 31.03.2020).

T.C. Adalet Bakanlığı Resmi Web Sitesi, “İspanya Anayasası”,
<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-İSPANYA%20533-584.pdf>, (erişim tarihi 22.03.2020).

T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmi Web Sitesi, “No: 333, 27 Ekim 2017, İspanya’da Katalunya Özerk Bölgesi’yle ilgili gelişmeler hk.”,
http://www.mfa.gov.tr/no_-333_-ispanyada-katalunya-ozerk-bolgesiyle-ilgili-gelismeler-hk.tr.mfa, (erişim tarihi: 27.12.2017).

T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Resmi Web Sitesi, “Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma”,
<https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>, (erişim tarihi: 29.03.2020).

T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu Resmi Web Sitesi, “Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Adalet Divanı Statüsü”,
<https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/6535501-Birlesmis-Milletler-Antlasmasi.pdf>, (erişim tarihi: 29.03.2020).

The Atlantic “The Spanish Court Decision That Sparked the Modern Catalan Independence Movement”,
<https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/10/catalonia-referendum/541611/>, (erişim tarihi: 16.12.2017).

The Editors of Encyclopædia Britannica, “Spanish Civil War”,
<https://www.britannica.com/event/Spanish-Civil-War>, (erişim tarihi: 15.12.2017).

The Guardian, “Spain dissolves Catalan parliament and calls fresh elections”,
<https://www.theguardian.com/world/2017/oct/27/spanish-pm-mariano-rajoy-asks-senate-powers-dismiss-catalonia-president>, (erişim tarihi: 24.12.2017).

The Guardian, “Canada blocks Puigdemont visit days before he was set to land in Quebec”, <https://www.theguardian.com/world/2019/apr/29/canada-carles-puigdemont-visit-blocked-quebec>, (erişim tarihi: 09.09.2019).

The Guardian, “Carles Puigdemont to be excluded from European elections”, <https://www.theguardian.com/world/2019/apr/29/carles-puigdemont-excluded-european-elections-catalan>, (erişim tarihi: 09.09.2019)

The Guardian, “Catalonia riven with tension as referendum day arrives”, <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/30/catalonia-catalunya-independence-referendum-vote>, (erişim tarihi: 27.03.2020).

The Guardian, “Catalonia to hold independence vote despite anger in Madrid”, <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/06/spanish-government-condemns-catalonia-over-independence-referendum>, (erişim tarihi: 16.12.2017).

The Guardian, “The Guardian View on Boris Johnson and Scotland: state of disunion”, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/jul/29/the-guardian-view-on-boris-johnson-and-scotland-state-of-disunion>, (erişim tarihi: 09.09.2019).

The Guardian, “Catalan independence rally draws smallest crowd in seven years”, <https://www.theguardian.com/world/2019/sep/11/more-than-half-a-million-call-for-catalan-independence>, (erişim tarihi: 12.09.2019).

The Guardian, “Catalan referendum: preliminary results show 90% in favour of independence”, <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/01/dozens-injured-as-riot-police-storm-catalan-ref-polling-stations>, (erişim tarihi: 27.03.2020).

The Guardian, “Catalan government suspends declaration of independence”,
<https://www.theguardian.com/world/2017/oct/10/catalan-government-suspends-declaration-of-independence>, (erişim tarihi: 27.03.2020).

The Guardian, “Catalan separatists win election and claim it as yes vote for breakaway”, <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/28/catalan-separatists-win-election-and-claim-it-as-yes-vote-for-breakaway>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

The Guardian, “Catalan ex-president Artur Mas barred from holding public office”,
<https://www.theguardian.com/world/2017/mar/13/catalan-ex-president-artur-mas-barred-from-holding-public-office>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

The Guardian, “European arrest warrant issued for ex-Catalan leader Carles Puigdemont”, <https://www.theguardian.com/world/2017/nov/03/european-arrest-warrant-issued-for-ex-catalan-leader-carles-puigdemont>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

The Guardian, “Carles Puigdemont bailed pending Brussels ruling”,
<https://www.theguardian.com/world/2017/nov/05/carles-puigdemont-turns-himself-in-to-belgian-police-catalonia>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

The Guardian, “Spanish judge withdraws arrest warrant for Carles Puigdemont”,
<https://www.theguardian.com/world/2017/dec/05/spanish-judge-withdraws-arrest-warrants-for-carles-puigdemont>, (erişim tarihi: 05.04.2020).

The Guardian, “Catalonia secessionist parties declare victory in regional elections – as it happened”,
<https://www.theguardian.com/world/live/2017/dec/21/catalonia-voters-results-regional-election-spain-live>, (erişim tarihi: 05.04.2020).

The Guardian, “‘A slap in the face’ for Madrid: Puigdemont hails Catalonia election win – video”, <https://www.theguardian.com/world/video/2017/dec/22/a-slap->

in-the-face-for-madrid-carles-puigdemont-hails-victory-in-regional-election-video, (erişim tarihi: 05.04.2020).

The Guardian, “Catalan parliament delays vote on leader but backs Puigdemont”, <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/30/catalonia-parliament-postpones-carles-puigdemont-investiture-president>, (erişim tarihi: 05.04.2020).

The Guardian, “Exclusive: Puigdemont vows to lead Catalan government in exile”, <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/02/exclusive-carles-puigdemont-vows-lead-catalan-government-exile>, (erişim tarihi: 05.04.2020).

The Guardian, “Spain likely to return to the polls in November after party talks fail”, <https://www.theguardian.com/world/2019/sep/17/spain-braces-for-another-election-as-deadline-looms>, (erişim tarihi: 05.04.2020).

The Guardian, “Spanish election 2019: full results”, <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2019/nov/10/spanish-general-election-2019-live-results>, (erişim tarihi: 05.04.2020).

The Guardian, “Violent clashes over Catalan separatist leaders' prison terms”, <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/14/catalan-separatist-leaders-given-lengthy-prison-sentences>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

The Guardian, “Third night of violence in Barcelona after jailing of Catalan separatists”, <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/16/third-night-of-violence-in-barcelona-follows-pro-independence-rally>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

The Guardian, “Police close voting centres before Catalan referendum”, <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/30/police-close-more-than-half-of-voting-centres-ahead-of-catalan-referendum> (erişim tarihi: 27.03.2020).

The Guardian, “Spanish PM: we will not be provoked by Catalonia violence”,
<https://www.theguardian.com/world/2019/oct/16/police-clash-with-catalonia-protesters-in-second-night-of-violence>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

The Guardian, “Spain crisis: 'stop this radicalism and disobedience,' PM tells Catalan leaders”, <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/20/spain-guardia-civil-raid-catalan-government-hq-referendum-row>, (erişim tarihi: 19.12.2017).

The Guardian, “Catalan president calls for talks with Spain's government after unrest”, <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/19/catalan-president-calls-for-talks-with-spains-government-after-unrest-quim-torra>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

The Independent, “Catalan independence referendum: Region votes overwhelmingly for secession from Spain”,
<https://www.independent.co.uk/news/world/europe/catalan-independence-referendum-catalonia-vote-secession-spain-violence-police-a7977676.html>,
 (erişim tarihi: 27.03.2020).

The Independent, “Catalonia: Spain's constitutional court declares Catalan referendum law void”,
<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/catalonia-catalan-independence-referendum-spain-constitutional-court-void-a8004941.html>,
 (erişim tarihi: 16.12.2017).

The Independent, “Carles Puigdemont says he can't return to Catalonia because Spain is intent on 'vengeance’”,
<https://www.independent.co.uk/news/world/europe/carles-puigdemont-catalonia-cannot-return-spain-vengeance-independence-brussels-latest-updates-a8029216.html>, (erişim tarihi: 03.04.2020).

The Independent, “Germany refuses to extradite Catalonia's Puigdemont on rebellion charges”, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/carles-puigdemont-catalonia-germany-extradite-charges-rebellion-spain-arrest-a8290806.html>, (erişim tarihi: 05.04.2020).

The Irish Times, “Catalan election: How Inés Arrimadas became rising star of Spanish unionism”, <https://www.irishtimes.com/news/world/europe/catalan-election-how-inés-arrimadas-became-rising-star-of-spanish-unionism-1.3332718>, (erişim tarihi: 05.04.2020).

The Local, “Barcelona protests: General strike shuts down Catalonia”, <https://www.thelocal.es/20191018/barcelona-protests-general-strike-shuts-down-catalonia>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

The New York Times, “Catalonia Election Gives Separatists New Lift”, <https://www.nytimes.com/2017/12/21/world/europe/catalan-separatists-keep-majority-in-regional-vote.html>, (erişim tarihi: 05.04.2020).

The New York Times, “Carles Puigdemont Abandons Bid for Catalonia Presidency”, <https://www.nytimes.com/2018/03/01/world/europe/puigdemont-catalonia-spain.html>, (erişim tarihi: 05.04.2020).

The New York Times, “Article 155: The ‘Nuclear Option’ That Could Let Spain Seize Catalonia”, <https://www.nytimes.com/2017/10/20/world/europe/catalonia-article-155.html>, ((erişim tarihi: 24.12.2017).

The New York Times, “Promises to Catalonia haunting Spanish leader”, <http://www.nytimes.com/2006/02/06/world/europe/06iht-spain.html>, (erişim tarihi: 27.12.2017).

The Spain Report, “Public Prosecutor Accuses Former Catalan Government Of Rebellion, Sedition And Misuse Of Public Funds”,

<https://www.thespainreport.com/articles/1252-171030123623-public-prosecutor-accuses-former-catalan-government-of-rebellion-sedition-and-misuse-of-public-funds>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

The Sunday Morning Herald, “‘Clasico’ between Barcelona and Real Madrid postponed”, <https://www.smh.com.au/sport/soccer/clasico-between-barcelona-and-real-madrid-postponed-20191019-p5329e.html>, (erişim tarihi: 06.04.2020).

The Telegraph, “Catalan leader puts declaration of independence on hold to allow time for talks”, <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/10/10/spain-braced-possible-catalonian-independence-declaration/>, (erişim tarihi: 25.12.2017).

The Telegraph, “Why does Catalonia want independence from Spain?”, <http://www.telegraph.co.uk/news/0/does-catalonia-want-independence-spain/>, (erişim tarihi: 17.12.2017).

The UK in a Changing Europe, “How do countries join the EU?”, <https://ukandeu.ac.uk/fact-figures/how-do-countries-join-the-eu/>, (erişim tarihi: 30.03.2020).

Thürer D. ve Burri T. “Secession”, *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Online Edition, Edited by Rudieger Wolfrum, 2009. <https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1100>, (erişim tarihi: 29.03.2020).

Unesco, “The Decreta of León of 1188 - The oldest documentary manifestation of the European parliamentary system”, <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/memory-of-the-world/register/full-list-of-registered-heritage/registered-heritage-page-8/the-decreta-of-leon-of-1188-the-oldest-documentary-manifestation-of-the-european-parliamentary-system/>, (erişim tarihi: 02.03.2021).

Universitat Politècnica de València, “Diferencia entre Ley Orgánica y Ley Ordinaria”, <http://www.upv.es/visor/media/c425cbba-0d08-c94b-9e6f-99878e5a3991/c>, (erişim tarihi: 20.03.2021).

University of Texas Libraries, “Spain 910-1492”, https://legacy.lib.utexas.edu/maps/historical/shepherd_1911/shepherd-c-082-083.jpg, (erişim tarihi: 02.03.2021).

Wikipedia, “El Dos de Mayo Ayaklanması”, https://tr.wikipedia.org/wiki/Dos_de_Mayo_Ayaklanması#/media/Dosya:El_dos_de_mayo_de_1808_en_Madrid.jpg, (erişim tarihi: 02.03.2021).

Wikipedia, “Nationalities and Regions of Spain”, https://en.wikipedia.org/wiki/Nationalities_and_regions_of_Spain#/media/File:Ccaa-spain.png, (erişim tarihi: 20.03.2021).

Wikipedia, “Provinces of Spain”, https://tr.wikipedia.org/wiki/İspanya#/media/Dosya:Provinces_of_Spain.svg, (erişim tarihi: 20.03.2021).

Wikipedia, “The Third of May”, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/fd/El_Tres_de_Mayo%2C_by_Francisco_de_Goya%2C_from_Prado_thin_black_margin.jpg/1200px-El_Tres_de_Mayo%2C_by_Francisco_de_Goya%2C_from_Prado_thin_black_margin.jpg, (erişim tarihi: 02.03.2021).

Wikipedia, “Union of Arms”, https://en.wikipedia.org/wiki/Union_of_Arms#/media/File:Unión_de_Armas.svg, (erişim tarihi: 07.03.2021).

VilaWeb, “Catalonia launches process of separation from Spain”,
<https://english.vilaweb.cat/noticies/catalonia-launches-process-of-separation-from-spain/>, (erişim tarihi: 27.03.2020).

Xinhuanet, “China supports Spanish unity amid Catalan independence declaration”,
http://www.xinhuanet.com/english/2017-10/30/c_136715310.htm, (erişim tarihi: 15.11.2020).

Adı ve SOYADI	Serhan KARALOĞLU
Doğum Yeri - Tarihi	
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Adem Tolunay Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	Dokuz Eylül Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü
Tez/ Dönem Projesi Konusu	Tarihsel ve Hukuksal Düzlemde Katalonya’nın Bağımsızlık Mücadelesi
Yabancı Dil / Diller	İngilizce – Almanca
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	Akdeniz Üniversitesi
E-Posta	